

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TARİH ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

SANAL MÜZELERİN TARİHSEL DÜŞÜNME BECERİLERİNE ETKİSİ

İsmail ARSLAN
(Yüksek Lisans Tezi)

İstanbul, 2024

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TARİH ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

SANAL MÜZELERİN TARİHSEL DÜŞÜNME BECERİLERİNE ETKİSİ
THE EFFECT OF VIRTUAL MUSEUMS ON HISTORICAL THINKING SKILLS

İsmail ARSLAN
(Yüksek Lisans Tezi)

DANIŞMAN
Doç. Dr. Akif PAMUK

İstanbul, 2024

Tüm kullanım hakları

M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne aittir.

© 2024

ETİK BEYANI

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırladığım çalışmamda;

- Sunduğum bilgileri, dokümanları ve verileri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Çalışmamda yararlandığım eserlerin tamamına atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Elde ettiğim verilerde ve sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı bildirir, aksi bir durumda aleyhimde doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

İsmail ARSLAN

ONAY

İsmail ARSLAN tarafından hazırlanan “Sanal Müzelerin Tarihsel Düşünme Becerilerine Etkisi” konulu bu çalışma, 24/04/2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda aşağıdaki jüri üyeleri tarafından başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Akif PAMUK

JURİ ÜYESİ

Doç. Dr. Ahmet VURGUN

JURİ ÜYESİ

Doç. Dr. Genç Osman İLHAN

ÖZGEÇMİŞ

2016	Hatay Milli İrade Anadolu İmam Hatip Lisesi mezun olma
2020	Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Tarih Öğretmenliği Anabilim Dalından mezun olma
2021	Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Tarih Öğretmenliği Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programına giriş
2021-....	Güçlükonak Anadolu Lisesi'nde Tarih Öğretmeni
2023-....	Güçlükonak Tarih İlçe Zümre Başkanı

ÖN SÖZ

Müzeler, tarihin aynaları gibidir. Tarihi yansıtan bu mekânları derslerimizde kullanmak inanıyorum ki tarih dersine olan ilgiyi artıracak ve öğrencilerin zihninde kalıcı bir yer edinmeye fayda sağlayacaktır. Biz tarih öğretmenlerinin, öğrencilerin farklı bakış açıları geliştirmelerini sağlamak hayatlarına olan en önemli dokunuşlarımızdır. Bu sebeple öğrencilerime bu bakış açılarını kazandırmama fayda sağlayan bu araştırmayı yaparken bana yol gösteren ve desteklerini esirgemeyen sayın hocam Doç. Dr. Akif PAMUK’a teşekkürü borç bilirim. Ayrıca tez savunmam sırasında tezime çok değerli katkılar sunan Doç. Dr. Genç Osman İLHAN ve Doç. Dr. Ahmet VURGUN hocalarıma da teşekkürlerimi iletiyorum. Bu süreçte benden maddi ve manevi katkılarını esirgemeyen sevgili eşim Münevver KÖKSAL ARSLAN’a sonsuz minnetlerimi ve teşekkürlerimi sunuyorum. Canım annem Emine ARSLAN ve kıymetli babam Abdulileh ARSLAN’a üzerimdeki emeklerinden dolayı çok teşekkür ediyorum. Son olarak çalışmadaki kıymetli katkılarından dolayı öğrencilerime teşekkür ediyorum.

Bu çalışmamı, yüksek lisans eğitimim sırasında dünyaya gözlerini açan ve tez yazma sürecinde bana varlığıyla destek olan güzel kızım Duru ARSLAN’a ithaf ediyorum.

İsmail ARSLAN

ÖZET

Sanal Müzelerin Tarihsel Düşünme Becerilerine Etkisi

Müzeler, okul dışı öğrenme ortamlarından en önemlilerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Gelişen ve değişen teknoloji ile birlikte okul dışı öğrenme ortamları okul içinde kullanılabilir hale gelmektedir. Bu çerçevede gelişen teknolojiyle birlikte ortaya çıkan yeni müze türleri de bulunmaktadır. Bu müze türlerinden biri de şüphesiz sanal müzelerdir. Sanal müzeler teknolojinin yardımıyla oluşturulan ve tamamen sanal ortamlarda var olan müzeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Gelişen teknoloji ile sanal müzelerin yer, zaman, imkân ve ulaşım şartları müzelere nazaran daha avantajlı konuma gelmektedir. Bu sebepten ötürü müzelere ulaşım imkânı olmayan yerlerde sanal müzeler önemli birer öğretim materyaline dönüşmektedir. Bu araştırma ise Şırnak ilinin Güçlükonak ilçesinde bulunan ve müzelere ulaşma imkânları bulunmayan öğrencilerin sanal müze aracılığıyla müzelere ulaşmasını sağlamaya çalışmıştır. Bu çerçevede araştırmada ise sanal müzelerin tarih derslerinin temel amaçlarından olan tarihsel düşünme becerilerini kazandırmadaki etkisi araştırma konusu olmuştur. Bu araştırma konusu çerçevesinde kronolojik düşünme, tarihsel kavrama, tarihsel analiz ve yorum adı verilen tarihsel düşünme becerileri Çatalhöyük Ören Yeri Sanal Müzesi, Ankara Polis Sanal Müzesi ve Ankara Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi Milli Mücadele Sanal Sergisi Sanal Müzesi aracılığıyla kazandırılmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede araştırmanın amacı, sanal müzelerin seçilen tarihsel düşünme becerileri üzerindeki etkilerini ortaya çıkarmaktır.

Yapılan araştırma, sanal müzelerin tarihsel düşünme becerilerinin üzerindeki etkisini tartışmaya açmaktadır. Araştırmanın doğası gereği yapılan araştırma bir süreç içerisinde etkinlikler vasıtasıyla gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla da bu araştırma, nitel bir araştırmadır ve nitel araştırma desenlerinden olan eylem araştırması yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma kendine özgü ve sınıf içine ait bir problem içermesinden ve sanal müzelerin tarihsel düşünme becerilerine etkisini uygulamalarla ortaya koymaya çalıştığı için bir teknik eylem araştırmasıdır. Teknik eylem araştırması için 9, 11 ve 12. Sınıf 58 katılımcı ile birlikte sanal müze etkinlikleri yapılmıştır. Etkinliklerden ortaya çıkan öğrenci çıktıları, yapılan görüşme ve odak grup görüşmeler doküman analizi, betimsel

analiz ve içerik analizi kullanılarak MAXQDA 2020 adlı nitel veri analizi programı yardımıyla değerlendirilmeye alınmıştır.

9. sınıf katılımcılarla birlikte gerçekleştirilen kronolojik düşünme becerisi ve sanal müze etkinlikleri çerçevesinde katılımcıların sanal müze etkinlikleri sonrasında başarılı çözümlemeler yaptıkları ve tarihsel verileri kendi cümleleri ile açıklayabildikleri sonucuna varılmıştır. 11. sınıf katılımcıları ile birlikte gerçekleştirilen tarihsel kavrama becerisine dair etkinliklerde sanal müzelerin tarihsel kavrama becerisi üzerinde pozitif bir etkisi olduğu saptanmıştır. 12. sınıf katılımcılarla birlikte tarihsel analiz ve yorum becerisi çerçevesinde sanal müze etkinlikleri yapılmıştır. Bu etkinliklerin sonucunda sanal müzelerin tarihsel analiz ve yorum becerisine etkisi tam anlamıyla pozitif değildir. 20 katılımcının yedisinde tarihsel analiz ve yorum becerisi gelişirken geriye kalan 13 katılımcıda nötr ve negatif etkileri olduğu saptanmıştır. Bu sebepten ötürü sanal müzelerin tarihsel analiz ve yorum becerisine etkisi nispeten pozitif olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca katılımcılar sanal müzelerin tarih derslerinde sınıf içi etkinlikler olarak kullanılması gerektiğini dile getirmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Sanal Müzeler, Tarihsel Düşünme Becerileri, Eylem Araştırması

ABSTRACT

The Effect of Virtual Museums on Historical Thinking Skills

Museums are one of the most important out-of-school learning environments. With the developing and changing technology, out-of-school learning environments can be used within the school. In this framework, there are new types of museums that have emerged with the developing technology. One of these museum types is undoubtedly virtual museums. Virtual museums are museums created with the help of technology and exist entirely in virtual environments. With the developing technology, the location, time, opportunity and transportation conditions of virtual museums become more advantageous than museums. For this reason, virtual museums become important teaching materials in places where there is no access to museums. This study tried to enable students in Güçlükonak district of Şırnak province who do not have access to museums to reach museums through virtual museums. In this framework, the effect of virtual museums on the acquisition of historical thinking skills, which is one of the main objectives of history lessons, has been the subject of the research. Within the framework of this research topic, historical thinking skills called chronological thinking, historical comprehension, historical analysis and interpretation were tried to be gained through Çatalhöyük Ruins Virtual Museum, Ankara Police Virtual Museum and Ankara Presidential Nation's Library Virtual Museum of National Struggle Virtual Exhibition. In this framework, the aim of the research is to reveal the effects of virtual museums on selected historical thinking skills.

The research opens the effect of virtual museums on historical thinking skills to discussion. Due to the nature of the research, the research was carried out through activities in a process. Therefore, this research is a qualitative research and was conducted with the action research method, which is one of the qualitative research designs. This research is a technical action research because it includes a unique and classroom problem and tries to reveal the effect of virtual museums on historical thinking skills through applications. For the technical action research, virtual museum activities were conducted with 58 participants retrieved 9th, 11th and 12th grades. Student outputs retrieved the activities, interviews and focus group discussions were evaluated using document analysis, descriptive analysis and content analysis with the help of a qualitative data analysis program called MAXQDA 2020.

Within the framework of 9th grade participants' chronological thinking skills and virtual museum activities, it was concluded that the participants made successful analyzes after the virtual museum activities and were able to explain historical data with their own sentences. In the 11th grade participants' activities on historical comprehension skills, it was found that virtual museums had a positive effect on historical comprehension skills. With 12th grade participants, virtual museum activities were carried out within the framework of historical analysis and interpretation skills. As a result of these activities, the effect of virtual museums on historical analysis and interpretation skills was not completely positive. Seven of the 20 participants developed historical analysis and interpretation skills, while the remaining 13 participants had neutral and negative effects. For this reason, the effect of virtual museums on historical analysis and interpretation skills was evaluated as relatively positive. In addition, the participants stated that virtual museums should be used as in-class activities in history lessons.

Keywords: Virtual Museums, Historical Thinking Skills, Action Research

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYANI.....	IV
ONAY	V
ÖZET.....	VIII
ABSTRACT	X
İÇİNDEKİLER.....	XII
TABLolar LİSTESİ	XVII
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XX
GÖRSELLER LİSTESİ	XXI
BÖLÜM I: GİRİŞ.....	1
1.1 Problem Durumu	1
1.1.2 Alt Problem Cümleleri	3
1.2 Araştırmanın Amacı	3
1.3 Araştırmanın Önemi	4
1.4 Araştırmanın Sınırlılıkları	5
1.5 Araştırmanın Varsayımları.....	5
1.6 Tanımlar ve Kısaltmalar.....	6
BÖLÜM II: ALANYAZIN	7
2.1 Alanyazın	7
2.2 Müze.....	7
2.2.1 Koleksiyonlarına Göre Müzeler.....	8
2.2.2 Bağlı Olduğu İdari Birime Göre Müzeler	9
2.2.3 Hizmet Ettikleri Bölgeye Göre Müzeler	9
2.2.4 Hitap Ettikleri Kitleye Göre Müzeler.....	9

2.2.5 Koleksiyonların Sergileme Yöntemlerine Göre Müzeler	10
2.3 Müzeler ve Tarihi Mekânlar	10
2.3 Sanal Müze	12
2.3.1 Sanal Müzelerin Özellikleri	13
2.3.2 Türkiye’de Sanal Müze	15
2.4 Müzelerin Eğitimde Kullanılması	15
2.4.1 Sanal Müzelerin Eğitimde Kullanılması	16
2.5 Okul Dışı Tarih Öğretimi	18
2.5.2 Felsefi Yönüyle Okul Dışı Tarih Öğretimi	19
2.6 Tarihsel Düşünme Becerileri	20
2.6.1 Kronolojik Düşünme Becerisi	22
2.6.2 Tarihsel Kavrama Becerisi	22
2.6.3 Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi	22
2.6.4 Tarihsel Sorgulamaya Dayalı Araştırma Becerisi	22
2.6.5 Tarihsel Sorun Analizi ve Karar Verme Becerisi	23
2.6.6 Tarihsel Empati Becerisi	23
2.7 Müzeler ve Tarihsel Düşünme Becerileri	23
2.8 Türkiye’de Yapılan Araştırmalar	24
2.9 Dünyada Yapılan Araştırmalar	26
BÖLÜM III: YÖNTEM	28
3.1 Araştırma Modeli	28
3.1.1 Eylem Araştırma Süreci	29
3.2 Öğrencilerin Müzeler Hakkındaki Görüşleri	31
3.2.1 Müze Ziyareti	32
3.2.2 İdeal Müze Ziyareti	32

3.2.3	Müzelerin Tarih Derslerinde Kullanımı	34
3.3	Öğrencilerin Sanal Müzeler Hakkındaki Görüşleri	35
3.3.1	Sanal Müze Nedir?	35
3.3.2	Sanal Müze Ziyareti	36
3.3.3	Sanal Müze Hakkında Yorumlar	37
3.4	Öğrencilerin Hazırbulunuşlukları	38
3.4.1	Kronolojik Düşünme Becerisi	38
3.4.2	Tarihsel Kavrama Becerisi	58
3.4.3	Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi	69
3.5	Ön Görüşme ve Ön Değerlendirmeye Ait Sonuçlar.....	83
3.5.1	Müze Kavramına Dair Bulgulara Ait Sonuçlar.....	83
3.5.2	Sanal Müze Kavramına Dair Bulgulara Ait Sonuçlar.....	84
3.5.3	Kronolojik Düşünme Becerisi Ön Değerlendirme Bulgularına Ait Sonuçlar	84
3.5.4	Tarihsel Kavrama Becerisi Ön Değerlendirme Bulgularına Ait Sonuçlar	85
3.5.5	Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi Ön Değerlendirme Bulgularına Ait Sonuçlar	86
3.6	Sanal Müze Etkinliklerinin Hazırlanması	87
3.6.1	9. Sınıf Sanal Müze Etkinliklerinin Hazırlanması	87
3.6.2	9. Sınıf Etkinlikleri.....	88
3.6.3	11. Sınıf Sanal Müze Etkinliklerinin Hazırlanması	88
3.6.4	11. Sınıf Etkinlikleri.....	89
3.6.5	12. Sınıf Sanal Müze Etkinliklerinin Hazırlanması	90
3.6.6	12. Sınıf Etkinlikleri.....	91
3.7	Çalışma Grubu.....	92
3.7.1	Öğrenci Grubu	92
3.7.2	Araştırmacı.....	95

3.7.3 Araştırma Ortamı	96
3.8 Verilerin Toplanması.....	97
3.9 Veri Toplama Araçları	97
3.9.1 Gözlem.....	97
3.9.2 Görüşme.....	98
3.9.3 Odak Grup Görüşme	98
3.9.4 Doküman İnceleme	99
3.10 Verilerin Analizi.....	99
3.10.1 Betimsel Analiz.....	99
3.10.2 İçerik Analizi	99
3.10.3 Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenirliliği	100
BÖLÜM IV: BULGULAR	102
4.1 Kronolojik Düşünme Becerisi ve Sanal Müze Uygulamaları	102
4.1.1 Müze Öncesi Etkinliği ve Kronolojik Düşünme Becerisi.....	102
4.1.2 Müze Sırası Etkinliği ve Kronolojik Düşünme Becerisi.....	137
4.1.3 Müze Sonrası Etkinliği ve Kronolojik Düşünme Becerisi.....	141
4.1.4 9. Sınıf Kronolojik Düşünme Becerisi Genel Değerlendirmesi.....	149
4.2 Tarihsel Kavrama Becerisi ve Sanal Müze Etkinlikleri	151
4.2.1 Müze Öncesi Etkinliği ve Tarihsel Kavrama Becerisi.....	151
4.2.2 Müze Sırası Etkinliği ve Tarihsel Kavrama Becerisi.....	163
4.2.3 Müze Sonrası Etkinliği ve Tarihsel Kavrama Becerisi.....	174
4.2.4 Tarihsel Kavrama Becerisi Genel Değerlendirmesi.....	182
4.3 12. Sınıf Sanal Müze Etkinlikleri ile Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi.....	184
4.3.1 Müze Öncesi Etkinliği ile Fırsat ile Sınırlılıklar Çıkarımı.....	185
4.3.2 Müze Sırası Etkinliği ve Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi.....	194

4.3.3 Müze Çıkışı Etkinliği ile Fırsat ve Sınırlılıklar.....	200
4.3.4 Müze Sonrası Etkinliği ile Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi.....	209
4.3.5 Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi Genel Değerlendirmesi	220
4.4 Etkinlikler Sonrası Sanal Müze Görüşleri.....	224
4.4.1 9. Sınıf Katılımcı Görüşleri.....	224
4.4.2 11. Sınıf Katılımcı Görüşleri.....	230
4.4.3 12. Sınıf Katılımcı Görüşleri.....	236
BÖLÜM V: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	246
5.1 Sonuç ve Tartışma.....	246
5.1.1 Kronolojik Düşünme Becerisine Dair Sonuçlar ve Tartışmalar.....	246
5.1.3 Tarihsel Kavrama Becerisine Dair Sonuçlar ve Tartışmalar	247
5.1.4 Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisine Dair Sonuçlar ve Tartışmalar	248
5.1.5 Katılımcıların Sanal Müze Hakkındaki Görüşlerine Dair Sonuçlar ve Tartışmalar	250
5.2 Öneriler	251
5.2.1 Kültür ve Turizm Bakanlığına Öneriler	251
5.2.2 Milli Eğitim Bakanlığına Öneriler	251
5.2.3 Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	251
EKLER.....	264
EK-1: Etik Kurul Raporu	264
EK-2: Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma İzni	265
EK-3: Veli Onam Formu.....	266
EK-4: Ön Değerlendirme Formları	267
EK-5: 9. Sınıf Sanal Müze Etkinlikleri	273
EK-6: 11. Sınıf Sanal Müze Etkinlikleri	279
EK-7: 12. Sınıf Sanal Müze Etkinlikleri	285

EK-8: Görüşme ve Odak Grup Görüşme Formları	289
---	-----

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3. 1 Müze Ziyareti.....	32
Tablo 3. 2 İdeal Müze Ziyareti.....	32
Tablo 3. 3 Müzelerin Tarih Derslerinde Kullanımı.....	34
Tablo 3. 4 Sanal Müze Nedir?.....	35
Tablo 3. 5 Sanal Müze Ziyareti	36
Tablo 3. 6 Sanal Müze Hakkında Yorumlar	37
Tablo 3. 7 Kronolojiyi Yorumluyorum Etkinliği Birinci Soru Cevap Durumu.....	46
Tablo 3. 8 Kronolojiyi Yorumluyorum İkinci Soru Cevap Durumu.....	49
Tablo 3. 9 Üçüncü Soru Cevap Durumu	53
Tablo 3. 10 Kronolojik Düşünme Becerisi Genel Durum.....	57
Tablo 3. 11 Ne, Nasıl, Nerede? Etkinliği Başarı Durumu.....	59
Tablo 3. 12 Ne, Nasıl, Nerede? Etkinliği Genel Durum Tablosu	63
Tablo 3. 13 Gravür Yorumluyorum Etkinliği Birinci Soru Cevap Kategorileri	65
Tablo 3. 14 Gravür Yorumluyorum İkinci Soru Cevap Durumu.....	67
Tablo 3. 15 12-B Neden-Sonuç Analizi Başarı Durumu	70
Tablo 3. 16 12-C Neden-Sonuç Analizi Başarı Durumu	73
Tablo 3. 17 12-B Alternatif Tarih Senaryosu Başarı Durumu	76
Tablo 3. 18 12-B Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi Genel Durumu.....	79

Tablo 3. 19 12-C Alternatif Tarih Senaryosu Başarı Durumu	80
Tablo 3. 20 12-C Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi Genel Durumu.....	82
Tablo 3. 21 9. Sınıf Katılımcılar	92
Tablo 3. 22 11. Sınıf Katılımcılar	93
Tablo 3. 23 12B Şubesi Katılımcılar	94
Tablo 3. 24 12C Şubesi Katılımcılar	95
Tablo 3. 25 Okul Sınıf Sayıları	96
Tablo 4. 1 9. Sınıf Müze Öncesi Etkinliği Birinci Kanıt Birinci Soru Cevapları	103
Tablo 4. 2 Geçmiş ile Bugün Karşılaştırması	105
Tablo 4. 3 Kanıt 1 ve Geçmiş ile Bugün Karşılaştırması.....	106
Tablo 4. 4 İkinci Kanıt Birinci Soru Cevapları	108
Tablo 4. 5 İkinci Kanıt Geçmiş ile Bugün Karşılaştırması	110
Tablo 4. 6 İkinci Kanıt Başarı Durumu.....	113
Tablo 4. 7 İkinci Kanıt ve Geçmiş ile Bugün Karşılaştırması	114
Tablo 4. 8 Üçüncü Kanıt Birinci Soru ve Zaman Kavramları	116
Tablo 4. 9 Üçüncü Kanıt İkinci Soru ve Zaman Kavramları	118
Tablo 4. 10 Zaman Kavramları Başarı Durumları	120
Tablo 4. 11 Dördüncü Kanıt ve Geçmiş ile Bugün Karşılaştırması.....	122
Tablo 4. 12 Dördüncü Kanıt Geçmiş ve Bugün Karşılaştırması.....	124
Tablo 4. 13 Dördüncü Kanıt Geçmiş ile Bugün Karşılaştırması.....	127

Tablo 4. 14 Beşinci Kanıt Birinci Soru Başarı Durumu	128
Tablo 4. 15 Beşinci Kanıt Kronoloji Yorumlama	131
Tablo 4. 16 Beşinci Kanıt Kronolojiyi Yorumlama.....	134
Tablo 4. 17 9. Sınıf Müze Öncesi ve Kronolojik Düşünme Becerisi Genel Değerlendirme	135
Tablo 4. 18 Müze Sırası ve Kronolojik Düşünme Becerisi Başarı Durumları.....	137
Tablo 4. 19 Müze Sonrası Etkinliği ve Kronolojik Düşünme Becerisi Başarı Durumu .	142
Tablo 4. 20 9. Sınıf Kronolojik Düşünme Becerisi Genel Durum Değerlendirmesi	149
Tablo 4. 21 9. Sınıf Katılımcıların Kronolojik Düşünme Becerisi Bulguları	150
Tablo 4. 22 11. Sınıf Tarihsel Verileri Açıklama.....	153
Tablo 4. 23 11. Sınıf Müze Öncesi Etkinliği ve Tarihsel Kavrama Becerisi Genel Değerlendirme.....	162
Tablo 4. 24 11. Sınıf Tarihsel Verileri Açıklama Başarı Durumu	164
Tablo 4. 25 Kronolojiyi Yeniliyorum Etkinliği ve Tarihsel Verileri Açıklama.....	168
Tablo 4. 26 Müze Sırası Etkinliği ve Tarihsel Kavrama Becerisi Genel Değerlendirme	173
Tablo 4. 27 11. Sınıf Müze Sonrası Etkinliği ve Tarihsel Kavrama Becerisi	175
Tablo 4. 28 Senaryo Etkinliği Grupları.....	175
Tablo 4. 29 11. Sınıf Sanal Müze Etkinlikleri ve Tarihsel Kavrama Becerisi Genel Değerlendirme.....	182
Tablo 4. 30 11. Sınıf Katılımcılar Karşılaştırma	183
Tablo 4. 31 Birinci Kanıt Fırsat ve Sınırlılıklar Başarı Durumu.....	187
Tablo 4. 32 İkinci Kanıt Fırsat ve Sınırlılıklar Başarı Durumları	191

Tablo 4. 33 Müze Öncesi Etkinliği Genel Değerlendirme.....	193
Tablo 4. 34 Müze Sırası Etkinliği ve Neden-Sonuç İlişkisi Başarı Durumları	195
Tablo 4. 35 Müze Çıkışı Etkinliği ile Fırsat ve Sınırlılıklar Başarı Durumu	201
Tablo 4. 36 Milli Mücadele'den Önce ve Sonra Etkinliği ile Neden-Sonuç Analizi.....	210
Tablo 4. 37 Tarih Şeridi Etkinliği ve Neden-Sonuç Analizi	216
Tablo 4. 38 Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi Genel Değerlendirmesi	220
Tablo 4. 39 Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi Sanal Müze Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası	222
Tablo 4. 40 9. Sınıf Sanal Müzelerin Artı ve Eksi Yönleri.....	225
Tablo 4. 41 Grup Görüşmeleri Grupları.....	227
Tablo 4. 42 11. Sınıf Sanal Müzelerin Artı ve Eksi Yönleri.....	231
Tablo 4. 43 11. Sınıf Odak Grup Görüşme Grupları.....	234
Tablo 4. 44 12. Sınıf Sanal Müzelerin Artı ve Eksi Yönleri.....	238
Tablo 4. 45 12. Sınıf Odak Grup Görüşme Grupları.....	242

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1 Tarihsel Düşünme Becerileri (MEB, 2023)	21
Şekil 2. Eylem Araştırması Basamakları (Beyhan, 2013).....	30
Şekil 3 İhtiyaç Analizi Süreci.....	30

GÖRSELLER LİSTESİ

Görsel 1 9Ö7 Gruplandırma Etkinliği.....	39
Görsel 2 9Ö15 Gruplandırma Etkinliği.....	40
Görsel 3 9Ö6 Gruplandırma Etkinliği.....	41
Görsel 4 9Ö9 Gruplandırma Etkinliği.....	41
Görsel 5 9Ö19 Gruplandırma Etkinliği.....	42
Görsel 6 9Ö7 Zaman Kavramları Etkinliği.....	43
Görsel 7 9Ö15 Zaman Kavramları Etkinliği.....	43
Görsel 8 9Ö18 Zaman Kavramları Etkinliği.....	44
Görsel 9 9Ö19 Zaman Kavramları Etkinliği.....	44
Görsel 10 Kronolojiyi Yorumluyorum Etkinliği Görseli.....	46
Görsel 11 9Ö5 Birinci Soru.....	47
Görsel 12 9Ö9 Birinci Soru.....	47
Görsel 13 9Ö18 Birinci Soru.....	47
Görsel 14 9Ö1 Birinci Soru.....	47
Görsel 15 9Ö7 Birinci Soru.....	48
Görsel 16 9Ö15 Birinci Soru.....	48
Görsel 17 9Ö2 Birinci Soru.....	48
Görsel 18 9Ö13 Birinci Soru.....	48
Görsel 19 9Ö17 Birinci Soru.....	49
Görsel 20 9Ö2 İkinci Soru	50

Görsel 21 9Ö8 İkinci Soru	50
Görsel 22 9Ö12 İkinci Soru	50
Görsel 23 9Ö1 İkinci Soru	51
Görsel 24 9Ö15 İkinci Soru	51
Görsel 25 9Ö19 İkinci Soru	51
Görsel 26 9Ö6 İkinci Soru	52
Görsel 27 9Ö11 İkinci Soru	52
Görsel 28 9Ö16 İkinci Soru	52
Görsel 29 9Ö18 İkinci Soru	52
Görsel 30 9Ö1 Üçüncü Soru	53
Görsel 31 9Ö9 Üçüncü Soru	54
Görsel 32 9Ö14 Üçüncü Soru	54
Görsel 33 9Ö7 Üçüncü Soru	55
Görsel 34 9Ö13 Üçüncü Soru	55
Görsel 35 9Ö17 Üçüncü Soru	55
Görsel 36 9Ö16 Üçüncü Soru	56
Görsel 37 9Ö18 Üçüncü Soru	56
Görsel 38 9Ö19 Üçüncü Soru	56
Görsel 39 11Ö1 Ne, Nasıl, Nerede? Etkinliği Görseli	59
Görsel 40 11Ö9 Ne, Nasıl, Nerede? Etkinliği Görseli	60
Görsel 41 11Ö4 Ne, Nasıl, Nerede? Etkinliği Görseli	60

Görsel 42 11Ö7 Ne, Nasıl, Nerede? Etkinliği Görseli	61
Görsel 43 Gravür Yorumluyorum Etkinliği Görseli	64
Görsel 44 11Ö5 Gravür Yorumluyorum Birinci Soru	65
Görsel 45 11Ö10 Gravür Yorumluyorum Birinci Soru	66
Görsel 46 11Ö13 Gravür Yorumluyorum Birinci Soru	66
Görsel 47 11Ö16 Gravür Yorumluyorum Birinci Soru	66
Görsel 48 11Ö9 Gravür Yorumluyorum Birinci Soru	66
Görsel 49 11Ö17 Gravür Yorumluyorum Birinci Soru	66
Görsel 50 11Ö12 Gravür Yorumluyorum Birinci Soru	67
Görsel 51 11Ö18 Gravür Yorumluyorum Birinci Soru	67
Görsel 52 11Ö7 Gravür Yorumluyorum İkinci Soru	68
Görsel 53 11Ö16 Gravür Yorumluyorum İkinci Soru	68
Görsel 54 11Ö1 Gravür Yorumluyorum İkinci Soru	68
Görsel 55 11Ö10 Gravür Yorumluyorum İkinci Soru	68
Görsel 56 11Ö13 Gravür Yorumluyorum İkinci Soru	68
Görsel 57 11Ö19 Gravür Yorumluyorum İkinci Soru	69
Görsel 58 11Ö18 Gravür Yorumluyorum İkinci Soru	69
Görsel 59 11Ö8 Gravür Yorumluyorum İkinci Soru	69
Görsel 60 12BÖ1 Neden- Sonuç Analizi Etkinliği	70
Görsel 61 12BÖ10 Neden- Sonuç Analizi Etkinliği	71
Görsel 62 12BÖ8 Neden- Sonuç Analizi Etkinliği	71

Görsel 63 12BÖ7 Neden- Sonuç Analizi Etkinliği	72
Görsel 64 12CÖ6 Neden- Sonuç Analizi Etkinliği	73
Görsel 65 12CÖ1 Neden- Sonuç Analizi Etkinliği	74
Görsel 66 12CÖ8 Neden- Sonuç Analizi Etkinliği	75
Görsel 67 12BÖ5 Alternatif Tarih Senaryosu Görseli	77
Görsel 68 12BÖ10 Alternatif Tarih Senaryosu Görseli	77
Görsel 69 12BÖ1 Alternatif Tarih Senaryosu Görseli	77
Görsel 70 12CÖ8 Alternatif Tarih Senaryosu Görseli	80
Görsel 71 12CÖ2 Alternatif Tarih Senaryosu Görseli	81
Görsel 72 9Ö1 İkinci Kanıt Birinci Soru	109
Görsel 73 9Ö8 İkinci Kanıt Birinci Soru	109
Görsel 74 9Ö9 İkinci Kanıt Birinci Soru	109
Görsel 75 9Ö3 İkinci Kanıt Birinci Soru	109
Görsel 76 9Ö4 İkinci Kanıt Birinci Soru	109
Görsel 77 9Ö1 İkinci Kanıt Birinci Soru	109
Görsel 78 9Ö4 İkinci Kanıt İkinci Soru	110
Görsel 79 9Ö7 İkinci Kanıt İkinci Soru	111
Görsel 80 9Ö1 İkinci Kanıt İkinci Soru	111
Görsel 81 9Ö11 İkinci Kanıt İkinci Soru	112
Görsel 82 9Ö15 İkinci Kanıt İkinci Soru	112
Görsel 83 9Ö3 Üçüncü Kanıt Birinci Soru	116

Görsel 84 9Ö10 Üçüncü Kanıt Birinci Soru	116
Görsel 85 9Ö1 Üçüncü Kanıt Birinci Soru	117
Görsel 86 9Ö18 Üçüncü Kanıt Birinci Soru	117
Görsel 87 9Ö12 Üçüncü Kanıt Birinci Soru	117
Görsel 88 9Ö6 Üçüncü Kanıt İkinci Soru	118
Görsel 89 9Ö19 Üçüncü Kanıt İkinci Soru	118
Görsel 90 9Ö3 Üçüncü Kanıt İkinci Soru	119
Görsel 91 9Ö12 Üçüncü Kanıt İkinci Soru	119
Görsel 92 9Ö8 Üçüncü Kanıt İkinci Soru	120
Görsel 93 9Ö1 Dördüncü Kanıt Birinci Soru.....	122
Görsel 94 9Ö18 Dördüncü Kanıt Birinci Soru.....	122
Görsel 95 9Ö6 Dördüncü Kanıt Birinci Soru.....	123
Görsel 96 9Ö14 Dördüncü Kanıt Birinci Soru.....	123
Görsel 97 9Ö4 Dördüncü Kanıt İkinci Soru.....	124
Görsel 98 9Ö14 Dördüncü Kanıt İkinci Soru.....	124
Görsel 99 9Ö1 Dördüncü Kanıt İkinci Soru.....	125
Görsel 100 9Ö13 Dördüncü Kanıt İkinci Soru.....	125
Görsel 101 9Ö2 Dördüncü Kanıt İkinci Soru.....	126
Görsel 102 9Ö18 Dördüncü Kanıt İkinci Soru.....	126
Görsel 103 9Ö1 Beşinci Kanıt Birinci Soru.....	129
Görsel 104 9Ö19 Beşinci Kanıt Birinci Soru.....	129

Görsel 105 9Ö4 Beşinci Kanıt Birinci Soru.....	130
Görsel 106 9Ö16 Beşinci Kanıt Birinci Soru.....	130
Görsel 107 9Ö1 Beşinci Kanıt İkinci Soru.....	131
Görsel 108 9Ö18 Beşinci Kanıt İkinci Soru.....	131
Görsel 109 9Ö6 Beşinci Kanıt İkinci Soru.....	132
Görsel 110 9Ö16 Beşinci Kanıt İkinci Soru.....	132
Görsel 111 9Ö19 Beşinci Kanıt İkinci Soru.....	133
Görsel 112 9Ö4 Müze Sırası Etkinliği	138
Görsel 113 9Ö18 Müze Sırası Etkinliği	139
Görsel 114 9Ö2 Müze Sırası Etkinliği	140
Görsel 115 9Ö19 Müze Sırası Etkinliği	140
Görsel 116 9Ö9 Müze Sonrası Etkinliği	143
Görsel 117 9Ö18 Müze Sonrası Etkinliği	144
Görsel 118 9Ö3 Müze Sonrası Etkinliği	145
Görsel 119 9Ö19 Müze Sonrası Etkinliği	146
Görsel 120 9Ö1 Müze Sonrası Etkinliği	147
Görsel 121 9Ö2 Müze Sonrası Etkinliği	148
Görsel 122 11Ö2 Kanıt 1 Dördüncü Soru.....	153
Görsel 123 11Ö7 Kanıt 1 Dördüncü Soru.....	153
Görsel 124 11Ö11 Kanıt 1 Dördüncü Soru.....	153
Görsel 125 11Ö15 Kanıt 1 Dördüncü Soru.....	154

Görsel 126 11Ö3 Kanıt 1 Dördüncü Soru.....	155
Görsel 127 11Ö17 Kanıt 1 Dördüncü Soru.....	155
Görsel 128 11Ö18 Kanıt 1 Dördüncü Soru.....	155
Görsel 129 11Ö1 Kanıt 1 Dördüncü Soru.....	156
Görsel 130 11Ö9 Kanıt 1 Dördüncü Soru.....	156
Görsel 131 11Ö14 Kanıt 1 Dördüncü Soru.....	156
Görsel 132 11Ö16 Kanıt 1 Dördüncü Soru.....	156
Görsel 133 11Ö7 İkinci ve Üçüncü Kanıt Birinci Soru	157
Görsel 134 11Ö15 İkinci ve Üçüncü Kanıt Birinci Soru	157
Görsel 135 11Ö1 İkinci ve Üçüncü Kanıt Birinci Soru	158
Görsel 136 11Ö2 İkinci ve Üçüncü Kanıt Birinci Soru	158
Görsel 137 11Ö13 İkinci ve Üçüncü Kanıt Birinci Soru	158
Görsel 138 11Ö19 İkinci ve Üçüncü Kanıt Birinci Soru	158
Görsel 139 11Ö5 İkinci ve Üçüncü Kanıt İkinci Soru	159
Görsel 140 11Ö8 İkinci ve Üçüncü Kanıt İkinci Soru	159
Görsel 141 11Ö11 İkinci ve Üçüncü Kanıt İkinci Soru	159
Görsel 142 11Ö19 İkinci ve Üçüncü Kanıt İkinci Soru	159
Görsel 143 11Ö1 İkinci ve Üçüncü Kanıt İkinci Soru	160
Görsel 144 11Ö2 İkinci ve Üçüncü Kanıt İkinci Soru	160
Görsel 145 11Ö4 İkinci ve Üçüncü Kanıt Üçüncü Soru.....	160
Görsel 146 11Ö9 İkinci ve Üçüncü Kanıt Üçüncü Soru.....	160

Görsel 147 11Ö14 İkinci ve Üçüncü Kanıt Üçüncü Soru	161
Görsel 148 11Ö18 İkinci ve Üçüncü Kanıt Üçüncü Soru	161
Görsel 149 11Ö1 İkinci ve Üçüncü Kanıt Üçüncü Soru	161
Görsel 150 11Ö6 İkinci ve Üçüncü Kanıt Üçüncü Soru	161
Görsel 151 11Ö13 İkinci ve Üçüncü Kanıt Üçüncü Soru	162
Görsel 152 11Ö1 Karşılaştırma Etkinliği Görseli	164
Görsel 153 11Ö5 Karşılaştırma Etkinliği Görseli	164
Görsel 154 11Ö15 Karşılaştırma Etkinliği Görseli	165
Görsel 155 11Ö6 Karşılaştırma Etkinliği Görseli	165
Görsel 156 11Ö12 Karşılaştırma Etkinliği Görseli	166
Görsel 157 11Ö18 Karşılaştırma Etkinliği Görseli	166
Görsel 158 11Ö16 Karşılaştırma Etkinliği Görseli	167
Görsel 159 11Ö3 Kronolojiyi Yeniliyorum Etkinliği	169
Görsel 160 11Ö4 Kronolojiyi Yeniliyorum Etkinliği	169
Görsel 161 11Ö11 Kronolojiyi Yeniliyorum Etkinliği	170
Görsel 162 11Ö17 Kronolojiyi Yeniliyorum Etkinliği	171
Görsel 163 11Ö1 Kronolojiyi Yeniliyorum Etkinliği	172
Görsel 164 11Ö16 Kronolojiyi Yeniliyorum Etkinliği	172
Görsel 165 11Ö1 Şiir Etkinliği.....	176
Görsel 166 11Ö7 Başarılı Hikaye	177
Görsel 167 11Ö14 Başarılı Hikaye	178

Görsel 168 11Ö17 Başarılı Hikaye	178
Görsel 169 11Ö2 Başarısız Hikaye	179
Görsel 170 Grup 1 Senaryo Etkinliği.....	180
Görsel 171 Grup 2 Senaryo Etkinliği.....	181
Görsel 172 12BÖ1 Birinci Kanıt Birinci Soru.....	185
Görsel 173 12BÖ9 Birinci Kanıt Birinci Soru.....	186
Görsel 174 12CÖ4 Birinci Kanıt Birinci Soru.....	186
Görsel 175 12CÖ8 Birinci Kanıt Birinci Soru.....	186
Görsel 176 12BÖ2 Birinci Kanıt İkinci Soru.....	187
Görsel 177 12CÖ4 Birinci Kanıt İkinci Soru.....	187
Görsel 178 12CÖ10 Birinci Kanıt İkinci Soru.....	187
Görsel 179 12BÖ3 Birinci Kanıt İkinci Soru.....	188
Görsel 180 12BÖ10 Birinci Kanıt İkinci Soru.....	188
Görsel 181 12CÖ1 Birinci Kanıt İkinci Soru.....	188
Görsel 182 12BÖ5 Birinci Kanıt İkinci Soru.....	189
Görsel 183 12BÖ7 Birinci Kanıt İkinci Soru.....	189
Görsel 184 12CÖ6 Birinci Kanıt İkinci Soru.....	189
Görsel 185 12BÖ2 İkinci Kanıt Birinci Soru.....	190
Görsel 186 12CÖ5 İkinci Kanıt Birinci Soru.....	190
Görsel 187 12BÖ6 İkinci Kanıt Birinci Soru.....	190
Görsel 188 12BÖ1 İkinci Kanıt İkinci Soru.....	191

Görsel 189 12CÖ1 İkinci Kanıt İkinci Soru.....	191
Görsel 190 12CÖ9 İkinci Kanıt İkinci Soru.....	192
Görsel 191 12BÖ2 İkinci Kanıt İkinci Soru.....	192
Görsel 192 12BÖ4 İkinci Kanıt İkinci Soru.....	192
Görsel 193 12CÖ5 İkinci Kanıt İkinci Soru.....	192
Görsel 194 12BÖ1 Müze Sırası Etkinliği	195
Görsel 195 12BÖ11 Müze Sırası Etkinliği	195
Görsel 196 12CÖ1 Müze Sırası Etkinliği	196
Görsel 197 12CÖ10 Müze Sırası Etkinliği	196
Görsel 198 12BÖ2 Müze Sırası Etkinliği	198
Görsel 199 12BÖ3 Müze Sırası Etkinliği	198
Görsel 200 12CÖ4 Müze Sırası Etkinliği	199
Görsel 201 12CÖ6 Müze Sırası Etkinliği	199
Görsel 202 12BÖ4 Müze Sırası Etkinliği	200
Görsel 203 12BÖ8 Müze Çıkışı Etkinliği	201
Görsel 204 12BÖ9 Müze Çıkışı Etkinliği	202
Görsel 205 12CÖ9 Müze Çıkışı Etkinliği	203
Görsel 206 12CÖ10 Müze Çıkışı Etkinliği	204
Görsel 207 12BÖ1 Müze Çıkışı Etkinliği	205
Görsel 208 12BÖ10 Müze Çıkışı Etkinliği	206
Görsel 209 12CÖ5 Müze Çıkışı Etkinliği	207

Görsel 210 12CÖ8 Müze Çıkışı Etkinliği	208
Görsel 211 12BÖ7 Milli Mücadele'den Önce ve Sonra Etkinliği	210
Görsel 212 12BÖ9 Milli Mücadele'den Önce ve Sonra Etkinliği	211
Görsel 213 12CÖ5 Milli Mücadele'den Önce ve Sonra Etkinliği	211
Görsel 214 12BÖ8 Milli Mücadele'den Önce ve Sonra Etkinliği	212
Görsel 215 12CÖ1 Milli Mücadele'den Önce ve Sonra Etkinliği	213
Görsel 216 12CÖ6 Milli Mücadele'den Önce ve Sonra Etkinliği	214
Görsel 217 12BÖ1 Milli Mücadele'den Önce ve Sonra	215
Görsel 218 12BÖ2 Milli Mücadele'den Önce ve Sonra	215
Görsel 219 12CÖ2 Milli Mücadele'den Önce ve Sonra	215
Görsel 220 12BÖ3 Tarih Şeridi Etkinliği	217
Görsel 221 12BÖ10 Tarih Şeridi Etkinliği	217
Görsel 222 12CÖ2 Tarih Şeridi Etkinliği	218
Görsel 223 12CÖ3 Tarih Şeridi Etkinliği	218
Görsel 224 12CÖ4 Tarih Şeridi Etkinliği	218
Görsel 225 12CÖ5 Tarih Şeridi Etkinliği	219

BÖLÜM I: GİRİŞ

1.1 Problem Durumu

Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı tarafından tarih dersine yüklenen 13 tane genel amaç bulunmaktadır. 13 genel amaçtan bir tanesi tarihsel düşünme becerileri ile ilgilidir. Tarihsel düşünme becerilerini içeren amaç şu şekilde verilmiştir(MEB, 2022):

Birincil ve ikincil kaynaklarda yer alan kanıtları belirleme, analiz etme, yorumlama ve değerlendirmeyi içeren tarihe özgü yeterlilik ve becerileri geliştirmeleri, edindikleri bilgilerin doğruluğunu ve geçerliliğini sorgulayarak kanıtla desteklenen çıkarımlarda bulunmaları,

Yukarıda zikredilen madde dikkate alındığında kazandırılması gereken genel amaçlardan biri de tarihsel düşünme becerileri olduğu görülmektedir(MEB, 2018, 2022). Kazandırılması ve geliştirilmesi planlanan tarihsel düşünme becerileri, 2022 tarihli tarih öğretim programında 6 tane olarak belirtilmiştir ve aşağıdaki gibi listelenmiştir(MEB, 2022):

1. Kronolojik Düşünme
2. Tarihsel Kavrama
3. Tarihsel Analiz ve Yorum
4. Tarihsel Sorgulamaya Dayalı Araştırma
5. Tarihsel Sorun Analizi ve Karar Verme
6. Tarihsel Empati

Tarihsel düşünme becerileri arasında hiyerarşik bir ilişki de bulunmaktadır. Genellikle son beceriye ulaşıldığında önceki becerileri edinmiş olduğu kabul edilmektedir(Koldaş ve Pamuk, 2020). Bu beceriler arasındaki hiyerarşik düzey Bloom’un yenilenmiş taksonomi ile yakından ilişkilidir. Bloom’un yenilenmiş taksonomisinde hatırlama, anlama, uygulama, analiz etme, değerlendirme ve yaratma basamakları bulunmaktadır(Krathwohl, 2002). Bloom’un yenilenmiş taksonomisi ile tarihsel düşünme becerileri karşılaştırıldığında paralellik söz konusudur dolayısıyla da tarihsel düşünme becerileri arasındaki hiyerarşik düzen bu taksonomi sebebiyledir. Her bir basamaktaki beceri farklı bağlamlar içermesinden ötürü beceriler çerçevesinde tasarlanan eğitim içerikleri çok çeşitli

şekilde olabilmektedir. Her bir beceri, farklı eğitim içerikleri ile kazandırıldığı da göz önüne alınırsa bahsedilen eğitim içeriklerinin ne kadar geniş olabileceği anlaşılmış olur. Örneğin kronolojik düşünme becerisine sahip olan öğrencilerden zamansal anlatılar oluşturmaları beklenirken tarihsel kavrama becerisine sahip olan öğrencilerden metinleri anlama yeteneklerinin gelişmiş olması beklenir. Doğal olarak bu iki beceriyi kazandırma hedefindeki etkinliklerin birbirinden farklı olması beklendik bir durumdur(Demircioğlu, 2015; Yelkenci, 2020b). Bu çerçeveden bakıldığında tarihsel düşünme becerilerini kazandırmak için çok çeşitli etkinlikler hazırlanabilmektedir. Tarih dersinin amaçlarına ulaşması için okul içi ve okul dışı öğrenmelerin gerçekleştirilmesi gerektiğinden dolayı bu etkinlikler zaman zaman okul içinde zaman zaman okul dışında uygulanacak şekilde tasarlanmaktadır. Okul dışı eğitim planlı bir süreç dahilinde ise sonucunda öğrenme gerçekleşmesi beklenmektedir(Tösten, 2022). Okul dışı öğrenmenin tarih derslerindeki en önemli karşılığı ise şüphesiz müzelerdir(Yılmaz et al., 2021). Ayrıca tarih dersi kapsamında yapılacak olan okul dışı öğrenmelerin gerçekleştirilebileceği yerlere müzeler haricinde tarihi alanlar, hafıza mekânları ve arkeolojik parklar da örnek olarak verilebilir. Lakin sayılan yerlerin hepsi için çeşitli imkanlar gerekmektedir. Türkiye coğrafyasında çok sayıda tarihi mekân bulunmasına karşılık onlara ulaşmak ve değerlendirmek zor olabilmektedir. Türkiye'nin bazı bölgelerinde özellikle kırsal bölgelerinde okul dışı eğitim yapılabilmesi için başta ulaşım olmak üzere çeşitli imkanlara sahip olunması gerekmektedir. Bu imkanlara sahip olunmadığı takdirde okul dışı eğitim gerçekleştirmek zorlaşmaktadır. Tarih dersi için okul dışı eğitimin yapılmasının zor olduğu bölgelerde müzeleri sınıflara taşıyan ve bu eğitimlerin yapılmasına olanak sağlayan sanal müzeler bulunmaktadır. Sanal müzeler ulaşılması zor olan koleksiyonları internet aracılığıyla ulaşılabilir hale getirmektedir(Turan, 2015). Böylece okul içinde faydalanılabilen bu sanal müzeler, tarihsel düşünme becerilerini kazandırma yolunda bir alternatif oluşmaktadır.

Araştırma, Şırnak ilinin Güçlükönak ilçesinde bulunan Güçlükönak Anadolu Lisesi'nde gerçekleştirilmiştir. Güçlükönak Anadolu Lisesi pansiyonlu bir lise olması hasebiyle Güçlükönak'ın köylerinden öğrencilere ev sahipliği yapmaktadır. Köylerden okula gelen öğrencilerin teknolojiye ulaşım noktasında sıkıntıları bulunmaktadır. Birçoğunun teknolojiye ulaşım imkânı cep telefonları ile sınırlı iken köylerin birçoğunda şebeke sorunları yaşanmaktadır. Bilgisayar ve benzeri teknolojik aletlere ulaşım okul vasıtasıyla olmakla birlikte araştırmanın yapıldığı okulun ise internet altyapısı bulunmamaktadır. Tüm

bu imkansızlığın diğer tarafında ise Şırnak ili içerisinde Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı'na ait bir müze bulunmamaktadır fakat Şırnak ilinin içerisinde birçok tarihi mekân bulunmaktadır(KTB, 2024a). Teknolojiye ve müzelere ulaşım noktasında sayılan bu ve benzeri sebeplerden ötürü sanal müzelerin eğitimde kullanılması önem arz etmektedir. Sanal müzeler çerçevesinde ulaşılamayan müzeler öğrencilerle buluşturulacaktır.

Bu araştırmada sanal müzelerin tarihsel düşünme becerilerini kazandırmadaki etkileri ortaya konulmaya çalışılacaktır. Bu sebepten dolayı bu araştırmanın ana problem cümlesini “Sanal müzelerin tarihsel düşünme becerilerini kazandırmadaki etkileri nelerdir?” oluşturmaktadır.

1.1.2 Alt Problem Cümleleri

Bu araştırmanın alt problem cümleleri şu şekildedir:

- a. Sanal müzelerin kronolojik düşünme becerisi kazandırmadaki etkisi nedir?
- b. Sanal müzelerin tarihsel kavrama becerisi kazandırmadaki etkisi nedir?
- c. Sanal müzelerin tarihsel analiz ve yorum becerisi kazandırmadaki etkisi nedir?

1.2 Araştırmanın Amacı

Sanal müzelerin araştırma ve analitik düşünme üzerinde etkisi olduğu bilinmektedir(Tserklevych et al., 2021). Araştırma ve analitik düşünmede etkisinin olduğundan ötürü tarihsel düşünme becerilerine etkisinin olup olmadığı sorusu söz konusu olmaktadır. Bunun yanında tarihsel düşünme becerilerinin içerisinde araştırma ve analitik düşünme ile bağlantılı olan becerilerde yer almaktadır. Bu benzerlikler sebebiyle sanal müzelerin tarihsel düşünme becerilerinin üzerindeki etkisi merak edilmiştir. Sanal müzelerin fiziki mekândan bağımsız bir şekilde elektronik ortamda sınıf içine aktarılması ile ortaya çıkan kullanım imkanının çerçevesinde tarihsel düşünme becerilerini kazandırma ve geliştirme noktalarında etkilerinin ne olduğu belirlenmeye çalışılmaktadır. Bu araştırmanın temel amacı, sanal müzelerin tarihsel düşünme becerilerine etkilerini ortaya çıkarmaktır.

1.3 Araştırmanın Önemi

Sanal müzelerin, müzelere ulaşımı hızlandırdığı bir gerçektir. İnternet tabanlı uygulamalar sayesinde dünyanın dört bir yanındaki müzeler ulaşılabilir hale gelmiştir(Aladağ et al., 2014). Müzelerin sanal olarak her taraftan erişilmesi ile zaman başta olmak üzere birçok alanda tasarruf sağlanmaktadır. Özellikle müzeye ulaşım sırasında harcanan zaman ve ulaşım masrafları düşünüldüğünde önemli kazançlardan bahsedilebilir. Ulaşılması çeşitli sebeplerden zor olan müzelerin internet aracılığıyla ulaşılabilir hale gelmesi müzelerin sınıflara taşınmasının yolunu açmış ve gidilmeden de eğitimin bir parçası olabilmesini sağlamıştır. Müzeler sanal müzelerin aksine eğitimin içerisinde uzun bir süreden beri kendine yer bulmaktadır. Hatta, Hein (Hein, 2005) müzelerin eğitici rolünün 18 ve 19. yüzyıllarda açılan müzeler ile fark edildiğini söylemektedir. Şahan ise (Şahan, 2005) 19. yüzyılın ikinci yarısı itibariyle dünyadaki bazı müzelerin eğitsel amaçlar doğrultusunda kurulduğunu söylemektedir. 18 ve 19. yüzyıldan itibaren müzelerin eğitimde kullanılması ile başlayan süreçte yeni teknolojiler ve yeni paradigmaların etkisiyle müzelerin çeşitleri ve eğitimsel işlevlerinde yenilikler meydana gelmiştir. Örneğin yapılandırmacı eğitim paradigması çerçevesinde müzeler yaparak-yaşayarak öğrenme ortamları sunan bir modele evrilmiştir(İlhan et al., 2019) . Yapılandırmacı paradigma sonrasında müzeler yaparak-yaşayarak öğrenme ortamları oluşturmaya başlamış ve öğrenenlerin bilgilerini kendilerinin oluşturmasını sağlamıştır. Yapılandırmacı anlayışın hâkim paradigma olmasından ve öğrencilere aktif öğrenme şartları sunmasından dolayı sanal müzelerin kullanımı sırasında da kullanılması beklenilmektedir. Yapılandırmacı anlayış çerçevesinde sanal müzelerin araştırmaya konu olan tarihsel düşünme becerilerine etkisi araştırılacak ve sanal müzelerin etkisinin ne durumda olduğu ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Öte yandan yapılan araştırma Türkçe alanyazında daha önce yapılmamış bir araştırmadır. Sanal müzelerin tarihsel düşünme becerileri üzerine etkisi daha önce yapılmamış bir çalışma olmasından ötürü alanyazında var olan bir boşluğu dolduracaktır. Ayrıca bu çalışma Şırnak ilinin Güçlükönak ilçesinde teknolojiye ulaşımın zor olduğu bir ortamda yapılması hasebiyle önem taşımaktadır. Çünkü bu araştırmanın yapıldığı okul Şırnak ilinin Güçlükönak ilçesinde bulunan Güçlükönak Anadolu Lisesi'dir. Güçlükönak Anadolu Lisesi'nin teknolojik altyapısı sanal müze ziyaretlerini organize edecek seviyede değildir. Okulun internet eksikliği bulunmaktadır. Bu sebepten dolayı araştırmacı kendi internet imkanları ile okulun akıllı tahta sistemlerini kullanarak zor şartlar altında verilerini elde

etmiştir. Araştırmacı verileri elde ederken akıllı tahta sistemleri ile sorunlar yaşamış ve kendi imkanları çerçevesinde teknolojik aletler (dizüstü bilgisayar, telefon vs.) işe koşulmuştur.

Şırnak ilinin Güçlükonak ilçesinde yapılan bu araştırma göstermiştir ki müzelere ulaşma imkanının kolay olmadığı yerlerde müzeye gitme oranı çok düşüktür. Araştırmaya katılan katılımcıların çoğu ne sanal ne de reel olarak müze görmemişlerdir. Bu sebepten ötürü araştırma böyle ortamlarda sanal müzelerin kullanılmasına dikkat çektiği için önem arz etmektedir. Ayrıca okul dışı tarih öğretiminin vazgeçilmez bir parçası olan müzeleri okula getirmesiyle sanal müzeler kendi önemimi ortaya koymaktadır. Böylelikle bu araştırma sanal müzelerin daha verimli kullanımı için fayda sağlayacaktır. Bunun yanı sıra bu araştırmada eylem araştırması yapılmasından ötürü literatüre uygulama verileri ile uygulama sırasında aksayan ve aksamayan yerlere dair bilgiler kazandırılacaktır. Yukarıda bahsedilen bu sebepler araştırmanın önemini ortaya koymaktadır.

1.4 Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılıkları şu şekildedir:

1. Bu araştırma, 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Şırnak ili Güçlükonak ilçesinde bulunan Güçlükonak Anadolu Lisesi'nde yapılan sanal müze etkinlikleri ile sınırlıdır.
2. Yapılan sanal müze etkinliklerine katılan öğrencilerle sınırlıdır.
3. Bu araştırma, Ankara Cumhurbaşkanlığı Milli Mücadele Sergisi, Ankara Polis Sanal Müzesi ve Çatalhöyük Ören Yeri Sanal Müzesi ile sınırlıdır.
4. Tarih öğretim programlarında yer alan ve araştırmaya konu olan kronolojik düşünme, tarihsel kavrama ile tarihsel analiz ve yorum becerileri ile sınırlıdır.
5. Veri toplama aracı olarak seçilen gözlem, görüşme formları ve öğrenci çıktıları ile sınırlıdır.

1.5 Araştırmanın Varsayımları

1. Sanal müzelerin tarihsel düşünme becerilerine olumlu, olumsuz ya da nötr etkisi olduğu varsayılmıştır.
2. Oluşturulan etkinliklerin tarihsel düşünme becerilerini ölçtüğü varsayılmıştır.

1.6 Tanımlar ve Kısaltmalar

Araştırmada kullanılan kavramların tanımları ve açıklamaları kaynaklardan yararlanarak yazılmıştır.

Kronolojik Düşünme Becerisi: Kronolojiyi, değişimi ve sürekliliği bilme ve kullanma anlamına gelen bir beceridir(Demircioğlu, 2009).

Tarihsel Kavrama Becerisi: Tarihsel kavram becerisi, tarihsel metin içindeki anlatıyı anlayabilme, metnin amacını ve bakış açısını belirleme, tarihsel açıklama ve analizi anlamlandırma ve metnin nasıl düzenlendiğini anlamayı içermektedir(*Historical Comprehension*, 2023).

Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi: Tarihsel analiz ve yorum becerisi, tarihçilerin geçmişini anlatma farklılıklarından ortaya çıkmıştır. Bu beceri farklılığı anlamlandırma ve analiz etmeye olanak sağlamaktadır(MEB, 2022).

Araştırmada kullanılan kısaltmalar şu şekildedir:

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

Bknz: Bakınız

BÖLÜM II: ALANYAZIN

2.1 Alanyazın

Araştırmanın bu bölümünde müze, sanal müzeler, sanal müzelerin özellikleri, sanal müzelerin eğitimdeki yansımaları, tarihsel düşünme becerileri, müzelerin tarihsel düşünme becerilerine etkisi başlıkları yer almaktadır.

2.2 Müze

Türk Dil Kurumu'na göre müze, *“Sanat ve bilim eserlerinin veya sanat ve bilime yarayan nesnelerin saklandığı, halka gösterilmek için sergilendiği yer.”* olarak açıklanmaktadır(TDK, 2023). Britannica ansiklopedisine göre ise müze, insanlığın ve çevrenin somut kanıtlarını korumaya adanmış kurumlar olarak nitelendirilmektedir(Lewis, 2023).

İnsanoğlunun antik dönemlerden itibaren sanat eserlerini bir araya getirerek sergileme ihtiyaçları bulunmaktadır. Antik dönemlerden itibaren insanların bu sergileme ihtiyaçları müzecilik anlayışının temellerini oluşturmaktadır. Fakat modern olarak müze olarak bahsedilen yapı yeni çağ ile birlikte kendini göstermeye başlamıştır. Yeni çağ içerisinde görülen ilk müze Güney Avrupa'da görülmüştür(Simmons, 2010). Modern anlamda ilk defa kurulan müzenin ardından müzeler ve müzecilik çok hızlı gelişim ve değişim geçirmiştir. Yeni Çağ'ın ortalarına gelindiğinde ise halka açık ilk müzenin kurulduğu da görülmektedir. 1683 yılında İngiltere'de açılan Ashmolean Müzesi halka açık ilk müze olarak karşımıza çıkmaktadır(Lewis, 2023). Halka açık müzenin açılmasından sonra özellikle 18. yüzyıldan itibaren Avrupa'nın birçok farklı noktasında halka açık müzeler açılmaya devam edilmiştir.

Türkiye'de ise müze ve müzecilik serüveni 19. yüzyılda başlamıştır. 1869 yılında Osmanlı İmparatorluğu'nda açılan “Müze-i Hümayun” Türkiye'nin ilk müzesi olarak bilinmektedir(Özkasım ve Ögel, 2005). Sonrasında ise çok hızlı bir müze kurma çalışmaları yürütülmüştür. Bu çalışmalardan sonra 1872'de Mekteb-i Tıbbiye Müzesi, 1885'de PTT Müzesi, 1895'de Bahriye Müzesi, 1904 yılında Konya, Bursa ve Bergama Müzeleri, 1914'de Evkaf-ı İslamiye Müzesi, 1917'de Âsâr-ı Nakşiye Müzesi ve 1918 yılında Sağlık Müzesi kurulmuştur(Çal, 2009). Cumhuriyetle birlikte Türkiye'de müze ve

müzecilik alanında gelişmeler hız kesmeden sürmüş ve günümüze kadar gelişimini ve değişimini sürdürmüştür.

Uluslararası Müzeler Konseyi olarak bilinen ICOM ise müzeyi somut ve somut olmayan mirası araştıran, yorumlayan ve sergileyen kurumlar olarak açıklamaktadır (ICOM, 2022). Yapılan müze tanımlarına bakıldığında müzelerin çeşitli misyonları olduğu görülmektedir ve dolayısıyla da farklı müze türleri ortaya çıkmaktadır. Bu müze türleri şu şekilde listelenmiştir:

1. *Koleksiyonlarına Göre Müzeler*
2. *Bağlı Olduğu İdari Birime Göre Müzeler*
3. *Hizmet Ettikleri Bölgeye Göre Müzeler*
4. *Hitap Ettikleri Kitleye Göre Müzeler*
5. *Koleksiyonların Sergileme Yöntemlerine Göre Müzeler* (Ambrose ve Paine, 2013; Yılmaz et al., 2021).

2.2.1 Koleksiyonlarına Göre Müzeler

Koleksiyonlarına göre müzeler kategorisi müzelerin barındırdığı eserlerin belirli alanlara ait olması ile oluşturulmuştur. Koleksiyonlarına göre müzeler kategorisine 11 başlık eklenmiştir. Bu başlıklar şu şekilde verilmiştir:

1. *Genel Müzeler*
2. *Arkeoloji Müzeleri*
3. *Sanat Müzeleri*
4. *Tarih Müzeleri*
5. *Etnografya Müzeleri*
6. *Doğa Tarihi Müzeleri*
7. *Bilim Müzeleri*
8. *Jeoloji Müzeleri*
9. *Endüstri Müzeleri*
10. *Askeri Müzeler*
11. *Somut Olmayan Miras Müzeleri* (Ambrose ve Paine, 2013).

2.2.2 Bağı Olduğu İdari Birime Göre Müzeler

Bağı oldukları idari birime göre müzeler, müzelerin hangi kişi, kurum ve kuruluşların bünyesinde varlık gösterdiğini belirtmektedir. 6 farklı grupta değerlendirilen müzeler şu şekilde sıralanmıştır:

1. *Devlet Müzeleri*
2. *Yerel Yönetim Müzeleri*
3. *Üniversite Müzeleri*
4. *Askeri Müzeler*
5. *Bağımsız ya da Özel Müzeler*
6. *Vakıf Müzeleri* (Gökalp, 2018)

2.2.3 Hizmet Ettikleri Bölgeye Göre Müzeler

Hizmet ettikleri bölgeye göre müzeler 5 kategoriden oluşmaktadır. Bu kategoriler şöyle sıralanmıştır:

1. *Ulusal Müzeler*
2. *Bölgesel Müzeler*
3. *Ekomüzeler*
4. *Şehir Müzeleri*
5. *Yerel Müzeler* (Ambrose ve Paine, 2013)

2.2.4 Hitap Ettikleri Kitleye Göre Müzeler

Adından da anlaşılacağı üzere hitap ettikleri kişilere göre değişiklik gösteren müzeler bulunmaktadır. Bu müzeler aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

1. *Genel Toplum Müzeleri*
2. *Eğitici Müzeler*
3. *Uzmanlaşmış Müzeler* (Tüzün, 2010)

2.2.5 Koleksiyonların Sergileme Yöntemlerine Göre Müzeler

Müzelerin en temel işlevi bünyesinde bulundurduğu objelerin sergilenmesi olarak bilinmektedir. Müzelerin bünyesinde bulunan objeleri nasıl sergilediklerine bağlı olarak çeşitli müze türleri ortaya çıkmıştır. Bu müze türleri aşağıda sıralanmıştır:

1. *Geleneksel Müzeler*
2. *Tarihi Ev Müzeleri*
3. *Açık Hava Müzeleri*
4. *Etkileşimli Müzeler* (Ambrose ve Paine, 2013)

Koleksiyonların sergileme yöntemlerine göre müzeler kategorisinde yer etkileşimli müzelerden bir tanesi de sanal müzelerdir. Bazı araştırmalarda sanal müzeler etkileşimli müzeler kategorisine alınmamıştır. Gökalp'e göre (2018) sanal müzeler koleksiyonlarını sergileme yöntemlerinden bir tanesi değildir. Gökalp'e göre sanal müzeler diğer müzeler başlığı altından değerlendirilmektedir.

2.3 Müzeler ve Tarihi Mekânlar

Mekân, insanların bütün yaşantılarının gerçekleştirdiği yerler olarak tanımlanmaktadır(Pamuk, 2021). Lakin mekân kavramı üzerinde net bir uzlaşıya varılan bir kavram değildir. Bu kavram farklı bağlamlar içerisinde farklı anlamsal ifadelere bürünebilmektedir. Bu sebepten ötürü de mekân kavramının net bir açıklaması da bulunmamaktadır. Türk Dil Kurumu (TDK) mekân kelimesinin açıklamasını yaparken dört farklı anlam sunmaktadır. Bu anlamlar TDK tarafından şu şekilde sıralanmıştır:

- a. *Bulunulan yer*
- b. *Belli bir işe ayrılmış yer*
- c. *Ev*
- d. *Uzay* (TDK, 2024b)

TDK tarafından dile getirilen anlamlara bakıldığında mekân kavramının karşılığının “yer” olarak kullanıldığı görülmektedir. TDK'nin yer kavramına dair açıklamaları ise şu şekildedir.

- a. *Bir şeyin, bir kimsenin kapladığı veya kaplayabileceği boşluk; mahal, mevzi*

- b. *Gezinilen, ayakla basılan taban*
- c. *Bulunulan, yaşanan, oturulan bölge; mevki*
- d. *Konum*
- e. *Ülke*
- f. *Geçim sağlamak için çalışılan iş yeri*
- g. *Önem*
- h. *İz*
- i. *Üzerinde yapı kurulmaya elverişli arsa*
- j. *Ekime elverişli toprak parçası; arazi*
- k. *Bir olayın geçtiği veya geçeceği bölüm, alan; mahal, nokta*
- l. *Kalınacak oda*
- m. *Yerküre*
- n. *Durum(TDK, 2024e)*

TDK'nin yaptığı yer kavramı açıklamalarına bakıldığında karşılık olarak “mekân” kavramından bahsedilmediği görülmektedir. Bu açıdan mekân kavramına bakıldığında yer kavramı ile tam olarak aynı anlamları ifade etmediği ortaya çıkmaktadır. Sonuç olarak mekân kavramı hem kendi içerisinde bir anlam karmaşasına sahip iken hem de eş anlamlı kelimeleri arasında da anlam karmaşaları yaşamaktadır.

Mekânlar pozitivist paradigma içerisinde ölçülebilir ve kesin hatlara sahip durumda oldukları bilinmektedir. Fakat post pozitivist paradigmanın etkisiyle birlikte mekânlar sürekli bir dönüşüm, değişim içerisinde olmuş ve bilinebilirliğini zorlaştırmıştır(Bilgili, 2016, 2020).

Tarihi mekânların TDK'de net bir karşılığı olmadığı görülmektedir lakin tarihi mekân isim tamamlaması iki farklı kelimedenden oluşmaktadır. Bu kelimelerin ilk olan tarihi kelimesinin TDK'deki karşılığına bakıldığında şu anlamlar görülmektedir:

- a. *Tarihsel*
- b. *Tarihe geçmiş*
- c. *Geçmiş yüzyıllardan günümüze ulaşmış olan*
- d. *Unutulmayan, anılma değeri olan (TDK, 2024d)*

Yukarıda verilen tarihi kelimesinin anlamları ile mekân kelimesinin anlamları birleştirildiğinde geçmişten günümüze ulaşan, tarihe geçmiş, yerler olarak tanımlamak mümkündür.

Geçmişte var olmuş, günümüzde varlığını devam ettiren her türlü yerler olarak tanımlanabilen bu mekânlar eğitim ve öğretim faaliyetlerinde aktif olarak kullanılmaktadır. Okul dışı öğrenme ortamlarından olan müzeler ve tarihi alanlar tarih dersi çerçevesinde daha sık kullanılmaktadır(Kale, 2019). Tarih derslerinde kullanılan müzeler genelde tarih müzeleridir. Diğer taraftan tarih dersleri çerçevesinde kullanılan tarihi alanlar ise tarih olarak nitelendirilen mekânlar ile tarihi olayların meydana geldikleri mekânlar olarak açıklanmaktadır(Ata, 2002). Tarihi alan, mekân veya çevre olarak adlandırılan yerler insanların halen kullandıkları mimari eserleri de içerisinde barındırmakta olduğu bilinmektedir. Bu çerçeveden bakıldığında tarihi alanlar, mekanlar veya çevreler oldukça geniş bir alana sahip olduğu söylenebilir(CRHP, 2006).

2.3 Sanal Müze

Sanal sıfatının sözlük anlamına bakıldığında genel ağ içerisinde oluşturulan veya dijital değildir(TDK, 2024c). Sanal müzeler, tarihsel, kültürel ve bilimsel koleksiyonların dijital ortamlarda erişilmesini sağlayan bir müze türü olarak bilinmektedir(Rodriguez, 2017). Öte yandan sanal müze kavramı ilk olarak 1990lı yılların başında ortaya çıkmıştır(Schweibenz, 2004). Sanal müzelerin oluşturulması ve geliştirmesi teknoloji ile yakından ilişkilidir. Teknolojinin gelişmesi ve yaygınlaşması ile birlikte sanal müzelerin sayıları da çoğalmıştır ve çoğalmaya devam etmektedir(Patel et al., 2003). Ayrıca sanal müzelere ulaşım internet ve teknolojinin gelişmesi ile gittikçe kolaylaşmaktadır. Sanal müzelere kolay ulaşılması bazı avantajları da beraberinde getirmektedir. Sanal müzelerin beraberinde getirdiği en büyük avantaj internetin var olduğu her yerden sanal müzelere ulaşılması durumudur(Karoulis et al., 2006). Sanal müzelerin avantajları yanında dezavantajları da mevcuttur. Sanal müzelerin en önemli dezavantajı müzelere nazaran fiziki ve eğitimsel etkileşimler açısından noksan olmasıdır(Yılmaz et al., 2021). Sanal müzelere ulaşım avantajı göz önüne alındığında dünyanın dört bir yanından eserleri görebilme fırsatı verdiği için eğitim-öğretim sırasında önemli olanaklar sağlamaktadır (Garrison, 2020). Öte yandan sanal müzelerin doğal ve kültürel mirası geniş kitlelere ulaştırması ve bu sayede kültürel

ve doğal mirasların korunmasına katkı sağlamaları önemli kazanımlar olarak görülmektedir(Boylan, 2004).

2.3.1 Sanal Müzelerin Özellikleri

Sanal müzeler, çevirim içi şekilde ulaşım sağlanan müzeler olarak karşımıza çıkmaktadır. İnternet tabanlı geliştirilen sanal müzeler, genellikle hali hazırda müzelerde var olan sergiler ve koleksiyonları sunmaktadır(Yılmaz et al., 2021). Lakin sadece var olan sergi ve koleksiyonların internet üzerinden sergilenmesi değildir. Gelişen teknoloji ile birlikte sanal müzelerde değişimler yaşamıştır. Üç boyutlu müzelerin yanı sıra arttırılmış gerçeklik ve sanal gerçeklik teknolojileri ile daha farklı bir boyuta ulaşmıştır(Styliani et al., 2009). Gelişen ve değişen teknoloji ile birlikte sanal müzeler farklı özellikleri de bünyesine katmıştır. Bünyesinde kattığı bu özellikler sayesinde sanal müzeler farklı perspektiflerden bilgiler ve yaşantılar sunmaya çalışmaktadır. Sanal müzelerin bünyesine kattığı sanal gerçeklik ve arttırılmış gerçeklik gibi özelliklerin yanı sıra çeşitli kodlama dillerinin de yardımıyla müzeler geliştirilebilmektedir(Goto et al., 2018). Kodlama dillerinin verdiği avantajlarla farklı üç boyutlu alanlar oluşturulabilmektedir. Böylelikle de sanal müzelerin sunduğu yaşantılar da farklılaşabilmektedir. Öte yandan sanal müzeler hologram, haritalama, ses sistemleri ve görsel efektleri de kullanabilmektedir(Shehade ve Stylianou-Lambert, 2023). Böylelikle de sanal müzeler teknolojinin imkanlarını kullanma açısından avantajlı konuma gelmektedir.

Sanal müzelerin internet erişiminin olduğu her yerden ulaşılabilir olması da ayrı bir avantajdır. Bu avantaj sayesinde sanal müzeler daha ulaşılabilir bir konuma gelmiştir. Bu erişim avantajı ile birlikte sanal müzeler kendilerini geniş kitlelere ulaştırmaya çalışmıştır. Sanal müzelerin internete ulaşım olan her yerden ulaşılabilir olması okullar için bir öğretim aracı ve ortamı olmuştur. Ayrıca sanal müzelerin zaman ve maliyet ve bürokratik yönlerinde de önemli ölçüde tasarruf sağladığı bilinmektedir(İlhan et al., 2021).

Schweibenz'e göre sanal müzeler dört farklı grupta sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflar şu şekilde sıralanmıştır:

- a. *Broşür Sanal Müzeler*
- b. *İçeriksel Sanal Müzeler*
- c. *Eğitsel Sanal Müzeler*

d. *Sanal Müzeler* (Schweibenz, 2004)

Sanal müzelerin sınıflandırıldığı dört sınıftan ilki olan broşür müzelerin özelliği ziyaretçilerini müzeleri ziyaret etmesine teşvik etmesidir. Broşür sanal müze olarak adlandırılan bu müzeler, müzeyi ve koleksiyonları tanıtmaya görevi üstlenmektedir(Kahraman, 2021; Schweibenz, 2004). Broşür sanal müzelerin bulundurduğu bilgiler müzelere ziyade oldukça sınırlıdır.

Sanal müzelere ait bir diğer grup ise içeriksel sanal müzeler olarak adlandırılmakta olan gruptur. Bu grupta ise sanal müzelerde sergilenen eserleri ziyaretçilerin keşfetmesine olanak sağlanmaktadır ayrıca bu müzeler ziyaretçilerine koleksiyonlarının ayrıntılı içeriklerini sunmaktadır(Kahraman, 2021; Sarsılmaz, 2010; Schweibenz, 2004).

Eğitsel sanal müzeler ise ziyaretçilerine koleksiyonlarını kullanarak bilgiler kazandırmaya çalışmaktadır. Bu tür müzeler ziyaretçilerinin yaş, eğitim düzeyi gibi durumlarını ön plana alarak düzenlenir. Ayrıca ziyaretçilere sunulan koleksiyonların temel niteliği içeriktir. İçerik niteliği çerçevesinde eğitsel sanal müzeler ziyaretçilere ilgilendikleri konu hakkında ayrıntılı bilgi verme çabası içerisindedir. Eğitsel sanal müzeler sundukları ayrıntılı içerikler sayesinde ziyaretçilerin tekrardan gelip sanal müzeyi ziyaret ettirmeyi de hedeflemektedir(Kahraman, 2021; Sarsılmaz, 2010; Schweibenz, 2004).

Schweibenz tarafından yapılan gruplandırmanın son aşaması ise sanal müzeler grubudur. Sanal müzeler eğitsel sanal müzelerin bir ileri aşaması olarak kabul edilmesinin yanı sıra bu tür müzelerde gerçek hayatta karşılıkları olmayan koleksiyonlar, sergiler ve nesneler olmaktadır(Kubat, 2012; Sarsılmaz, 2010; Schweibenz, 2004).

Son olarak gelişen teknolojinin müzecilik alanına yaptığı katkılardan sonuncusu metaverse teknolojisidir. Metaverse üç boyutlu bir şekilde çok büyük alanlara sahip olan ve bunun yanında öğrenme, sosyalleşme ve oyunlar oynama gibi etkinliklere izin verebilen sanal evrenler olarak adlandırılabilir(Tokay Argan et al., 2022). Metaverse teknolojisi ile birlikte metaverse evreninde müzeler oluşturulabilmektedir(Doğruer, 2023).

Sanal müzeler yukarıda sayılan dört farklı grubu ile bünyesine farklı özellikler katmaktadır. Öte yandan gelişen metaverse teknolojisi ile birlikte sanal müzeler değişimler geçirmeye

devam etmektedir. Bu özellikler çerçevesinde sanal müzeler, kullanıcılarına birçok farklı perspektif ve kazanım sunmaya çalışmaktadır.

2.3.2 Türkiye’de Sanal Müze

Türkiye’de ilk sanal müze çalışmaları 1990 yılında Topkapı Sarayı ile başlamıştır. Topkapı Sarayı’nın bazı koleksiyonlarını sanal ortamlarda depolama girişimi Türkiye’deki ilk sanal müze çalışması olarak kabul edilmektedir. Sonrasında ise 1993 yılında İstanbul Resim ve Heykel Müzesi Türkiye’deki ilk müze internet sayfasını yayına almıştır(Atagok ve Ozcan, 2001; Enis Cetin et al., 2000).

Türkiye’nin sanal müze serüveni sonrasında ise hızla devam etmiştir. Devlet destekli müzelerin sanal mecralar için çalışmalarının yanı sıra özel müzelerin de çalışmaları olmuştur(Barlas-Bozkurt, 2014). Günümüzde ise Türkiye’de sanal müzeler hem devlet müzelerinde hem de özel müzelerde kendisine yer bulmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından desteklenen 56 adet sanal müze bulunmaktadır(KTB, 2024b) Ayrıca devlet müzelerinin ve özel müzelerin Google Arts ve Culture işbirliği ile 18 adet sanal müzeler, sergiler ve koleksiyonlar sanal ortamda ziyaretçilere açık şekildedir(Google, 2024). Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından desteklenen ve ziyarete açık hale getirilen 56 sanal müzenin tamamı broşür sanal müze konumundadır.

Türkiye’de sanal müze kavramı son dönemlerde oldukça yaygın hale gelmeye başlamıştır. COVID-19 salgınının etkisiyle dünyanın diğer ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’de de sosyal hayat sekteye uğramıştır. İşte bu süreç içerisinde Türkiye’de kendi adından daha sık bahsettirmeye başlayan sanal müzeler, salgının etkisiyle varlığını daha fazla hissettirmeye başlamıştır(Kasapoğlu-Akyol, 2020; Ortaç, 2021).

2.4 Müzelerin Eğitimde Kullanılması

Müzelerin eğitici rolü 18. yüzyıldan itibaren fark edilmeye başlanmıştır. Müzelerin eğitici rolünün fark edilmesiyle bir süreç içinde müzeler eğitim içerisinde kullanılmaya başlanmıştır. 19. yüzyılın sonuna gelindiğinde ise ilk eğitsel müze İngiltere’de Haslemere Müzesi adıyla açılmıştır. Fakat müzelerin eğitim işlevlerinin daha ayrıntılı olarak ele alındığı dönem 20. yüzyıl olarak karşımıza çıkmaktadır(Şahan, 2005).

20. yüzyıldan itibaren müzelerin eğitim alanında kullanımının artması ve ayrıntılı bilgilerin ortaya çıkmasıyla birlikte müzeler eğitim taraflarını güçlendirmeye çalışmıştır(Çetin, 2002). Müzelerin eğitime yönelmesi ve eğitim materyallerini geliştirmeye çalışması okul, öğretmen ve eğitim veren kurumlarla iş birliği yapmasını kolaylaştırmıştır. Ayrıca müze ve müzecilik ile ilgilenen uluslararası kurumların çıkmasıyla birlikte müzelerin eğitimde kullanılması için çalışmalar düzenlemiş ve bu alanların gelişimi için öncü olmaya çalışmıştır(Yılmaz et al., 2021).

Eğitim ve öğretim dünyasının bireysel öğrenmeden kümeyle öğrenme şekline geçişi ve soyut deneyimler yerine somut deneyimlerin ön plana çıkması müzelerde bir şeyleri değiştirmemiştir. Çünkü müzelerin erken tarihlerinden itibaren kümeyle öğrenme ve somut deneyimler ön plandadır. Bu çerçevede müzeler gerçek nesnelerle gerçek ortamlarda öğrenme imkânı sunmaktadır(Aykaç et al., 2021). Bu sebeplerden dolayıdır ki müzelerin en temel işlevi eğitim olarak görülmektedir(San, 2018).

Müzelerin eğitim rolünün ve müzelerin eğitimdeki rolü üzerine çokça araştırmalar yapılmıştır(Adıgüzel, 2019; Álvarez et al., 2017; Günay, 2022; Kayhan Altay ve Yetkin Özdemir, 2022; Llamazares de Prado ve Arias Gago, 2023; Şahan, 2005; Yılmaz et al., 2021). Bu araştırmalara yakından bakıldığında müzelerin eğitimde kullanılmasının olumlu karşılandığı söylenebilir. Müzelerin eğitimde kullanılmasını olumlu karşılayan araştırmacılar olan Tezcan Akmehtmet ve Ödekan yazdığı eserde müze eğitiminin amaçlarının kapsamlı olduğunu dile getirmektedir(Tezcan Akmehtmet ve Ödekan, 2011). 13 adet amaç sıralayan araştırmacılar, müzelerin eğitimde kullanılmasının gerekçelerini de ortaya koymuştur.

2.4.1 Sanal Müzelerin Eğitimde Kullanılması

Sanal müzelerin eğitimde kullanılmaları oldukça yeni bir gelişme olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu gelişme sanal müzelerin ortaya çıkışı ile oldukça yakın bir ilişkiye sahiptir. Sanal müzelerin ortaya çıkışı, internetin gelişmesiyle olmuştur bu sebepten dolayıdır ki sanal müzelerin eğitim dünyasında kullanılması, müzelerin kullanılmasından daha az sayıdadır. Fakat alanyazın incelendiğinde sanal müzelerin eğitim çalışmaları içerisinde kullanıldığı da görülmektedir. Bu çalışmalar incelendiğinde sanal müzelerin eğitimde etkili olduğu görülmektedir(Barbieri et al., 2017; Fominykh et al., 2008; Liu ve Jia, 2009; Syarifuddin et al., 2017).

Sanal müzelerin eğitim içerisinde kullanılmasına dair bir çalışma gerçekleştiren Syarifuddin ve arkadaşları, sanal müzelerin kullanıcılarına dolaylı yoldan tecrübeler aktardığını dile getirmiştir(Syarifuddin et al., 2017). Dolaylı yoldan aktarılan bu tecrübeler katılımcılarda yeni öğrenmelere yol açtığı dile getirilmektedir. Bir diğer araştırma ise COVID-19 pandemisi sürecinde sanal müzeleri kullanmış ve sanal müzelerin öğrenme üzerinde etkili olduğunu dile getirmiştir(Puspasari et al., 2022). Puspasari ve arkadaşları sanal müzelerin etkililiğini ortaya koyarken arttırılmış gerçeklik, oyunlar, sanal turlar ve benzeri etkinlikleri kullandığını dile getirmiştir. Kullanılan etkinliklere bakıldığında ise sanal müze uygulamalarında çeşitlilik olduğu görülmektedir. Turdievna ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada ise sanal müzelerin ortaya çıkarılmasında ya da bir diğer söyleyişle oluşturulmasında da öğrenmenin etkili olduğu söylenmektedir(Turdievna et al., 2022). Turdievna ve arkadaşlarının çalışması diğer çalışmaların aksine sanal müzelerin tasarlanmasına odaklanmaktadır bu sebepten de farklılıklar söz konusudur. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında sanal müze tasarlanmanın bilimde uzmanlaşma ve düşünme becerilerini geliştirme gibi etkilerinden bahsetmiştir.

Türkiye’de yapılan çalışmalara bakıldığında ise sanal müzelerle ilgili çok çeşitli çalışmalar yapıldığını söylemek mümkündür. Sanal müzelerin çeşitli derslerde kullanılması, sanal müzeler hakkında öğrenci ve öğretmen görüşleri ve sanal müze uygulamaları gibi çalışmalar olduğu görülmektedir(Aksak ve Taşkesen, 2023; Aktaş et al., 2021; Çınar et al., 2021; Güllühan ve Bekiroğlu, 2023; İlhan ve Dolmaz, 2022; İlhan et al., 2021; Kahraman, 2021; Kılıç et al., 2023; Turan, 2015; Turgut, 2015).

Türkiye’de yapılan çalışmalara yakından bakıldığında sanal müzelerin eğitim içerisinde kullanılmasında etkili olabileceği görüşü ağır basmaktadır. Aktaş ve arkadaşlarının yaptığı araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin sanal müzeleri kullanmaya yönelik algılarının yüksek olduğu dile getirilmiştir(Aktaş et al., 2021). Bir diğer çalışma ise sınıf öğretmenlerinin sanal müzelerin anlamlı ve kalıcı öğrenmelere yol açtığını söylediklerini dile getirmektedir(Güllühan ve Bekiroğlu, 2023). Öğrencilerle birlikte yapılan bir sanal müze uygulaması araştırmasında ise sanal müzelerin derse karşı olumlu tutum geliştirdiğini ve öğrenmeye karşı istekleri arttırdığını ortaya koymuştur(Aksak ve Taşkesen, 2023). Farklı araştırmalar tarafından ortaya konulan veriler ön plana alındığında sanal müzelerin eğitimde kullanıldığı ve fayda sağladığı açıkça dile getirilmiştir.

2.5 Okul Dışı Tarih Öğretimi

Okul dışı tarih öğretimi tarih eğitiminin vazgeçilmez parçalarındandır. Okul dışı tarih öğretimi tarihi nesne ve alanla etkileşim içerisinde yaparak yaşayarak öğrenme ortamı sunan bir süreç olarak tanımlanmıştır(Avcı-Akçalı, 2017; Priest, 1986). Okul dışı öğretimi için kullanılan mekanlar oldukça çeşitlidir. Bu mekanlar ilgili literatürde şu şekilde sıralanmıştır:

- Müzeler
- Bilim Merkezleri
- Gökevleri
- Bilim Kafeleri
- Hayvanat Bahçeleri
- Akvaryumlar
- Milli Parklar
- Botanik Bahçeler
- Sanatçı Atölyeleri
- Tasarım Stüdyoları
- Sağlık Merkezleri
- Spor Alanları
- Sanayi Kuruluşları
- Doğal Anıtlar(Laçin-Şimşek, 2020; Şen, 2021)

Okul dışı öğrenme ortamları eğitimin içerisinde çeşitli dersler çerçevesinde kullanılmaktadır. Okul dışı öğrenme ortamlarının kullanıldığı derslerden biri de tarih dersidir. Tarih dersi çerçevesinde yukarıda sayılan birçok mekân kullanılabilir. Bunun sebebi ise tarih biliminin içeriğinin oldukça geniş çerçeveye sahip olmasıdır(Şimşek ve Kaymakçı, 2015; Yazıcı ve Yıldırım, 2017).

Türkiye’de okul dışı tarih öğretimine dair başlangıç olarak kabul edilen çalışmalar Mustafa Çağatay Uluçay tarafından 1953 ve 1954 yılları arasında kaleme aldığı “*Tarih Derslerinde Çevre İncelemeleri*” adlı makaleleridir(Ata, 2007). okul dışı tarih öğretimi akademik olarak Türkiye’de ilk defa 1998 yılında Mustafa Safran ve Bahri Ata tarafından ele alınmıştır(Avcı-Akçalı, 2017; Safran ve Ata, 1998). Yapılan araştırma, tarihsel alanlar ve

müzeler ile programlanan öğretim yöntemlerini ve süreçlerini okul dışı tarih öğretimi olarak tanımlamıştır. Okul dışında planlanan tarih öğretiminin yararları ve sınırlılıkları da bulunmaktadır. Safran ve Ata yararlılıkları ve sınırlılıkları şu şekilde sıralamıştır(Safran ve Ata, 1998):

Yararları

- a. *Beceriler*
- b. *Kavramlar bilgisinin gelişimi*
- c. *Kanıt değerlendirme*
- d. *Değişme ve sürekliliği algılama*
- e. *Tarihsel çevre ile empati*

Sınırlılıkları

1. Dikkatli planlama gerektiği için zaman alıcıdır.
2. Yüksek ulaşım ve barınma ücretleri
3. Ders programlarının aksaması
4. Hava durumuna bağlılık
5. Öğrenci hazırbulunuşluk yetersizliği

Yukarıda sayılan yarar ve sınırlılıklar dikkate alındığında okul dışı tarih öğretiminin yararlarının bulunduğu fakat bu yararların ortaya çıkmasını sağlamak amacıyla belirli şartların yerine gelmesi gerektiği görülmektedir. Zaman alıcı ve yüksek ücretler gibi problemlerle karşılaşan okul dışı tarih öğretimi istenildiği gibi kullanılmasının önündeki engel konumunda olduğu görülmektedir(Akhan ve Kaymak, 2020).

2.5.2 Felsefi Yönüyle Okul Dışı Tarih Öğretimi

Geleneksel tarihçiliğin temel yapı taşı pozitivism olarak kabul edilmektedir. Pozitivist tarih anlayışında tarih büyük devletlerin ve büyük adamların tarihi olma eğilimindedir(Şimşek ve Pamuk, 2019). Bu sebepten ötürü de tarih öğretiminin önemli bir kısmında pozitivist yöntemler ele alınmıştır. Pozitivist yöntemler eğitim ve öğretim hayatı içerisinde davranışçı yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır(Vurgun, 2016). Pozitivizm çerçevesinde ortaya çıkan ve eğitim – öğretimde davranışçı olarak kendine yer bulan öğretim metotlarının tarih derslerindeki karşılığı ezbere dayalı öğretim metotları olarak

görülmektedir(Pamuk, 2019; Yazıcı, 2017). Davranışçı yaklaşım çerçevesinde bilgiler sadece öğrencilere aktarılırken post pozitivist anlayışın ortaya çıkardığı yapılandırmacı yaklaşımda ise bilgiler öğrenciler tarafından oluşturulur, keşfedilir ve inşa edilir(Köksal-Arslan ve Cengizhan, 2022). Post pozitivist anlayış temelinde bilgilerin insanlar tarafından ortaya konulduğunu bu sebepten ötürü de insanların kendi bilgilerinin oluşturmalarına fırsat tanımak gerektiğini dile getirmektedir(Pamuk, 2019).

İnsanlara kendi bilgilerini oluşturmaya imkân tanıyarak tarih öğretimi yapılmasını sağlayan yöntemlerden biri olan sınıf dışı tarih öğretimi de post pozitivist anlayışın temel parçalarından biri olarak değerlendirilmektedir. Post pozitivist anlayış çerçevesinde tarih büyük adamların ya da devletlerin tarihi veya devletlerin siyasi tarihi olmaktan uzaklaşmış ve kendisini gündelik hayatın içerisinde konumlandırmıştır. (Pamuk ve Pamuk, 2019) Bu konumlandırmadan ötürü tarih öğretiminde sınıf dışı tarih öğretimi ön plana çıkmıştır.

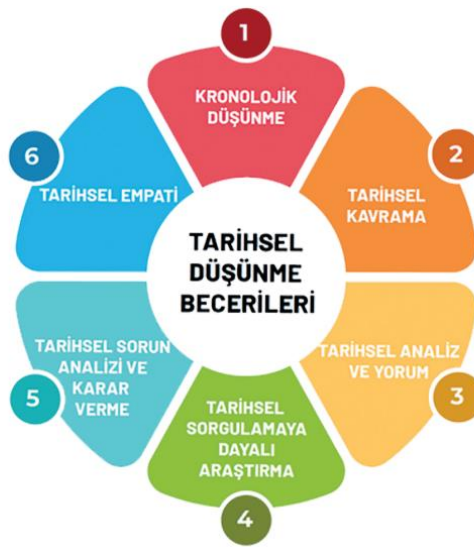
2.6 Tarihsel Düşünme Becerileri

Tarihsel düşünme becerileri, tarih derslerinin kazandırmak istediği beceriler olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarih derslerinin kazandırmayı amaçladığı bu beceriler dünya genelinde II. Dünya Savaşı sonrasında öğretim programlarında kendilerine yer bulmaya başlamıştır(Demircioğlu, 2015). Tarihsel düşünme becerileri ile ilgili ilk çalışmalardan Coltham ve Fines tarafından Birleşik Krallık'ta yapılan çalışmada tarihsel düşünme becerilerinin ilk örneklerini görmek mümkündür. Bu eser tarihsel düşünme becerilerinin ilk örneklerini şu şekilde sıralamıştır:

1. *Sözcük Edinimi*
2. *Referans Becerisi*
3. *Hafızaya Yerleştirme*
4. *Kavrama*
5. *Çeviri*
6. *Analiz*
7. *Öteleme*
8. *Sentez*
9. *Yargı ve Değerlendirme*
10. *İletişim Becerileri (Coltham ve Fines, 1971; Safran, 1993)*

Türkiye’de ise tarihsel düşünme becerileri Avrupa ülkelerine nazaran nispeten geç bir dönemde kendisine yer bulmuştur. 2000’li yılların başında yapılandırmacı yaklaşım ile hazırlanan eğitim ve öğretim programları çerçevesinde hazırlanan tarih öğretim programlarında kendisine yer bulmuştur(Pehlivan et al., 2023). Fakat tarihsel düşünme becerilerinin ayrıntılı bir şekilde öğretim programlarında yer alması 2009 yılında yapılan değişikliklerle olmuştur. MEB tarafından yayınlanan öğretim programları incelendiğinde 2007 ve 2008 yıllarında yayınlanan öğretim programlarında tarihsel düşünme becerileri sadece madde olarak sıralanmışken 2009 tarihli öğretim programında ise tarihsel düşünme becerileri ayrıntılı şekilde anlatılmaktadır(MEB, 2007, 2008, 2009).

Tarih dersi vasıtasıyla kazandırılmaya çalışılan bu beceriler zaman içerisinde değişikliklere uğramıştır. Örneğin MEB tarafından hazırlanan 2007 tarihli 9. sınıf, 2008 tarihli 10. sınıf ve 2009 tarihli 11. sınıf Tarih öğretim programlarında tarih dersinin beş adet beceriyi kazandırması beklenmektedir(MEB, 2007, 2008, 2009). 2018 yılındaki tarih öğretim programına bakıldığında ise tarihsel düşünme becerilerinin sekiz adete yükseldiği görülmektedir(MEB, 2018). 2022 yılına gelindiğinde ise tarih öğretim programında tekrardan bir yeniliğe gidilerek tarihsel düşünme becerileri altı adet olarak belirlenmiştir ayrıca 2023 yılında tarih öğretim programı tekrardan bir güncelleme almış fakat tarihsel düşünme becerilerinin sayısı değişmemiştir (MEB, 2022, 2023). 2022 ve 2023 tarihli Tarih öğretim programlarında altı adet olarak sıralanan tarihsel düşünme becerileri olarak sıralanan beceriler aşağıdaki Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1 Tarihsel Düşünme Becerileri (MEB, 2023)

2.6.1 Kronolojik Düşünme Becerisi

Kronolojik düşünme becerisi tarih derslerinin kazandırmayı hedeflediği temel becerisidir. Ayrıca kronolojik düşünme tarih biliminin temeli kabul edilmektedir(MEB, 2009). Kronolojik düşünme becerisini anlayabilmek için öncelikle kronoloji kelimesini anlamak gerekmektedir. Türk Dil Kurumu'na göre kronolojinin iki anlamı bulunmaktadır. Bunlar: “*Zaman Bilimi ve Zaman Dizimi*” olarak verilmiştir(TDK, 2024a). Kronolojik düşünme becerisinin temelinde de zaman dizimi bulunmaktadır. Tarihte var olan olayları zamanlarına göre sıralanması kronolojik düşünme becerisinin en temel özelliği olarak bilinmektedir(MEB, 2023).

2.6.2 Tarihsel Kavrama Becerisi

Tarihsel kavrama becerisi 2023 tarihli Tarih öğretim programında ikinci beceri olarak sıralanmaktadır (bkznz. Şekil 1). Kronolojik düşünme becerisinden sonra gelen bu beceri temelde geçmişin detaylı olarak anlaşılması olarak nitelendirilmektedir(MEB, 2023). Ayrıca tarihsel kavrama becerisinin içerisinde saklı olan bir empati becerisi de bulunmaktadır. Bu empati becerisinin iş birliğinde öğrenciler tarihsel kavrama becerisini kullanmalarında olumlu etkileri olduğu görülmektedir(Keçe, 2016).

2.6.3 Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi

Tarihsel analiz ve yorum becerisi, tarihi anlatan kanıtların incelenmelerinden ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Tarihçiler kanıtları kullanarak kendi tarihsel metinlerini inşa ederken kullandıkları kaynakları çeşitli perspektiflerden irdeler ve yorumlarlar. Aynı kanıt kullanan farklı tarihçiler farklı sonuçlara ulaşabildiği gibi aynı sonuçlara da ulaşabilir. Bu süreç içerisinde kullanılan kanıtların kişiden kişiye, toplumdan topluma ya da kültürden kültüre anlattığı şeyler değişiklik gösterebilir. Bu çerçevede tarihsel analiz ve yorum becerisi bu farklılığın neden olduğunu anlamaya çalışmaktadır(Demircioğlu, 2009; MEB, 2023).

2.6.4 Tarihsel Sorgulamaya Dayalı Araştırma Becerisi

Tarihse sorgulamaya dayalı araştırma becerisi, aynı bir tarihçi gibi çalışmayı gerektirir. Bir tarihçi kendi eserini ortaya koymadan önce araştıracağı konu hakkında birinci elden kanıtları toplamaktadır. İşte bu beceri çerçevesinde araştırılan konulara dair birinci elden

kanıtlar bulunur ve kullanılır(MEB, 2023). Bu beceriye göre problemlerin çözümüne dair çeşitli araştırmaların yapılmasını amaçlamaktadır(Keçe, 2015).

2.6.5 Tarihsel Sorun Analizi ve Karar Verme Becerisi

Tarihsel sorun analizi ve karar verme becerisi geçmişte yaşanmış, olup bitmiş olan olayların tespitini, analizini ve sonuca varılmasını bir diğer deyişle karar verilmesini kapsamaktadır(*Historical Analysis and Interpretation*; Yelkenci, 2020a). Bu beceriyi kullanan kişiler geçmişteki konu ve sorunları tanımlayarak inceler ve sonucunda da bir karara varır(MEB, 2023).

2.6.6 Tarihsel Empati Becerisi

Geçmişte yaşamış insanların neler yaşadığını, neler hissettiğini anlamak için kullanılan beceri olarak açıklanmaktadır(MEB, 2018, 2022). Tarihsel empati becerisi duyuşsal alanı işe koşması ve Şekil 1’de sıralanan önceki becerileri de kapsayacak şekilde olmasından dolayı öğretim programının kazandırmak istediği son beceri olarak karşımıza çıkmaktadır(MEB, 2023). Tarihsel empati becerisi önceki becerileri de kapsamından ötürü de bilişsel alanı da kapsamaktadır. Bu açıdan tarihsel empati becerisine bakıldığında hem duyuşsal hem de bilişsel alanı işe koşmaktadır(Endacott ve Brooks, 2013).

2.7 Müzeler ve Tarihsel Düşünme Becerileri

Müzelerin tarihsel düşünme becerileri üzerine etkisi araştırmalara konu olmuş bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu problemi araştıran ve ulaşılan araştırmaların büyük çoğunluğu müzelerin tarihsel düşünme becerileri üzerinde olumlu etkileri olduğunu söylemektedir(Aktın, 2017; Çiviler, 2019; Gosselin, 2011; Keskin ve Kaplan, 2012; Kızılay ve Doğan, 2014; Martinko ve Luke, 2018; Savenije ve de Bruijn, 2017; Üztemur et al., 2018; Yılmaz ve Şeker, 2011).

Müzelerin, tarihi yerlerin, arkeoparkların ve benzeri tarihsel mekânların tarih eğitiminde kullanılması öğrencilerde alt ve üst düzey düşünme becerilerinde yardım ettiği bilinmektedir(Yeşilbursa, 2008). Tarihi yer ve çevrelerin öğrencilerde kazandırdığı en önemli özelliklerden biri de empatik düşünme becerisidir. Empatik düşünme becerisi çerçevesinde öğrenciler kendilerini görülen tarihi çevrenin zamanına götürerek empati yapabilmeleri sağlanmaktadır(Güven et al., 2004). Öte yandan yapılan araştırmalar

sonrasında tarihsel alan ve müzelerin eğitim içeriği olarak kullanılmasının önemli artılarından biri de eleştirel düşünme becerisini kazandırmasıdır(Adıgüzel, 2019; Gökkaya ve Yeşilbursa, 2009; Oruç ve Altın, 2008).

Müzelerin ayrıca değişim ve süreklilik kavramları ile tarihsel kavrama, neden-sonuç ilişkisi kurma ve kronolojik düşünme becerileri gibi becerileri öğrencilere başarılı bir şekilde aktardığı tespit edilmiştir(Aktın, 2017; Aktın ve Karaçalı-Taze, 2021). Müze ziyaretleri üzerinde yapılan bir diğer araştırma da ise oyuncak müzelerinin öğrencilerde tarihsel analiz ve yorum becerisi ile tarihsel kavrama becerisinin kazandırdığı görülmektedir(Keskin ve Kaplan, 2012).

Yukarıda ayrıntılı bir şekilde verilen araştırmalar ışığında müzelerin tarih derslerinde kullanımının faydalı olduğu görülmektedir. Müzelerin sağladığı faydalardan bir tanesi de tarihsel düşünme becerilerini kazandırmada fayda sağlamasıdır. Ayrıca müzeler tarihsel düşünme becerilerinin yanında tarihsel bilgi, tecrübe, ilgi, ilgi ve bakış açıları da kazandırabilmektedir(Ata, 2002; Öner ve Çengelci-Köse, 2019; Üztemur et al., 2018).

Sanal müzelerin tarihsel düşünme becerileri üzerine olan etkisi üzerine yapılan araştırmalar müzelere nazaran daha azdır. Bu azlığın en büyük sebebi sanal müzelerin gelişen teknoloji ile birlikte ortaya çıkmasından ötürüdür. Sanal müze ve tarihsel düşünme becerileri bağlamında yapılan alanyazın taramasında bu konuda yapılan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Fakat sanal müzelerin eğitimde kullanılmasına dair çalışmalar mevcuttur. Bu çalışmalar bir sonraki başlıkta değerlendirilecektir.

2.8 Türkiye’de Yapılan Araştırmalar

Türkiye’de Sanal müze ile ilgili çalışmalar çeşitlilik göstermektedir. Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tez veri tabanına göre sanal müze ile ilgili 45 adet tez çalışması yapılmıştır. Bu çalışmaların en eskisi 2004 tarihli “*Sanal Ortamlarda Mekansal Okuma Parametreleri ve Sanal Müzeler*” başlığıyla yapılan tez çalışmasıdır(Ören, 2004). YÖK tez veri tabanındaki sanal müzelerle ilgili en eski eğitim alanındaki tez ise 2010 tarihli “*İlköğretim 6.Sınıf Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersinde (Üç Boyutlu Sanal Müze Ziyareti) Etkinliğine İlişkin Görüşleri*” başlıklı araştırmadır(Ermiş, 2010). YÖK tez veri tabanında sanal müzelerin eğitimde kullanılmasına ilişkin 25 adet tez çalışması yapıldığı görülmektedir. 25 adet araştırmanın iki tanesi doktora çalışması 23 tanesi ise yüksek lisans

çalışması olarak saptanmıştır. Yapılan çalışmalar çeşitli konulardan oluşmaktadır. Güzel sanatlar, sosyal bilgiler, öğretim yöntemleri, İngilizce, öğretmen adayları görüşleri, öğretmen görüşleri, fen bilimleri ve müze eğitimi alanlarında tez çalışmaları yapıldığı görülmektedir.

Eğitim alanında sanal müzeler üzerine Türkiye’de yapılan ilk teze bakıldığında sanal müze ziyareti hakkında öğrenci görüşlerinin üzerine bir çalışma yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmada Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi ziyaret edilmiştir. Araştırmanın bulgularına ve sonuçlarına bakıldığında ise sanal müze ziyaretinin görsel sanatlar eğitimine katkı sağladığı tespit edilmiştir(Ermiş, 2010).

Yapılan bir diğer tez çalışması 2012 tarihli “*İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Türk Tarihinde Yolculuk Ünitesinde Sanal Müzelerin Kullanımının Öğrenci Başarısına Etkisi*” adlı tez çalışmasıdır. Tez çalışmasında araştırmacı altı adet sanal müze kullanmıştır ve sonucunda ise sanal müzelerin öğrencilerin başarısında etkili olduğunu saptamıştır(Ustaoğlu, 2012). Bir diğer sosyal bilgiler alanında yapılan 2017 tarihli “*Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sanal Müze Kullanımına Yönelik Tutumları*” adlı tez çalışmasına ve sonrasında bu tezden yola çıkılarak kaleme alınan makaleye bakıldığında ise sosyal bilgiler öğretmenlerinin sanal müze kullanımlarına dair algılarının yüksek olduğu saptanmıştır(Aktaş et al., 2021).

YÖK tez veri tabanında sanal müzelerle ilgili yapılan son araştırma ise müze eğitimi alanındadır. 2023 tarihli “*Güzel Sanatlar Lisesi Müze Eğitimi Dersi Sanal Müze Uygulamaları Etkinlik Örneği (Bir Eylem Araştırması)*” adlı tez çalışmasında sanal müze etkinliklerinin derse karşı olumlu tutum ve öğrenme isteğinde artış yaptığı saptanmıştır(Aksak ve Taşkesen, 2023).

Türkiye’de yayın yapan akademik dergilere bakıldığında ise sanal müzeler ile ilgili çeşitli araştırmaların olduğu görülmektedir. TRDİZİN üzerinden yapılan tarama sonucunda sanal müzelerle ilgili 52 adet çalışmanın yapıldığı saptanmıştır. 52 adet çalışmadan biri olan “*Eğitimde Sanal Müze Uygulamaları*” adlı çalışma incelendiğinde eğitim içerisinde sanal müzeler yeterince kullanılmadığını hatta öğretmenlerin ve lisansüstü öğrencilerinin sanal müzeleri sınıf içinde nasıl kullanacaklarına dair bilgilerinin az olduğunu saptamıştır(Kılıç et al., 2023).

Sanal müzelerle ilgili yapılan bir diğer araştırma “Covid-19 Pandemisi Sürecinde İngilizce Öğretmen Adaylarının Sanal Müze Deneyimleri” adlı çalışmadır. Bu çalışmada araştırmacılar değerlendirme formu yardımıyla veriler toplamış ve araştırmayı kaleme almışlardır. Araştırmanın sonuçlarına göre İngilizce öğretmen adayları sanal müzeleri eğitim-öğretim aracı olarak kullanmadığı saptanmış ayrıca öğretmen adayları sanal müzelerin fen bilimleri, sosyal bilimler ve benzeri alanlarda eğitim-öğretim aracı olarak kullanabileceğini ifade etmişlerdir(İlhan ve Dolmaz, 2022).

2.9 Dünyada Yapılan Araştırmalar

Sanal müzeler hakkında dünyanın çeşitli yerlerinde çalışmalar yapılmıştır. ERIC üzerinden yapılan taramalar sonrasında 202 adet makale saptanmıştır. Saptanan makalelerden ilki sanal müzelerde değer edinimi konusunda çalışılmıştır. Bu makalede araştırmacılar, öğretmenlerin değer aktarımında sanal müzelerin etkili olduğunu dile getirdiklerini saptamışlardır(Meirkhanovna et al., 2021). Sanal müzeler hakkında Türkiye dışında yapılan bir diğer araştırma ise sanal müze öğrenimlerinin davranışsal sonuçları üzerine yapılmıştır. Bu araştırmada araştırmacılar sanal müzelerin davranışsal sonuçlarının olduğunu gözlemlemiştir(Wu et al., 2023). Sanal müzelerle ilgili yapılan bir diğer araştırma ise sınıfta sanal müze uygulamalarını temel almıştır. Alman tarihi konusunda sınıfta yapılan sanal müze çalışmaları ardından katılımcıların eleştirel düşünme becerilerini geliştirebileceği saptanmıştır(Sederberg, 2013).

Dünya üzerinde ön plana çıkan veri tabanlarından biri de SSCI (Social Sciences Citation Index) veri tabanıdır. SSCI veri tabanı üzerinde sanal müze ile ilgili taramalar yapıldığında 69 adet araştırmanın var olduğu tespit edilmiştir. SSCI endeksinde var olan en eski sanal müze çalışması 2003 tarihli “*School-museum partnerships for culturally responsive teaching*” başlıklı makale olarak saptanmıştır. Bu makalede araştırmacı kültürün öğretilmesinde sanal müzeleri kullanmış ve sanal müzelerin kültür öğretiminde etkili olduğunu dile getirmiştir(Christal, 2003). SSCI endeksinde sanal müzeler ile ilgili yapılan en yeni araştırma ise 2024 tarihli “*Real in virtual: the influence mechanism of virtual reality on tourist' perceptions of presence and authenticity in museum tourism*” başlıklı araştırmadır. Araştırmacı bu araştırmasında turistlerin sanal müzelerin turistler üzerindeki etkilerini ortaya çıkarmaya çalışmıştır (Li et al., 2024).

SSCI endeksi üzerinde var olan 69 araştırmanın sadece 11'i eğitim alanında yapılan araştırma olarak görülmektedir. Bu yapılan 11 araştırmadan en çok atıf alan araştırma “*Can Virtual Museums Motivate Students? Toward a Constructivist Learning Approach*” başlıklı ve 2015 tarihli araştırmadır. Araştırmanın en önemli sonucu katılımcıların sanal müze süreçleri sonrasında muhakeme becerilerinin geliştirebileceği ve kültürel bilgi, birikim ve ilgilerinde artışlar olduğu gözlemlenmesidir (Katz ve Halpern, 2015). Eğitimsel araştırmalar başlığı altında yapılan en eski araştırma 2006 tarihli “*Retrieved research resources to learning objects: Process model and virtualization experiences*” başlıklı araştırmadır. Bu araştırmanın temel amacı araştırma kaynaklarını öğrenme objelerine dönüştürme üzerinedir (Sierra et al., 2006). Eğitimsel araştırmalar arasında yapılan en yeni araştırma ise 2023 tarihli “*The impact of sound and immersive experience on learners when using virtual reality and tablet: A mixed-method study*” başlıklı araştırma olarak görülmektedir. Araştırmacılar bu araştırmada araştırmacılar müze ziyareti sırasında sanal müzelerin kullanımını ortaya koymaya çalışmışlardır. Çalışmanın en önemli sonuçları arasında müzelerde sanal gerçeklik teknolojilerine yer vermeleri gerektiği sonucu bulunmaktadır (Kaplan-Rakowski et al., 2023).

EBSCO açık tez veri tabanı üzerinden ulaşılabilen ve konusu sanal müzeler olan 39 adet tez olduğu saptanmıştır. Saptanan 39 adet tez çalışmasının en eskisi 1998 tarihinde ABD’de yapılmıştır. Yapılan bu çalışmada müzelerin, galerilerin, sanat alanlarının ve sanal küratörlüğün internetle ilişkilerini konu alan bir çalışma olarak görülmektedir (Kruse, 1998). EBSCO açık tez veri tabanında bulunan ve sanal müzeleri konu alan en yeni çalışma ise 2020 yılında sanal sanat müzelerinin ve uygulamalarının sınıfta uygulanması üzerine yazılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre sanal müzelerin tarih, sanat ve sanat tarihi dersleri için harika bir kaynak olduğu saptanmıştır (Garrison, 2020).

Bir diğer açık tez veri kaynağı olan ProQuest’e bakıldığında ise sanal müzelerle ilgili yapılan en eski çalışma aynı EBSCO açık tez veri tabanındaki gibi 1998 yılında yapılan çalışmadır (Kruse, 1998). En yeni olan çalışma ise 2023 tarihli “*Three Types of Student Engagement In Virtual Educational Programs of Art Museums*” başlıklı çalışma olarak çıkmaktadır. Bu çalışmada araştırmacı araştırmasının bulgularında sanal eğitim programlarının ve müze uygulamalarının hem müze için hem de katılımcılar için faydalı olduğunu ortaya koymuştur (Qi, 2023).

BÖLÜM III: YÖNTEM

3.1 Araştırma Modeli

Nitel araştırma bir uygulama hakkında daha ayrıntılı bilgi elde etmek ve eldeki uygulamayı geliştirmek için kullanılan araştırma yöntemidir(Merriam ve Tisdell, 2016). Ayrıca nitel araştırma, araştırılan konuların yaşandıkları yerde gerçekçi ve nitel bir şekilde yapılan araştırma ve inceleme süreci olarak nitelendirilebilir(Yıldırım ve Şimşek, 2021). Nitel araştırma yöntemleri çerçevesinde yürütülen çalışmalarda araştırılan konunun veya olayın kendisine dair ayrıntılı bilgiler elde edilmesinden dolayı araştırılan konuların veya olayların içten dışarıya doğru açıklanması söz konusudur(Flick et al., 2004). Tüm bu anlatıların perspektifinde yapılan bu araştırma nitel araştırma modellerine dayanan bir süreçle gerçekleştirilmiştir. Yapılan araştırma, sanal müzelerin tarihsel düşünme becerileri üzerindeki etkisine dair ayrıntılı bilgiler vereceğinden, içten dışa doğru ayrıntılı bilgiler elde etmeye çalışmasından ve yapılacak uygulamanın okul ve sınıf içerisinde yapılması gerekçesi ile gerçekçi olmasından dolayı nitel bir araştırma çalışması olarak kabul edilmektedir.

Yapılan araştırmada, nitel araştırma modellerinden olan eylem araştırması kullanılmıştır. Eylem araştırması, yapılacak uygulamanın aksayan ve problemlili taraflarını ortaya çıkaran bunun yanı sıra uygulamalarda zaten var olan sorunların çözümlerine dair yapılan araştırma olarak anlatılmaktadır(Yıldırım ve Şimşek, 2021). Öte taraftan kendine özgü sorunlara çözümler üretilmesini sağlayan ve problem hakkında açıklık getiren araştırma türü olarak da karşımıza çıkmaktadır(Ocak ve Baysal, 2020). Ayrıca eylem araştırma katılımcılar üzerinde yapılan araştırmalar olarak bilinmemektedir, eylem araştırma katılımcılarla birlikte yapılan bir araştırma türü olarak bilinmektedir(Merriam ve Tisdell, 2016). Bu bağlamlarda yapılan araştırmalar eylem araştırması olarak kabul edilmektedir. Tüm bunların yanı sıra eylem araştırmalarında üç farklı tür bulunmaktadır. Bu türler Ali Yıldırım ve Hasan Şimşek tarafından şu şekilde sıralanmıştır:

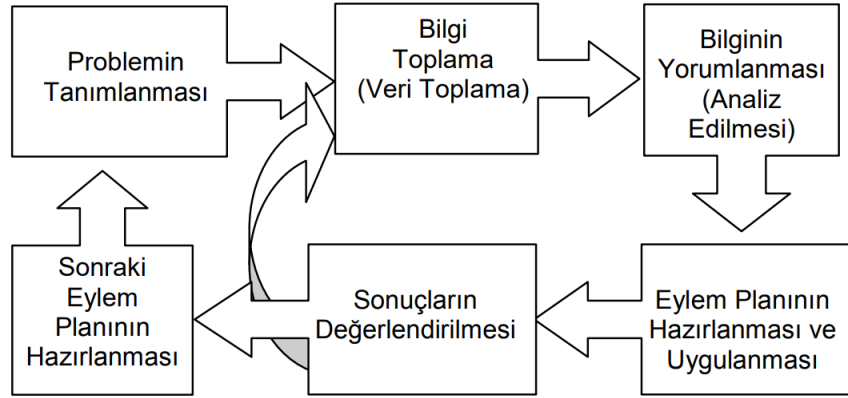
- *Teknik Eylem Araştırması*
- *Uygulama Eylem Araştırması*
- *Özgürleştirici Eylem Araştırması* (Yıldırım ve Şimşek, 2021)

Bu araştırma kendine özgü ve sınıf içine ait bir problem içermesinden ve sanal müzelerin tarihsel düşünme becerilerine etkisini uygulamalarla ortaya koymaya çalıştığı için bir teknik eylem araştırmasıdır. Teknik eylem araştırması, araştırmanın başında belirlenen kuramsal çerçeve içerisinde yeni bir uygulamayı denemek ve yorumlamak olarak açıklanabilir(Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu çerçevede yapılan teknik eylem araştırmasında uygulaması yapılacak mesele sanal müzelerin etkinliğidir.

3.1.1 Eylem Araştırma Süreci

Bu araştırmanın ana hedefi, sanal müzelerin, kronolojik düşünme, tarihsel kavrama ile tarihsel analiz ve yorum becerilerine etkisini ortaya koymaktır. Öğrencilerin sanal müze deneyimlerini en iyi hale getirmek için eylem öncesi alanyazın taranmış ve incelenmiştir. Ayrıca öğrencilerin ön bilgilerini belirlemek ve ihtiyaçlarını ortaya koymak amacıyla ihtiyaç analizi çalışması yapılmıştır. Yapılan ihtiyaç analizi çalışmasında altı sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile becerileri ölçmek amacıyla etkinlikler düzenlenmiştir. Görüşmeleri ve etkinlikleri uygulamadan önce enstitüden etik kurul raporu alınmış (bkz. Ek-1) ve ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı'ndan izin yazısı (bkz. Ek-2) alınmıştır. Araştırmacı ön uygulama öncesinde önce öğrencileri bilgilendirmiş sonrasında ise veli onam formları (bkz Ek-3) doldurulmuştur. İlerleyen süreçte ön uygulama sürecine geçilmiş ve yarı yapılandırılmış görüşme ile başlanmış devamında ise etkinliklerle ilerlenmiştir. Ön uygulama sürecinde gerek görüşmelerde ve gerekse etkinlik uygulamalarında gözlem ve günlük notları tutulmuştur. Araştırmacı böylelikle yapacağı ana uygulamalara dair aksayabilecek yerleri ve uygulamaların daha sağlıklı ilerlemesine yarayacak ipuçlarını veri olarak toplama şansı elde etmiştir. Toplanan ipuçlarının ışığında eylem araştırma süreci daha verimli hale getirilmeye çalışılmıştır.

Eylem araştırması süreci ile ilgili literatürde çeşitli uygulama basamakları bulunmaktadır. Ferrance (Ferrance, 2000) bu süreci bir dairesel hareket şeklinde tanımlamıştır. Ferrance'ın tanımlaması üzerine bazı eklemeler yapan Beyhan ise dairesel adımları şu şekilde tanımlamaktadır:

Şekil 2. Eylem Araştırması Basamakları (Beyhan, 2013)

Şekil 1 incelendiğinde eylem araştırmalarının döngü içerisinde ilerleyen bir yapısı olduğu görülmektedir. Bu araştırmada ise “Sanal Müzelerin Tarihsel Düşünme Becerilerine Etkisi” problemi üzerinden yola çıkılmıştır. Öncelikle belirlenen problem alanyazın yardımıyla tanımlanmıştır. Sonrasında ise katılımcılar bir ön değerlendirmeye (bkzn. Ek-4) tabii tutulmuşlardır. Ön değerlendirme sonrasında toplanan veriler MAXQDA 2020 adlı nitel veri analizi programı yardımıyla analiz edilmiştir. Analiz sürecinde betimsel analiz ve içerik analizi yöntemleri işe koşulmuştur. Veri analizi süreci sonrasında eylem planı hazırlanmış ve ne zaman uygulanacağı saptanmıştır. Araştırmanın eylem planını sanal müze etkinlikleri oluşturmaktadır.

Şekil 3 İhtiyaç Analizi Süreci

Sanal müze etkinlikleri üç aşamadan meydana gelmektedir. Bunlardan ilki müze ziyareti öncesi etkinlikleridir. Eylem planının ikinci adımı ise müze ziyareti sırası etkinlikleri ile üçüncü ve son adımı ise müze ziyareti sonrası etkinlikleridir. Müze ziyareti öncesi, sırası ve sonrası etkinlikleri (bkz. Ek-5), nihai haline gelmeden önce bu araştırmanın danışmanı Sayın Doç. Dr. Akif Pamuk tarafından defaatle incelenmiş ve gereken düzenlemeler için görüşlerine başvurulmuştur. Gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra ise uygulama süreci başlatılmıştır. Ayrıca uygulamalar sırasında ve sonrasında yarı-yapılandırılmış görüşme ve odak grup görüşmelerde işe koşulmuş, daha ayrıntılı veriler elde edilmeye çalışılmıştır (Bknz. Ek-7). Tüm bu süreç sonrasında uygulama öncesi, uygulama sırası ve uygulama sonrasında toplanan veriler MAXQDA 2020 adlı nitel araştırma programının yardımıyla analiz sürecine başlanmıştır. Analiz çalışması sürecinin sonunda veri analizi raporlanmış ve araştırma için kullanılmaya hazır hale getirilmiştir. Son aşama olarak da raporlanan veriler ışığında tez yazma süreci başlamıştır.

3.1.1.1 Araştırma tarihleri

Eylem araştırması süreci 2023 yılının Ekim ayında alanyazın taraması ile başlamıştır. Ekim ayının ilk haftasında alanyazın taraması yapılırken ikinci haftasında ön değerlendirme etkinlikleri ile ön görüşme soruları hazırlanmıştır. Ekim ayının üçüncü haftasında ise ön değerlendirme ve ön görüşmeler gerçekleştirilmiş ve analiz edilmiştir. Bu analiz süreci sonrasında Ekim ayının son haftasında sanal müze etkinliklerinin tasarlanmasına geçilmiştir. Tasarlanan sanal müze etkinlikleri araştırmanın danışmanı sayın Doç. Dr. Akif Pamuk'un onayından geçerek Kasım ayında uygulanmaya başlanmıştır. Kasım ayının ilk haftasından Aralık ayının ikinci haftasının sonuna kadar olan süreçte araştırmacı kendi ders saatlerinde kazanımlara uygun bir şekilde seçtiği ve tasarladığı sanal müze etkinliklerini uygulamıştır. Aralık ayının üçüncü ve dördüncü haftalarında ise araştırmacı bireysel görüşme ve odak grup görüşmelerini yapmıştır. 2024 yılının Ocak ayında başlayan analiz ve raporlama süreci Mart ayına kadar sürmüş ve Mart ayı itibarıyla araştırmanın bulguları yazılmaya başlanmıştır.

3.2 Öğrencilerin Müzeler Hakkındaki Görüşleri

Bu bölümde katılımcıların müze ziyaretleri, ideal müze ziyaretlerinin nasıl olacağı ve müzelerin tarih derslerinde kullanımı üzerinde durulmuştur.

3.2.1 Müze Ziyareti

Uygulama öncesinde katılımcılarla yapılan görüşmeler sırasında katılımcılara “*Daha önce hiç müze ziyaretinde bulundunuz mu?*” sorusu sorulmuştur. 56 katılımcı ile yapılan görüşmeler sonucunda ortaya çıkan sonuçlar Tablo 3.1’de gösterilmiştir.

Tablo 3. 1 Müze Ziyareti

	Evet	Hayır	Toplam
12.Sınıf	5	15	20
9. Sınıf	1	18	19
11.Sınıf	2	15	17
Toplam	8	48	56

Tablo 4.1 incelendiğinde görüşmelere katılan 56 katılımcıdan sekizi daha önce müze ziyaretinde bulunmuştur. Geriye kalan 48 katılımcı ise daha önce hiç müze ziyaretinde bulunmamıştır.

3.2.2 İdeal Müze Ziyareti

Katılımcılarla yapılan görüşmelerde “*Sizce ideal müze ziyareti nasıl olmalıdır?*” sorusu yöneltilmiş ve cevaplar alınmıştır. Toplanan verilerden ortaya çıkan kodlar Tablo 3.2’de gösterilmiştir.

Tablo 3. 2 İdeal Müze Ziyareti

	9.Sınıf	11.Sınıf	12.Sınıf	Toplam
Rehber Eşliği	6	5	10	21
Ayrıntılı Bilgi Sahibi Olarak	0	2	8	10
Fikrim Yok	3	6	0	9

Grup Gezileri	3	3	2	8
Etkinlik	1	0	6	7
Eğlenceli	1	1	2	4
Müzedeki Nesneleri Kullanmak	4	0	0	4
Plan ve Program	1	2	1	4
Müze Yeterli	0	3	0	3
Çeşitli Materyallerin Kullanımı	0	0	2	2
Eski Eserleri Görmek	1	0	0	1
Fazla Tarihi Eser	1	0	0	1
Toplam	21	22	31	74

Tablo 3.2 incelendiğinde katılımcıların müzelerden beklentilerinin 13 farklı kategoride kodlandığı görülmektedir. Oluşturulan 13 kategoriden en sık tekrarlanan kategori ise 21 defa kodlanan “Rehber Eşliğinde” kategorisidir. En az sıklıkla kodlanan kategoriler ise “Eski Eserler Görmek” ve “Fazla Tarihi Eser” kategorileridir. Bu kategoriler birer defa kodlanmıştır. Birer defa kodlanan bu kategorilerin ikisi de 9. sınıf katılımcıları tarafından verilen cevaplardan ortaya çıkmıştır. Ayrıca ideal müze ziyareti hakkında fikri olmayan dokuz katılımcı bulunmaktadır. İdeal müze ziyareti hakkında fikri bulunmayan dokuz katılımcının üç tanesi 9. sınıf, altı tanesi ise 11. sınıf katılımcılarından meydana gelmektedir.

Müzeleri rehber eşliğinde ziyaret etmenin daha ideal olacağını düşünen katılımcılar bu konudaki fikirlerini sunmuşlardır. Katılımcılardan biri olan 9Ö6 ideal müze ziyaretinin nasıl olması gerektiğini “*Toplu, bir öğretmen ya da rehber eşliğinde yapılmalıdır.*” diyerek dile getirmiştir. 11Ö4 ise “*Müzeyi tanıtan bir görevli olmalı.*” demiştir. 12CÖ10 ise *Bir rehber eşliğinde müzenin detaylıca incelenmesi, orada aktiviteler yapılarak müzenin yaşatılarak daha akılda kalmasını sağlamak.*” cevabını vermiştir.

Fikrim yok cevabını veren dokuz katılımcıdan biri olan 9Ö8 “*Fikrim yok.*” cevabını vermiştir. 11Ö9 ise bu konu hakkında “*Bilmiyorum.*” cevabını dile getirmiştir. Dokuz

katılımcı bilmiyorum, bir fikrim yok ve benzeri cevaplar vererek bilmediklerini ve fikirlerinin olmadığını söylemişlerdir.

3.2.3 Müzelerin Tarih Derslerinde Kullanımı

Görüşmelerde katılımcılara iletilen bir diğer soru ise “*Müzelerin tarih derslerinde kullanımı konusunda neler düşünüyorsunuz?*” sorusudur. Bu soruya verilen cevaplar Tablo 3.3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. 3 Müzelerin Tarih Derslerinde Kullanımı

	9.Sınıf	11.Sınıf	12.Sınıf	Toplam
Tarih Dersine Katkı	1	9	0	10
Kullanılmalı	5	2	1	8
Bilgi Edinme	2	2	3	7
Kalıcı Bilgi	3	2	2	7
Fikrim Yok	3	1	3	7
Merak Giderme	2	0	3	5
Daha İyi Kavrama	1	1	3	5
Faydalı	0	1	3	4
Bilgi Doğrulama Aracı	2	0	2	4
Etkileyici	0	0	2	2
Genel Kültür Kazanımı	0	2	0	2
Materyal Kullanımı	0	0	1	1
Akıcı	0	0	1	1
Kullanılmamalı	0	1	0	1
Toplam	19	21	24	64

Tablo 3.3 incelendiğinde müzelerin tarih derslerinde kullanımına dair toplam 64 adet verinin ortaya çıktığı görülmektedir. Müzelerin tarih derslerinde kullanımı sorusundan çıkan cevaplara göre 14 adet kategori ortaya çıkmıştır. Tespit edilen 64 adet veri içerisinde en çok kodlanan kategori ise 10 adetle “Tarih Dersine Katkı” adlı kategoridir. On dört kategorinin 12 tanesi olumlu anlam taşıırken bir tanesi nötr, bir tanesi de olumsuz anlam taşımaktadır. “Fikrim Yok” kategorisi nötr anlama, “Kullanılmamalı” kategorisi ise olumsuz anlama sahip kategoriler olarak görülmektedir.

Tablo 3.3’te en çok kodlanan kategorinin içeriğine bakıldığında müzelerin tarih dersine katkısı noktasında 9Ö16 “*Kullanılması gerekir çünkü tarihe katkı sağlar.*” demiştir. 11Ö9 ise bu konu hakkında ise “*Kişinin tarih dersine olan katkısını artırır. Kişinin tarih dersine karşı bir ilgisi olur.*” demiştir. Öte yandan 11Ö18 ise “*Müzeler tarih dersleri için çok iyi bir araçtır. Tarihe daha bi merak sarmamızı sağlar ve gezip gördüğümüz için daha kalıcı olur.*” cevabını vermiştir.

3.3 Öğrencilerin Sanal Müzeler Hakkındaki Görüşleri

Bu bölümde katılımcıların uygulama öncesinde sanal müzeler ile ilgili bilgilerine yer verilecektir. Katılımcıların sanal müze hakkındaki bilgi ve fikirleri ve sanal müze ziyaretleri üzerine toplanan veriler burada aktarılacaktır.

3.3.1 Sanal Müze Nedir?

Uygulama öncesi görüşmelerinde sorulan sorulardan biri de “*Sanal müzelerin ne olduğunu biliyor musunuz?*” sorusudur. Bu soru çerçevesinde katılımcıların sanal müzelere dair bilgileri elde edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen verilerden ortaya çıkan kategoriler Tablo 3.4’te gösterilmiştir.

Tablo 3. 4 Sanal Müze Nedir?

	9.Sınıf	11.Sınıf	12.Sınıf	Toplam
Hayır	8	13	13	34
Evet	11	5	7	23
Toplam	19	18	20	57

Tablo 3.4 incelendiğinde sanal müzenin ne olduğuna dair 57 tane verinin çıktığı görülmektedir. Saptanan verilerin 23 tanesi sanal müzelerin ne olduğunu biliyorum demektir. Geriye kalan 34 tanesi ise sanal müzelerin ne olduğunu bilmiyorum demektir. 9. sınıf verilerine bakıldığında 19 katılımcının 11'i sanal müzeleri bildiğini sekizi ise bilmediğini söylemektedir. Böylelikle de 9. sınıf katılımcılarının çoğunluğu sanal müzeleri bildiği anlamına gelmektedir. 11 ve 12. sınıf katılımcıların cevaplarına bakıldığında ise 11 ve 12. sınıfların çoğunluğunun sanal müzeleri bilmediği görülmektedir.

“*Sanal müzelerin ne olduğunu biliyor musunuz?*” sorusuna hayır cevabını veren 34 katılımcıdan biri olan 9Ö6 bu konu hakkında “*İnternet sitesi üzerinden müzeyi açıklamak.*” cevabını vermiştir. 9Ö16 ise aynı soruya “*İnternet üzerinden satılan tarihi nesnelerin satılması sanal müzeler ile olur.*” cevabını vermiştir. 11Ö14 ise sorulan soruya kısa ve net bir şekilde “*Hayır bilmiyorum.*” demiştir. 12BÖ10 ise sanal müzeleri “*Eskimemiş müzelerdir.*” diyerek açıklamıştır. Son olarak 12CÖ9 ise sanal müzeleri bilmediğini tek bir kelime ile “*Bilmiyorum.*” olarak açıklamıştır.

3.3.2 Sanal Müze Ziyareti

Uygulama öncesi görüşme sorularından beşincisi “*Daha önce hiç sanal müze ziyaretinde bulundunuz mu?*” sorusundan oluşmaktadır. Bu soru vasıtasıyla katılımcılardan daha önce sanal müze ziyareti yapıp yapmadıklarına dair bulgular elde edilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 3.5’te gösterilmiştir.

Tablo 3. 5 Sanal Müze Ziyareti

	9.Sınıf	11.Sınıf	12.Sınıf	Toplam
Hayır	18	17	19	54
Evet	1	0	1	2
Toplam	19	17	20	56

Katılımcılardan çok büyük çoğunluğu sanal müze ziyareti yapmamıştır. Toplanan 56 adet cevabın içerisinde sadece iki katılımcı sanal müze ziyareti yaptığını söylemiştir. Geri kalan 54 katılımcı ise sanal müze ziyareti yapmadığını dile getirmiştir. Sanal müze ziyareti yaptığını dile getiren iki katılımcıdan biri olan 9Ö1 sorulan soruya sadece “*Evet*” cevabını vermiştir. Bir diğer sanal müze ziyaretinde bulunduğunu dile getiren katılımcı 12BÖ1 de sadece “*Evet*” cevabı ile yetinmiştir. Görüşmenin devamında hangi sanal müzeleri ziyaret ettikleri sorulduğunda ise iki katılımcıda “*Hatırlamıyorum.*” cevabını vermiştir.

Sanal müze ziyareti yapmadığını dile getiren 54 katılımcıdan biri olan 12CÖ2 “*Sanal müze ziyaretinde bulunmadım.*” demiştir. Sanal müze ziyareti yapmadığını dile getiren bir diğer katılımcı 12BÖ7 ise “*Hayır ama internette karşıma çıkmış olabilir.*” demiştir.

3.3.3 Sanal Müze Hakkında Yorumlar

Katılımcılara uygulama öncesi görüşmelerinde sorulan altıncı ve son soru ise “*Sanal müzeler hakkında neler söyleyebilirsiniz?*” sorusudur. Bu soru üzerinden katılımcılardan 57 adet veri toplanmıştır. Toplanan veriler Tablo 3.6’da gösterilmiştir.

Tablo 3. 6 Sanal Müze Hakkında Yorumlar

	9.Sınıf	11.Sınıf	12.Sınıf	Toplam
Bilmiyorum	11	13	14	38
Müzelere Gitme İmkânı	4	2	3	9
İnternet Üzerinden Yapılan Müze Gezileri	3	1	1	5
Müzeye Hazırlık	2	0	0	2
Sanal Müzeler Yetersiz	0	0	1	1
Kavrama Kolaylaştırıcı	0	0	1	1
Müzeleri Anlatan İçerikler	0	1	0	1
Toplam	20	17	20	57

Tablo 4.6 incelendiğinde katılımcıların büyük çoğunluğunun sanal müzeleri bilmediğini tekrardan dile getirdiği görülmektedir. Toplanan 57 adet verinin 38 tanesi “Bilmiyorum” kategorisine aittir. Geriye kalan 19 adet verinin de dokuz tanesi “Müzelere Gitme İmkânı” kategorisine ait olduğu görülmektedir.

Katılımcıların büyük çoğunluğu sanal müzeleri bilmediğini dile getirmiştir. Bilmediklerini dile getiren katılımcılardan biri olan 9Ö15 “*Geçmişte geliştirilmiş teknolojik aletlerin günümüzde de kullanılmasıdır.*” demiştir. Katılımcı 11Ö5 ise sorulan soruya “*Sanal müze yerine gerçek müzeye gitmek daha mantıklı.*” cevabını vermiştir. Bilmiyorum diyen bir diğer katılımcı olan 12BÖ10 ise “*Bir fikrim yok fakat sanal müzelerde çok tarihi eser bulunmaz.*” cevabını iletmiştir. Son olarak ise 12CÖ1 kodlu katılımcı ise “*gitmedim, görmedim bir şey söyleyemiyorum.*” Diyerek bilmediğini dile getirmiştir.

Sanal müzeler ile ilgili yorumlarını dile getiren katılımcılardan olan 9Ö19 ise “*Müzeye gidip canlı görme imkânı olmayan bireylerin sanal müzeler sayesinde görmelerini, tanımlarını sağlar.*” cevabını vermiştir. Müzelere gitme imkânı olmayanların gidebileceği sanal müzeler kategorisine verilen bir diğer cevap 11Ö19 kodlu katılımcıya ait olan “*Bence iyi ki varlar. Çünkü insanlar her müzeye gidemez veya gezemez ama sanal müze gezintisi yapılabilir.*” cevabıdır. 12BÖ2 ise sorulan soruya “*Herkes müzelere gidemeyebilir ama internet üzerinden istediğimiz müzeleri gezebiliriz.*” cevabıyla karşılık vermiştir. Son olarak 12CÖ4 kodlu katılımcı ise “*Müzelere gitme imkânı olmayanlar sanal müzelerde o müzeleri görüp bilgi sahibi olabilirler.*” demiştir.

3.4 Öğrencilerin Hazırbulunuşlukları

Katılımcılarla birlikte sanal müze uygulamalarına geçmeden önce araştırmaya dahil edilen becerilere dahil hazırbulunuşluklarını ölçmek amacıyla bazı etkinlikler düzenlenmiştir. Düzenlenen etkinliklerin bulguları ve öğrenci ürünleri bu başlık altında sunulacaktır.

3.4.1 Kronolojik Düşünme Becerisi

Kronolojik düşünme becerisi için ön değerlendirmesi için üç etkinlik düzenlenmiştir (bknz. Ek-4). Hazırlanan üç etkinlikten ilki tarihsel olayların gruplandırmasını içermektedir. Altı adet olayın üç kutucuğa yerleştirildiği bu etkinlikler sadece 9. sınıf katılımcılarla yapılmıştır. Tasarlanan ikinci etkinlik ise zaman kavramları ile ilgilidir. Katılımcıların çağ,

yüzyıl, yarı yıl ve çeyrek yıl gibi kavramları ne kadar bildiğini ortaya çıkarmaya çalışmaktadır. Tasarlanan son etkinlik ise kronoloji yorumlamaya dayalıdır. Sayılan bu etkinliklere ait bulgular bu başlık altında verilmiştir.

3.4.1.1 Gruplandırma etkinliği

Katılımcılarla birlikte yapılan etkinliklerden ilkinde bakıldığında toplam 19 farklı katılımcıdan cevaplar alındığı görülmektedir. Gruplandırma etkinliğine cevaplarını ileten 19 katılımcıdan 10'u yanlış gruplandırmalar yapmıştır. Geriye kalan dokuz kişiden sekizi ise etkinliği başarıyla tamamlamıştır. Etkinliği eksik bir şekilde tamamlayan bir katılımcı olduğu da görülmektedir. Gruplandırma etkinliğini başarısız bir şekilde tamamlayan 10 katılımcının altısı kız ve dördü erkek olduğu görülmektedir. Etkinliği başarısız bir şekilde tamamlayan sekiz öğrencinin yedisi kız öğrenci biri ise erkek öğrenci olduğu görülmektedir. Etkinliği tamamlayamayan tek öğrenci ise bir kız öğrenci olarak görülmektedir.

Etkinlik 1'i başarısız bir şekilde tamamlayan 9Ö7 ve 9Ö15 kodlu katılımcılara ait görseller, Görsel 1 ve 2'de görülmektedir.

Görsel 1 9Ö7 Gruplandırma Etkinliği

Etkinlik 1: Gruplandırma
Aşağıda verilen tarihsel olayları uygun yerlere yerleştiriniz.

Geçmiş	Bugün	Gelecek
2023 Kahramanmaraş Depremi Yazının Bulunması Tarımın Keşfi	İsrail-Filistin Savaşı	

Yukarıdaki Görsel 1 incelendiğinde 9Ö7 geçmiş kutucuğuna 2023 Kahramanmaraş Depremi, yazının bulunması ve tarımın keşfini yazmıştır. Bugün kutucuğuna ise İsrail-

Filistin Savaşı yazmakla yetinmiştir. Gelecek kutucuğuna ise ışık hızında yolculuk ve Mars'a ilk adım cevaplarını yerleştirmiştir.

Görsel 2 9Ö15 Gruplandırma Etkinliği

Etkinlik 1: Gruplandırma
Aşağıda verilen tarihsel olayları uygun yerlere yerleştiriniz.

- Yazının Bulunması
- Mars'a İlk Adım
- Tarımın Keşfi
- 2023 Kahramanmaraş Depremi
- Işık hızında yolculuk
- İsrail-Filistin Savaşı

Geçmiş	Bugün	Gelecek
Yazının bulunması Mars'a ilk adım	İsrail - Filistin Savaşı Tarımın keşfi	2023 Kahramanmaraş Depremi Işık hızında yolculuk

9Ö15 kodlu katılımcının etkinliğe verdiği cevaplar ise Görsel 2'de görülmektedir. Görsel 2 incelendiğinde 9Ö15'in etkinlikte geçmiş kutucuğuna yazının icadı ile Mars'a ilk adım yazdığı görülmektedirken bugün kutucuğuna ise İsrail-Filistin Savaşı ve tarımın keşfi yazdığı görülmektedir. Gelecek kutucuğuna da 2023 Kahramanmaraş Depremi ve ışık hızında yolculuk yazmıştır.

Gruplandırma etkinliğini başarılı bir şekilde tamamlayan sekiz katılımcıdan olan 9Ö6 ve 9Ö9'a ait cevaplar Görsel 3 ve Görsel 4'te aşağıda verilmiştir.

Görsel 3 9Ö6 Gruplandırma Etkinliği

Etkinlik 1: Gruplandırma

Aşağıda verilen tarihsel olayları uygun yerlere yerleştiriniz.

- Yazının Bulunması
- Mars'a İlk Adım
- Tarımın Keşfi
- 2023 Kahramanmaraş Depremi
- Işık hızında yolculuk
- İsrail-Filistin Savaşı

Geçmiş	Bugün	Gelecek
Yazının Bulunması tarımın keşfi	2023 Kahramanmaraş Depremi İsrail - Filistin Savaşı	Mars'a ilk adım ışık hızı yolculuk

Görsel 4 9Ö9 Gruplandırma Etkinliği

Etkinlik 1: Gruplandırma

Aşağıda verilen tarihsel olayları uygun yerlere yerleştiriniz.

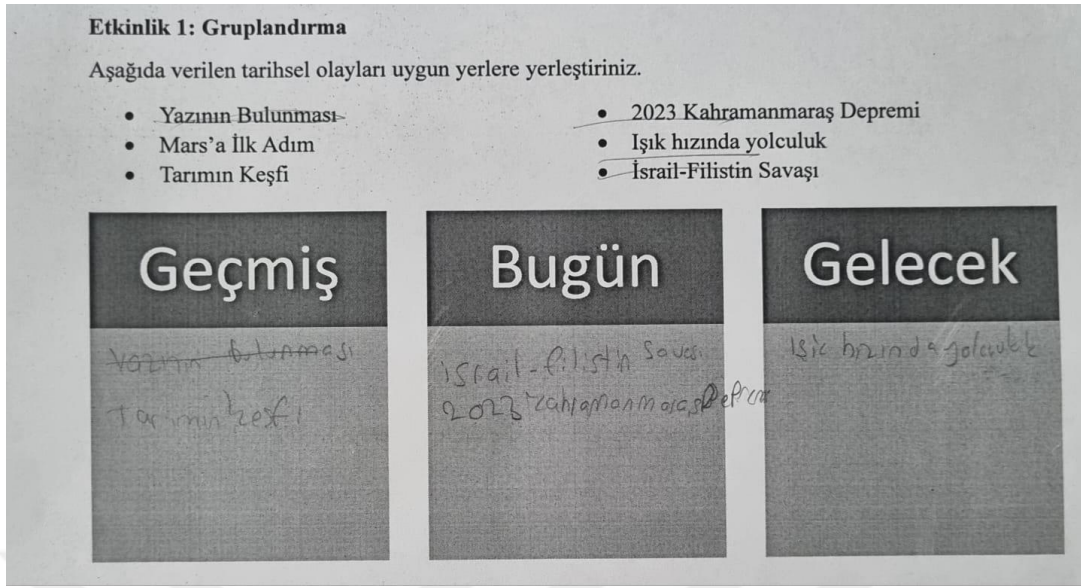
- Yazının Bulunması
- Mars'a İlk Adım
- Tarımın Keşfi
- 2023 Kahramanmaraş Depremi
- Işık hızında yolculuk
- İsrail-Filistin Savaşı

Geçmiş	Bugün	Gelecek
Tarımın Keşfi Yazının Bulunması	2023 Kahramanmaraş Depremi İsrail-Filistin Savaşı	Işık hızında yolculuk Mars'a ilk adım

Yukarıda verilen Görsel 3 ve Görsel 4 incelendiğinde 9Ö6 ve 9Ö9 kodlu katılımcıların verilen tarihsel olayları doğru bir şekilde yerleştirdikleri görülmektedir.

Kronolojik düşünme becerisi ön değerlendirmesi için hazırlanan gruplandırma etkinliğinde etkinliği başarılı ya da başarısız bir şekilde tamamlayamayan 9Ö19 kodlu katılımcıya ait cevaplar aşağıdaki Görsel 5'te gösterilmiştir.

Görsel 5 9Ö19 Gruplandırma Etkinliği

Görsel 5 incelendiğinde 9Ö19 kodlu katılımcının geçmiş kutucuğuna yazının bulunması ve tarımın keşfi yazdığı görülmektedir. Fakat katılımcı yazının bulunması seçeneğinin sonrasında üstünü çizdiği de görülmektedir. Bugün kutusuna ise İsrail-Filistin Savaşı ve 2023 Kahramanmaraş Depremi olaylarını yazdığı görülmektedir. Katılımcı 9Ö19 gelecek kutusuna ise sadece ışık hızında yolculuk olayını eklemiştir. Etkinlik kapsamında verilen altı adet olayın beşini yerleştirmiş olan katılımcı 9Ö19, Mars'a ilk adım olarak belirlenen olayı herhangi bir kutucuğa yazmamıştır. Böylelikle etkinliği başarılı ya da başarısız tamamlayamadığı görülmektedir.

3.4.1.2 Zaman kavramları etkinliği

Kronolojik düşünme becerisi ön değerlendirme sürecinin ikinci etkinliği ise “Zaman Kavramları” adlı etkinliktir. Zaman kavramları etkinliği üç adet tarihin çağ, yüzyıl, yarı ve çeyrek gibi kavramlarla ifade edilmesini kapsamaktadır (bkz- Ek-4). Bu etkinliğe katılan 19 öğrencinin hiçbirisi etkinliği doğru bir şekilde tamamlayamadığı görülmüştür. 19 katılımcının 13’ü etkinliği başarısız şekilde tamamlarken geriye kalan altı katılımcı ise etkinliği tamamlayamamıştır. Etkinliği başarısız şekilde tamamlayan 13 öğrencinin 10’u kız öğrencilerden üçü ise erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Zaman kavramları etkinliğini tamamlayamayan altı öğrencinin dördü kız, ikisi erkek öğrenci olarak görülmektedir.

Zaman kavramları etkinliğinde başarısız olan 13 öğrenciden olan 9Ö7, 9Ö15, 9Ö18 ve 9Ö19 kodlu katılımcıların etkinlik görselleri aşağıdaki Görsel 6, Görsel 7, Görsel 8 ve Görsel 9’da görülmektedir.

Görsel 6 9Ö7 Zaman Kavramları Etkinliği

Etkinlik 2: Zaman Kavramları

Aşağıda verilen zamanların hangi çağ, yüzyıl, yarı ve çeyrekte olduklarını yazınız.

1000 1025 1050 1075 2000 2000

Tarih	Çağ	Yüzyıl	Yarı	Çeyrek
375	Orta Çağ	4.yy	2.yarı	3.çeyrek
1121	Yeni Çağ	12.yy	1.yarı	1.çeyrek
2023	Yakın Çağ	21.yy	1.yarı	1.çeyrek

9Ö7 kodlu katılımcının zaman kavramları adlı etkinliğe verdiği cevapları yukarıdaki Görsel 6’da görmek mümkündür. 9Ö7’nin verdiği cevaplara bakıldığında ise 375 yılını Orta Çağ’a ait olduğunu, 1121 yılının Yeni Çağ’a ait olduğunu, 2023 yılının ise Yakın Çağ’a ait olduğunu kaleme aldığı görülmektedir. 375 senesinin 4. yüzyıl 2. yarı 3. çeyrek, 1121 senesini 12. yüzyıl 1. yarı 1. çeyrek ve son olarak 2023 senesini 21. yüzyıl 1. yarı 1. çeyrek olduğunu kaleme almıştır.

Görsel 7 9Ö15 Zaman Kavramları Etkinliği

Etkinlik 2: Zaman Kavramları

Aşağıda verilen zamanların hangi çağ, yüzyıl, yarı ve çeyrekte olduklarını yazınız.

Tarih	Çağ	Yüzyıl	Yarı	Çeyrek
375	Orta Çağ	4. yüzyıl	2. yarı	4. çeyrek
1121	İlk Çağ	11. yüzyıl	2. yarı	3. çeyrek
2023	İlk Çağ	21. yüzyıl	1. yarı	2. çeyrek

Yukarıda verilen Görsel 7 incelendiğinde 9Ö15 kodlu öğrencinin zaman kavramları etkinliğine verdiği cevaplar görülmektedir. 9Ö15 375 senesine Orta Çağ, 4. yüzyıl, 2. yarı, 2. çeyrek, 1121 senesine İlk Çağ, 11. yüzyıl, 2. yarı, 3. çeyrek, 2023 senesine ise İlk Çağ, 21. yüzyıl, 1. yarı, 2. çeyrek cevaplarını verdiği görülmektedir.

Görsel 8 9Ö18 Zaman Kavramları Etkinliği

Etkinlik 2: Zaman Kavramları

Aşağıda verilen zamanların hangi çağ, yüzyıl, yarı ve çeyrekte olduklarını yazınız.

Tarih	Çağ	Yüzyıl	Yarı	Çeyrek
375	ilk çağ	2. yüzyıl	2. yarı	3. çeyrek
1121	orta çağ	12. yüzyıl	1. yarı	1. çeyrek
2023	yakın çağ	21. yüzyıl	1. yarı	2. çeyrek

Görsel 8 incelendiğinde 9Ö18 kodlu katılımcının 375, 1121 ve 2023 senelerine verdikleri cevaplar görülmektedir. 9Ö18'in verdiği cevaplar incelendiğinde 375 yılının İlk Çağ, 2. yüzyıl, 2. yarı ve 3. çeyrek, 1121 senesinin Orta Çağ, 12. yüzyıl, 1. yarı, 1. çeyrek ve 2023 yılının ise Yakın Çağ, 21. yüzyıl, 1. yarı, 2. çeyrek olarak cevapladığı görülmektedir.

Görsel 9 9Ö19 Zaman Kavramları Etkinliği

Etkinlik 2: Zaman Kavramları

Aşağıda verilen zamanların hangi çağ, yüzyıl, yarı ve çeyrekte olduklarını yazınız.

Tarih	Çağ	Yüzyıl	Yarı	Çeyrek
375	ilk çağ	4	2. yarı	3. çeyrek
1121	orta çağ	12	1. yarı	1. çeyrek
2023	yakın çağ	21	1. yarı	2. çeyrek

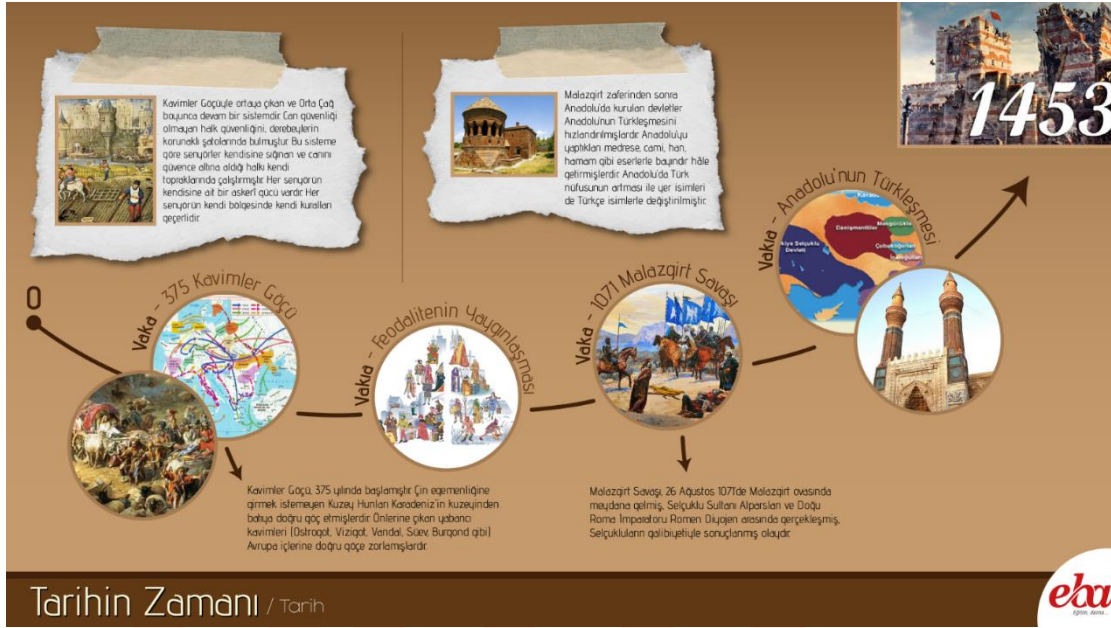
Yukarıda verilen Görsel 9 incelendiğinde 9Ö19 kodlu katılımcının zaman kavramları etkinliğine verdiği cevaplar görülmektedir. 9Ö19 375 senesinin İlk Çağ, 4. yüzyıl, 2. yarı, 3. çeyrek, 1121 senesinin Orta Çağ, 12. yüzyıl, 1. yarı, 1. çeyrek ve 2023 senesinin Yakın Çağ, 21. yüzyıl, 1. yarı, 2. çeyrek olduğunu kaleme aldığı görülmektedir.

9Ö7, 9Ö15, 9Ö18 ve 9Ö19 kodlu öğrencilere ait görsellere bakıldığında dört katılımcının da etkinliği hatalar yaparak tamamladığı görülmektedir. 9Ö7 375 senesinin Orta Çağ, 4. yüzyıl ve 2. yarı olduğunu doğru bilmesine rağmen çeyrek hesaplamasında hata yaptığı görülmektedir. 9Ö15 ise 1121 ve 2023 senelerinin İlk Çağ'a ait olduğunu yazdığı görülmektedir. 9Ö18'in hatası ise 375 yılının İlk Çağ olduğunu yazmasıdır Son olarak da 9Ö19 kodlu öğrencinin hatası ise 375 yılının 3. çeyrekte 2023 yılının ise 2. Çeyrekte olduğunu kaleme almasıdır.

3.4.1.3 Kronolojiyi yorumluyorum etkinliği

Kronolojik düşünme becerisinin ön değerlendirilmesi için hazırlanan üçüncü ve sonuncu etkinlik “Kronolojiyi Yorumluyorum” etkinliğidir. Bu etkinlik çerçevesinde katılımcılara bir kronoloji verilmiş ve bu kronolojiden yola çıkılarak verilen soruları cevaplamaları istenmiştir. Katılımcılardan etkinlik çerçevesinde verilen kronolojiden yola çıkarak üç adet soruyu cevaplamaları istenmiştir. Bu üç adet sorudan ilki “*Yukarıdaki kronolojiye baktığınızda hangi olay ve olguları tanımlayabilirsiniz?*” ikincisi “*Görseldeki toplumsal veya kültürel değişimleri nasıl yorumluyorsunuz?*” sonuncu ve üçüncü sorusu ise “*Görselin gösterdiği kronolojik sürecin sonucunda ortaya çıkan sonuçları nasıl değerlendiriyorsunuz?*” sorusudur.

Görsel 10 Kronolojiyi Yorumluyorum Etkinliği Görseli

Kronolojiyi yorumluyorum etkinliğine katılan 19 katılımcıdan 10'u ilk soruya doğru cevap verirken, geriye kalan dokuz katılımcıdan beşi eksik dördü ise ilk soruya yanlış cevaplar vermiştir. Görseldeki olay ve olguların tanımlanması üzerine sorulan soruya kimlerin doğru, kimlerin eksik ve kimlerin yanlış cevaplar verdiğini aşağıdaki Tablo 3.7'de görmek mümkündür.

Tablo 3. 7 Kronolojiyi Yorumluyorum Etkinliği Birinci Soru Cevap Durumu

Doğru	Eksik	Yanlış
9Ö5, 9Ö6, 9Ö8, 9Ö9, 9Ö10, 9Ö11, 9Ö12, 9Ö16, 9Ö18, 9Ö19	9Ö1, 9Ö3, 9Ö4, 9Ö7, 9Ö15	9Ö2, 9Ö13, 9Ö14, 9Ö17

İlk soruya doğru cevap veren 10 katılımcıdan olan 9Ö5, 9Ö9 ve 9Ö18 kodlu katılımcıların ilk soru verdikleri cevaplar aşağıdaki Görsel 11, Görsel 12 ve Görsel 13'te gösterilmiştir.

Görsel 11 9Ö5 Birinci Soru

1- Yukarıdaki kronolojiye baktığınızda hangi olay ve olguları tanımlayabilirsiniz?

Olay
Kavimler Göçü
Malazgirt Savaşı

Olgu
Feodalitenin yaygınlaşması
Anadolu'nun Türkleşmesi

Görsel 12 9Ö9 Birinci Soru

1- Yukarıdaki kronolojiye baktığınızda hangi olay ve olguları tanımlayabilirsiniz?

Olay
375 Kavimler Göçü
1071 Malazgirt Savaşı

Olgu
Feodalitenin yaygınlaşması
Anadolu'nun Türkleşmesi

Görsel 13 9Ö18 Birinci Soru

1- Yukarıdaki kronolojiye baktığınızda hangi olay ve olguları tanımlayabilirsiniz?

Olay
Kavimler Göçü
Malazgirt Savaşı

Olgu
Feodalitenin yaygınlaşması
Anadolu'nun Türkleşmesi

9Ö5, 9Ö9 ve 9Ö18'in yukarıdaki görsellerde gösterilen cevaplarına yakından bakıldığında verilen soruya doğru cevap verdikleri görülmektedir. Ayrıca bu katılımcıların olay ve olguları ayırabildiği görülmektedir. Bahsi geçen soruya doğru cevap veren diğer yedi katılımcının da olay ve olguları ayırabildiği görülmektedir.

Kronolojiyi yorumluyorum etkinliğindeki ilk soruyu eksik cevaplayan katılımcılardan olan 9Ö1, 9Ö7 ve 9Ö15 kodlu katılımcıların cevapları ise Görsel 14, Görsel 15 ve Görsel 16'da gösterilmiştir.

Görsel 14 9Ö1 Birinci Soru

1- Yukarıdaki kronolojiye baktığınızda hangi olay ve olguları tanımlayabilirsiniz?

Feodalitenin yaygınlaşması
Malazgirt Savaşı

Görsel 15 9Ö7 Birinci Soru

1- Yukarıdaki kronolojiye baktığınızda hangi olay ve olguları tanımlayabilirsiniz?

olay olarak 375 kavimler göçü
Olay olarak Leodolitenin yaygınlaşması

Görsel 16 9Ö15 Birinci Soru

1- Yukarıdaki kronolojiye baktığınızda hangi olay ve olguları tanımlayabilirsiniz?

Kavimler göçü, Malazgirt Savaşı

Görsel 14, Görsel 15 ve Görsel 16 incelendiği vakit katılımcıların sorulan soruya kısmen doğru cevap verdikleri görülmektedir. Lakin sorunun tam doğru cevabını verememişler eksik bırakmışlardır. Bu sebepten dolayı verilen cevaplar eksik kategorisi altında değerlendirilmiştir.

Kronolojiyi yorumluyorum etkinliğindeki ilk soruya yanlış cevaplar veren dört katılımcı olduğu Tablo 3.7’de görülmektedir. Yanlış cevaplar veren katılımcılardan 9Ö2, 9Ö13 ve 9Ö17 kodlu katılımcıların cevapları aşağıdaki Görsel 17, Görsel 18 ve Görsel 19’da gösterilmiştir.

Görsel 17 9Ö2 Birinci Soru

1- Yukarıdaki kronolojiye baktığınızda hangi olay ve olguları tanımlayabilirsiniz?

çatılarla başkara ve bitişlerini inceley

Görsel 18 9Ö13 Birinci Soru

1- Yukarıdaki kronolojiye baktığınızda hangi olay ve olguları tanımlayabilirsiniz?

Bilgiyorum

Görsel 19 9Ö17 Birinci Soru

1- Yukarıdaki kronolojiye baktığınızda hangi olay ve olguları tanımlayabilirsiniz?

Bilmiyorum

Görsel 17, 18 ve 19’da gösterilen cevaplar incelendiğinde 9Ö2 kodlu katılımcının verilen soruya “*Çağların başlangıcını ve bitişini inceler.*” cevabını verdiği görülmektedir. 9Ö13 ve 9Ö17 kodlu katılımcılar ise soruya sadece “*Bilmiyorum*” cevaplarını verdikleri görülmektedir.

Kronolojiyi yorumluyorum etkinliğinin ikinci sorusu bir yorum sorusu olarak hazırlanmıştır. Bu sebepten dolayı hazırlanan sorunun doğru veya yanlış cevabı bulunmamaktadır. Fakat yapılan yorumların değerlendirilebilmesi için başarılı yorum, başarısız yorum ve yorumlanmamış kategorileri ele alınmış ve verilen cevaplar bu kategoriler altında incelenmiştir. İkinci soruya verilen cevapları ve hangi kategori altında değerlendirildiği aşağıdaki Tablo 3.8’de gösterilmiştir.

Tablo 3. 8 Kronolojiyi Yorumluyorum İkinci Soru Cevap Durumu

Başarılı Yorum	Başarısız Yorum	Yorumlanmamış
9Ö6, 9Ö11, 9Ö16, 9Ö18	9Ö2, 9Ö4, 9Ö5, 9Ö7, 9Ö8, 9Ö10, 9Ö12, 9Ö14	9Ö1, 9Ö3, 9Ö9, 9Ö13, 9Ö15, 9Ö17, 9Ö19

Tablo 3.8 incelendiğinde 19 katılımcıdan sekizinin başarısız yorum yaptığı, yedisinin yorum yapmadığı ve son olarak da dördünün ise başarılı yorumlar yaptığı saptanmıştır.

Kronolojiyi yorumluyorum etkinliğinin ikinci sorusuna başarısız yorum yapan 9Ö2, 9Ö8 ve 9Ö12 kodlu katılımcıların ikinci soruya verdikleri cevaplar aşağıdaki Görsel 20, 21 ve 22’de gösterilmiştir.

Görsel 20 9Ö2 İkinci Soru

2- Görseldeki toplumsal veya kültürel değişimleri nasıl yorumluyorsunuz?

Toplumsal değişimi var

Görsel 21 9Ö8 İkinci Soru

2- Görseldeki toplumsal veya kültürel değişimleri nasıl yorumluyorsunuz?

İyi gelişmiş

Görsel 22 9Ö12 İkinci Soru

2- Görseldeki toplumsal veya kültürel değişimleri nasıl yorumluyorsunuz?

savaşların olması, vakaların değişmesi
göçlerin olması

Yukarıda verilen Görsel 20, 21 ve 22 incelendiğinde kronolojiyi yorumluyorum etkinliğine verilen başarısız yorum örneklerini görmek mümkündür. 9Ö2 ikinci soruya “*Toplumsal değişimi var.*” cevabını, 9Ö8 “*iyi gelişmiş*” cevabını ve 9Ö12 ise “*Savaşların olması, vakaların değişmesi, göçlerin olması*” cevaplarını kaleme almışlardır. Cevaplar incelendiğinde ise görselleri verilen katılımcıların yeterince iyi yorumlar yapmadığı ya da yapamadığı saptanmıştır.

Kronolojiyi yorumluyorum etkinliğinin ikinci sorusuna yorum yapmayan ya da yapamayan yedi katılımcı olduğu Tablo 3.8’de görülmektedir. Adı geçen yedi katılımcıdan 9Ö1, 9Ö15 ve 9Ö19’un cevapları aşağıdaki Görsel 23, 24 ve 25’te gösterilmiştir.

Görsel 23 9Ö1 İkinci Soru

Görseldeki toplumsal veya kültürel değişimleri nasıl yorumluyorsunuz?

375 Kavimler göçü
Anadolunun Türkleşmesi

Görsel 24 9Ö15 İkinci Soru

2- Görseldeki toplumsal veya kültürel değişimleri nasıl yorumluyorsunuz?

Mimari eserler, eski tarihler vb.

Görsel 25 9Ö19 İkinci Soru

2- Görseldeki toplumsal veya kültürel değişimleri nasıl yorumluyorsunuz?

Bilmiyorum

Görsel 23, 24 ve 25 incelendiğinde katılımcıların sorulan ikinci soruya yorum yapmadıkları ya da yapamadıkları görülmektedir. 9Ö1 kodlu katılımcı “375 Kavimler Göçü, Anadolu’nun Türkleşmesi” cevabını verdiği görülmektedir. Diğer taraftan 9Ö15 kodlu katılımcı ikinci soruya “Mimari eserler, eski tarihler vb.” diyerek yorum yapamamıştır. Son olarak da 9Ö19 kodlu öğrencinin verdiği cevaba bakıldığında ise “Bilmiyorum.” dediği görülmektedir. 9Ö19 bilmiyorum diyerek yorum yapamadığını dile getirmiştir.

Tablo 3.8 incelendiğinde kronolojiyi yorumluyorum etkinliğinin ikinci sorusuna başarılı yorum yapan dört katılımcı olduğu görülmektedir. Bu dört katılımcının sorulan soruya verdikleri cevapları aşağıdaki Görsel 26, 27, 28 ve 29’da gösterilmiştir.

Görsel 26 9Ö6 İkinci Soru

2- Görseldeki toplumsal veya kültürel değişimleri nasıl yorumluyorsunuz?

İnsanlar farklı yerlere gitti için oradaki insanların kültürünü yaşamaya başlamış.

Görsel 27 9Ö11 İkinci Soru

2- Görseldeki toplumsal veya kültürel değişimleri nasıl yorumluyorsunuz?

Bu değişimlerin biraz kötü yönleri olmasına rağmen daha çok iyi yönleri var çünkü birçok kültürün birbirleriyle etkileşimi daha çok sosyal ilişki ve bilgilerin olmasını sağlar.

Görsel 28 9Ö16 İkinci Soru

2- Görseldeki toplumsal veya kültürel değişimleri nasıl yorumluyorsunuz?

Toplumda birliktelik olmuş
Kültürel değişimler olmuş

Görsel 29 9Ö18 İkinci Soru

2- Görseldeki toplumsal veya kültürel değişimleri nasıl yorumluyorsunuz?

Fethedilen yerlerden dolayı fethedilenlerin kültürü insanların kültürüne değişmesini sağlamıştır.
Toplumun kültürü değişmiştir.

Yukarıda gösterilen Görsel 26, 27, 28 ve 29 incelendiğinde kronolojiyi yorumluyorum etkinliğinin ikinci sorusuna başarılı yorum yapan dört katılımcının cevapları görülmektedir. Dört katılımcıdan biri olan 9Ö6 sorulan soruya “İnsanlar farklı yerlere gittiği için oradaki insanların kültürünü yaşamaya başlamış.” cevabını vermiştir. Aynı soruya 9Ö11 ise “Bu değişimlerin biraz kötü yönleri olmasına rağmen daha çok iyi yönleri var çünkü birçok kültürün birbiriyle etkileşimi daha çok sosyal ilişki ve bilgilerin olmasını sağlar.” cevabını kaleme almıştır. 9Ö16 ise “Toplumda birliktelik olmuş, kültürel

değişiklikler olmuş.” diyerek yorum yapabildiğini göstermiştir. Son olarak da 9Ö18 ise sorulan soruya *“Fethedilen yerlerden dolayı fethedilen yerin kültürü insanların kültürünü değişmesini sağlamıştır. Toplumun kültürü değişmiştir.”* şeklinde cevap vermiştir. Verilen cevaplara bakıldığında dört katılımcının da başarılı bir şekilde yorum yapabildiği görülmüş ve saptanmıştır.

Kronolojiyi yorumluyorum etkinliğinin üçüncü ve son sorusu *“Görselin gösterdiği kronolojik sürecin sonucunda ortaya çıkan sonuçları nasıl değerlendiriyorsunuz?”* sorusudur. 19 katılımcı bu soruya cevap vermiştir. Üçüncü soruya verilen cevapların değerlendirilmesi aşağıdaki tablo 3.9’da gösterilmiştir.

Tablo 3. 9 Üçüncü Soru Cevap Durumu

Başarılı Değerlendirme	Başarısız Değerlendirme	Değerlendirilmemiş
9Ö16, 9Ö18, 9Ö19	9Ö1, 9Ö2, 9Ö3, 9Ö4, 9Ö6, 9Ö8, 9Ö9, 9Ö10, 9Ö11, 9Ö12, 9Ö14	9Ö5, 9Ö7, 9Ö13, 9Ö15, 9Ö17,

Katılımcıların verdikleri cevaplar incelendiğinde 19 katılımcıdan 11’inin başarısız değerlendirme yaptıkları görülmektedir. Geriye kalan sekiz katılımcıdan beşi değerlendirme yapmamıştır. Böylelikle 19 katılımcıdan 16’sının değerlendirme yapamadıkları saptanmıştır. Değerlendirme sorusuna başarılı bir şekilde cevap veren sadece üç katılımcı vardır ve bu katılımcılar Tablo 3.9’da gösterilmiştir.

Başarısız değerlendirme yapan 11 katılımcılardan olan 9Ö1, 9Ö9 ve 9Ö14’ün üçüncü soruya verdikleri cevaplar aşağıdaki Görsel 30, 31 ve 32’de gösterilmiştir.

Görsel 30 9Ö1 Üçüncü Soru

3- Görselin gösterdiği kronolojik sürecin sonucunda ortaya çıkan sonuçları nasıl değerlendiriyorsunuz? (

Hic güzel değeriendiriyorum.

Görsel 31 9Ö9 Üçüncü Soru

3- Görselin gösterdiği kronolojik sürecin sonucunda ortaya çıkan sonuçları nasıl değerlendiriyorsunuz?

Çok iyi değerlendiriyorum.
Güzel gelişmeler elde etmişler.

Görsel 32 9Ö14 Üçüncü Soru

3- Görselin gösterdiği kronolojik sürecin sonucunda ortaya çıkan sonuçları nasıl değerlendiriyorsunuz?

En sonda kültürümüzün gelişmesini gözlemliyoruz cami, medrese gibi yapıların oluşması ve dini alanlarına önem veriyoruz

9Ö1, 9Ö9 ve 9Ö14 kodlu katılımcıların cevapları incelendiğinde ortaya çıkan sonuçları değerlendirmekten uzak oldukları görülmektedir. 9Ö1 üçüncü soruya “Hiç güzel değerlendirmiyorum.” diyerek cevap vermiş, 9Ö9 ise “Çok güzel değerlendiriyorum. Güzel gelişmeler elde etmişler.” cevabını vermiştir. 9Ö1 ve 9Ö9’un verdikleri cevapların yanı sıra 9Ö14 ise aynı soruya “En sonda kültürümüzün gelişmesini gözlemliyoruz. Cami, medrese gibi yapıların oluşması ve dini alanlarına önem veriyoruz.” şeklinde cevap vermiştir. 9Ö14’ün verdiği cevabın başarısız değerlendirilmesinin sebebi etkinlikte verilen kronolojide sonuçların tam olarak saptanamaması ve buna bağlı olarak da doğru değerlendirmelerin ortaya çıkmamasından dolayıdır. 9Ö1 ve 9Ö9 kodlu katılımcılarda ise durum farklıdır çünkü bu katılımcılar soruyu cevaplamaktan imtina etmişlerdir. Böylelikle de 9. Sınıf katılımcılarının büyük çoğunluğu kronolojiyi yorumluyorum etkinliğinin üçüncü ve son sorusuna başarısız değerlendirme yapmışlardır.

Kronolojiyi yorumluyorum etkinliğinin üçüncü sorusunda değerlendirme yapmayan katılımcılar Tablo 3.9’da gösterilmiştir. Tablo 3.9 incelendiğinde 9Ö5, 9Ö7, 9Ö13, 9Ö15 ve 9Ö17 kodlu beş katılımcının değerlendirme yapmadığı görülmektedir. Değerlendirme yapmayan beş katılımcıdan olan 9Ö7, 9Ö13 ve 9Ö17’nin cevapları aşağıdaki Görsel 33, 34 ve 35’te gösterilmiştir.

Görsel 33 9Ö7 Üçüncü Soru

- 3- Görselin gösterdiği kronolojik sürecin sonucunda ortaya çıkan sonuçları nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bilmiyorum.

Görsel 34 9Ö13 Üçüncü Soru

- 3- Görselin gösterdiği kronolojik sürecin sonucunda ortaya çıkan sonuçları nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bilmiyorum

Görsel 35 9Ö17 Üçüncü Soru

- 3- Görselin gösterdiği kronolojik sürecin sonucunda ortaya çıkan sonuçları nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bilmiyorum

9Ö7, 9Ö13 ve 9Ö17 kodlu katılımcıların üçüncü soruya aynı cevap olan “Bilmiyorum” cevabını vermiştir. Verilen cevaplardan dolayı değerlendirme yapılmadığı kanaatine varılmıştır.

Üçüncü soruya başarılı bir şekilde değerlendirme yapan üç katılımcı bulunmaktadır. Başarılı değerlendirmeleri yapan bu üç katılımcı Tablo 3.9’da gösterilmiştir. Başarılı değerlendirme yapan üç katılımcının verdikleri cevaplar Görsel 36, Görsel 37 ve Görsel 38’de gösterilmiştir.

Görsel 36 9Ö16 Üçüncü Soru

3- Görselin gösterdiği kronolojik sürecin sonucunda ortaya çıkan sonuçları nasıl değerlendiriyorsunuz?

Savaşlar olmuş değişimler olmuş ama
genelde sonunda zafere ulaşılmıştır

Görsel 37 9Ö18 Üçüncü Soru

3- Görselin gösterdiği kronolojik sürecin sonucunda ortaya çıkan sonuçları nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bu sürecin sonucunda bir çok yer fethedilmiş
ve fethedilen yerlerde kültürel değişimler meydana gelmiştir

Görsel 38 9Ö19 Üçüncü Soru

3- Görselin gösterdiği kronolojik sürecin sonucunda ortaya çıkan sonuçları nasıl değerlendiriyorsunuz?

Savaşlar, gelişmeler yaşanmıştır ve sonucunda zafere ulaşılmıştır.

Başarılı bir şekilde değerlendirme yaptıkları saptanan 9Ö16, 9Ö18 ve 9Ö19 kodlu katılımcıların cevaplarına bakıldığında sonuç olarak zafere ulaşıldığı, yeni yerlerin fethedildiği algısına ulaştıkları saptanmıştır. Bu çerçevede 9Ö16 sorulan soruya “Savaşlar olmuş değişimler olmuş ama genelde sonunda zafere ulaşılmıştır.” cevabını verdiği görülmektedir. 9Ö18 ise “Bu sürecin sonucunda birçok yer fethedilmiş ve fethedilen yerlerde kültürel değişimler meydana gelmiştir.” demiştir. Bir diğer başarılı değerlendirme yapan katılımcı 9Ö19 ise “Savaşlar, gelişmeler yaşanmıştır ve sonucunda zafere ulaşılmıştır.” demiştir. Verilen cevaplara bakıldığında bahsi geçen üç katılımcının sürecin sonunda zafer elde edildiğini anlamış olduklarını ve değerlendirmelerinde bundan bahsettikleri saptanmıştır.

Kronolojik düşünme becerisinin ön değerlendirmesi sonucunda katılımcıların kronolojik düşünme becerilerine ne kadar hâkim oldukları saptanmaya çalışılmıştır. Katılımcıların etkinliklerdeki genel durumu aşağıdaki Tablo 3.10’da gösterilmiştir.

Tablo 3. 10 Kronolojik Düşünme Becerisi Genel Durum

Katılımcılar	Gruplandırma Etkinliği	Zaman Kavramları Etkinliği	Kronolojiyi Yorumluyorum Etkinliği
9Ö1	Başarısız	Başarısız	Başarısız
9Ö2	Başarısız	Başarısız	Başarısız
9Ö3	Başarısız	Başarısız	Başarısız
9Ö4	Başarısız	Başarısız	Başarısız
9Ö5	Başarılı	Başarısız	Başarısız
9Ö6	Başarılı	Başarılı	Başarısız
9Ö7	Başarısız	Başarısız	Başarısız
9Ö8	Başarılı	Başarısız	Başarısız
9Ö9	Başarılı	Başarısız	Başarısız
9Ö10	Başarılı	Başarısız	Başarısız
9Ö11	Başarılı	Başarılı	Başarısız
9Ö12	Başarılı	Başarısız	Başarısız
9Ö13	Başarısız	Başarısız	Başarısız
9Ö14	Başarısız	Başarısız	Başarısız
9Ö15	Başarısız	Başarısız	Başarısız
9Ö16	Başarılı	Başarılı	Başarılı
9Ö17	Başarısız	Başarısız	Başarısız
9Ö18	Başarılı	Başarılı	Başarılı
9Ö19	Başarılı	Başarısız	Başarılı

Yapılan etkinlikler sonucunda ortaya çıkan başarı ve başarısızlık durumu Tablo 3.10’da gösterilmiştir. Tablo yakından incelendiğinde ise yapılan etkinlikler sonrasında 19

katılımcıdan sadece iki tanesi (9Ö16 ve 9Ö18) tüm etkinlikleri doğru bir şekilde tamamlamıştır. Yapılan üç etkinlikten iki tanesini başarılı bir şekilde tamamlayan ise üç (9Ö6, 9Ö11 ve 9Ö19) katılımcı bulunmaktadır. Üç etkinlik sonrasında 19 katılımcıdan sadece beş katılımcının kronolojik düşünme becerisine hâkim olduğu geriye kalan 14 katılımcının ise kronolojik düşünme becerisine hâkim olmadığı düşünülmektedir.

3.4.2 Tarihsel Kavrama Becerisi

Tarihsel kavrama becerisi için iki adet etkinlik tasarlanmıştır. Bu etkinliklerden ilki “Ne, Nasıl, Nerede?” adlı etkinliktir. Bu etkinlikte katılımcılar bir tarihsel metinden yola çıkarak sorulara cevap vermektedir. Tasarlanan ikinci etkinlik ise “Gravür Yorumluyorum” adlı etkinliktir. Bu etkinlikte de katılımcılardan gravür üzerinden verilen soruları cevaplamaları istenmiştir. Bu etkinlikler sadece 11. sınıf katılımcılarla birlikte yapılmıştır.

3.4.2.1 Ne, nasıl, nerede? etkinliği

Ne, Nasıl, Nerede?” etkinliğine ait bir adet kanıt ve altı adet soru bulunmaktadır. Katılımcılardan bu etkinlikte verilen kanıttan yola çıkarak altı adet soruyu cevaplamaları istenmiştir. Etkinlikte bulunan sorulardan ilki “*Metinde hangi kişiler, topluluklar veya gruplar hakkında bilgiler veriliyor?*” sorusudur. Etkinliğin ikinci sorusu ise “*Metinde hangi olaylar, gelişmeler veya durumlar anlatılıyor?*” sorusudur. Üçüncü soru ise “*Metinde anlatılan olaylar nasıl gerçekleşti?*” ifadesidir. “Ne, Nasıl, Nerede?” etkinliğinin dördüncü, beşinci ve altıncı soruları ise şu şekildedir:

“Tarihsel metinde geçen olaylar nerede gerçekleşti?”

“Metinde anlatılan olayların nedenleri ve sonuçları nelerdir?”

“Metinde geçen olaylar hangi tarihler arasında gerçekleşti?”

On birinci sınıf katılımcılar bu etkinlik çerçevesinde cevaplandıkları altı soruya dair bilgiler Tablo 3.11’de gösterilmiştir.

Tablo 3. 11 Ne, Nasıl, Nerede? Etkinliği Başarı Durumu

Başarılı Çözümleme	Kısmen Başarılı Çözümleme
11Ö1, 11Ö2, 11Ö5, 11Ö6, 11Ö8, 11Ö9, 11Ö10, 11Ö12, 11Ö13, 11Ö14, 11Ö15, 11Ö16, 11Ö17, 11Ö18, 11Ö19	11Ö3, 11Ö4, 11Ö7, 11Ö11

Yukarıdaki Tablo 3.11 incelendiğinde 19 katılımcının etkinliğe katıldığı ve 15 katılımcının başarılı geriye kalan dört katılımcının ise kısmen başarılı olduğu görülmüştür. Bu etkinlik çerçevesinde katılımcılar tarafından cevaplanan altı sorudan en az dördünü doğru cevaplayan katılımcılar başarılı, üç tanesini doğru cevaplayan katılımcılar kısmen başarılı ve daha az doğru yapanlar ise başarısız kabul edilmiştir. Tablo 3.11 incelendiğinde 19 katılımcı arasında kimsenin başarısız olmadığı görülmektedir.

Başarılı çözümleme yapan katılımcılardan 11Ö1, 11Ö9 ve kısmen başarılı çözümleme yapan 11Ö4 ve 11Ö7'ye ait cevaplar aşağıdaki Görsel 39, 40, 41 ve 42'de gösterilmiştir.

Görsel 39 11Ö1 Ne, Nasıl, Nerede? Etkinliği Görseli

1- Metinde hangi kişiler, topluluklar veya gruplar hakkında bilgiler veriliyor?
Sultan Abdulmead, Feriandan, Rum ve Zaman, Patrişen, Mustofa Resit Paşa, Hahambaş,

2- Metinde hangi olaylar, gelişmeler veya durumlar anlatılıyor?
Tanzimat fermanı

3- Metinde anlatılan olaylar nasıl gerçekleşti?
Ferman, kraldan itibaren Kur'an Hükemlerine ve Seriate uygulanması için devletın gıcılı

4- Tarihsel metinde geçen olaylar nerede gerçekleşti?
Gulhane Meydanı

5- Metinde anlatılan olayların nedenleri ve sonuçları nelerdir?
Tanzimat fermanı

6- Metinde geçen olaylar hangi tarihler arasında gerçekleşti?
3 Kasım 1839'da

Görsel 40 11Ö9 Ne, Nasıl, Nerede? Etkinliği Görseli

- 1- Metinde hangi kişiler, topluluklar veya gruplar hakkında bilgiler veriliyor?
Mustafa Reşit Paşa, Esnaf temsilcileri, hahambaşı, Rum ve Ermeni Patrikleri, vükelâ, ricâ ulena
- 2- Metinde hangi olaylar, gelişmeler veya durumlar anlatılıyor?
Gülhane meydanında Tanzimat Fermanı okundu.
Tanzimat Fermanı Kuruluşu için devlet güçlenmesi 150 yıldan sonra bunlara uyulmadığı için Farklıya dönüştürme devleti güçlü olmaktan dolayı geleceği
- 3- Metinde anlatılan olaylar nasıl gerçekleşti?
Mustafa Reşit Paşa'nın Gülhane meydanında Tanzimat Fermanı Okumasıyla başladı.
- 4- Tarihsel metinde geçen olaylar nerede gerçekleşti?
Gülhane Meydanı,
- 5- Metinde anlatılan olayların nedenleri ve sonuçları nelerdir?
Tanzimat Fermanı'nın Okunmasıyla devletin güçlendiği daha sonra devletin uyanmasıyla Farklılığın meydana gelmesi halkın gelişmesinden dolayı devletin eski haline geleceği
- 6- Metinde geçen olaylar hangi tarihler arasında gerçekleşti?
19. yüzyıl

Görsel 41 11Ö4 Ne, Nasıl, Nerede? Etkinliği Görseli

- 1- Metinde hangi kişiler, topluluklar veya gruplar hakkında bilgiler veriliyor?
Mustafa Reşit Paşa, Sultan Abdülmecid Rum, Ermeni
 - 2- Metinde hangi olaylar, gelişmeler veya durumlar anlatılıyor?
Devletin beş on yıl içindeki durumuna ileriye
 - 3- Metinde anlatılan olaylar nasıl gerçekleşti?
Birbirini tekrarlayan olayların getirdiği sonuçlar yeni sonuçlar ortaya koyduğu için yeni bir şey ortaya çıkıyor.
 - 4- Tarihsel metinde geçen olaylar nerede gerçekleşti?
Gülhane meydanında
 - 5- Metinde anlatılan olayların nedenleri ve sonuçları nelerdir?
Eski hallerine dönmeğe çalışıyorlar
 - 6- Metinde geçen olaylar hangi tarihler arasında gerçekleşti?
3 Kasım 1839.
- Ö4 1113
- Etkinlik 2: Gravür Yorumluyorum

1- Metinde hangi kişiler, topluluklar veya gruplar hakkında bilgiler veriliyor?
Mustafa Resid Paşa / Sultan Abdülmecid / Rum ve Ermeni partilei

2- Metinde hangi olaylar, gelişmeler veya durumlar anlatılıyor?
Devletin Refahı gökte

3- Metinde anlatılan olaylar nasıl gerçekleşti?
insanlara hakları verilmedi bu yüzden gereken tedbirler alındı

4- Tarihsel metinde geçen olaylar nerede gerçekleşti?
Güdhane meydanı

5- Metinde anlatılan olayların nedenleri ve sonuçları nelerdir?
nedenleri gereken haklar verilmedi
Sonuç Devlete ekonomik sorunlar doğdu

6- Metinde geçen olaylar hangi tarihler arasında gerçekleşti?
Tarihlik 2: Gravür Yorumluyorum 3 Kasım 1839

Yukarıda verilen Görsel 39 ve 40'ta yapılan etkinliği başarılı bir şekilde tamamlayan iki katılımcının cevapları, Görsel 41 ve 42'de ise kısmen başarılı olan iki katılımcının cevapları verilmiştir. Etkinliğin birinci sorusunda ise metinde geçen kişiler, topluluklar sorulmuş olduğu görülmektedir. Başarılı çözümleme yapan ve cevapları yukarıdaki görsellerde gösterilen iki katılımcı haricinde kalan diğer 13 katılımcı da benzer cevapları ortaya çıkarmışlardır. Ayrıca etkinliğe katılan 19 katılımcının hepsi etkinliğin birinci sorusuna doğru cevap vermişlerdir.

Etkinliğin ikinci sorusunda ise verilen metinde hangi olay, gelişme ve durumların anlatıldığı sorulmuştur. Etkinlikte başarılı olan 15 katılımcıdan 11'i ikinci soruya doğru yanıtlar vermiştir. Geriye kalan dört katılımcı ise soruya yanlış cevaplar vermiştir. Kısmen başarılı kabul edilen dört katılımcı ise ikinci soruya yanlış cevap vermiştir. Tasarlanan etkinlik çerçevesinde Tanzimat Fermanı'nın cevap olarak verildiği cevaplar doğru kabul edilmiştir. Yukarıdaki Görsel 39 ve 40 incelendiğinde doğru cevaplardan örnekler 41 ve 42 incelendiğinde ise yanlış cevaplardan örnekler görülmektedir.

Üçüncü soru da ise metinde anlatılan olayların nasıl gerçekleştiği sorgulanmaktadır. Başarılı çözümleme yapan 15 katılımcıdan sekizi bu soruya doğru cevap verirken yedisi yanlış cevap vermiştir. Doğru cevap veren katılımcılardan olan 11Ö9'a ait cevaplar Görsel 40'ta gösterilmiştir. Soruya yanlış cevap veren katılımcılardan biri olan 11Ö1'in cevabı da Görsel 39'da gösterilmiştir. Kısmen başarılı kabul edilen dört katılımcının tamamı bu soruya yanlış cevap vermişlerdir. Kısmen başarılı katılımcılardan olan 11Ö4 ve 11Ö7'nin cevapları Görsel 41 ve 42'de görülmektedir.

Etkinliğin dördüncü sorusunda ise metinde anlatılan olayın nerede geçtiği sorgulanmaktadır. Başarılı çözümleme yapan 15 katılımcının 14'ü dördüncü soruya doğru cevap vermiştir. Kısmen başarılı çözümleme yapan dört katılımcının dördü de dördüncü soruya doğru cevap vermişlerdir.

Etkinliğin beşinci sorusunda ise metinde anlatılan olayların neden ve sonuçlar irdelenmektedir. Katılımcılardan kendilerine verilen metinden yola çıkarak metinde anlatılan olayla ilgili neden ve sonuçları ortaya koymaları istenmiştir. Bu çerçevede cevaplanan soruyu başarılı çözümleme yapan 15 katılımcıdan sekizi yanlış cevaplarken geriye kalan diğer yedi katılımcı ise doğru cevaplamıştır. Kısmen başarılı olan dört katılımcının tamamı beşinci soruya yanlış cevap vermiştir.

Etkinliğin altıncı ve son sorusu ise metinde geçen olayın tarihi ile ilgilidir. Kanıt üzerinden hareketle katılımcılar kanıtın hangi zaman aralığında geçtiğini saptamaya çalışmışlardır. Başarılı çözümleme yapan 15 katılımcının 14'ü doğru cevap verirken sadece bir katılımcı soruyu boş bırakmıştır. Kısmen başarılı olarak nitelendirilen dört katılımcının dördü de metinde anlatılan olayın tarihini doğru vermişlerdir.

Tarihsel kavrama becerisinin ön değerlendirmesi için yapılan iki etkinlikten birincisi olan “*Ne, Nasıl, Nerede?*” etkinliğine katılım sağlayan 19 katılımcının 15'inin başarılı geriye kalan dört katılımcının ise kısmen başarılı olduğu saptanmıştır. Ayrıca 19 katılımcının hangi sorularda başarılı hangi sorularda başarısız olduğu aşağıdaki Tablo 3.12'de gösterilmiştir. Tablo 3.12'de başarılı cevaplar tik işareti ile başarısız cevaplar ise çarpı işareti ile belirtilmiştir. Bu çerçevede aşağıdaki Tablo 3.12 incelendiğinde en fazla yanlışın 12 yanlışla beşinci soruda yapıldığı görülmektedir. Beşinci sorudan sonra en fazla yanlışlar sırasıyla üçüncü ve ikinci sorularda yapılmıştır. Doğru sayısının en yüksek olduğu soru ise

birinci soru olarak görülmektedir. Doğru sayısında birinci soruyu son soru olan altıncı soru izlemektedir.

Tablo 3. 12 Ne, Nasıl, Nerede? Etkinliği Genel Durum Tablosu

Katılımcılar	1.Soru	2.Soru	3.Soru	4.Soru	5.Soru	6.Soru
11Ö1	✓	✓	✗	✓	✓	✓
11Ö2	✓	✓	✗	✓	✓	✓
11Ö3	✓	✗	✗	✗	✓	✓
11Ö4	✓	✗	✗	✓	✗	✓
11Ö5	✓	✓	✗	✓	✗	✓
11Ö6	✓	✗	✗	✓	✓	✓
11Ö7	✓	✗	✗	✓	✗	✓
11Ö8	✓	✗	✓	✓	✗	✓
11Ö9	✓	✓	✓	✓	✓	✓
11Ö10	✓	✓	✗	✓	✗	✓
11Ö11	✓	✗	✗	✓	✗	✓
11Ö12	✓	✓	✗	✓	✗	✓
11Ö13	✓	✓	✗	✓	✗	✓
11Ö14	✓	✗	✓	✓	✗	✓

11Ö15	✓	✓	✓	✓	✓	✓
11Ö16	✓	✓	✓	✓	✗	✓
11Ö17	✓	✓	✓	✓	✗	✓
11Ö18	✓	✓	✓	✓	✓	✗
11Ö19	✓	✗	✓	✓	✗	✓

3.4.2.2 Gravür yorumluyorum etkinliği

Tarihsel kavrama becerisi ön değerlendirmesi için hazırlanan ikinci etkinlik görsel yorumlama üzerine tasarlanmış bir etkinliktir. Bu etkinlik çerçevesinde katılımcılar görseli inceledikten sonra etkinlikte yer alan iki soruyu cevaplandırmıştır. Katılımcıların cevaplandıkları sorular “Görseldeki ana tema nedir? ve Görsel, dönemin kültürel veya sosyal özellikleri hakkında ne anlatıyor?” sorularıdır. Bu etkinlik çerçevesinde kullanılan gravür aşağıdaki Görsel 43’te gösterilmiştir.

Görsel 43 Gravür Yorumluyorum Etkinliği Görseli

Görsel 43'te görülen gravürün seçilmesinin sebebi sosyokültürel hayata dair izler taşımasıdır. Katılımcılara verilen görselin hayatın içerisinde olmasına özellikle dikkat edilmiştir. Katılımcılar Görsel 43'te verilen görseli inceledikten sonra sorulara cevap vermişlerdir. Katılımcıların birinci soruya verdikleri cevaplardan ortaya çıkan kategoriler aşağıdaki Tablo 3.13'te gösterilmiştir.

Tablo 3. 13 Gravür Yorumluyorum Etkinliği Birinci Soru Cevap Kategorileri

Kategoriler	Kodlanma Sayısı
Sosyalleşme	15
Batıyı Örnek Almak	2
Dayanışma	1
Can Sıkıntısı	1
Toplam	19

Tablo 3.13 incelendiğinde gravür yorumluyorum etkinliğinde en çok kodlanan kategori 15 defa ile “*Sosyalleşme*” kategorisi olduğu görülmektedir. Sosyalleşme kategorisini iki defa kodlanan “*Batıyı Örnek Almak*” kategorisi takip etmektedir. “*Dayanışma*” ve “*Can Sıkıntısı*” kategorileri sadece birer defa kodlanmıştır. Sosyalleşme cevabını veren 11Ö5, 11Ö10, 11Ö13 ve 11Ö16’nın cevapları aşağıdaki Görsel 44, 45, 46 ve 47’de gösterilmiştir. Batıyı örnek almak kategori altında kodlanan 11Ö9 ve 11Ö17’ye ait cevaplar Görsel 48 ve 49’da gösterilmiştir. Dayanışma ve can sıkıntısı kategorileri altında kodlanan 11Ö12 ve 11Ö18’e ait cevaplar ise Görsel 50 ve 51’de gösterilmiştir.

Görsel 44 11Ö5 Gravür Yorumluyorum Birinci Soru

1- Görseldeki ana tema nedir?

medisin toplanması, yani toplanıp istisare edilmesi.

2- Görsel dünyanın kültürel değişiminde bir rol oynamaktadır. Bu rolü nasıl tanımlarsınız?

Görsel 45 11Ö10 Gravür Yorumluyorum Birinci Soru

1- Görseldeki ana tema nedir?

Bütünleşme, sosyalleşme

Görsel 46 11Ö13 Gravür Yorumluyorum Birinci Soru

1- Görseldeki ana tema nedir?

Konuşma, kaynaşma

Görsel 47 11Ö16 Gravür Yorumluyorum Birinci Soru

1- Görseldeki ana tema nedir?

Birbirleriyle konuşup kaynaşarak ortak kararlar almalı,
birbirlerinin fikirlerini duymalı. Birbirlerinin sorun ve sıkıntılarını
konuşmalı.

Görsel 48 11Ö9 Gravür Yorumluyorum Birinci Soru

1- Görseldeki ana tema nedir?

Batıya bürünme

Görsel 49 11Ö17 Gravür Yorumluyorum Birinci Soru

1- Görseldeki ana tema nedir?

Batılaşma

Görsel 50 11Ö12 Gravür Yorumluyorum Birinci Soru

1- Görseldeki ana tema nedir?

Batılık, Beraberlik, Dayanışma

Görsel 51 11Ö18 Gravür Yorumluyorum Birinci Soru

1- Görseldeki ana tema nedir?

Can Sıkıntısı

Gravür yorumluyorum etkinliğinin ikinci sorusuna ait cevaplardan ortaya çıkan kategoriler aşağıdaki Tablo 3.14’te gösterilmiştir. Tablo 3.14’e bakıldığında en fazla kodlanan kategorinin altı adet veri ile “Etnografik Özellikler” kategorisi olduğu görülmektedir. Sonrasında ise dörder veri ile “Batılılaşma” ve “Tütün ve Tütün Türevleri” kategorileri yer almaktadır. Toplamda 20 veri çıkan etkinliğe dair ortaya çıkan cevapların görseller aşağıda verilmiştir. Etnografik özelliklere ait iki, tütün ve tütün türevleri, batılılaşma, geçmiş, gelişmemiş, eğlence ve fikrim yok kategorileri için birer görsel aşağıda gösterilmiştir. Gösterilen görselleri Görsel 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58 ve 59’da görmek mümkündür.

Tablo 3. 14 Gravür Yorumluyorum İkinci Soru Cevap Durumu

Kategoriler	Kodlanma Sayısı
Etnografik Özellikler	6
Tütün ve Tütün Türevleri	4
Batılılaşma	4
Geçmiş	2
Gelişmemiş	2
Eğlence	1
Fikrim Yok	1
Toplam	20

Görsel 52 11Ö7 Gravür Yorumluyorum İkinci Soru

2- Görsel, dönemin kültürel veya sosyal özellikleri hakkında ne anlatıyor?

↳ Eski çığır kıyafetleri
o dönemin adetleri

Görsel 53 11Ö16 Gravür Yorumluyorum İkinci Soru

2- Görsel, dönemin kültürel veya sosyal özellikleri hakkında ne anlatıyor?

Kültürleri eğitimişleri oldukları yer sosyal özellikleri
taahhüt bulundukları dönemi yansıtır.

Görsel 54 11Ö1 Gravür Yorumluyorum İkinci Soru

2- Görsel, dönemin kültürel veya sosyal özellikleri hakkında ne anlatıyor?

O zaman ki ~~de~~ kahvehane o zaman ki nargile

Görsel 55 11Ö10 Gravür Yorumluyorum İkinci Soru

2- Görsel, dönemin kültürel veya sosyal özellikleri hakkında ne anlatıyor?

Batıya özenme

Görsel 56 11Ö13 Gravür Yorumluyorum İkinci Soru

2- Görsel, dönemin kültürel veya sosyal özellikleri hakkında ne anlatıyor?

geçmişte neler yaptıkları

Görsel 57 11Ö19 Gravür Yorumluyorum İkinci Soru

2- Görsel, dönemin kültürel veya sosyal özellikleri hakkında ne anlatıyor?

Daha gelişmiş
Teknoloji hiç yok bu dönemde

Görsel 58 11Ö18 Gravür Yorumluyorum İkinci Soru

2- Görsel, dönemin kültürel veya sosyal özellikleri hakkında ne anlatıyor?

Canları sıkılan bir grup arkadaşlar toplanıp sırayla bir
Şeyler Galip dinliyorlarmış

Görsel 59 11Ö8 Gravür Yorumluyorum İkinci Soru

2- Görsel, dönemin kültürel veya sosyal özellikleri hakkında ne anlatıyor?

fikrim yok

Tarihsel kavrama becerisinin ön değerlendirilmesi için tasarlanan iki etkinliğin sonuçlarına göre 11. sınıf katılımcılarının tarihsel kavrama becerisine dair okuduklarını anlayabildikleri ve tarihsel metinleri kavrayabildikleri ortaya çıkmıştır. Fakat görsel okuma ve anlama noktasında sıkıntılar yaşamışlardır. Bu sebepten dolayı 11. sınıf katılımcıların tarihsel kavrama becerisinin geliştirilmesi gerekliliği ortaya çıktığı düşünülmektedir.

3.4.3 Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi

Sanal müze uygulamaları öncesinde tarihsel analiz ve yorum becerisinin ön değerlendirilmesinin yapılması için iki tane etkinlik tasarlanmıştır. Bu etkinliklerden ilki “Neden-Sonuç Analizi” etkinliği ikincisi ise “Alternatif Tarih Senaryosu” etkinliğidir. Sadece 12. sınıf katılımcılarla yapılan tarihsel analiz ve yorum becerisi ön değerlendirme etkinlikleri sonucunda toplanan veriler aşağıda verilmiştir.

3.4.3.1 Neden-sonuç analizi etkinliği

Tarihsel analiz ve yorum becerisinin ön değerlendirilmesi için hazırlanan neden-sonuç analizi etkinliği çerçevesinde katılımcılar seçtikleri tarihsel olayın nedenlerini ve sonuçlarını ders kitabı aracılığıyla ortaya çıkardıktan sonra seçtikleri tarihsel olayın nedenlerinin nedenlerini ve sonuçlarının sonuçlarını ortaya koymaları istenmiştir.

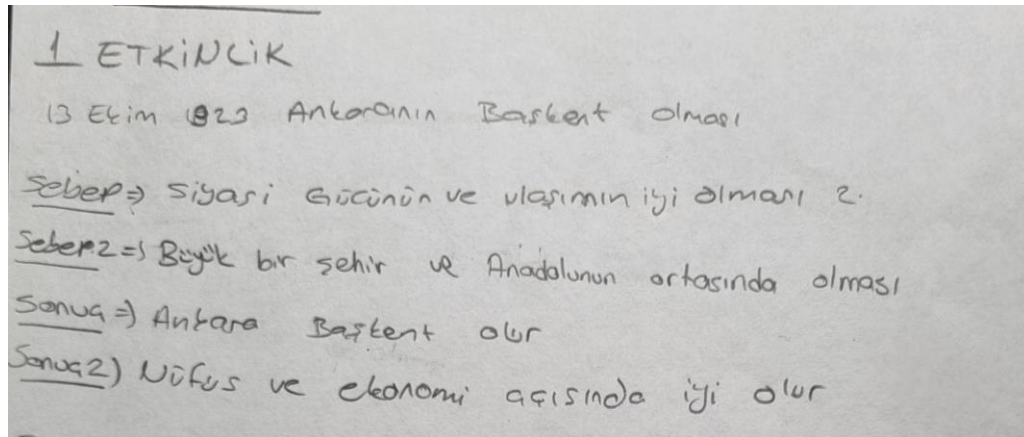
Neden-sonuç analizi etkinliğine katılan 20 katılımcının 10'nu 12-B şubesinden diğeri 10'nu ise 12-C şubesindendir. Sadece 12. sınıf düzeyinde yapılan etkinlikte 12-B şubesinin başarı durumu Tablo 3.15'te gösterilmiştir.

Tablo 3. 15 12-B Neden-Sonuç Analizi Başarı Durumu

Başarılı Analiz	Kısmen Başarılı Analiz	Başarısız Analiz
12BÖ6, 12BÖ8	12BÖ7	12BÖ1, 12BÖ2, 12BÖ3, 12BÖ4, 12BÖ5, 12BÖ9, 12BÖ10

Yukarıda verilen Tablo 3.15 incelendiğinde 12-B şubesi katılımcılarından yedisinin başarısız, ikisinin başarılı ve birinin ise kısmen başarılı olduğu görölmektedir. Başarısız analiz yapan katılımcılardan olan 12BÖ1 ile 12BÖ10'nun etkinliklere verdikleri cevaplar Görsel 60 ve 61'de gösterilmiştir. Neden-sonuç analizi etkinliğini başarılı bir şekilde tamamlayan iki katılımcıdan biri olan 12BÖ8 kodlu katılımcının ortaya çıkardığı cevaplar Görsel 62'de, kısmen başarılı olan katılımcı 12BÖ7'nin verdiği cevaplar ise Görsel 63'te gösterilmiştir.

Görsel 60 12BÖ1 Neden- Sonuç Analizi Etkinliği

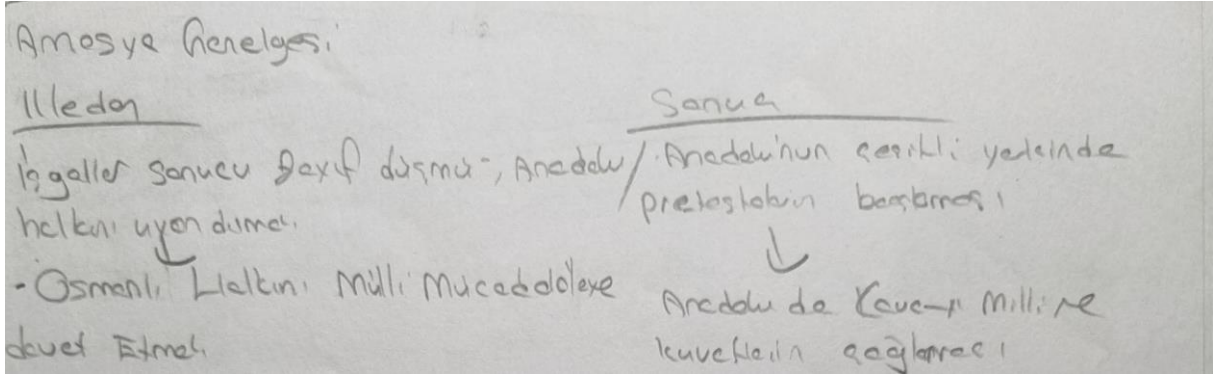

Görsel 61 12BÖ10 Neden- Sonuç Analizi Etkinliği

Çanakkale Cephesi
Nedeni: Boğazları ele geçirmek / Osmanlı
Sonucu: Cepheyi kazandık, ağır kayıplar verdik, silah ve mühimmat amacına ulaşamadık.
2. Nedeni: Osmanlı, ekonomik alanda çökürüp Osmanlı devletinin topraklarını paylaşmak
2. Sonucu: Nüfus azaldı, ekonomik alanda çöküş yaşandı.

Görsel 62 12BÖ8 Neden- Sonuç Analizi Etkinliği

Etkinlik 1:
Çanakkale Cephesi
Nedeni: Boğazları ele geçirmek
Sonucu: Bir sürü insan öldü
Nedeninin Nedeni: Karanlık istedikleri için
Sonucunun Sonucu: Nüfus azaldı

Etkinlikte başarısız olan katılımcıların cevapları yukarıda Görsel 60 ve 61’de verilmiştir. Görseller incelendiğine 12BÖ1 kodlu katılımcının seçilen tarihsel olayın sebebinin sebebin ve sonucunun sonucunu bulamamıştır. 12BÖ1 Sebebin sebebi ve sonucun sonucundan ziyade seçtiği tarihsel olaya dair ikinci sebep ve sonuç yazmıştır. Aynı hatayı bir diğer başarısız analiz yapan katılımcı 12BÖ10’da yapmıştır. 12BÖ10’nda sebebin sebebin ve sonucun sonucunu yazmaktansa seçtiği olayla ilgili ikinci neden ve sonuç yazmayı uygun görmüştür.

Neden-sonuç analizi etkinliğinde başarılı sonuç alan 12BÖ8 kodlu katılımcının Görsel 62’de verilen cevapları yakından incelendiğinde seçtiği olayın “Çanakkale Cephesi” olduğu görülmektedir. 12BÖ8’e göre Çanakkale Cephesi’nin nedeni “Boğazları ele geçirmek” olduğu anlaşılmaktadır. Çanakkale Cephesi’nin sonucunu ise “Bir sürü insanın öldü” cümlesi ile açıklamaktadır. Çanakkale Cephesi’nin nedeninin nedenini açıklarken ise “Kazanmak istedikleri için” cümlesini yazıya geçirmiştir. Sonucun sonucuna ise “Nüfus azaldı.” demiştir. 12BÖ8 etkinliği uygularken fazla ayrıntıya girmemiş temel düzeyde cevaplar verdiği görülmektedir. Fakat temelde düzeyde cevaplar vermesinin yanı sıra 12BÖ8 doğru bir mantıkla etkinliğe yaklaştığı ve cevaplandığı için başarılı bir şekilde etkinliği tamamlamıştır.

Neden-sonuç analizi etkinliğinde kısmen başarılı olan tek katılımcı olan 12BÖ7 kodlu katılımcının etkinlik sonrasında meydana çıkardığı cevaplar Görsel 63’te verilmiştir. 12BÖ7’nin seçtiği tarihsel olayın neden ve sonucunu doğru bir şekilde kaleme aldığı görülmüştür. Ayrıca 12BÖ7 sonucun sonucunu da doğru bir şekilde ortaya koymuştur. Fakat 12BÖ7 katılımcısının kısmen başarılı kabul edilmesini sağlayan yanlışlık nedenin nedeni bölümünde yapılmıştır. 12BÖ7 bu bölümde aynı ana nedeniyle aynı anlama gelen

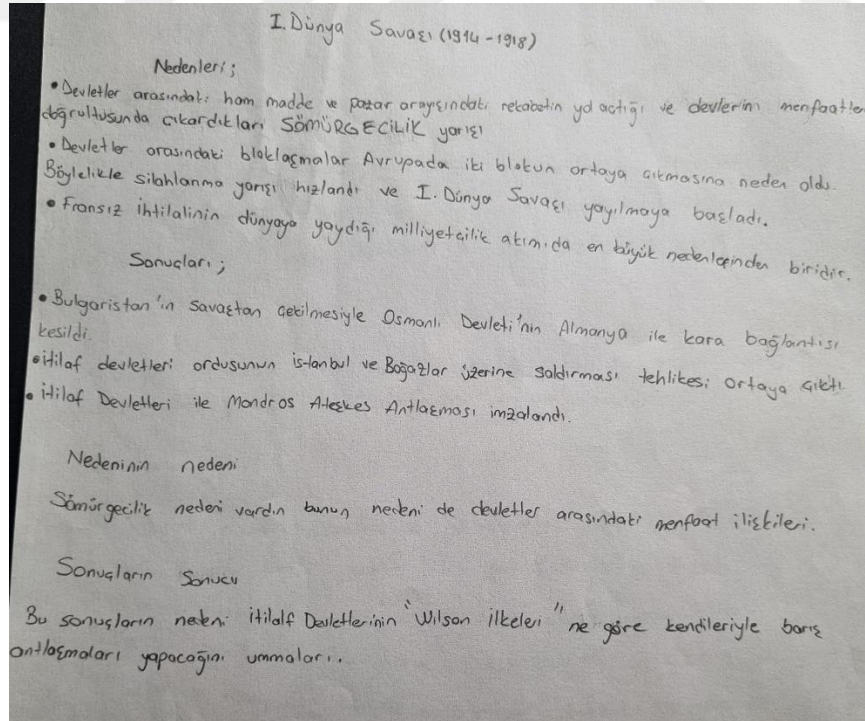
bir cümleyi nedenin nedeni kısmına yazmıştır. Bu sebeple 12BÖ7 kısmen başarılı kabul edilmiştir.

Neden-sonuç analizi etkinliğine katılan 10 12C katılımcısının başarı durumları aşağıdaki Tablo 3.16’da gösterilmiştir. 12-C şubesinden etkinliğe katılan 10 katılımcıdan yarısı başarısız olmuştur. Geriye kalan yarısında ise üç katılımcı başarılı, iki katılımcı ise kısmen başarılı olarak etkinliği tamamlamıştır. Etkinliği başarısız olarak tamamlayan 12CÖ6’nın cevapları Görsel 64’te, başarılı olarak tamamlayan 12CÖ1’in cevapları Görsel 65’te ve yapılan etkinliği kısmen başarılı olarak tamamlayan 12CÖ8’in cevapları ise Görsel 66’da gösterilmiştir.

Tablo 3. 16 12-C Neden-Sonuç Analizi Başarı Durumu

Başarılı Analiz	Kısmen Başarılı Analiz	Başarısız Analiz
12CÖ1, 12CÖ5, 12CÖ9	12CÖ2, 12CÖ8	12CÖ3, 12CÖ4, 12CÖ6, 12CÖ7, 12CÖ10

Görsel 64 12CÖ6 Neden- Sonuç Analizi Etkinliği

ETKİNLİK 1 :

KONU : I. Dünya Savaşı

Nedenleri ;

1914 -1918 yılları arasında gerçekleşen I. Dünya savaşının birçok sebebi bulunmaktadır. Bunların başında sömürgecilik geliyor. Ve tabii Fransız ihtilalinin dünyaya yaydığı milliyetçilik düşüncesi.

• Sebeplerinin sebebi ise ülkeler ekonomik refahlığa geçmek istiyor. Artık her millet kendi devletini kurmak istiyor.

Sonuçları ;

Milyonlarca insanın ölümüne ve yaralanmasına yol açtı.

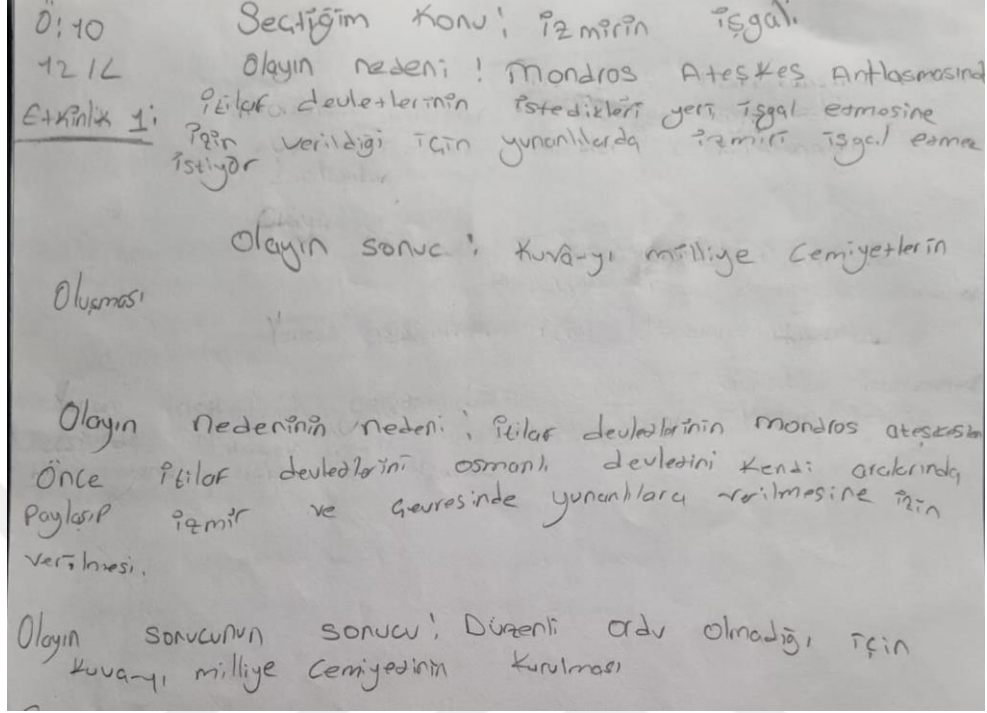
Bir sürü toprak kaybı yaşandı. Yeni yeni devletler kuruldu.

Sömürgecilik anlayışı manda ve himaye adını alarak devam etti.

Milliyetler Cemiyeti kuruldu. Ancak savaş sonunda imzalanan antlaşmalar ve Milliyetler Cemiyeti'nin çabaları barışın korunmasını sağlayamadı.

Sonuçlarının sonuçları ; Dünya 1938-1945 yılları arasında birincisinden çok daha yıkıcı bir savaşla, II. Dünya Savaşı ile karşı karşıya kaldı.

Görsel 66 12CÖ8 Neden- Sonuç Analizi Etkinliği

Görsel 64'te verilen başarısız analize örnek olan 12CÖ6'nın cevapları incelendiğinde seçtiği tarihsel olayın nedenlerini ve sonuçlarını doğru kaleme aldığı görülmektedir lakin etkinliğin ikinci kısmı olan nedenin nedeni ve sonucun sonucu kısmını doğru bir şekilde cevaplandıramamıştır. Görsel 65 incelendiğinde ise başarılı analiz yapan 12CÖ1 kodlu katılımcının cevapları görülmektedir. 12CÖ1 verdiği cevaplarda seçtiği tarihsel olayın hem nedeni ile sonucunu hem de nedeninin nedeni ile sonucunun sonucunu doğru bir şekilde aktarmıştır. Görsel 66 incelendiği vakit ise 12CÖ8 kodlu katılımcının cevapları görülmektedir. 12CÖ8 ise seçtiği tarihsel olayın neden ve sonuçlarını doğru aktarmıştır. Etkinliğin devamında 12CÖ8'in nedenin nedenini de doğru yazmasına karşın sonucun sonucunu doğru yazamamıştır. İşte bu sebeplerden ötürü yukarıda kodları geçen katılımcılar bu dereceler içerisinde değerlendirilmiştir.

3.4.3.2 Alternatif tarih senaryosu etkinliği

Tarihsel analiz ve yorum becerisinin ön değerlendirilmesi için tasarlanan ikinci etkinlik "Alternatif Tarih Senaryosu" etkinliğidir. Alternatif tarih senaryosu etkinliğinde 12. sınıf katılımcılar öncelikle bir tarihsel olay seçimi yapmışlardır. Sonrasında ise seçtikleri tarihsel olayın yarattığı fırsatları ve sınırlılıkları ortaya koyduktan sonra yaşanan tarihsel süreci

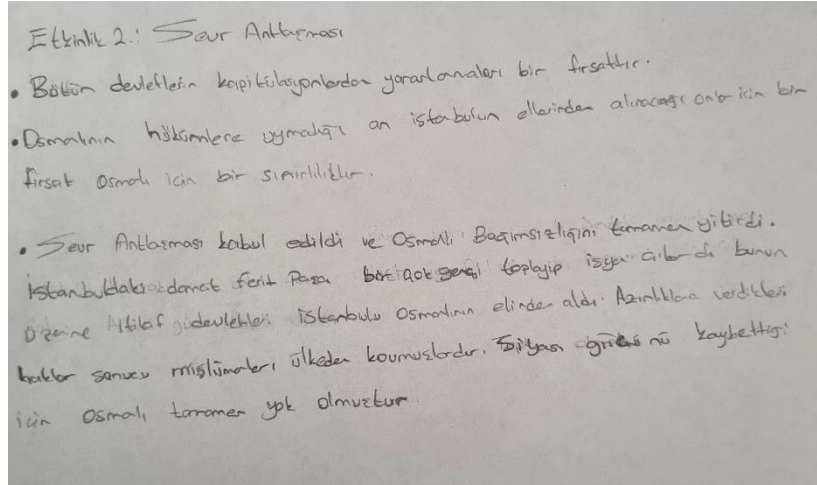
değiştirecek bir alternatif senaryo yazmaları istenmiştir. Alternatif tarih senaryosu etkinliği tarihsel analiz ve yorum becerisinin alt basamaklarından yola çıkılarak hazırlanmıştır. Bu sebepten dolayı alternatif tarih senaryosu etkinliğinde odak noktası tarihsel olayların fırsatları ve sınırlılıklarının ortaya çıkarılmasıdır. Bu çerçevede gerçekleştirilen etkinliğin 12-B şubesi katılımcıları arasındaki başarı durumu aşağıdaki Tablo 3.17’de gösterilmiştir.

Tablo 3. 17 12-B Alternatif Tarih Senaryosu Başarı Durumu

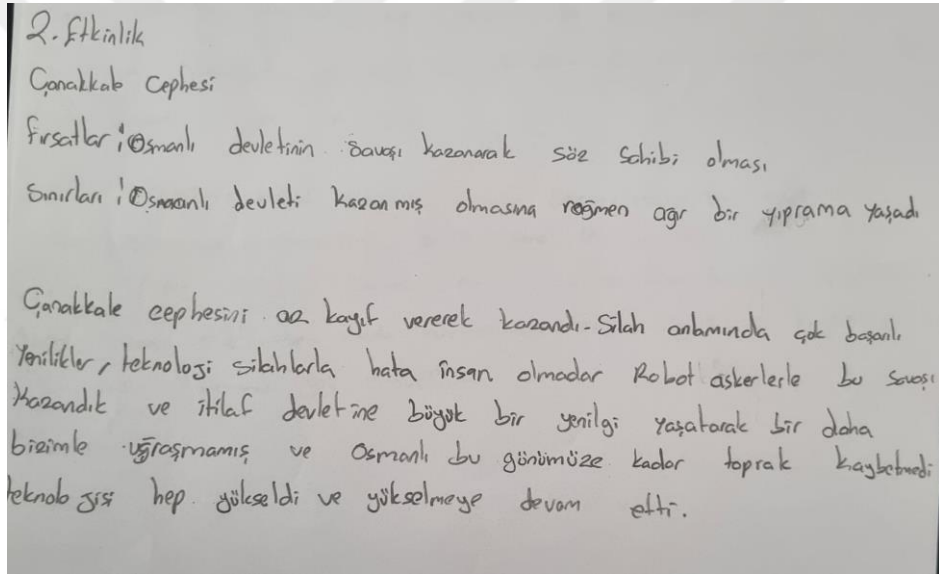
Başarılı	Kısmen Başarılı	Başarısız
12BÖ2, 12BÖ5, 12BÖ6, 12BÖ9	12BÖ1, 12BÖ7	12BÖ3,12BÖ4, 12BÖ8, 12BÖ10

Tablo 3.17 incelendiğinde 12-B katılımcılarının başarı durumları gösterilmiştir. 12-B şubesinde dört başarılı katılımcı, dört başarısız katılımcı ve iki kısmen başarılı katılımcı olduğu görülmektedir. 12-B katılımcılarının dördünün seçtikleri tarihsel olayın fırsatlarını ve sınırlılıklarını doğru bir şekilde vermişlerdir. Bu etkinlik çerçevesinde katılımcılardan seçtikleri olayların fırsat ve sınırlılıklarını doğru aktarıp aktarılmadığına dikkat edilmiştir. Herhangi bir tarihsel olayın fırsatları ve sınırlılıkları çeşitlilik gösterebilir, olayların tarafları açısından farklılaşabilmektedir. Bu sebepten dolayı katılımcıların cevapları incelenirken bilgilerin doğruluğundan ziyade mantıken fırsat ya da sınırlılık tespitine odaklanılmıştır. 12-B katılımcılarının geri kalanı ise alternatif tarih senaryosu etkinliğinde başarısız ve kısmen başarılı olmuşlardır. 12-B şubesinde başarısız olan katılımcı sayısı dört iken kısmen başarılı olan katılımcı sayısı iki olarak tespit edilmiştir. Alternatif tarih senaryosunda başarılı olan 12BÖ5’in, başarısız olan 12BÖ10’un ve kısmen başarılı olan 12BÖ1’in görselleri aşağıdaki Görsel 67, 68 ve 69’da gösterilmiştir.

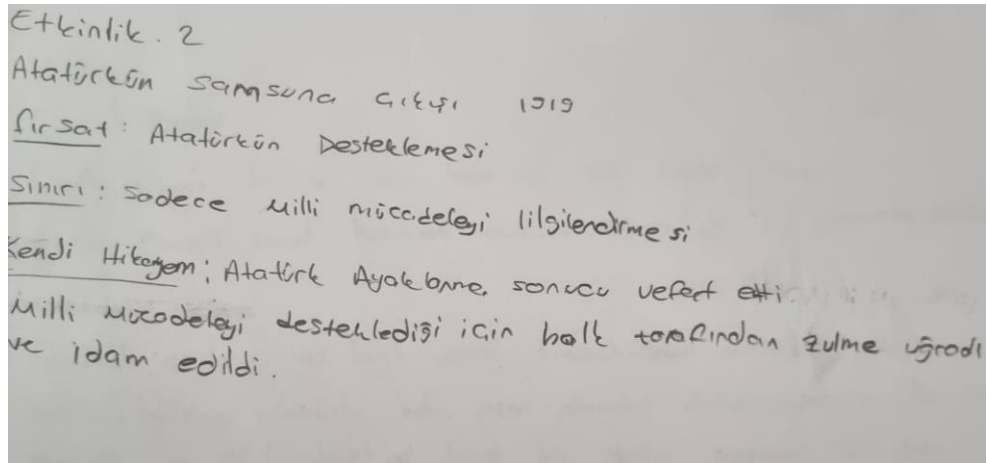
Görsel 67 12BÖ5 Alternatif Tarih Senaryosu Görseli

Görsel 68 12BÖ10 Alternatif Tarih Senaryosu Görseli

Görsel 69 12BÖ1 Alternatif Tarih Senaryosu Görseli

Alternatif tarih senaryosu etkinliğinde başarılı olan 12BÖ5 kodlu katılımcının etkinliğe verdiği cevaplar Görsel 67’de gösterilmiştir. Katılımcının verdiği cevaplar incelendiğinde etkinlikte kullanmak amacıyla “*Sevr Antlaşması*” tarihsel olayını seçtiği görülmektedir. Sevr Antlaşması tarihsel olayının fırsatını ise “*Bütün devletlerin kapitülasyonlardan yararlanmaları bir fırsattır.*” olarak açıklamıştır. Sevr Antlaşması tarihsel olayının sınırlılığını ise “*Osmanlı hükümlere uymadığı an İstanbul’un ellerinden alınacağı onlar için bir fırsat Osmanlı için bir sınırlılıktır.*” şeklinde kaleme almıştır. 12BÖ5 Sevr Antlaşması’nın fırsatlarını ve sınırlılıklarını doğru bir şekilde açıkladığı görülmektedir.

Tarihsel analiz ve yorum becerisi ön değerlendirmesi için hazırlanan ikinci etkinliğinde başarısız olan 12BÖ10’un verdiği cevaplar Görsel 68’de yer almıştır. 12BÖ10’un verdiği cevaplar irdelendiğinde tarihsel olay olarak “*Çanakkale Cephesi*” seçildiği görülmektedir. Katılımcı fırsat olarak “*Osmanlı Devleti savaşı kazanarak söz sahibi olması*” sınırlılık olarak ise “*Osmanlı Devleti kazanmış olmasına rağmen ağır bir yıpranma yaşadı*” cevaplarını kaleme almıştır. Fırsat ve sınırlılık olarak kaleme alınan cevaplar fırsat ve sınırlılıktan ziyade Çanakkale Cephesi’nin sonuçlarıdır. Bu sebepten dolayıdır ki 12BÖ10 bu etkinlik çerçevesinde başarısız olarak nitelendirilmiştir.

Alternatif tarih senaryosu etkinliğinde ortaya çıkan sonuçlardan bir tanesi de kısmen başarılı sonucu olarak Tablo 3.17’de görülmektedir. Kısmen başarılı olan iki katılımcıdan biri olan 12BÖ1’in etkinliğe verdiği cevaplar Görsel 69’da yer almıştır. 12BÖ1 etkinlik çerçevesinde tarihsel olay olarak “*Atatürk’ün Samsun’a Çıkışı 1919*” seçilmiştir. Katılımcı seçtiği tarihsel olayın fırsat ve sınırlılıklarını ise şu şekilde kaleme almıştır:

Fırsat: “*Atatürk’ün desteklemesi*”

Sınırlılık: “*Sadece Milli Mücadeleyi ilgilendirmesi*”

12BÖ1’in fırsat olarak kaleme aldığı cevap Atatürk’ün Samsun’a çıkışı olayının bir fırsatı olarak değerlendirilmemiştir. Fakat katılımcının kaleme aldığı sınırlılık cevabı bir sınırlılık olarak nitelendirilmiştir çünkü her ne kadar verilen cevap bilgi olarak yanlış olsa da mantık olarak doğru bir mantık çerçevesindedir. Bu sebepten dolayı katılımcı 12BÖ1’in verdiği cevaplardan biri yanlış biri doğru olduğu için kısmen başarılı olarak sıfatlanmıştır.

Tablo 3. 18 12-B Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi Genel Durumu

Katılımcılar	Neden-Sonuç Analizi	Alternatif Tarih Senaryosu
12BÖ1	Başarısız	Kısmen Başarılı
12BÖ2	Başarısız	Başarısız
12BÖ3	Başarısız	Başarısız
12BÖ4	Başarısız	Başarısız
12BÖ5	Başarısız	Başarılı
12BÖ6	Başarılı	Başarılı
12BÖ7	Kısmen Başarılı	Kısmen Başarılı
12BÖ8	Başarılı	Başarısız
12BÖ9	Başarısız	Başarılı
12BÖ10	Başarısız	Başarısız

Tarihsel analiz ve yorum becerisi için hazırlanan iki etkinlik sonucunda 12-B katılımcılarının genel durumu yukarıdaki Tablo 3.18’de gösterilmiştir. Tablo 3.18 incelendiğinde her iki etkinlikte de başarılı olan tek bir katılımcı olduğu görülmektedir. Her iki etkinlikte de başarısız olan katılımcı sayısı ise dört olarak yer almaktadır. Her iki etkinlikten birinde başarılı olan katılımcı sayısı ise üçtür. Her iki etkinlikte de kısmen başarı sağlayan bir katılımcı bulunurken, etkinliklerin en az birinde kısmen başarı sağlayan katılımcı sayısı da birdir.

Ortaya çıkan sonuçlar incelendiğinde ise 12-B katılımcılarının büyü çoğunluğunun tarihsel analiz ve yorum becerisinin geliştirilmesi gerekliliği saptanmıştır. Her iki etkinlikte başarısız olan katılımcıların tarihsel analiz ve yorum becerisine sahip olmadıkları, en az bir etkinlikte başarılı olan katılımcıların ve yapılan iki etkinlikte de kısmen başarı sağlayan katılımcıların kısmen başarılı olduğu saptanmıştır. Yapılan iki etkinlikten birinde kısmen başarı sağlayan ve diğer etkinlikte başarısız olan katılımcılar ise başarısız olarak nitelendirilmiştir.

Alternatif tarih senaryosu etkinliğinin yapıldığı bir diğer şube olan 12-C’nin etkinlik başarı durumu aşağıdaki Tablo 3.19’da gösterilmiştir. Tablo 3.19 incelendiğinde 12-C şubesinin

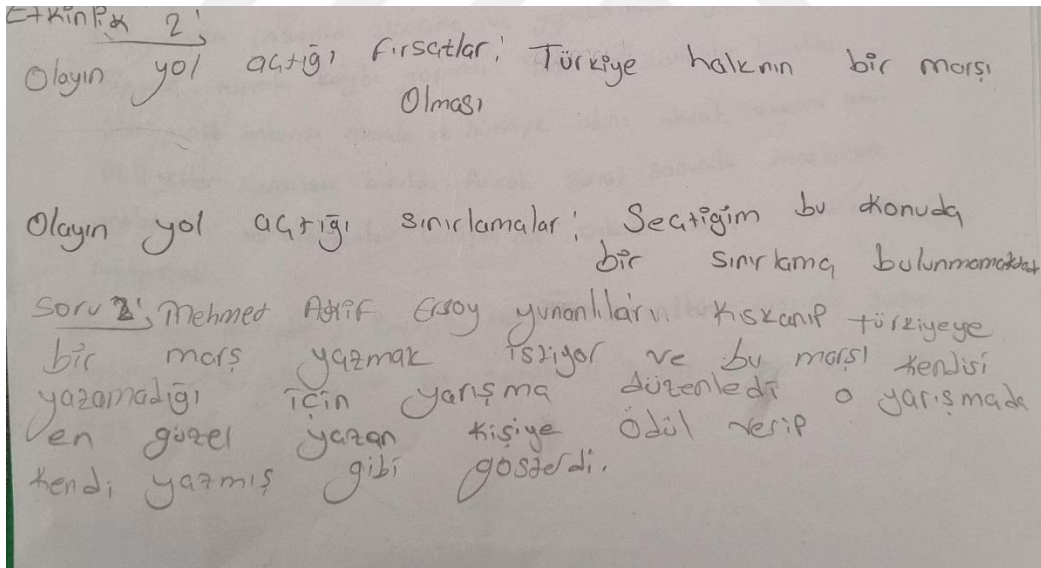
başarı durumu üç başlık altında incelendiği görülmektedir. Başarılı, kısmen başarılı ve başarısız başlıkları altında incelenen cevaplardan örnekler ise Görsel 70 ve 71’de gösterilmiştir.

Tablo 3. 19 12-C Alternatif Tarih Senaryosu Başarı Durumu

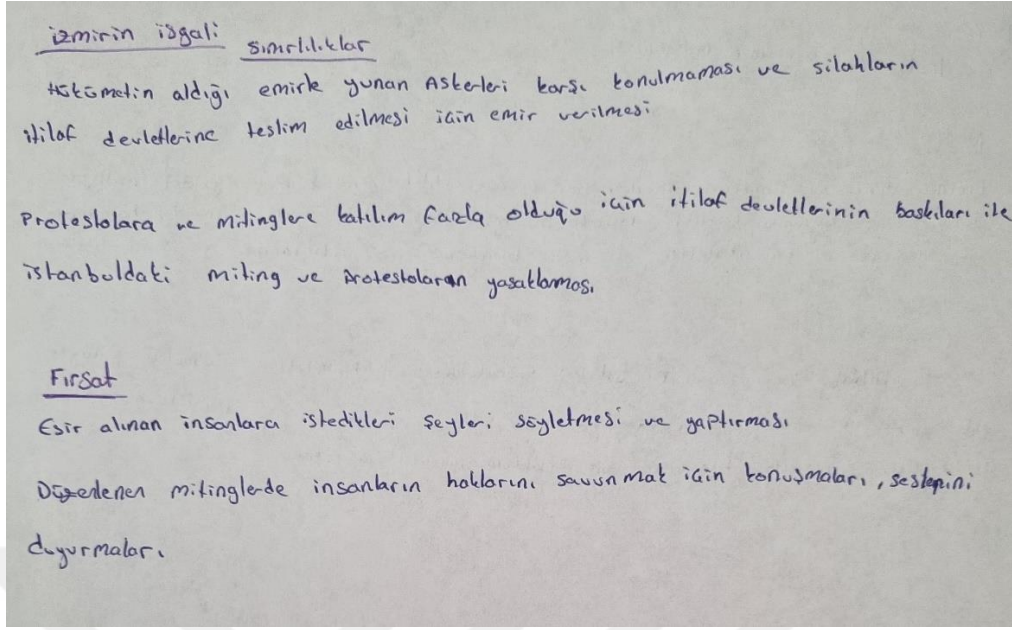
Kısmen Başarılı	Başarısız
12CÖ1,12CÖ2, 12CÖ7, 12CÖ9, 12CÖ10	12CÖ3,12CÖ4, 12CÖ5, 12CÖ6, 12CÖ8

Tablo 3.19 incelendiğinde 10 kişiden oluşan 12-C katılımcılarının yarısının başarısız olduğu görülmektedir. Geriye kalan beş katılımcının da kısmen başarılı olduğu görülmektedir. Alternatif tarih senaryosu etkinliğinde başarısız olan 12CÖ8 kodlu katılımcının cevapları Görsel 70’te, kısmen başarılı olan 12CÖ2’nin cevapları Görsel 71’de gösterilmiştir.

Görsel 70 12CÖ8 Alternatif Tarih Senaryosu Görseli

Görsel 71 12CÖ2 Alternatif Tarih Senaryosu Görseli

Alternatif tarih senaryosu etkinliğinde başarısız cevaplar veren 12CÖ8'in cevapları Görsel 70'te yer almaktadır. Görsel 70 incelendiğinde katılımcı tarihsel olay olarak "*İstiklal Marşı'nın Kabulü*" olayını seçtiği görülmektedir. Katılımcı 12CÖ8 bu tarihsel olayın fırsatını "*Türk halkının bir marşının olması*" sınırlılığını ise "*Seçtiğim bu konuda bir sınırlılık bulunmamaktadır*" şeklinde açıklamıştır. Katılımcının kaleme aldığı fırsat bir fırsattan çok sonuç olarak yorumlanmıştır. Öte taraftan katılımcı 12CÖ8 seçtiği tarihsel olayın bir sınırlılık meydana getirmediğini, ya da bir sınırlılığının bulunmadığını dile getirmiştir. Katılımcının verdiği cevaplardan yola çıkılarak 12CÖ8'in alternatif tarih senaryosu adlı etkinlikte başarısız olduğu sonucuna varılmıştır.

Yapılan etkinlikte ortaya çıkan bir diğer kategori olan kısmen başarılı kategorisinde dört katılımcının bulunduğu Tablo 3.19'da gösterilmiştir. Kısmen başarılı dört katılımcıdan biri olan 12CÖ2'nin cevapları Görsel 71'de gösterilmiştir. Görsel 71 incelendiğinde katılımcı 12CÖ2'nin seçtiği tarihsel olayın "*İzmir'in İşgali*" olduğu görülmektedir. Seçilen tarihsel olayın fırsatlarını ise "*Esir alınan insanlara istediklerini söyletmesi ve yaptırması*" ve "*Düzenlenen mitinglerde insanların haklarını savunmak için konuşmaları, seslerini duyurmaları*" olarak kaleme almıştır. Katılımcı İzmir'in işgalinin sınırlılıklarını ise "*Hükümetin aldığı emirle Yunan askerlerine karşı konulmaması ve silahların itilaf*

devletlerine teslim edilmesi için emir verilmesi” ile “Protestolara ve mitinglere katılım fazla olduğu için itilaf devletlerinin baskıları ile İstanbul’daki protesto ve mitinglerin yasaklanması” şeklinde dile getirmiştir. Katılımcı 12CÖ2’nin verdiği fırsatlar cevaplarına bakıldığında özellikle “Düzenlenen mitinglerde insanların haklarını savunmak için konuşmaları, seslerini duyurmaları” cevabı İzmir’in işgalinin ortaya çıkardığı fırsatlardan biri olarak düşünülmektedir. Fakat öte taraftan katılımcının sınırlılıklar için verdiği cevapların ikisi de olayın meydana getirdiği sınırlılıklar değildir. Bu sebeplerden ötürü 12CÖ2 kodlu katılımcı alternatif tarih senaryosu etkinliğinde kısmen başarılı kabul edilmiştir.

Tablo 3. 20 12-C Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi Genel Durumu

Katılımcılar	Neden-Sonuç Analizi	Alternatif Tarih Senaryosu
12CÖ1	Başarılı	Kısmen Başarılı
12CÖ2	Kısmen Başarılı	Kısmen Başarılı
12CÖ3	Başarısız	Başarısız
12CÖ4	Başarısız	Başarısız
12CÖ5	Başarılı	Başarısız
12CÖ6	Başarısız	Başarısız
12CÖ7	Başarısız	Kısmen Başarılı
12CÖ8	Kısmen Başarılı	Başarısız
12CÖ9	Başarılı	Kısmen Başarılı
12CÖ10	Başarısız	Kısmen Başarılı

Tarihsel analiz ve yorum becerisi için yapılan etkinliklerin sonucunda 12-C katılımcılarının başarı durumları Tablo 3.20’de gösterilmiştir. Tablo 3.20 incelendiğinde her iki etkinlikte de başarı sağlayan katılımcı olmadığı görülmektedir. Üç katılımcı ise her iki etkinlikten de başarısız bir şekilde ayrılmıştır. Etkinliklerden birinden başarılı ve diğerinden de kısmen başarılı olan iki katılımcı (12CÖ1-12CÖ9) yapılan ön değerlendirmenin 12-C adına en başarılıları olmuşlardır. Öte yandan iki etkinlikten birinde başarılı olup diğerinde başarısız olanlar ile iki etkinliğin ikisinde kısmen başarılı olanlar tarihsel analiz ve yorum becerisine kısmen sahiptir olarak kabul edilmiştir. Yapılan etkinliklerden birinde başarısız olup

diğerinde de kısmen başarı sağlayan katılımcılar ise başarısız olarak kabul edilmiştir. Bu çerçeveden bakıldığında ise 12-C katılımcılarından hiçbirisi tarihsel analiz ve yorum becerisine sahip olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla 12-C katılımcılarının tarihsel analiz ve yorum becerisinin geliştirilmesi gerekliliği sonucuna varılmıştır.

Araştırmanın bu bölümünde, sanal müzelerin tarihsel düşünme becerileri üzerine etkileri genel olarak değerlendirilmektedir. Araştırma sonuçları doğrultusunda aşağıda sıralanan bulgular ortaya çıkmıştır.

3.5 Ön Görüşme ve Ön Değerlendirmeye Ait Sonuçlar

3.5.1 Müze Kavramına Dair Bulgulara Ait Sonuçlar

Sanal müze uygulamaları öncesinde gerçekleştirilen görüşmelerden ortaya çıkan kod, ve kategoriler bir araya getirilerek sonuçlar elde edilmiştir. Bu sonuçlara göre:

- Araştırmaya katılan 56 katılımcıdan 48'i daha önce müze ziyaretinde bulunmamıştır.
- Daha önce müze ziyareti gerçekleştiren sekiz kişiden biri 9. sınıf, ikisi 11. sınıf ve son olarak da beşi ise 12. sınıf katılımcılar olduğu görülmektedir.
- Araştırmaya katılan katılımcıların ideal müze ziyaretleri için çeşitli yorumlar yaptığı görülmektedir. Yapılan bu yorumlardan ortaya 12 farklı kategori ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan kategorilere bakıldığında ise katılımcılar müzelerden çeşitli aktiviteler, rehber ve grup eşliğinde geziler ve ayrıntılı bilgiler elde edilmesini beklemektedir.
- Katılımcılara müzelerin tarih derslerinde kullanılıp kullanılmaması sorulduğunda ise katılımcıların çok büyük çoğunluğunun müzelerin tarih derslerinde kullanılması gerektiğini dile getirmişlerdir. Müzelerin tarih derslerinde kullanımı için ortaya çıkan 14 farklı kategori bulunmaktadır. Bu kategorilere bakıldığında katılımcılar ın müzeleri tarih derslerinde kullanılması demesinin en çok kodlanan kategorisi tarih dersine katkı sağlar kategorisi olduğu görülmektedir. Bu çerçevede diğer en çok kodlanan kategorilerin hiçbirisi olumsuz bir anlam ifade etmemektedir. Yalnızca fikrim yok kategorisi nötr bir anlam ifade ederek çok kodlanan kategoriler arasında yer almıştır.

3.5.2 Sanal Müze Kavramına Dair Bulgulara Ait Sonuçlar

Araştırmanın başında uygulanan görüşmelerde katılımcılardan sanal müzeler hakkında bilgiler toplanmıştır. Toplanan bu bilgiler bu başlık altında irdelenecektir.

- Katılımcılara sorulan “Sanal müze nedir?” sorusuna istinaden toplanan 57 adet veri bulunmaktadır. Katılımcılardan toplanan verilerin 34’ünde sanal müzelerin ne olduğunu bilmedikleri dile getirilirken, 23’ünde ise sanal müzeleri bildikleri dile getirilmiştir. Sanal müzeleri bildiğini dile getiren katılımcılardan 11’i 9. Sınıf, beşi 11. sınıf ve yedisi ise 12.sınıf olduğu görülmektedir. Sanal müzelerin ne olduğunu bilmeyen katılımcılara bakıldığında ise sekizi 9. sınıf, on üçer kişi de 11 ve 12. sınıflardadır.
- Katılımcılara daha önce sanal müzeleri ziyaret ettiniz mi sorusu da yöneltilmiştir. Yöneltilen bu soru sonrasında 56 adet veri toplanmıştır. Katılımcılardan toplanan 56 adet verinin 54’ü daha önce sanal müze ziyareti yapmadıklarına dairdir. Daha önce sanal müze ziyareti yaptığını dile getiren sadece iki kişi vardır. Bu iki kişiden biri 9 diğeri 12. sınıf olarak görülmektedir. 11. sınıf katılımcılarından hiçbirisi daha önce sanal müze ziyaretinde de bulunmamışlardır.
- Katılımcılara ön görüşme sırasında sorulan sorulardan bir tanesi de sanal müzeler hakkında neler diyebilecekleridir. Bu soru sonrasında katılımcılardan toplanan verilerden ortaya yedi tane kategori çıkmıştır. Yedi kategorinden biri olan “Bilmiyorum” kategorisi içerisinde sanal müzelerin bilinmediği dile getirilmiştir. 38 adet kodlanan bu kategori sorulan sorunun en çok kodlanan kategorisi durumundadır. Bilmiyorum kategorisi sonrasında en çok kodlanan ikinci kategori ise “Müzelere Gitme İmkânı” kategorisidir. Bu kategori ise dokuz defa kodlanmıştır. Dokuz adet kodlanan müze gitme imkanı kategorisi dört defa dokuzuncu sınıf, iki defa on birinci sınıf ve üç defa da on ikinci sınıflar tarafından kodlanmıştır.

3.5.3 Kronolojik Düşünme Becerisi Ön Değerlendirme Bulgularına Ait Sonuçlar

Araştırmaya konu olan üç adet tarihsel düşünme becerisinden biri olan kronolojik düşünme becerisine ait ön değerlendirme bulgularından elde edilen sonuçlar bu başlık altında verilecektir.

- Dokuzuncu sınıf katılımcılarla yapılan kronolojik düşünme becerisi ön değerlendirme etkinlikleri çerçevesinde üç adet etkinlik tasarlanmıştır. Tasarlanan üç adet etkinliğin birincisinde verilen altı olayı geçmiş, bugün ve gelecek kategorileri altına yerleştirmeleri beklenmektedir. Bu doğrultuda etkinlik yapılmış ve bulgular elde edilmiştir. Elde edilen bulgulara bakıldığında 9. sınıf katılımcılarından 11 tanesi doğru bir sınıflama yaparken geriye kalan 8 tanesi doğru sınıflama yapamamışlardır. Doğru sınıflama yapamayan katılımcılar geçmişe ait olayları günümüz ya da gelecek kategorilerine yazdığı görülmektedir. Ayrıca aynı yanlış gruba yerleştirme sadece geçmiş kategorisine ait olaylar için değil gelecek ve günümüz kategorileri içinde geçerlidir. Bu etkinliğin sonucunda verilen olayları yanlış kategorilere yerleştiren öğrencilerin kronolojik düşünme becerisinin göstergelerinden biri olan *“Geçmiş, bugün ve gelecek arasında ayrım yapar.”* göstergesini elde edemedikleri görülmektedir.
- Kronolojik düşünme becerisinin ön değerlendirme süreci için tasarlanan ikinci etkinlik ise zaman kavramları ile alakalıdır. Kronolojik düşünme becerisinin alt basamaklarından bir diğeri *“Herhangi bir tarihi (yılı), çağ, binyıl, yüzyıl, yarı ve çeyrek gibi zaman kavramlarıyla ifade eder.”* alt becerisidir. Bu sebeple hazırlanan etkinlik zaman kavramları ile ilgilidir. Zaman kavramları etkinliğinde 19 katılımcının 14’ü başarısız olmuş ve verilen tarihleri doğru ifade edememişlerdir.
- Kronolojik düşünme becerisinin üçüncü ve son etkinliği ise kronoloji yorumlama üzerine tasarlanmıştır çünkü kronolojik düşünme becerisinin alt basamaklarından bir tanesi de *“Kronoloji içeren tarihsel verileri ve kaynakları yorumlar.”* göstergesidir. Bu gösterge çerçevesinde kronoloji içeren bir görsel verilmiş ve bu görselin kronolojik açıdan yorumlanması istenmiştir. Araştırmaya katılan 19 katılımcının 14’ü bu görselleri yorumlarken başarısız olmuştur. Geriye kalan beş katılımcı ise kronoloji içeren bu görseli başarılı bir şekilde yorumlamıştır.

3.5.4 Tarihsel Kavrama Becerisi Ön Değerlendirme Bulgularına Ait Sonuçlar

Araştırmaya konu olan üç adet tarihsel düşünme becerisinden biri olan tarihsel kavrama becerisine ait ön değerlendirme bulgularından elde edilen sonuçlar bu başlık altında verilecektir.

- Sınıf katılımcılarla birlikte yürütülen tarihsel kavrama becerisi ön değerlendirme etkinlikleri iki tanedir. Birincisi *“Ne, Nasıl, Nerede?”* etkinliğidir ikincisi ise

“Gravür Yorumluyorum” etkinliğidir. “Ne, Nasıl, Nerede?” etkinliği tarihsel kavrama becerisinin bir göstergesi olan “*Tarihsel bir metnin içeriğini kim, ne, nasıl, nerede, neden-sonuç ve ne zaman gibi temel sorular çerçevesinde çözümler.*” göstergesinden yola çıkılarak tasarlanmıştır. Tasarlanan etkinliğe katılan 18 kişiden oluşan 11. sınıf katılımcılarının 16’sı etkinliğin sorularına doğru yanıtlar verebilmiştir. Sadece 2 katılımcı doğru yanıtları verememiştir.

- Tarihsel kavrama becerisinin bir diğer göstergesi ise “*Belgeler, görseller, kaynak kişiler, kalıntılar ve buluntular, sanat eserleri ve edebi ürünler gibi geçmiş anlatan kaynaklarda yer alan tarihsel verileri kendi cümleleri ile açıklar.*” göstergesidir. Bu gösterge çerçevesinde Osmanlı Dönemi’ne ait sosyal konuları içeren bir gravür seçilmiş ve iki soruyla gravür sorgulatılmıştır. On birinci sınıf katılımcılarının hepsi kendilerine göre gravürü yorumlamış ve cevaplar vermiştir.

3.5.5 Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi Ön Değerlendirme Bulgularına Ait Sonuçlar

Tarihsel düşünme becerilerinin üçüncü becerisi olan tarihsel analiz ve yorum becerisine ait iki adet etkinlik tasarlanmıştır. Tasarlanan iki adet etkinliğin ilki “Neden-Sonuç Analizi” ikincisi ise “Alternatif Tarih Senaryosu” adıyla tasarlanmıştır.

- Tarihsel analiz ve yorum becerisinin ön değerlendirmesi için tasarlanan ilk etkinlik tarihsel analiz ve yorum becerisinin göstergelerinden olan “*Tarihsel olaylar arasındaki neden-sonuç ilişkilerini analiz eder.*” göstergesi çerçevesinde tasarlanmıştır. Tasarlanan etkinlik çerçevesinde 12. sınıf katılımcılarla yapılan etkinlikte 21 katılımcının 17’si neden-sonuç ilişkilerini kurmayı başarmıştır. Geriye kalan dört katılımcı ise neden-sonuç ilişkilerini doğru bir şekilde kuramadığı görülmektedir.
- Tarihsel analiz ve yorum becerisini ölçmek amacıyla geliştirilen ikinci etkinlik ise “*Tarihsel olayların yol açtığı fırsatları ve sınırlılıklar hakkında çıkarımlarda bulunur.*” göstergesinden yola çıkılarak hazırlanmıştır. Hazırlanan etkinlikler çerçevesinde 21 katılımcının 15’i etkinliği başarılı bir şekilde tamamlayamamıştır. Geriye kalan 6 katılımcı ise etkinliği başarılı bir şekilde tamamlamıştır.

3.6 Sanal Müze Etkinliklerinin Hazırlanması

Sanal müze etkinlikleri oluşturulurken yukarıda verilen ön değerlendirme sonuçları göz önüne alınmıştır. Ön değerlendirme sonucunda ortaya çıkan ihtiyaçlar çerçevesinde sanal müze etkinlikleri oluşturulmuştur.

3.6.1 9. Sınıf Sanal Müze Etkinliklerinin Hazırlanması

9. sınıf sanal müze etkinliklerinin hazırlanmasında kronolojik düşünme becerisinin ön değerlendirmesi kullanılmıştır. Ön değerlendirme sonuçları ile eğitim-öğretim takviminde araştırmanın yapılacağı aralıktaki kazanım dikkate alınarak “Çatalhöyük Ören Yeri Sanal Müzesi” seçilmiştir. Sonrasında ise 9. sınıf katılımcılar için hazırlanan sanal müze uygulamalarının ilki müze öncesi etkinliğidir. Müze öncesi etkinliğinde kronolojik düşünme becerisinin “*Geçmiş, bugün ve gelecek arasında ayrım yapar.*” göstergesi ile “*Herhangi bir tarihi (yılı), çağ, binyıl, yüzyıl, yarı ve çeyrek gibi zaman kavramlarıyla ifade eder.*” göstergesi dikkate alınmıştır. Ön değerlendirme sonucunda 20 kişiden oluşan 9. sınıf katılımcılarının sekizi geçmiş, bugün ve gelecek arasında ayrım yapamadığı tespit edilmiştir. Bu sebepten ötürü katılımcıların geçmiş, bugün ve gelecek arasında ayrım yapabilmesini sağlamak amacıyla kanıt temelli bir etkinlik tasarlanmıştır. Ön değerlendirme içerisinde yapılan geçmiş, bugün ve gelecek sınıflaması sonrasında başarısız olarak değerlendirilen katılımcıların geçmiş ile bugünü tam olarak ayıramadığı görülmüştür. Bu sebepten dolayı müze öncesi etkinliğinde yer alan ilk iki ve dördüncü kanıtta geçmiş ile bugün ayrımı üzerine odaklanmıştır. Müze öncesi etkinliğinin üçüncü kanıtında ise zaman kavramları üzerine odaklanılmıştır çünkü ön değerlendirme sürecinde 19 katılımcının 14’ünün zaman kavramlarını doğru kullanamadığı görülmektedir. Bu sebepten dolayı da müze öncesi etkinliğinin üçüncü kanıtı zaman kavramları doğrultusunda hazırlanmıştır. Müze öncesi etkinliğinin beşinci ve son kanıtı ise “*Kronoloji içeren tarihsel verileri ve kaynakları yorumlar.*” göstergesi çerçevesinde hazırlanmıştır. Ön değerlendirme sırasında 19 katılımcının 14’ü kronoloji içeren tarihsel verileri yorumlamakta sıkıntı yaşadıkları saptanmıştır. Bu sebepten ötürü müze öncesi etkinliğinin beşinci kanıtı hazırlanmıştır.

Müze sırası etkinliğinde ise katılımcıların geçmişin şartlarında ve zaman kavramlarını kullanarak bir hikaye etkinliği tasarlanmıştır. Hikaye etkinliğinin tasarlanmasında ön değerlendirme sonrasında ortaya çıkan katılımcıların zaman kavramlarında başarısızlıkları

ile geçmiş ile bugün arasında ayrımı net yapamayışları olmaktadır. Müze sonrası etkinliği çerçevesinde ise tasarlanan etkinlik geçmiş, bugün ve gelecek arasında ayrım yapma temelinde kurgulanmıştır.

3.6.2 9. Sınıf Etkinlikleri

3.6.2.1 9. Sınıf müze öncesi etkinliği

Dokuzuncu sınıf müze öncesi etkinliği kanıt temelli tarih öğrenimi çerçevesinde hazırlanan bir etkinliktir. Beş adet kanıt içeren etkinlik kronolojik düşünme becerisini kazandırmak için planlanmıştır. Bu etkinlikte öğrencilerden, gösterilen kanıtlardan yola çıkarak verilen soruları cevaplandırmaları istenmiştir. Öğrencilerden alınan cevaplar nitel veri analizi programı MAXQDA 2020 aracılığıyla analiz sürecinden geçirilmiş ve anlamlı ilişkiler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Müze öncesi etkinliği ek-5'te gösterilmiştir.

3.6.2.2 9. Sınıf müze sırası etkinliği

Müze sırası etkinliğinde ise öğrencilerle birlikte Çatalhöyük Ören Yeri Sanal Müzesi gezilmiştir ve öğrencilerden konusu yeni taş devrinde ve Çatalhöyük'te geçen hikâye yazması istenmiştir. Etkinlik ek 5'te gösterilmiştir. Öğrencilerden toplanan hikâye etkinliğinin verileri bilgisayar yardımıyla incelenmiş ve anlamı sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır.

3.6.2.3 9. Sınıf müze sonrası etkinliği

Müze sonrası etkinliğinde katılımcılardan biri Çatalhöyük'te olan evlerden, biri kendi evleri ve biri de gelecekte yaşamak istedikleri eve dair üç adet kroki çizilmesi istenmiştir. Katılımcılardan krokileri çizdikten sonra çizilen üç krokiyi de inceleyerek krokiler arasında benzerlik ve farklılıkları anlatan bir paragraf yazmaları istenmiştir. Daha sonra ise bu krokileri grup arkadaşları ile tartışması istenmiştir. Kroki etkinliği ek-5'te gösterilmiştir.

3.6.3 11. Sınıf Sanal Müze Etkinliklerinin Hazırlanması

Yapılan ön değerlendirme sonrasında ortaya çıkan tarihsel kavrama becerisi sonuçları ile birlikte araştırmanın yapılacağı tarihte 11. sınıf eğitim-öğretim takvimindeki kazanıma uygun olacak şekilde “Ankara Sanal Polis Müzesi” tercih edilmiştir. Sonrasında sanal müze

etkinlikleri hazırlanmıştır. 11. sınıf sanal müze etkinlikleri müze öncesi, müze sırası ve müze sonrası olmak üzere üç bölüm olarak tasarlanmıştır. Müze öncesi bölümünde kanıt temelli etkinlik hazırlanmıştır, hazırlanan kanıt temelli etkinlikte araştırmaya konu olan tarihsel kavrama becerisinin göstergelerinden olan “*Tarihsel bir metnin içeriğini kim, ne, nasıl, nerede, neden-sonuç ve ne zaman gibi temel sorular çerçevesinde çözümler.*” ile “*Belgeler, görseller, kaynak kişiler, kalıntılar ve buluntular, sanat eserleri ve edebi ürünler gibi geçmiş anlatan kaynaklarda yer alan tarihsel verileri kendi cümleleri ile açıklar.*” göstergeleri çerçevesinde hazırlanmıştır. Ön değerlendirme sonuçlarında 18 katılımcının 16’sının tarihsel metnin içeriğini temel sorular çerçevesinde çözümleyebildiği görülmektedir. Bu sebeple sanal müze etkinliklerinde tarihsel kanıtlar üzerinden temel sorular çerçevesinde çözümlemeleri istenmiştir. Bu çözümlemenin yapılmasının sebebi katılımcıların başarı durumlarını görmek ve aynı düzeyde olup olmadığını saptamaktır. 11. sınıf katılımcıların ön değerlendirme sonuçlarında tarihsel verileri kendi cümleleri ile açıklayabildikleri görülmektedir. Bu sebepten dolayı sanal müze etkinliklerinde bu başarıyı devam ettirip ettiremeyecekleri veya başarı durumlarında ne gibi değişimler olacağı merak konusu olmuştur. Bu sebepten ötürü etkinliklerde yer almıştır.

3.6.4 11. Sınıf Etkinlikleri

3.6.4.1 11. Sınıf müze öncesi etkinliği

Müze öncesi etkinliği için 11. sınıf katılımcılarla birlikte kanıt temelli etkinlik planlanmıştır. Planlanan ve hazırlanan kanıt temelli etkinlikte biri yazı ikisi görsel olmak üzere üç adet kanıt bulunmaktadır. Katılımcılar verilen kanıtlardan yola çıkarak kanıtları sorgulamış ve sorulara cevap vermişlerdir. Verilen cevaplar bilgisayar yardımıyla işlenerek analiz edilmiştir. 11. sınıf müze öncesi etkinliği ek-6’da gösterilmiştir.

3.6.4.2 11. Sınıf müze sırası etkinliği

Müze sırası etkinliğinde iki adet etkinlik hazırlanmıştır. Etkinliklerden ilki müzede sergilenen geçmiş yıllara ait polis kıyafetlerinden biri ile günümüzdeki bir polis kıyafetinin karşılaştırılması olarak planlanmıştır. Bu karşılaştırma yapılırken katılımcılardan benzerlik ve farklılıklar üzerinde durmaları ve bu benzerlik ile farklılıkların yol açtığı fırsatlar ve sınırlılıklar hakkında yorumlar yapması istenmiştir. Etkinlik sonucunda ortaya çıkan

yorumlar bilgisayar ortamına aktarılmış ve analiz edilmiştir. Tasarlanan ikinci etkinlik ise müze de var olan polis tarihi kronolojisinin kısaltılarak yeniden oluşturulmasını istemektedir. Yeniden oluşturulan kronoloji üzerine katılımcılardan hangi adımı neden seçtiklerini ve seçtikleri adımların Türk Polis Teşkilatı'na fırsat mı sınırlılık mı sağladığını yazması istenmiştir. Bu doğrultuda tasarlanan 11. sınıf müze sırası etkinlikleri ise ek-6'da gösterilmiştir.

3.6.4.3 11. Sınıf müze sonrası etkinliği

Müze sonrası etkinliğinde ise katılımcılara üç adet etkinlik sunulmuş, birini seçip yapmaları istenmiştir. Sunulan üç etkinlikten birincisi şiir yazımı ikincisi senaryo yazımı ve üçüncüsü ise hikaye yazımı olarak planlanmıştır. Şiir yazımı etkinliğinden Türk Polis Teşkilatı'nın gelişimi ön plana alınırken, senaryo yazımında Türk Polis Teşkilatı'nın kuruluşu ve son olarak da hikaye yazımı etkinliğinde ise kuruluşundan günümüze polis teşkilatının gelişimi ve değişimi konu olarak alınmıştır. Bu çerçevede hazırlanan etkinlikleri ek-6'da görmek mümkündür.

3.6.5 12. Sınıf Sanal Müze Etkinliklerinin Hazırlanması

12. sınıf katılımcılarının sanal müze etkinlikleri tarihsel analiz ve yorum becerisi çerçevesinde, ön değerlendirme sonuçları ve araştırmanın yapılacağı zamanda programlanan kazanım doğrultusunda “Ankara Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi – Milli Mücadele Sergisi Sanal Müzesi” seçilerek hazırlanmıştır. “*Tarihsel olaylar arasındaki neden-sonuç ilişkilerini analiz eder.*” göstergesi çerçevesinde 12. sınıf katılımcılarla yapılan etkinlikte 21 katılımcının 17'si neden-sonuç ilişkilerini kurmayı başarmıştır. Ayrıca ön değerlendirmede “*Tarihsel olayların yol açtığı fırsatları ve sınırlılıklar hakkında çıkarımlarda bulunur.*” göstergesinden yola çıkılarak hazırlanan etkinlikler çerçevesinde 21 katılımcının 15'i etkinliği başarılı bir şekilde tamamlayamamıştır. Dolayısıyla da hazırlanan sanal müze etkinliklerinde neden-sonuç analizi konusunda başarı durumlarının devamı merak konusu olmuş, fırsatlar ve sınırlılıklar açısından ise sanal müze etkinlikleri sonrasında başarı durumlarında değişimler olup olmayacağı merak konusu olmuştur. Bu çerçevede sanal müze etkinlikleri tasarlanmıştır.

3.6.6 12. Sınıf Etkinlikleri

3.6.6.1 12. Sınıf müze öncesi etkinliği

On ikinci sınıflar için hazırlanan müze öncesi etkinliği de 9 ve 11. sınıflar için hazırlanan müze öncesi etkinlikleri gibi kanıt temelli bir etkinliktir. Burada hazırlanan etkinlikte 12. sınıf katılımcılarından verilen kanıtlardan yola çıkarak kanıtları muhakeme etmeleri ve soruları cevaplandırmaları beklenmektedir. İki adet kanıtın bulunduğu etkinlik ek-7’de bulunmaktadır.

3.6.6.2 12. Sınıf müze sırası etkinliği

Müze sırası etkinlikleri çerçevesinde iki adet etkinlik tasarlanmıştır. Tasarlanan ilk etkinlikte katılımcılardan sanal müze ziyaretleri sırasında gördükleri eserleri seçerek sorgulamaları istenmiştir. Bu sorgulama sonrasında seçilen eserlerden yola çıkılarak bir metin yazmaları istenmiştir. Yazılan bu metinde kim, ne, nasıl, neden, sonuç, nerede ve ne zaman gibi soruların cevapları olması istenmiştir. Ayrıca müze sırası için tasarlanan ikinci etkinlikte ise katılımcılardan sanal müze ziyaretlerinde gördüklerinden hareketle gazete tasarımları istenmiştir. Müze sırası için hazırlanan etkinlikler ek-7’de gösterilmiştir.

3.6.6.3 12. Sınıf müze sonrası etkinliği

Müze sonrası için tasarlanan etkinlikler ise iki tanedir. Bu etkinliklerden ilkinde katılımcılar Sevr ve Lozan Antlaşmaları çerçevesinde Milli Mücadele’den önce ve sonrasını karşılaştırmaktadırlar. Karşılaştırma sonrasında katılımcılardan Milli Mücadele’nin neden ve sonuçlarına dair çıkarımlarda bulunulması istenmiştir. Katılımcılardan çıkarımlarda bulunurken benzerlik ve farklılıklara dikkat etmeleri ayrıca istenmiştir. Müze sonrası için tasarlanan ikinci etkinlikte ise katılımcılardan tarih şeridi oluşturmaları istenmiştir. Oluşturulan tarih şeridinde katılımcılardan adımlar arasındaki neden sonuç ilişkilerine dikkat etmeleri istenmiştir. 12. Sınıf müze sonrası etkinliği için tasarlanan etkinlikler ek-7’de verilmiştir.

3.7 Çalışma Grubu

3.7.1 Öğrenci Grubu

Sanal müzelerin tarihsel düşünme becerilerine etkisinin araştırıldığı bu çalışmada olasılık temelli örnekleme yöntemlerinden küme örnekleme seçilmiştir. Küme örnekleme, evren içerisinde zaten var olan ve benzer özellikler gösteren grupların olduğu durumlarda kullanılır(Yıldırım ve Şimşek, 2021). Küme örnekleme gereğince 2023-2024 Eğitim-Öğretim yılı içerisinde Şırnak ilinin Güçlükonak ilçesinde bulunan Güçlükonak Anadolu Lisesi’nde 12, 11 ve 9. Sınıf öğrencilerinden birer küme seçilmiştir. Seçilen öğrencilerin yaş ve cinsiyet ve kademe özellikleri Tablo 3.21, Tablo 3.22 ve Tablo 3.23’te gösterilmiştir. Ayrıca çalışmaya katılan katılımcılar akademik olarak başarılı, orta ve düşük düzeye sahip öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmacı sanal müze etkinliklerinin uygulanabilirliği, sınıfın akademik durumu ve öğrencilerin katılma isteklerini göz önüne alarak 9-B, 11-B, 12-B ve 12-C sınıfları ile çalışmaya karar vermiştir. Çalışma süreci boyunca öğrenciler için Ö1, Ö2, Ö3 gibi araştırmacı tarafından verilen kodlar kullanmıştır. Ayrıca bulgular sunulurken bulguların kime ait olduğu karışmasın diye 9Ö1, 11Ö1, 12BÖ1, 12CÖ1 ve benzeri kodlar kullanılmıştır. Araştırmacı 3 farklı beceriyi ölçmek istediği için 3 farklı sınıfla çalışmalar yapmıştır. Böylelikle her kademedan öğrencilerden farklı becerileri ölçme imkânı doğmuştur.

Tablo 3. 21 9. Sınıf Katılımcılar

Katılımcılar	Yaş	Cinsiyet
Ö1	14	E
Ö2	13	E
Ö3	14	K
Ö4	13	K
Ö5	14	K
Ö6	14	E
Ö7	13	E
Ö8	13	K

Ö9	14	K
Ö10	14	K
Ö11	14	K
Ö12	14	K
Ö13	13	K
Ö14	14	K
Ö15	14	K
Ö16	14	E
Ö17	14	K
Ö18	13	K
Ö19	14	K

Tablo 3. 22 11. Sınıf Katılımcılar

Katılımcılar	Yaş	Cinsiyet
Ö1	16	K
Ö2	15	K
Ö3	16	E
Ö4	16	K
Ö5	15	K
Ö6	16	E
Ö7	16	E
Ö8	15	K
Ö9	15	K

Ö10	16	E
Ö11	16	K
Ö12	16	E
Ö13	16	K
Ö14	16	K
Ö15	17	E
Ö16	16	K
Ö17	16	K
Ö18	16	K

Tablo 3. 23 12B Şubesi Katılımcılar

Katılımcılar	Yaş	Cinsiyet
Ö1	16	K
Ö2	16	K
Ö3	17	K
Ö4	17	K
Ö5	16	K
Ö6	16	K
Ö7	17	E
Ö8	16	K
Ö9	17	K

Ö10	17	E
Ö11	17	K

Tablo 3. 24 12C Şubesi Katılımcılar

Katılımcılar	Yaş	Cinsiyet
Ö1	16	K
Ö2	16	K
Ö3	17	E
Ö4	17	E
Ö5	16	K
Ö6	16	K
Ö7	17	E
Ö8	16	K
Ö9	17	K
Ö10	17	K

3.7.2 Araştırmacı

Araştırmacı 2021 tarihinden itibaren Milli Eğitim Bakanlığı'nda öğretmen olarak görev yapmaktadır. 2023-2024 eğitim-öğretim yılı ile meslekteki 3. yılını tecrübe etmektedir. Uygulama okulu olan Güçlükönak Anadolu Lisesi'ne ise 2021 yılında ilk atama olarak atanmıştır. Bu sebepten dolayı okulu ve araştırma ortamını tanımaktadır ayrıca araştırmacı Marmara Üniversitesi'nde tarih öğretmenliği alanında yüksek lisans eğitimine devam etmektedir. Eylem araştırmalarında öğretmenlik ve benzeri görevlerde bulunan bireyler araştırmacı ve aynı anda da uygulayıcı olabilmektedir(Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu araştırmada da araştırmacı bir öğretmen olduğu için aynı anda uygulayıcı olarak da rol

almaktadır. Dolayısıyla da hem araştırmacı hem de uygulayıcı olan araştırmacı uygulamaları yürütmüş, verileri toplamış ve araştırma sürecini ilerletmiştir.

3.7.3 Araştırma Ortamı

Araştırma Şırnak ili Güçlükonak ilçesine bağlı bir devlet okulu olan Güçlükonak Anadolu Lisesi'nde gerçekleştirilmiştir. Okulda 13 şube ve iki idareci bulunmaktadır. Okulda bulunan 13 şube Tablo 3.25'te gösterilmiştir.

Tablo 3. 25 Okul Sınıf Sayıları

Kademe	Şube Sayısı
9	2
10	3
11	4
12	4

Güçlükonak Anadolu Lisesi tam gün öğretim yapmaktadır. Dersler sabah 08.25'te başlayıp öğleden sonra 16.00'da sona ermektedir. Okulda 255 öğrenci eğitim hayatına devam etmektedir ayrıca okulun bir de pansiyonu bulunmaktadır. Okula devam eden öğrencilerin bazıları çevre köylerden gelmektedir. Okulda eğitim-öğretim sürecine devam eden öğrencilerin ailelerinin geneli tarım ve hayvancılıkla hayatlarını devam ettirmektedirler. Ayrıca esnaf, inşaat ve yurt dışında çalışanlar da mevcuttur. Genel olarak aileler çok çocuklu bir yapıya sahiptir. Bu sebeplerden dolayı sosyoekonomik durumları düşük ya da ortalama olduğunu söylemek mümkündür.

Uygulamaların yapıldığı okul dört katlı bir yapıdadır. Uygulamaların yapıldığı dört sınıfın ikisi ilk katta, biri üçüncü katta ve sonuncusu ise dördüncü kattadır. Araştırmacı uygulamaların yapıldığı sınıflarda öğretmen olarak derse girmesinden ötürü uygulamaları kendi ders saatleri içerisinde okulda devam eden eğitim-öğretim süreçlerini aksatmayacak şekilde uygulamaya özen göstermiştir.

Güçlükonak Anadolu Lisesi sınıflarının tamamında akıllı tahta teknolojileri bulunmaktadır. Dolayısıyla uygulama sınıfı olarak seçilen sınıflarda akıllı tahta teknolojilerinden yararlanılmıştır.

3.8 Verilerin Toplanması

Sanal müzelerin tarihsel düşünme becerilerine etkisini belirlemek amacıyla müze öncesi, müze sırası ve müze sonrası adımları planlanmıştır. Bu adımlar çerçevesinde farklı kademelerde farklı etkinlik sayıları mevcuttur. Müze öncesi, müze sırası ve müze sonrası için planlanan etkinliklerin yardımıyla veriler toplanmıştır. Planlanan etkinlikler toplam 12 adettir. Planlanan 11 adet etkinliğin üç tanesi 9. sınıf, dört tanesi 11. sınıf ve dört tanesi 12. sınıf kademelerine hazırlanmıştır (bknz. Ek-5).

3.9 Veri Toplama Araçları

Nitel araştırma yöntemlerinde üç temel veri toplama aracı bulunmaktadır bunlar Patton tarafından şöyle sıralanmıştır(Patton, 2018).

- a. Derinlemesine, açık uçlu mülakatlar
- b. Doğrudan gözlem
- c. Yazılı dokümanlar

Bu araştırma bir eylem araştırması olarak planlanmıştır bu sebepten dolayı araştırmada eylem araştırmalarında sıklıkla başvuru ve yukarıda sıralanan veri toplama araçları kullanılmıştır. Veri toplama araçları olarak gözlem, bireysel görüşme, odak grup görüşme ve doküman incelemesi kullanılmıştır.

3.9.1 Gözlem

Gözlem, araştırılan probleme dair ortaya konulan davranışları derinlemesine tanımlamak amacıyla kullanılır(Yıldırım ve Şimşek, 2021). Sanal müzelerin tarihsel düşünme becerileri üzerine etkisi oluşturulan etkinlikler üzerinden yapılacağından dolayı bu etkinlikler uygulanırken “katılımcı gözlem” yoluyla gözlem yapılacaktır. Katılımcı gözlem, araştırmacının işin içinde olduğu bir gözlem türü olarak bilinmektedir(Patton, 2018). Araştırmacı tasarladığı etkinlikleri uygulayacağından ötürü bu araştırmaya katılımcı gözlem yoluyla katılması uygun görülmüştür.

3.9.2 Görüşme

Görüşme, gözlem yoluyla doğrudan elde edilemeyen bilgileri insanlardan öğrenmek üzere yapılan ve bir dizi sorunun cevabına ulaşılan mülakatlar olarak bilinmektedir(Patton, 2018). Görüşmeler yapı bakımından üçe ayrılmaktadır. Bu üç görüşme örneği Ekiz tarafından şöyle sıralanmıştır(Ekiz, 2020):

- a. Yapılandırılmış Görüşme
- b. Yarı-Yapılandırılmış Görüşme
- c. Yapılandırılmamış Görüşme

Yapılandırılmış görüşmede mülakat soruları önceden hazırlanmıştır ve sınırları belirli bir şekilde uygulanmalıdır. Yarı-yapılandırılmış görüşmede ise görüşme soruları önceden belli olmasına rağmen mülakat sırasında esneklik imkanı tanımaktadır. Bu esneklik sayesinde görüşme sırasında sorular düzenlenebilir. Yapılandırılmamış görüşmede ise tamamen görüşme sırasında sorular sorulmaktadır. Daha önceden görüşme soruları hazırlanmamıştır. Bu sebepten dolayı görüşme türleri arasında en esnekliğe sahip teknik yapılandırılmamış görüşme olarak bilinmektedir(Ekiz, 2020). Bu araştırmada ise yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği işe koşulacaktır. Çünkü yarı-yapılandırılmış görüşme tekniğinde sorulacak sorular daha önceden belirlendiği için mülakatın hedefine ulaşması daha kolay hale gelmektedir. Bunun yanı sıra görüşme sırasında daha ayrıntılı bilgi edinmek istenildiği zaman görüşmelere müdahale edilebileceği için yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği tercih edilmiştir.

3.9.3 Odak Grup Görüşme

Odak grup görüşme, birden fazla bireyin bir araya gelerek oluşturduğu gruplarla yapılan görüşmelere denilmektedir. Odak grup görüşmeleri, daha önceden belirlenmiş bir konu hakkında katılımcıların düşüncelerinin ortaya çıktığı ve tartışıldığı görüşmeler olarak anlatılmaktadır(Yıldırım ve Şimşek, 2021). Araştırmada odak grup görüşmenin tercih edilmesinin sebebi katılımcıların karşılıklı konuşarak sanal müzelerin etkisine dair veriler ortaya çıkarabileceği düşüncesidir. Üstelik odak grup görüşmelerindeki tartışma ortamı beyin fırtınası gibi ve benzeri düşünme özelliklerini barındırabileceği için yeni düşüncelerin ve dolayısıyla yeni verilerin ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

3.9.4 Doküman İnceleme

Doküman incelemesi, araştırılan konuyla ilgili yazılı ve dijital eserlerin taranarak analiz edilmesini içermektedir(Özkan, 2021). Araştırmada tasarlanan ve uygulanan etkinlikler sonucunda ortaya çıkacak somut varlıkların ölçülmesinde ve analiz edilmesinde doküman incelemesi metodu kullanılacaktır.

3.10 Verilerin Analizi

Bu araştırmada toplanan veriler iki farklı yolla analiz edilmektedir. Bu yollar içerik analizi ve betimsel analiz metotlarıdır.

3.10.1 Betimsel Analiz

Betimsel analiz verilerin özelliklerini objektif bir şekilde tanımlamak amacıyla kullanılan analiz yöntemlerinden biri olarak bilinmektedir(Kemp et al., 2010). Betimsel analiz, incelenen konuların yüzeysel şekilde irdelenmesi anlamına gelmektedir lakin daha çok incelenen konuların kavramsal çerçeveleri analiz öncesinde belirgin olduğu durumlarda kullanılmaktadır(Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Bu araştırmada toplanan veriler, sanal müzelerin tarihsel düşünme becerilerine etkisi çerçevesinde analiz edileceğinden dolayı araştırmanın ve verilerin kavramsal çerçevesi analiz öncesinde belirgin durumdadır. İrdelenen konular özelinde toplanan veriler, yüzeysel şekilde irdelenmiştir. Betimsel analiz metodu ile analiz edilen verilerin daha anlamlı bir anlatı oluşturabilmesi için doğrudan alıntılar ve yorumlar ile birlikte okuyucuya sunulmaktadır(Yıldırım ve Şimşek, 2021).

3.10.2 İçerik Analizi

İçerik analizi, elde edilen verilerin ayrıntılı bir şekilde incelenmesi anlamına gelmektedir(Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bunun yanı sıra içerik analizi tekniği, verilerin bağlamlarına yönelik geçerli çıkarımlar yapmak amacıyla kullanılmaktadır(Krippendorff, 1989). İçerik analizinin kullanılmasının bir diğer sebebi ise toplanan veriler arasında tutarlılığın olup olmadığını ortaya koymaktır(Patton, 2018).

Sayılan bu kullanım sebepleri çerçevesinde araştırma süreci boyunca toplanan veriler, sanal müzelerin tarihsel düşünme becerilerine etkisi bağlamında içerik analizi süzgecinden

geçirilmiştir. Araştırmanın alt problem cümleleri doğrultusunda toplanan veriler betimsel analizden geçtikten sonra içerik analizine tabi tutulmuştur. Betimsel analizden sonra içerik analizinin kullanılmasının sebebi betimsel analiz ile ortaya çıkmayan ya da çıkamayan verilerin ortaya çıkarılmasıdır(Yıldırım ve Şimşek, 2021).

3.10.3 Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenirliliği

Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik meselesi süregelen tartışma konularından bir tanesidir. Nitel araştırmaların doğası gereği geçerlilik güvenilirlikten avantajlı bir konumdadır çünkü nitel araştırmalarda geçerliliği arttıracak birden fazla yol bulunmaktadır. Nitel araştırmalarda geçerliliği artırmanın yolları ise esnek bir araştırma süreci, araştırma sürecinde yeni stratejiler ve görüşme soruları uygulayabilme ve farklı veri toplama yöntemlerini kullanma, araştırmanın geçtiği doğal ortama yakınlık, yüz yüze görüşmelerin sağlanabilmesi, gözlem yolu ile detaylı bilgi toplama ve ulaşılan bilgilerin teyit edilebilmesi için alana tekrardan dönebilme gibi yolların işe koşulması ile olmaktadır(Yıldırım ve Şimşek, 2021). Ayrıca nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirliği artırmanın temel hamlelerinden bir tanesi de sürecin ayrıntılı bir şekilde açıklanması ve araştırma sorularının objektif bir şekilde aktarılması yoludur(Ceviz, 2021).

Bu araştırmada ise geçerlilik ve güvenilirlik için çalışmalar yapılmıştır. Geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları için farklı veri toplama araçları kullanılmış, bulgular ayrıntılı bir şekilde yorumlanmıştır. Bu araştırmada gözlem, görüşme, odak grup görüşme ve doküman incelenmesi gibi veri toplama araçları kullanılmıştır. Böylelikle farklı ve ayrıntılı içeriğe ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu veri çeşitliliği araştırmanın geçerliliğini sağladığı varsayılmıştır. Veri çeşitlemesi ya da Creswell'in söylemi ile üçgenleme aynı araştırma problemine ait farklı veri kaynaklarının oluşturulması elde edilen bulgulara geçerlilik sağlamaktadır(Creswell, 2021).

Veri toplama süreci içerisinde araştırmacı uzun süreli gözlem kullanmıştır. Çalışmanın gözlem süresi farklı kademelerle de çalışıldığı ve uygulama öncesi, uygulama sırası ile uygulama sonrası aşamaları da göz önüne alındığında haftada 7 ders saati gözlem yapılmıştır. Veri toplama süreci ise 4 hafta sürmüştür. Gözlem sürecinin yanı sıra toplam 58 katılımcıdan ortalama 6 dakika uzunluğunda görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca 58 katılımcının tamamıyla odak grup görüşme içerisinde tekrardan görüşülmüştür. Odak grup

görüşmeleri ise ortalama 8 dakika sürmüştür. Tüm bu süreçte araştırmacı bizzat bütün süreci yönetmiş ve dolayısıyla da araştırma ortamında yeterli zaman geçirmiştir.

Verilerin doğru toplanması ve ölçülebilmesi için hazırlanan bütün form ve uygulamalar, uygulama süreci öncesinde araştırmanın danışmanı tarafından kontrol edilmiş ve onaylanmıştır. Ayrıca veri toplama süreci sonrasında toplanan veriler, daha önce nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi metodunu kullanarak bir tez çalışması yürüten ve başarıyla bitiren uzman tarafından incelenmiştir. Uzman yaptığı incelemelerle veri analizine katkı sağlamıştır. Veri analizi ve kodlaması uzun bir sürece yayılmıştır bu süreç zarfında araştırmacı ile uzman defalarca verilerin analizi ve kodları üzerine incelemeler yapılmıştır. Kodlar üzerinde yapılan tartışmalarda görüş birliğine varılan kodlar ve görüş ayrılığı oluşan kodlar ortaya çıkmıştır. Görüş ayrılığı ortaya çıkan kodlarda alanyazın kullanılarak görüş birliğine varılmaya çalışılmıştır. Görüş birliğine varılmayan kodlar araştırmaya dahil edilmemiştir. Son olarak Miles ve Huberman tarafından geliştirilen güvenirlik formülü kullanılarak araştırmacılar arasındaki güvenirlik hesaplanmıştır(Miles ve Huberman, 2019).

$$\text{Güvenirlik} = \frac{\text{Görüş birliği sayısı}}{\text{Toplam görüş birliği sayısı} + \text{Görüş Ayrılığı Sayısı}}$$

$$\text{Güvenirlik} = \frac{1345}{1345 + 6} = 0,99 = \%99$$

Miles ve Huberman'ın ortaya koyduğu denklemde güvenirliğin sağlanabilmesi için en az ortaya çıkan katsayının %80 olması gerekmektedir(Miles ve Huberman, 2019). Yukarıda verilen formüle bakıldığında ise bu araştırma için hesaplanan katsayının %99 olduğu görülmektedir. Bu veriden hareketle birinci araştırmacı ile ikinci araştırmacı verileri güvenilir şekilde analiz etmişlerdir.

BÖLÜM IV: BULGULAR

Bu çalışma; lise kademesinde bulunan 9. sınıf, 11. sınıf ve 12. sınıf katılımcılarla sanal müzelerin tarihsel düşünme becerilerine etkisini ortaya koymaya çalışmıştır. Bu amaç çerçevesinde araştırmanın bu bölümünde araştırma sürecinde elde edilen veriler raporlanmıştır. Ayrıca katılımcıların araştırmaya konu olan kronolojik düşünme becerisi, tarihsel kavrama becerisi ile tarihsel analiz ve yorum becerisine dair verileri bu başlık altında sunulmuştur.

4.1 Kronolojik Düşünme Becerisi ve Sanal Müze Uygulamaları

Kronolojik düşünme becerisini geliştirmek ve kazandırmak amacıyla hazırlanan üç adet etkinlik bulunmaktadır. Hazırlanan etkinlikler müze öncesi etkinliği, müze sırası etkinliği ve müze sonrası etkinliği olarak adlandırılmıştır. Hazırlanan bütün etkinlikler katılımcılara kronolojik düşünme becerisi kazandırmaya yönelik etkinliklerdir. Ayrıca müzenin seçimi ve hazırlanan etkinlikler tarih öğretim programında yer alan kazanım çerçevesinde seçilmiş ve hazırlanmıştır.

Yapılan etkinliklerde kronolojik düşünme becerisinin üç alt basamağına dair etkinlikler düzenlenmiştir. Bu alt basamaklar şöyledir:

- Geçmiş, bugün ve gelecek arasında ayrım yapar.
- Herhangi bir tarihi (yılı), çağ, binyıl, yüzyıl, yarı ve çeyrek gibi zaman kavramlarıyla ifade eder.
- Kronoloji içeren tarihsel verileri ve kaynakları yorumlar.

4.1.1 Müze Öncesi Etkinliği ve Kronolojik Düşünme Becerisi

Çatalhöyük Ören Yeri Sanal Müzesi'ne ziyaret gerçekleştirmeden önce uygulanan müze öncesi etkinliği kanıt temelli bir etkinlik olarak tasarlanmıştır. Bu etkinlikte üç adet görsel kanıt, bir adet yazılı kanıt ve bir adet de video kanıt bulunmaktadır. Etkinlik içerisinde bulunan beş kanıtın altında da iki adet soru yer almaktadır. Kanıtları sorgulamak için sorulan sorularda yukarıda verilen kronolojik düşünme becerisinin alt basamaklarının tamamı kullanılmıştır.

4.1.1.1 Kanıt 1 ve kronolojik düşünme becerisi

Kanıt 1'e bakıldığında Çatalhöyük'e ait bir görsel kanıt olduğu görülmektedir. Bu görsel kanıtın iki adet sorusu bulunmaktadır. Bu sorular “*Kanıt 1’de var olan Çatalhöyük canlandırmasında neler dikkatinizi çekmektedir?*” ile “*Kanıt 1’de yer alan şehir ile günümüzdeki şehirler arasında benzerlikler ve farklılıkları nelerdir?*” sorularıdır. Katılımcılar verilen kanıttan yola çıkarak verilen sorulara cevap aramışlardır.

Kanıt 1’in ilk sorusuna verilen cevaplar oldukça çeşitlidir. Bu çeşitli cevaplar aşağıdaki Tablo 4.1’de gösterilmiştir. Tablo 4.1 incelendiğinde 19 katılımcıdan 32 adet verinin ortaya çıktığı görülmektedir. En çok kodlanan kategori 11 veri ile “Tarım ve Hayvancılık” kategorisi iken en az kodlanan kategori birer veri ile “Eksikleri Giderme, Korunma ve Yerleşik Hayat” kategorileri olarak saptanmıştır.

Tablo 4. 1 9. Sınıf Müze Öncesi Etkinliği Birinci Kanıt Birinci Soru Cevapları

Kategoriler	Katılımcılar	Frekans
Tarım ve Hayvancılık	9Ö1, 9Ö2, 9Ö5, 9Ö6, 9Ö7, 9Ö8, 9Ö10, 9Ö11, 9Ö14, 9Ö15, 9Ö19	11
Bitişik Evler	9Ö11, 9Ö12, 9Ö14	3
Çeşitli Faaliyetler	9Ö9, 9Ö17, 9Ö18	3
Giyinme Kültürü	9Ö4, 9Ö12	2
Saman Yapılar	9Ö2, 9Ö15	2
Açık Yerler	9Ö3, 9Ö4	2
Çatıdan Giriş	9Ö11, 9Ö19	2
Ekmek Yapılması	9Ö13, 9Ö5	2
Sorumluluk Bilinci	9Ö8, 9Ö9	2
Eksikleri Giderme	9Ö16	1
Yerleşik Hayat	9Ö6	1
Korunma	9Ö7	1
Toplam		32

Sorulan soruya tarım ve hayvancılık cevabını veren 11 katılımcından olan 9Ö1 *“Tarım, hayvancılık”* cevabını ve 9Ö10 ise *“Hayvancılıkla, tarımla ilgilenip geçimini sağlamları”* cevabını verdiği görülmüştür. Diğer dokuz katılımcının aksine 9Ö1 ve 9Ö10 sadece tarım ve hayvancılığı vurgulamışlardır. Fakat diğer dokuz katılımcı tarım ve hayvancılığın yanında başka cevaplar da vermiştir. Örneğin 9Ö11 kodlu katılımcı verdiği *“Hayvancılık ve birbirine bitişik evler, kapı falan yok insanlar merdivenlerden çatılara çıkıyor.”* cevabında hem hayvancılığa vurgu yaparken hem de bitişik evler ile çatıdan girişe vurgu yapmaktadır. Bir diğer katılımcı 9Ö19’da verdiği *“Evlere çatıdan girilmesi ve hayvancılıkla ilgilenilmesi”* cevabında hayvancılığın yanı sıra çatıdan girişe de vurgu yaptığı görülmektedir.

Görselin incelenmesi ve sonraki soru için temel oluşturması amacıyla sorulan birinci sorudan ortaya çıkan bir diğer kategori çeşitli faaliyetler kategorisidir. Çeşitli faaliyetler kategorisi altında değerlendirilen üç katılımcıdan olan 9Ö18 ise sorulan soruya *“İnsanlar birçok faaliyetle uğraşmaları”* cevabını vermiştir. Bir diğer farklı kategori olan sorumluluk bilinci kategorisinde değerlendirilen 9Ö9 ise *“İnsanların çalışması ve sorumluluk sahibi olmaları”* cevabını vermiştir.

Sonuç olarak Kanıt 1’de verilen görsel çerçevesinde Tablo 4.1’de verilen kodlardan tarım ve hayvancılık, bitişik evler, çatıdan giriş, giyinme kültürü, saman yapılar, ekmek yapılması, korunma, açık yerler ve yerleşik hayat kodları verilen görselden çıkabilecek sonuçlar olduğu görülmektedir. Eksikleri giderme, çeşitli faaliyetler ve sorumluluk bilinci kodları ise görsel üzerinde net bir şekilde görülememektedir.

Kanıt 1’in ikinci sorusu kronolojik düşünme becerisinin alt basamaklarından olan *“Geçmiş, bugün ve gelecek arasında ayrım yapar.”* alt basamağından yola çıkılarak oluşturulmuştur. İlk kanıtın ikinci sorusu ise *“Kanıt 1’de yer alan şehir ile günümüzdeki şehirler arasında benzerlikler ve farklılıkları nelerdir?”* sorusudur. Bu soru çerçevesinde 19 kişiden oluşan 9. sınıf katılımcılarından toplanan 28 adet cevap bulunmaktadır. Toplanan veriler benzerlikler ve farklılıklar olarak değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirme sonucunda katılımcıların değerlendirmeleri aşağıdaki Tablo 4.2’de gösterilmiştir.

Tablo 4. 2 Geçmiş ile Bugün Karşılaştırması

Katılımcılar	Benzerlik	Farklılık
9Ö1	Evet	Hayır
9Ö2	Evet	Hayır
9Ö3	Evet	Evet
9Ö4	Evet	Evet
9Ö5	Evet	Evet
9Ö6	Evet	Hayır
9Ö7	Evet	Evet
9Ö8	Evet	Hayır
9Ö9	Evet	Hayır
9Ö10	Evet	Evet
9Ö11	Evet	Evet
9Ö12	Evet	Evet
9Ö13	Evet	Evet
9Ö14	Hayır	Evet
9Ö15	Evet	Hayır
9Ö16	Evet	Evet
9Ö17	Evet	Hayır
9Ö18	Evet	Evet
9Ö19	Hayır	Evet

Tablo 4.2 incelendiğinde 19 9. sınıf katılımcısının Kanıt 1’de yer alan ikinci soruya nasıl cevap verdikleri görülmektedir. Katılımcıların 17’si benzerlikleri ifade edebilirken geriye kalan iki katılımcı ise benzerlikleri ifade edemediği görülmektedir. Farklılıkları ifade etme konusunda ise 12 katılımcı başarılı olurken yedi katılımcı başarısız olduğu görülmektedir. Benzerlik ve farklılıkları başarılı bir şekilde ifade eden katılımcı sayısı ise dokuz olarak saptanmıştır. Benzerliklere cevap vererek farklılıklara cevap veremeyen yedi katılımcı,

farklılıklara cevap vererek benzerliklere cevap veremeyen ise iki katılımcı olduğu görülmektedir.

Katılımcıların ikinci soruya verdikleri cevaplar birbirlerine benzemektedir. Örneğin 9Ö1 sorulan soruya “*Benzerlikleri: Hayvan beslemeleri ve tarım yapmaları*” olarak cevap verirken 9Ö10 ise “*Benzerlikleri: Geçimlerini tıpkı bu zamandaki gibi hayvancılıkla ve tarımla uğraşmaları*” cevabını vermişlerdir. Benzerliklerini dile getiren 17 katılımcıdan 16’sı “hayvancılık” benzerliğini ön plana çıkaran cevaplar vermiştir. Katılımcıların bir diğer ön plana çıkardıkları benzerlik ise “ekmek yapmak” olarak saptanmıştır. Ekmek yapmak benzerliği dört katılımcı tarafından dile getirilirken “tarım” benzerliği ise iki katılımcı tarafından dile getirilmiştir.

Farklılıkları dile getiren 12 katılımcının cevapları incelendiğinde en çok tekrarlanan cevabın “evler” olduğu görülmektedir. Farklılıkların evler olduğunu dile getiren katılımcılardan 9Ö4 “*Evlerin değişik olması*” cevabını verirken, 9Ö19 ise “*Evlere çatıdan girilmesi*” cevabını vermiştir. Ev farkının ardından en çok kaleme alınan ikinci fark “*Giysi*” olarak görülmektedir. Farklılıklara cevap vermiş katılımcılar arasında giysilerin farklılığına dikkat çeken katılımcı sayısı üç olarak saptanmıştır.

Yukarıda verilen sonuçlardan yola çıkarak kronolojik düşünme becerisinin “*Geçmiş, bugün ve gelecek arasında ayrım yapar.*” alt basamağına dair sonuçlar aşağıdaki Tablo 4.3’te gösterilmiştir.

Tablo 4. 3 Kanıt 1 ve Geçmiş ile Bugün Karşılaştırması

Katılımcılar Geçmiş ile Bugün Karşılaştırması	
9Ö1	Kısmen Başarılı
9Ö2	Kısmen Başarılı
9Ö3	Başarılı
9Ö4	Başarılı
9Ö5	Başarılı
9Ö6	Kısmen Başarılı
9Ö7	Başarılı

9Ö8	Kısmen Başarılı
9Ö9	Kısmen Başarılı
9Ö10	Başarılı
9Ö11	Kısmen Başarılı
9Ö12	Başarılı
9Ö13	Başarılı
9Ö14	Kısmen Başarılı
9Ö15	Başarısız
9Ö16	Başarılı
9Ö17	Kısmen Başarılı
9Ö18	Başarılı
9Ö19	Başarılı

Tablo 4.3'te gösterilen tabloyu incelendiğinde 19 kişiden oluşan 9. sınıf katılımcılarından 10 katılımcı geçmiş ile bugün arasında başarılı bir şekilde ayırım yaptığı görülmüştür. Geriye kalan dokuz katılımcıdan sekizi kısmen başarılı olarak değerlendirilmiştir. Sekiz katılımcının kısmen başarılı sayılmasının temel sebebi yapılan ayırımı tek bir taraftan yapmasıdır. Bu sekiz katılımcının benzerlik ya da farklılıklardan sadece bir tanesini kaleme aldığı görülmektedir. Sadece bir katılımcının başarısız olduğu görülmektedir. Tablo 4.3'e bakıldığında 10 katılımcının kronolojik düşünme becerisinin ilgili alt basamağını başarı ile yaptığı görülmektedir. Sekiz katılımcı ilgili alt basamakta kısmen başarılı olarak değerlendirilmiştir. Bir katılımcı ise başarısız olarak değerlendirilmiştir.

4.1.1.2 Kanıt 2 ve kronolojik düşünme becerisi

Müze öncesi etkinliği çerçevesinde hazırlanan kanıt temelli etkinliğin ikinci kanıtı da görsel kanıt olarak yer almaktadır. Verilen görsel kanıt sorgulamak amacıyla iki adet soru bulunmaktadır. Bu sorulardan ilki “*Kanıt 2’de yer alan görsel sizce nedir?*” sorusu iken ikincisi “*Kanıt 2’de gösterilen ev ile günümüz evleri arasında benzerlikler ve farklılıklar nelerdir?*” sorusudur. Bu soruların ışığında katılımcılar verilen görseli sorgulamış ve

sorulara cevap aramışlardır. Kanıt 2'nin ilk sorusu görseli kavramaya ve anlamaya yönelik hazırlık sorusu iken ikinci sorusu kronolojik düşünme becerisinin alt basamakları çerçevesinde hazırlanan asıl sorusu olarak hazırlanmıştır.

Kanıt 2'nin ilk sorusuna verilen cevaplar aşağıdaki Tablo 4.3'te gösterilmiştir. Tablo 4.3 incelendiğinde 9. sınıf katılımcılarının 10 farklı kategoride cevap verdiği görülmektedir. Katılımcıların verdikleri cevaplardan en çok tekrarlanan cevabın “Ev” cevabı olduğu görülmektedir. Ev kategorisini ikişer kod ile “Aile” ve “Ev Altı Mezarlar” kategorileri takip etmektedir.

Tablo 4. 4 İkinci Kanıt Birinci Soru Cevapları

Kategoriler	Katılımcılar	Kod Sayısı
Ev	9Ö6, 9Ö7, 9Ö9, 9Ö10, 9Ö11, 9Ö12, 9Ö14, 9Ö15, 9Ö17, 9Ö19	10
Aile	9Ö5, 9Ö8	2
Ev Altı Mezarlar	9Ö1, 9Ö2	2
Öldükten Sonra Yaşam	9Ö16	1
Yer Altı Evleri	9Ö3	1
Mağara	9Ö4	1
Yerleşik Düzen	9Ö18	1
Yaşayış	9Ö19	1
İnanç	9Ö19	1
Cevap Yok	9Ö13	1

Kanıt 2'nin ilk sorusuna verilen cevapların en çok tekrar edeni olan “Ev” kategorisi kanıt 2 olarak sunulan görselin doğru cevaplarından biri olarak kabul edilmiştir. Kanıt 2 incelendiğinde verilen görselin Çatalhöyük'te bir ev olduğu açıktır. Lakin verilen görselde sadece ev bulunmamakta, evin sakinleri ve evin altında mezarlar da bulunmaktadır. Bu sebeplerden dolayı ev kategorisinin yanı sıra “Aile”, “Ev Altı Mezarlar”, “Yaşayış” ve “Ev Mimarisi” kategorileri de sorunun doğru cevaplarından kabul edilmiştir. Verilen görselde “Öldükten Sonra Yaşam”, “Yer Altı Evleri”, “Mağara”, “Yerleşik Düzen” ve “İnanç”

kategorilerine ait veriler bulunmadığı saptanmıştır. Bu sebepten dolayı bu kategoriler altında verilen cevaplar doğru olarak nitelendirilmemiş yanlış olarak kabul edilmiştir.

Kanıt 2'nin ilk sorusuna doğru cevap veren üç katılımcının görselleri Görsel 72, 73 ve 74'te yanlış cevap veren üç katılımcının görselleri ise Görsel 75, 76 ve 77'de gösterilmiştir.

Görsel 72 9Ö1 İkinci Kanıt Birinci Soru

1- Kanıt 2'de yer alan görsel sizce nedir?

mezarların evin altına gömmesi

Görsel 73 9Ö8 İkinci Kanıt Birinci Soru

1- Kanıt 2'de yer alan görsel sizce nedir?

Bir ailenin evinde yazması

Görsel 74 9Ö9 İkinci Kanıt Birinci Soru

1- Kanıt 2'de yer alan görsel sizce nedir?

Tek katlı bir ev.

Görsel 75 9Ö3 İkinci Kanıt Birinci Soru

1- Kanıt 2'de yer alan görsel sizce nedir?

Her altı evleri.

Görsel 76 9Ö4 İkinci Kanıt Birinci Soru

1- Kanıt 2'de yer alan görsel sizce nedir?

Maqala

Görsel 77 9Ö1 İkinci Kanıt Birinci Soru

1- Kanıt 2’de yer alan görsel sizce nedir?

İnsanların öldükten sonra'da hala yaşadıklarına
inanma arzusu

Dokuzuncu sınıf katılımcıları ile gerçekleştirilen kanıt temelli müze öncesi etkinliğinin ikinci kanıtının ikinci sorusu ise bir Çatalhöyük evi ile günümüz evleri arasındaki benzerlik ve farklılıkları sorgulamaktadır. Kronolojik düşünme becerisinin bir göstergesinden yola çıkılarak oluşturulan bu soruyla katılımcıların kronolojik düşünme becerisine dair durumları ön plana çıkarılmaya çalışılmıştır. Sorulan soru çerçevesinde benzerlik ve farklılıkları başarılı bir şekilde dile getiren 10 katılımcı olduğu aşağıdaki Tablo 4.5’te gösterilmiştir. Tablo 4.5 incelendiğinde 10 başarılı katılımcının yanı sıra sekiz kısmen başarılı ve bir katılımcıda başarısız olduğu görülmektedir.

Tablo 4. 5 İkinci Kanıt Geçmiş ile Bugün Karşılaştırması

Durumlar	Katılımcılar
Başarılı	9Ö3, 9Ö4, 9Ö5, 9Ö7, 9Ö10, 9Ö12, 9Ö13, 9Ö16, 9Ö18, 9Ö19
Kısmen Başarılı	9Ö1, 9Ö2, 9Ö6, 9Ö8, 9Ö9, 9Ö11, 9Ö14, 9Ö17
Başarısız	9Ö15

Çatalhöyük ile günümüzdeki evlerin benzerlik ve farklılıklarının karşılaştırılmasında başarılı olan 10 katılımcı farklı farklı benzerlikler ve farklılıklar bulmuşlardır. Farklı benzerlik ile farklılığın bulunması görselin iyi şekilde anlaşıldığına bir işaret olarak yorumlanmaktadır. Başarılı katılımcılardan olan 9Ö4’ün ve 9Ö7’nin verdikleri cevaplar aşağıdaki Görsel 78 ve 79’da gösterilmiştir.

Görsel 78 9Ö4 İkinci Kanıt İkinci Soru

2- Kanıt 2’de gösterilen ev ile günümüz evleri arasında benzerlikler ve farklılıklar nelerdir?

Kanıt 3
Evin Kapsi Evin üstünde olması.
Evin üstünde dam olması benzerliği.

Görsel 79 9Ö7 İkinci Kanıt İkinci Soru

2- Kanıt 2’de gösterilen ev ile günümüz evleri arasında benzerlikler ve farklılıklar
nelerdir?
Benzerlikler = Bizim’de evlerimiz’in damları böyle
Farklılıklar = Bizim evler Biraz gelişmiş ve dama çıkarken merdivenler
Kanıt 3
“Günümüzden 9 bin yıl önce, Anadolu’da kurulan Çatalhöyük, MÖ 7.100 – MÖ 5600 yılları Betond

Yukarıda verilen başarılı örneklerle bakılacak olursa 9Ö4’ün farklılık olarak evlerin kapısının üstte olmadığını dile getirdiği görülürken, benzerlik olarak evlerin üstünün damlardan oluştuğunu söylemektedir. 9Ö7 ise benzerlik olarak damlardan bahsetmiştir. Farklılık olarak ise evlerin daha gelişmiş olduğunu ve evdeki merdivenlerin betondan olduğunu söylemektedir. 9Ö4 ile 9Ö7 kodlu katılımcılar benzerlik olarak aynı durumu dile getirirken farklılık olarak farklı durumları dile getirdikleri görülmektedir. Özellikle 9Ö7’nin “... dama çıkarken merdivenler betondan” cümlesi önemlidir. Çünkü 9Ö7 burada eve giriş, çıkış olarak kullanılan kapının dama ulaşan bir merdiven olduğu kanısındadır ve diğer taraftan Çatalhöyük evinde var olan merdivenin betondan olmadığına vurgu yapmaktadır. Diğer başarılı cevaplar veren sekiz katılımcıda 9Ö4 ve 9Ö7 örnekleri gibi cevaplar verdiği görülmektedir.

Kısmen başarılı cevaplar veren sekiz katılımcı olduğu Tablo 4.4’te gösterilmiştir. Katılımcıların kısmen başarılı kabul edilmelerinin en önemli sebebi sorunun istediklerini kısmen yerine getirmeleridir. İkinci soru benzerlik ve farklılıkları beraber isterken kısmen başarılı katılımcıların bazıları sadece farklılığı bazıları ise sadece benzerliği kaleme almışlardır. Bu sebepten dolayı bu katılımcılar kısmen başarılı kabul edilmişlerdir. Kısmen başarılı kabul edilen 9Ö1 ile 9Ö11’e ait görseller aşağıdaki Görsel 80 ve 81’de gösterilmiştir.

Görsel 80 9Ö1 İkinci Kanıt İkinci Soru

2- Kanıt 2’de gösterilen ev ile günümüz evleri arasında benzerlikler ve farklılıklar
nelerdir?
Kapıların çatıdan olması,

Görsel 81 9Ö11 İkinci Kanıt İkinci Soru

2- Kanıt 2’de gösterilen ev ile günümüz evleri arasında benzerlikler ve farklılıklar nelerdir?

Soba - ev - oturma yerleri - dam = Benzerlikleri
farklılıkları bulamadım

Kısmen başarılı katılımcılardan 9Ö1 kodlu katılımcının verdiği cevap incelendiğinde günümüz evleri ile Çatalhöyük evlerinin farklılığından bahsettiği görülmektedir. Katılımcı 9Ö1 giriş kapılarının çatıdan olması farklılığını dile getirmiş, günümüz evleri ile Çatalhöyük evleri arasında bir benzerlik kuramamıştır. Katılımcı 9Ö11’in verdiği cevap incelendiğinde ise tam tersi bir durumun olduğu görülmektedir. 9Ö11’in benzerlikleri kaleme alırken farklılıkları kaleme alamadığı görülmektedir. Bu çerçevede katılımcı 9Ö11’in verdiği cevaba bakıldığında günümüz evleri ile Çatalhöyük evleri arasında “Soba, ev, oturma yerleri ve dam” benzerlikleri olduğu vurgulanmaktadır. Örnekleri verilen iki katılımcının yanı sıra geriye kalan altı katılımcıda da cevaplar aynı durumdadır.

Kanıt 2’nin ikinci sorusunda başarısız olan tek katılımcı bulunmaktadır. Başarısız olan katılımcı 9Ö15’in ikinci soruya verdiği cevap aşağıdaki Görsel 82’de gösterilmiştir. Görsel 82’de verilen cevap incelendiğinde katılımcı 9Ö15 Çatalhöyük evlerinin tabanının kare olduğunu şimdiki evlerinin tabanının ise üçgen olduğunu dile getirdiği görülmektedir. 9Ö15 kodlu katılımcı bu cümlesi ile farklılığı dile getirmeye çalıştığı görülmekle birlikte yapılan karşılaştırmanın doğru olmadığı da görülmektedir. Bu sebepten dolayı 9Ö15 ikinci sorudan başarısız olan tek katılımcı olarak kabul edilmiştir.

Görsel 82 9Ö15 İkinci Kanıt İkinci Soru

2- Kanıt 2’de gösterilen ev ile günümüz evleri arasında benzerlikler ve farklılıklar nelerdir?

eskiden tabanı kare olması günümüzde
ise taban üçgendir.!

Kanıt 3

Sonuç olarak katılımcıların çoğunluğu ikinci kanıta sorulan soruları doğru cevaplandırarak başarılı olmuşlardır. Katılımcıların ikinci kanıttaki başarı durumları aşağıdaki Tablo 4.6’da gösterilmiştir.

Tablo 4. 6 İkinci Kanıt Başarı Durumu

Katılımcılar	Birinci Soru	İkinci Soru
9Ö1	Başarılı	Kısmen Başarılı
9Ö2	Başarılı	Kısmen Başarılı
9Ö3	Başarısız	Başarılı
9Ö4	Başarısız	Başarılı
9Ö5	Başarılı	Başarılı
9Ö6	Başarılı	Kısmen Başarılı
9Ö7	Başarılı	Başarılı
9Ö8	Başarılı	Kısmen Başarılı
9Ö9	Başarılı	Kısmen Başarılı
9Ö10	Başarılı	Başarılı
9Ö11	Başarılı	Kısmen Başarılı
9Ö12	Başarılı	Başarılı
9Ö13	Başarısız	Başarılı
9Ö14	Başarılı	Kısmen Başarılı
9Ö15	Başarılı	Başarısız
9Ö16	Başarısız	Başarılı
9Ö17	Başarılı	Kısmen Başarılı
9Ö18	Başarısız	Başarılı
9Ö19	Başarılı	Başarılı

Tablo 4.6 incelendiğinde ikinci kanıtın ilk ve ikinci sorusuna başarılı cevaplar veren beş katılımcı (9Ö5, 9Ö7, 9Ö10, 9Ö12, 9Ö19) olduğu görülmektedir. Sorulardan en az birinde başarılı ve diğer soruda da kısmen başarılı olan katılımcı sayısı ise sekiz olarak

saptanmıştır. İki soruya da başarılı cevap veren beş katılımcının yanı sıra ilk soruda başarılı, ikinci soruda kısmen başarılı olan sekiz katılımcıda ikinci kanıt başarılı bir şekilde tamamlamışlardır. Sorulardan birinde başarılı olup diğerinden başarısız olan beş katılımcı ise kısmen başarılı olarak değerlendirilmişlerdir. Tablo 4.6'ya bakıldığında her iki soruya da başarısız bir şekilde cevap veren katılımcı olmadığı saptanmıştır.

İkinci kanıtta kronolojik düşünme becerisinin “*Geçmiş, bugün ve gelecek arasında ayrım yapar.*” alt basamağına dair sorular yer almıştır. İkinci kanıtın kronolojik düşünme becerisine dair durumları aşağıdaki Tablo 4.7’de gösterilmiştir.

Tablo 4. 7 İkinci Kanıt ve Geçmiş ile Bugün Karşılaştırması

Katılımcılar	Geçmiş ile Bugün Karşılaştırması
9Ö1	Kısmen Başarılı
9Ö2	Kısmen Başarılı
9Ö3	Başarılı
9Ö4	Başarılı
9Ö5	Başarılı
9Ö6	Kısmen Başarılı
9Ö7	Başarılı
9Ö8	Kısmen Başarılı
9Ö9	Kısmen Başarılı
9Ö10	Başarılı
9Ö11	Kısmen Başarılı
9Ö12	Başarılı
9Ö13	Başarılı
9Ö14	Kısmen Başarılı
9Ö15	Başarısız
9Ö16	Başarılı
9Ö17	Kısmen Başarılı

Tablo 4.7'ye bakıldığında müze öncesi etkinliğinin ikinci kanıtta kronolojik düşünme becerisine dair durumlar gösterilmektedir. Tablo 4.7 incelendiğinde 9. sınıf katılımcılarından 10 katılımcının geçmiş ile bugünü açıklama noktasında başarılı olduğu görülmektedir. Geriye kalan dokuz katılımcıdan sekizi kısmen başarılı olurken birinin ise başarısız olduğu görülmektedir. Kısmen başarılı katılımcıların ikinci kanıtın ikinci sorusunda benzerlik ya da farklılıklarından bir tanesini kaleme aldığı görülmektedir. Bu sebeple bu katılımcılar kısmen başarılı olarak değerlendirilmiştir. Başarısız olan katılımcı ise ne benzerlik ne de farklılık kaleme alamamıştır dolayısıyla da kronolojik düşünme becerisinin alt basamağında başarısız olarak değerlendirilmiştir.

4.1.1.3 Kanıt 3 ve kronolojik düşünme becerisi

Kronolojik düşünme becerisi için hazırlanan müze öncesi etkinliğinin üçüncü kanıtı yazılı bir kanıttır. Katılımcılar 3. kanıtta kronolojik düşünme becerisinin “*Herhangi bir tarihi (yılı), çağ, binyıl, yüzyıl ve yarı ve çeyrek gibi zaman kavramlarıyla ifade eder.*” alt becerisine dair sorulara cevaplar vermişlerdir. Verilen kanıtta Çatalhöyük tarihine dair bilgiler yer almakta, katılımcılar bu bilgilerden yola çıkarak iki adet soruya cevap aramışlardır. Bu sorulardan ilki “*Kanıt 3’e göre Çatalhöyük ne zaman kurulmuştur?*” sorusu, ikincisi ise “*Çatalhöyük hangi yıllar arasında varlığını sürdürmüştür?*” sorusudur. Dokuzuncu sınıf katılımcıların bu sorulara verdikleri cevaplar aşağıda verilmiştir.

Üçüncü kanıtın ilk sorusu kanıtta verilen metni algılamayı ve metni anlamayı içermektedir. Bu sebepten ötürü sorulan sorunun cevabının direkt metnin içinde olmasına özen gösterilmiş ve ona göre bir soru hazırlanmıştır. Dokuzuncu sınıf katılımcılarının ilk sorudaki başarı durumları aşağıdaki Tablo 4.8’de gösterilmiştir.

Tablo 4. 8 Üçüncü Kanıt Birinci Soru ve Zaman Kavramları

Başarı Durumları	Katılımcılar
Başarısız	9Ö3, 9Ö4, 9Ö5, 9Ö6, 9Ö9, 9Ö10, 9Ö11, 9Ö13, 9Ö17
Başarılı	9Ö1, 9Ö2, 9Ö8, 9Ö14, 9Ö15, 9Ö18, 9Ö19
Kısmen Başarılı	9Ö7, 9Ö12, 9Ö16

Katılımcıların Tablo 4.8’de verilen başarı durumlarına bakıldığında dokuz katılımcının başarısız, yedi katılımcının başarılı üç katılımcının ise kısmen başarılı olduğu görülmektedir. Müze öncesi etkinliğine katılım sağlayan 19 katılımcının dokuzunun üçüncü kanıtın ilk sorusuna başarısız cevap vermesi ilgi çekicidir çünkü katılımcıların okuduğunu anlama ve kavrama noktalarında sıkıntılar olduğunu göstermektedir. Başarılı olan yedi ve kısmen başarılı olan üç katılımcının ise okuduğunu anlama ve kavrama noktalarında başarısız katılımcılara göre daha iyi durumda oldukları görülmektedir. Aşağıdaki Görsel 83 ve 84’te başarısız katılımcıların, 85 ve 86’da başarılı katılımcıların ve son olarak Görsel 87’de ise kısmen başarılı katılımcıların cevaplarından örnekler görülmektedir.

Görsel 83 9Ö3 Üçüncü Kanıt Birinci Soru

1- Kanıt 3’e göre Çatalhöyük ne zaman kurulmuştur?

2014 yılında kurulmuştur.

Görsel 84 9Ö10 Üçüncü Kanıt Birinci Soru

1- Kanıt 3’e göre Çatalhöyük ne zaman kurulmuştur?

~~2014 yılında kurulmuştur.~~
7067 yılında kurulmuştur.

Görsel 83 ve 84’te verilen görseller incelendiğin üçüncü kanıtın ilk sorusuna yanlış cevaplar veren katılımcıların cevapları olduğu görülmektedir. Katılımcı 9Ö3 ile 9Ö10 Çatalhöyük’ün ne zaman kurulduğu sorusuna verdikleri cevapların yanlış oldukları saptanmıştır. Katılımcı 9Ö3 Çatalhöyük kentinin 2014 yılında kurulduğunu kaleme alırken

9Ö10’da 7067 yılında kurulduğunu dile getirmiştir. 9Ö10’nun 7067 yılı cevabını vermeden önce 2014 yılında kurulmuştur cevabını kaleme aldığı ve sonrasında da sildiği de görülmektedir. Sonuç olarak üçüncü kanıtta Çatalhöyük’ün M.Ö 7100’lü yıllarda kurulduğu ve Çatalhöyük’ün kuruluşunun günümüzden dokuz bin yıl önce olduğu açıkça belirtilmiştir. Bu çerçeveden verilen cevaplara bakıldığında bu sorudan başarısız olan katılımcıların metni anlama noktasında eksikleri olduğu saptanmıştır.

Görsel 85 9Ö1 Üçüncü Kanıt Birinci Soru

1- Kanıt 3’e göre Çatalhöyük ne zaman kurulmuştur?

9 bin yıl önce kurulmuştur.

Görsel 86 9Ö18 Üçüncü Kanıt Birinci Soru

1- Kanıt 3’e göre Çatalhöyük ne zaman kurulmuştur?

M.Ö 7.100

Görsel 85 ve 86 incelendiğinde ise üçüncü kanıtın ilk sorusuna doğru verilen cevaplardan örnekler görülmektedir. 9Ö1 kodlu katılımcı verdiği cevapta Çatalhöyük’ün “9 bin yıl önce kurulmuştur” cümlesiyle dile getirirken 9Ö18 kodlu öğrenci ise “M.Ö 7100” cevabını vermiştir.

Görsel 87 9Ö12 Üçüncü Kanıt Birinci Soru

1- Kanıt 3’e göre Çatalhöyük ne zaman kurulmuştur?

Milattan önce kurulmuştur.

Yukarıda verilen Görsel 87 incelendiğinde üçüncü kanıtın ilk sorusunda kısmen başarılı olan 9Ö12 kodlu katılımcının cevabı görülmektedir. Kanıt 3’e göre Çatalhöyük’ün kurulması M.Ö 7100 yılında olduğu yazmasından ötürü 9Ö12’nin verdiği cevap kısmen doğru kabul edilmiştir. 9Ö12 kodlu katılımcının verdiği cevabın kısmen doğru kabul edilmesinden dolayı da katılımcı kısmen başarılı olarak nitelendirilmiştir.

Üçüncü kanıtın ikinci sorusu katılımcıların verilen kanıttan yola çıkarak zaman kavramlarını kullanıp kullanmadıklarını gözlemlemek amacıyla hazırlanmış bir sorudur. Sorulan ikinci sorunun başarı durumu aşağıdaki Tablo 4.9’da gösterilmiştir. Tablo 4.9 incelendiğinde dokuzuncu sınıf katılımcılarının çoğunluğunun başarılı olduğu görülmektedir. On dokuz katılımcının 11’i sorulan soruya doğru yanıt verirken, yedisi yanlış biri de kısmen doğru cevap vermiştir. Üçüncü kanıtın ikinci sorusunda başarılı olan katılımcılardan örnekler Görsel 88 ve 89’da başarısız olan katılımcıların cevaplarından örnekler Görsel 90 ve 91’de, kısmen başarılı olan katılımcıların cevapları ise Görsel 92’de yer almaktadır.

Tablo 4. 9 Üçüncü Kanıt İkinci Soru ve Zaman Kavramları

Başarı Durumları	Katılımcılar
Başarısız	9Ö3, 9Ö4, 9Ö5, 9Ö12, 9Ö13, 9Ö16, 9Ö17
Başarılı	9Ö1, 9Ö2, 9Ö6, 9Ö7, 9Ö9, 9Ö10, 9Ö11, 9Ö14, 9Ö15, 9Ö18, 9Ö19
Kısmen Başarılı	9Ö8

Görsel 88 9Ö6 Üçüncü Kanıt İkinci Soru

2- Çatalhöyük hangi yıllar arasında varlığını sürdürmüştür?

MÖ 7.100 - MÖ 5600

Görsel 89 9Ö19 Üçüncü Kanıt İkinci Soru

2- Çatalhöyük hangi yıllar arasında varlığını sürdürmüştür?

MÖ 7.100 — MÖ 5600 arasında

Yukarıda verilen Görsel 88 ve 89 incelendiğinde üçüncü kanıtın ikinci sorusuna doğru cevaplar veren iki katılımcının cevaplar görülmektedir. Cevaplar incelendiğinde iki katılımcıdan Çatalhöyük kentinin M.Ö 7100 ile M.Ö 5600 yılları arasında ayakta kaldığını dile getirmiştir. İki katılımcı da soruyu cevaplandırırken zaman kavramlarını kullanmış oldukları görülmektedir. Dolayısıyla da başarılı olarak değerlendirilen katılımcılar kronolojik düşünme becerisinin ilgili alt basamağını başarıyla yerine getirdiği görülmektedir.

Görsel 90 9Ö3 Üçüncü Kanıt İkinci Soru

2- Çatalhöyük hangi yıllar arasında varlığını sürdürmüştür?

2014 yılından 2020 yılına kadar.

Görsel 91 9Ö12 Üçüncü Kanıt İkinci Soru

2- Çatalhöyük hangi yıllar arasında varlığını sürdürmüştür?

MÖ 1500 yıl sürdürmüştür

Yukarıda verilen Görsel 90 ve 91 incelendiğinde üçüncü kanıtın ikinci sorusuna yanlış verilen cevaplardan örnekler olduğu görülmektedir. Katılımcı 9Ö3 Çatalhöyük kentinin “2014 yılından 2020 yılına kadar” ayakta kaldığını kaleme alırken 9Ö12 kodlu katılımcı ise “M.Ö 1500 yıl sürmüştür” cevabını kaleme almıştır. Her iki katılımcı da yanlış cevapları kaleme almışlardır. 9Ö12 kodlu katılımcı verdiği yanlış cevabın içerisinde zaman kavramlarını kullanmış fakat yanlış şekilde kullanmıştır. Sorulan soruya yanlış cevaplar vererek başarısız olan yedi katılımcının yedisi de zaman kavramlarını doğru şekilde kullanamamışlardır.

2- Çatalhöyük hangi yıllar arasında varlığını sürdürmüştür?

MÖ 7.100 ve 1500 yılları arası

Görsel 92 incelendiğinde ise katılımcı 9Ö8'in ikinci soruya verdiği cevap görülmektedir. 9Ö8 ise sorulan sorunun yarısına doğru cevap vermiştir. Katılımcı Çatalhöyük kentinin kuruluş tarihini doğru kaleme alırken bitiş tarihini doğru kaleme alamamıştır. Kuruluş tarihini doğru kaleme alan katılımcı 9Ö8 bu cevabı yazarken zaman kavramlarını da doğru bir şekilde kullanmıştır.

Dokuzuncu sınıf katılımcılarının üçüncü kanıtın sorularındaki başarı durumları aşağıdaki Tablo 4.10'da gösterilmiştir.

Tablo 4. 10 Zaman Kavramları Başarı Durumları

Katılımcılar	Birinci Soru	İkinci Soru
9Ö1	Başarılı	Başarılı
9Ö2	Başarılı	Başarılı
9Ö3	Başarısız	Başarısız
9Ö4	Başarısız	Başarısız
9Ö5	Başarısız	Başarısız
9Ö6	Başarısız	Başarılı
9Ö7	Kısmen Başarılı	Başarılı
9Ö8	Başarılı	Kısmen Başarılı
9Ö9	Başarısız	Başarılı
9Ö10	Başarısız	Başarılı
9Ö11	Başarısız	Başarısız

9Ö12	Kısmen Başarılı	Başarısız
9Ö13	Başarısız	Başarılı
9Ö14	Başarılı	Başarılı
9Ö15	Başarılı	Başarılı
9Ö16	Kısmen Başarılı	Başarısız
9Ö17	Başarısız	Başarısız
9Ö18	Başarılı	Başarılı
9Ö19	Başarılı	Başarılı

Tablo 4.10 incelendiğinde üçüncü kanıt tamamen başarılı bir şekilde tamamlayan altı katılımcı (9Ö1, 9Ö2, 9Ö14, 9Ö15, 9Ö18, 9Ö19) olduğu görülmektedir. Katılımcılardan sorulan sorulardan en az birine doğru cevap verip diğerinde ise kısmen başarılı cevap veren iki katılımcı bulunmaktadır (9Ö7, 9Ö8). Her iki sorudan da başarısız ayrılan katılımcı sayısı ise beştir (9Ö3, 9Ö4, 9Ö5, 9Ö11, 9Ö17). Sorulan sorulardan birinde başarılı ve diğerinde başarısız olan katılımcı sayısı ise dört (9Ö6, 9Ö9, 9Ö10, 9Ö13), sorulardan birinde başarısız diğerinde de kısmen başarılı olan katılımcı sayısı ise ikidir (9Ö12, 9Ö16).

9.1.1.4 Kanıt 4 ve geçmiş ile bugünün karşılaştırılması

Dokuzuncu sınıf katılımcılarla birlikte uygulanan müze öncesi etkinliğinin dördüncü kanıtı bir video kanıtıdır. Youtube üzerinden yayınlanan 3 boyutlu Çatalhöyük canlandırmasını içeren dördüncü kanıt, iki adet kanıt sorgulama sorusunu da barındırmaktadır. Kanıt 4'ün sorgulama sorularından ilki “*Kanıt 4’e göre Çatalhöyük’teki insanlar hangi üretim faaliyetlerinde bulunmaktadırlar?*” sorusu iken ikincisi ise “*Kanıt 4’teki üretim faaliyetleri ile günümüzdeki üretim faaliyetleri arasında ne gibi benzerlikler ya da farklılıklar vardır?*” sorusudur. Kanıt 4’te katılımcılardan Çatalhöyük kenti sakinlerinin hangi üretim faaliyetlerinde bulunduklarını ve günümüz ile ne gibi benzerlik ve farklılıklar olduğunu sorgulamaları istenmiştir. Ayrıca Kanıt 4’te katılımcıların kronolojik düşünme becerisinin “*Geçmiş, bugün ve gelecek arasında ayırım yapar.*” göstergesine dair

durumları tespit edilmeye çalışılmıştır. Kanıt 4'ün ilk sorusundaki başarı durumu aşağıdaki Tablo 4.11'de verilmiştir.

Tablo 4. 11 Dördüncü Kanıt ve Geçmiş ile Bugün Karşılaştırması

Başarı Durumları	Katılımcılar
Başarılı	9Ö1, 9Ö2, 9Ö3, 9Ö4, 9Ö5, 9Ö7, 9Ö8, 9Ö9, 9Ö10, 9Ö11, 9Ö15, 9Ö16, 9Ö18, 9Ö19
Kısmen Başarılı	9Ö6, 9Ö12, 9Ö13, 9Ö14, 9Ö15, 9Ö17

Tablo 4.9 incelendiğinde 9. sınıf katılımcılarından 13'ünün başarılı geriye kalan altı katılımcının ise kısmen başarılı olduğu görülmektedir. Katılımcıların verdikleri cevaplar incelendikten sonra dördüncü kanıtın ilk sorusuna başarısız bir şekilde cevap veren katılımcı bulunmadığı ortaya çıkmıştır. Dördüncü kanıtın ilk sorusuna başarılı cevap veren katılımcıların örnek cevapları aşağıdaki Görsel 93 ve 94'te, kısmen başarılı olan katılımcıların cevaplarından örnekler ise Görsel 95 ve 96'da gösterilmiştir.

Görsel 93 9Ö1 Dördüncü Kanıt Birinci Soru

- 1- Kanıt 4'e göre Çatalhöyük'teki insanlar hangi üretim faaliyetlerinde bulunmaktadırlar?

tarıma elverişli olmaları
Hayvancılıklar uğraşmaları

Görsel 94 9Ö18 Dördüncü Kanıt Birinci Soru

- 1- Kanıt 4'e göre Çatalhöyük'teki insanlar hangi üretim faaliyetlerinde bulunmaktadırlar?

Tarım ve hayvancılık faaliyetleriyle uğraşmaktadırlar.

Yukarıda verilen Görsel 93 ve 94 incelendiğinde dördüncü kanıtın ilk sorusuna verilen doğru cevaplar görülmektedir. Katılımcı 9Ö1 ve 9Ö18'e göre Çatalhöyük sakinleri tarım ve hayvancılıkla uğraşmaktadırlar. Kanıtta verilen video izlendiğinde Çatalhöyük sakinlerinin genel üretim faaliyetlerinin tarım ve hayvancılık olduğu açıkça belirtilmiş

olduğu görülmektedir. Dolayısıyla katılımcıların büyük çoğunluğunun sorulan soruya başarılı cevap vermesi beklenir bir durumdur.

Görsel 95 9Ö6 Dördüncü Kanıt Birinci Soru

1- Kanıt 4'e göre Çatalhöyük'teki insanlar hangi üretim faaliyetlerinde bulunmaktadırlar?

Arpa ve Buğay

Görsel 96 9Ö14 Dördüncü Kanıt Birinci Soru

1- Kanıt 4'e göre Çatalhöyük'teki insanlar hangi üretim faaliyetlerinde bulunmaktadırlar?

-> Tarım

Kısmen başarılı olarak değerlendirilen altı katılımcıdan ikisine ait görseller yukarıdaki Görsel 95 ve 96'da gösterilmiştir. Görsel 95 ve 96 incelendiğinde katılımcıların Çatalhöyük'teki üretim faaliyetlerine sadece tarımı yazdıkları görülmektedir. Aranılan doğru cevabın içerisinde tarımın olmasından dolayı bu katılımcılar başarısız olarak değerlendirilmemiştir fakat cevap tam olarak doğru olmamasından dolayı katılımcılar kısmen başarılı olarak değerlendirilmiştir.

Görsel 93, 94, 95 ve 96'da verilen örneklerde olduğu gibi diğer katılımcılarda benzer cevaplar vermiştir. Verilen cevaplar doğrultusunda katılımcıların Çatalhöyük'te var olan üretim faaliyetlerini saptamada sorun yaşamadıkları görülmektedir.

Dördüncü kanıtın ikinci sorusu Çatalhöyük'teki üretim faaliyetleri ile günümüzde var olan üretim faaliyetlerinin karşılaştırmasına dayanmaktadır. Hazırlanan soru kronolojik düşünme becerisinin göstergelerinden olan "Geçmiş, bugün ve gelecek arasında ayrım yapar." göstergesinden yola çıkılarak hazırlanmıştır. Bu soru vesilesiyle katılımcılardan geçmiş ile günümüz arasında ayrım yapması beklenmektedir. Katılımcıların dördüncü kanıtın ikinci sorusunda ortaya koydukları başarı durumları aşağıdaki Tablo 4.12'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 12 Dördüncü Kanıt Geçmiş ve Bugün Karşılaştırması

Başarı Durumları	Katılımcılar
Başarılı	9Ö2, 9Ö18, 9Ö19
Kısmen Başarılı	9Ö4, 9Ö5, 9Ö6, 9Ö7, 9Ö9, 9Ö10, 9Ö11, 9Ö12, 9Ö14, 9Ö15, 9Ö17
Başarısız	9Ö1, 9Ö3, 9Ö8, 9Ö13, 9Ö16

Yukarıda verilen Tablo 4.12 incelendiğinde 19 katılımcının 11'nin sorulan soruya kısmen doğru cevap verdiği, beşinin doğru cevap veremediği ve üçünün ise doğru cevap verdiği görülmektedir. Kısmen başarılı olan katılımcıların cevaplarına ait görseller Görsel 97 ve 98'de, başarısız olan katılımcıların cevapları Görsel 99 ve 100'de ve son olarak başarılı olan katılımcıların cevapları Görsel 101 ve 102'de gösterilmiştir.

Görsel 97 9Ö4 Dördüncü Kanıt İkinci Soru

Kanıt 4'teki üretim faaliyetleri ile günümüzdeki üretim faaliyetleri arasında ne gibi benzerlikler ya da farklılıklar vardır?

EXET Evlerin Bitişik olması, Farklıdır.

Tarım yapması, Evcil hayvanlarla ilgilenmesi benzerliktir.

Görsel 98 9Ö14 Dördüncü Kanıt İkinci Soru

2- Kanıt 4'teki üretim faaliyetleri ile günümüzdeki üretim faaliyetleri arasında ne gibi benzerlikler ya da farklılıklar vardır?

→ Buğday toplama
→

Görsel 97 ve 98 incelendiğinde sorulan soruya kısmen başarılı şekilde cevap veren iki katılımcının cevapları görülmektedir. 9Ö4 sorulan soruya "Tarımın yapılması, evcil hayvanlarla ilgilenilmesi benzerliktir" cevabını verdiği görülmektedir. Çatalhöyük ile günümüz üretim faaliyetlerinin benzerliklerine doğru cevap veren 9Ö4 farklılık olarak

“Evlerin bitişik olması farklıdır” cevabını vermiştir. Evlerin bitişik olması durumunun üretim faaliyetleri ile ilgisi olmadığından dolayı farklılık cevabı yanlış kabul edilmiştir. Dolayısıyla da benzerlik kısmına doğru cevap veren 9Ö4 kısmen başarılı kabul edilmiştir. Bir diğer kısmen başarılı değerlendirilen 9Ö14’ün cevabı “Buğday toplama” şeklinde olduğu görülmektedir. Bu cevap çerçevesinde 9Ö14 kodlu katılımcının verdiği cevabı benzerlik mi farklılık mı için yazdığı belli olmasa dahi her ikisi içinde doğruluk içerebilmektedir. Dolayısıyla da 9Ö14 verdiği cevap neticesinde kısmen başarılı olarak değerlendirilmiştir.

Görsel 99 9Ö1 Dördüncü Kanıt İkinci Soru

- 2- Kanıt 4’teki üretim faaliyetleri ile günümüzdeki üretim faaliyetleri arasında ne gibi benzerlikler ya da farklılıklar vardır?

Ölüleri evlerinin altında saklamaları

Görsel 100 9Ö13 Dördüncü Kanıt İkinci Soru

- 2- Kanıt 4’teki üretim faaliyetleri ile günümüzdeki üretim faaliyetleri arasında ne gibi benzerlikler ya da farklılıklar vardır?

Benzerlik

Farklılık
~~Benzerlik~~ ~~Farklılık~~

Ölülerin evlerin altında
Kanıtlar 5 saklamaları.

TARİH SERİDİ

Görsel 99 ve 100’de dördüncü kanıtın ikinci sorusuna yanlış cevaplar vererek veya cevap veremeyerek başarısız değerlendirilen katılımcıların cevapları görülmektedir. Görsel 99’da verilen 9Ö1 kodlu katılımcının verdiği cevap “Ölüleri evlerinin altında saklamaları” şeklinde olduğu görülmektedir. Verilen cevap üretim faaliyetleri ile ilişkisi olmamasından ötürü yanlış kabul edilmiş dolayısıyla da katılımcı 9Ö1’de başarısız değerlendirilmiştir. Benzer bir durum 9Ö13 içinde geçerlidir. 9Ö13 sorulan soruya “Benzerlik: Ölüleri evlerin altında saklamaları” cevabını vermiştir. 9Ö13, 9Ö1 ile aynı cevabı vermiş olmasından dolayı başarısız olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca 9Ö13 farklılık için cevap yazmış fakat sonrasında cevabını sildiği de görülmektedir.

Benzerlikler-tarımla uğraşmaları,
farklılar - artık elle biçmezler
araçla biçerler

- 2- Kanıt 4'teki üretim faaliyetleri ile günümüzdeki üretim faaliyetleri arasında ne gibi benzerlikler ya da farklılıklar vardır?

Günümüzde tarım ve hayvancılık yapılıyor ama geçmişteki
gibi zor şartlar altında değil. Tarımın daha kolay
olsun diye bir çok teknolojik buluş vardır.
hayvancılık için bir çok yapı oluşturulmuştur.

Kanıt 5 Günümüzde.

TARİH ŞERİDİ

Görsel 101 ve 102'de dördüncü kanıtın ikinci sorusuna doğru cevap veren katılımcıların cevapları görülmektedir. Görsel 101'de yer alan cevap incelendiğinde katılımcı 9Ö2 günümüz ve Çatalhöyük arasındaki üretim faaliyetlerinin benzerliği olarak "Tarımla uğraşmaları" cevabını verirken farklılık olarak "Artık elle biçilmez, araçla biçerler" cevabını vermiştir. Bu cevap günümüz ile Çatalhöyük arasındaki tüm farkları dile getirmekten uzak olsa dahi doğru bir yaklaşımla doğru bir cevap verildiğinden dolayı katılımcı 9Ö2 başarılı olarak değerlendirilmiştir. Görsel 102'de yer verilen bir diğer doğru cevaba bakıldığında ise katılımcı 9Ö18 "Günümüzde tarım ve hayvancılık yapılıyor ama geçmişteki gibi zor şartlar altında değil. Tarımın daha kolay olsun diye birçok teknolojik buluş vardır hayvancılık için birçok yapı oluşturulmuştur günümüzde." cevabını verdiği görülmektedir. Katılımcı 9Ö18 Çatalhöyük ile günümüz arasındaki üretim faaliyetlerinin benzerliğinin tarım ve hayvancılık olduğunu dile getirmiş diğer taraftan da farklılık olarak teknolojik gelişmeler sayesinde bu alanların daha kolay şartlarda yapıldığını dile

getirmiştir. 9Ö18 bir paragraf içinde verdiği cevabın içerisinde hem benzerlikleri hem de farklılıkları vurguladığı için dördüncü kanıtın ikinci sorusunda başarılı değerlendirilmiştir.

Dördüncü kanıt çerçevesinde sorulan iki sorudan sonra katılımcıların başarı durumları aşağıdaki Tablo 4.11’de gösterilmiştir. Tablo 4.11 incelendiğinde 19 katılımcının dördüncü kanıttaki genel durumu gözler önüne serilmektedir.

Tablo 4. 13 Dördüncü Kanıt Geçmiş ile Bugün Karşılaştırması

Katılımcılar Geçmiş ile Bugün Karşılaştırması	
9Ö1	Başarısız
9Ö2	Başarılı
9Ö3	Başarısız
9Ö4	Kısmen Başarılı
9Ö5	Kısmen Başarılı
9Ö6	Kısmen Başarılı
9Ö7	Kısmen Başarılı
9Ö8	Başarısız
9Ö9	Kısmen Başarılı
9Ö10	Kısmen Başarılı
9Ö11	Kısmen Başarılı
9Ö12	Kısmen Başarılı
9Ö13	Başarısız
9Ö14	Kısmen Başarılı
9Ö15	Kısmen Başarılı
9Ö16	Başarısız

9Ö17 Kısmen Başarılı

9Ö18 Başarılı

9Ö19 Başarılı

Tablo 4.13 incelendiğinde 19 kişiden oluşan 9. sınıf katılımcılarından sadece üçü (9Ö2, 9Ö18, 9Ö19) tamamen başarılı bir şekilde kanıtı tamamlamışlardır. Sorulardan birinde başarılı olup diğerinde de kısmen başarılı olan katılımcı sayısı ise altı olarak görülmektedir (9Ö4, 9Ö5, 9Ö7, 9Ö9, 9Ö10, 9Ö11). Sorulan soruların ikisinde de kısmen başarılı olarak değerlendirilen katılımcı sayısı ise beştir (9Ö6, 9Ö12, 9Ö14, 9Ö15, 9Ö17). Aynı sorulardan birinde başarılı diğerinde de başarısız olan katılımcı sayısı ise dördttür (9Ö1, 9Ö3, 9Ö8, 9Ö16). Sorulardan birinde başarısız diğerinde kısmen başarısız olarak değerlendirilen katılımcı sayısı ise bir kişi olarak saptanmıştır (9Ö13). Ayrıca her iki soruda da başarısız olan katılımcı bulunmadığı da saptanmıştır.

9.1.1.5 Kanıt 5 ve kronolojik düşünme becerisi

Müze öncesi etkinliğinin beşinci ve son kanıtı ise bir tarih şerididir. Araştırmacı tarafından hazırlanan tarih şeridi vasıtasıyla katılımcıların iki adet soruya cevap vermeleri beklenmektedir. Bu sorulardan ilki “Çatalhöyük’ün en erken dönemi ne zaman başlamış ve bitmiştir?” sorusundan oluşurken, ikinci sorusu ise “Yandaki tarih şeridine bakarak Çatalhöyük’ün serüvenini yorumlayınız.” sorusundan meydana gelmektedir. Hazırlanan ilk soru tarih şeridini kavramaya yönelik bir soru iken ikinci soru ise kronolojik düşünme becerisinin alt basamaklarından olan “Kronoloji içeren tarihsel verileri ve kaynakları yorumlar.” çerçevesinde hazırlanmıştır. 9. sınıf katılımcılarla birlikte yürütülen müze öncesi etkinliğinin son kanıtının ilk sorusunun başarı durumu aşağıdaki Tablo 4.12’de yer almaktadır.

Tablo 4. 14 Beşinci Kanıt Birinci Soru Başarı Durumu

Başarı Durumları	Katılımcılar
Başarısız	9Ö1, 9Ö2, 9Ö3, 9Ö5, 9Ö6, 9Ö8, 9Ö9, 9Ö10, 9Ö11, 9Ö12, 9Ö14, 9Ö15, 9Ö17, 9Ö18, 9Ö19
Başarılı	9Ö4, 9Ö7, 9Ö13, 9Ö16

Tablo 4.14 incelendiğinde beşinci kanıtın ilk sorusunda katılımcıların büyük çoğunluğunun başarısız olduğu görülmektedir. Müze öncesi etkinliğine katılım sağlamış olan 19 katılımcının 15'i ilk soruyu başarısız bir şekilde tamamlamışlardır. Ayrıca, ilk soruyu başarılı bir şekilde tamamlayan sadece dört katılımcı bulunduğu da görülmektedir. Başarısız bir şekilde tamamlayan katılımcılara ait örnek görseller Görsel 103 ve 104'te başarılı bir şekilde tamamlayan katılımcılara ait örnekler ise Görsel 105 ve 106'da gösterilmiştir.

Görsel 103 9Ö1 Beşinci Kanıt Birinci Soru

1- Çatalhöyük'ün en erken dönemi ne zaman başlamış ve bitmiştir?

5700 - 7500

Görsel 104 9Ö19 Beşinci Kanıt Birinci Soru

1- Çatalhöyük'ün en erken dönemi ne zaman başlamış ve bitmiştir?

MÖ 6000-5700

Görsel 103 ve 104 incelendiğinde beşinci kanıtın ilk sorusuna yanlış cevap veren iki katılımcının cevapları görülmektedir. Görsel 103'te katılımcı 9Ö1'in yanlış cevabına yer verilmiştir. 9Ö1 verdiği yanlış cevapta Çatalhöyük'ün erken dönemi için "5700- 7500" cevabını yazmıştır. Bir diğer yanlış cevap veren katılımcı 9Ö19 ise Çatalhöyük'ün en erken devrini "M.Ö 6000- 5700" yılları arasında olduğunu kaleme almıştır. 9Ö1 ve 9Ö19 haricinde diğer 13 katılımcı da benzer hataları yapmışlardır. Dolayısıyla da beşinci kanıtın ilk sorusunda başarısız olarak değerlendirilmişlerdir.

1- Çatalhöyük'ün en erken dönemi ne zaman başlamış ve bitmiştir?

7500 - 7200

1- Çatalhöyük'ün en erken dönemi ne zaman başlamış ve bitmiştir?

7500 - 7200

Görsel 105 ve 106 incelendiğinde ilk soruya verilen doğru cevaplardan örnekler görülmektedir. Çatalhöyük kentinin en erken devirleri M.Ö 7500 ile 7200 yılları arasına tarihlendiği kanıt olarak verilen tarih şeridinin ilk basamağında yazılı bir şekilde bulunmaktadır. 9Ö4 ve 9Ö16 cevaplarında milattan önce diye belirtmemişlerdir. Fakat tarih şeridinde verilen tarih aralığını doğru yazdıklarından dolayı başarılı olarak değerlendirilmişlerdir.

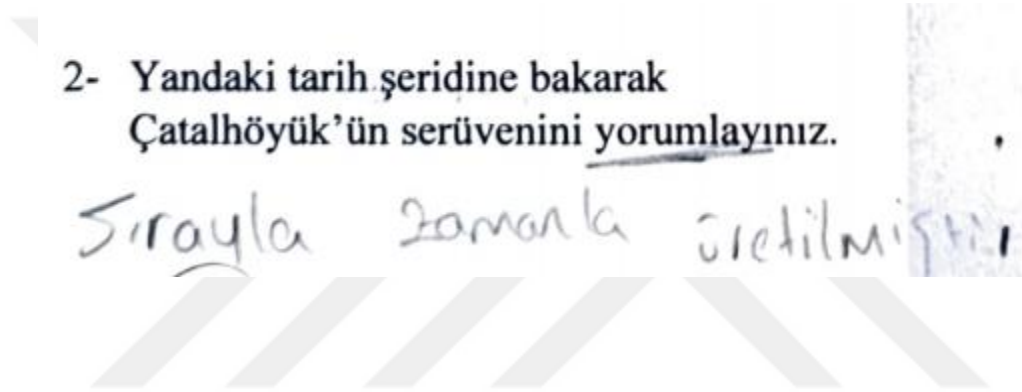
Beşinci kanıtın ikinci sorusunun başarı durumu aşağıdaki Tablo 4.15'te gösterilmiştir. Tablo 4.15 incelendiğinde 9. sınıf katılımcılarının büyük çoğunluğunun soruyu yanlış yaptığı veya yapamadığı görülmektedir. Tarih şeridini yorumlama üzerine hazırlanmış soruda katılımcılardan sadece üçü başarılı olmuşlardır.

Tablo 4. 15 Beşinci Kanıt Kronoloji Yorumlama

Başarı Durumları	Katılımcılar
Başarılı	9Ö6, 9Ö16, 9Ö19
Başarısız	9Ö1, 9Ö2, 9Ö3, 9Ö4, 9Ö5, 9Ö7, 9Ö8, 9Ö9, 9Ö10, 9Ö11, 9Ö12, 9Ö13, 9Ö14, 9Ö15, 9Ö17, 9Ö18

Tablo 4.15'te gösterilen başarı durumlarına ait görseller aşağıda verilmiştir. Aşağıda verilen Görsel 107 ve 108'de başarısız örnekler yer alırken Görsel 109, 110 ve 111'de başarılı örnekler yer almaktadır.

Görsel 107 9Ö1 Beşinci Kanıt İkinci Soru

Görsel 108 9Ö18 Beşinci Kanıt İkinci Soru

2- Yandaki tarih şeridine bakarak
Çatalhöyük'ün serüvenini yorumlayınız.

Etkinlik süresi 20 dakikadır.

Çatal höyük bir çok
kapıdan oluşur

Yukarıda verilen Görsel 107 ve 108 incelendiğinde beşinci kanıtın ikinci sorusuna verilen yanlış cevaplardan örnekler görülmektedir. Görsel 107'de katılımcı 9Ö1'e ait cevap bulunmaktadır. 9Ö1 cevabında "sırayla, zamanla üretilmiştir." demiştir. 9Ö1 bu cevabıyla Çatalhöyük'ün serüveni hakkında doğru bir yorumlama yapamamıştır bu sebepten dolayı

da başarısız olarak nitelendirilmiştir. Bir diğer başarısız cevap 9Ö18'den gelmiştir. 9Ö18'e ait cevap yukarıdaki Görsel 108'de yer almaktadır. Görsel 108 incelendiğinde katılımcı 9Ö18'in "Çatalhöyük birçok yapıdan oluşuyor..." cevabını verdiği görülmektedir. 9Ö18 verdiği cevapta kurmaya başladığı cümleyi tamamlamadan bıraktığı görülmektedir. Dolayısıyla da 9Ö18'de başarısız olarak değerlendirilmiştir. Başarısız olarak değerlendirilen diğer katılımcıların da benzer cevaplar verdiği görülmektedir. Öte yandan bazı katılımcılar tarih şeridinde var olan cümleleri bir araya getirerek cevaplar vermişlerdir.

Görsel 109 9Ö6 Beşinci Kanıt İkinci Soru

**2- Yandaki tarih şeridine bakarak
Çatalhöyük'ün serüvenini yorumlayınız.**

insanların gelişim hayatı geçip
gelişmesini anlatır

Görsel 110 9Ö16 Beşinci Kanıt İkinci Soru

**2- Yandaki tarih şeridine bakarak
Çatalhöyük'ün serüvenini yorumlayınız.**

Çatalhöyük Nüfuslarının fazla

Etkinlik süresi 20 dakikadır.

olduğu için kente yaşamak
zorlanmıştır ve kent
terk edilmiştir

**2- Yandaki tarih şeridine bakarak
Çatalhöyük'ün serüvenini yorumlayınız.**

Etkinlik süresi 20 dakikadır.

Çatalhöyük'ün ilk kurulması
değişimi, gelişimi ve çöküşü

Görsel 109, 110 ve 111'de verilen görsellerde doğru yorumlama yapılan cevaplar görülmektedir. Görsel 109'da katılımcı 9Ö6 sorulan soruya “İnsanların yerleşik hayata geçip gelişmesini anlatır.” cevabını verdiği görülmektedir. Bir diğer doğru yorumlama başarısı gösteren katılımcı 9Ö16 ise sorulan soruya “Çatalhöyük'te nüfusun fazla olduğundan dolayı kentte yaşamak zorlaşmıştır ve kent terk edilmiştir.” cevabını verdiği görülmektedir. Doğru yorumlama yapan üçüncü ve son katılımcı olan 9Ö19 ise sorulan soruya “Çatalhöyük'ün ilk kurulması, değişimi, gelişimi ve çöküşü” cevabını vermiştir. Verilen üç cevaba da bakıldığında özgün olarak yorumlandığı görülmektedir. Bu sebepten dolayı bu üç katılımcının cevapları doğru yorumlama olarak kabul edilmiş ve başarılı olarak değerlendirilmişlerdir.

Müze öncesi etkinliğinin beşinci ve son kanıtı olan tarih şeridi kanıtına verilen cevapların genel durumu aşağıdaki tablo 4.16'da yer almaktadır.

Tablo 4. 16 Beşinci Kanıt Kronolojiyi Yorumlama

Katılımcılar	Birinci Soru	İkinci Soru
9Ö1	Başarısız	Başarısız
9Ö2	Başarısız	Başarısız
9Ö3	Başarısız	Başarısız
9Ö4	Başarılı	Başarısız
9Ö5	Başarısız	Başarısız
9Ö6	Başarısız	Başarılı
9Ö7	Başarılı	Başarısız
9Ö8	Başarısız	Başarısız
9Ö9	Başarısız	Başarısız
9Ö10	Başarısız	Başarısız
9Ö11	Başarısız	Başarısız
9Ö12	Başarısız	Başarısız
9Ö13	Başarılı	Başarısız
9Ö14	Başarısız	Başarısız
9Ö15	Başarısız	Başarısız
9Ö16	Başarılı	Başarılı
9Ö17	Başarısız	Başarısız
9Ö18	Başarısız	Başarısız
9Ö19	Başarısız	Başarılı

Katılımcıların genel durumlarına bakıldığında her iki soruya da doğru cevap veren katılımcı sayısı sadece birdir. Her iki soruya da doğru cevap veren katılımcı 9Ö16 iken iki sorudan en az birinde başarılı olan katılımcılar 9Ö4, 9Ö6, 9Ö7, 9Ö13 ve 9Ö19 olarak saptanmıştır. Geri kalan 13 katılımcının hepsi her iki soruyu da başarısız bir şekilde sonuçlandırmışlardır.

9.1.1.6 Müze öncesi etkinliği ve kronolojik düşünme becerisi genel değerlendirmesi

Dokuzuncu sınıf katılımcılarla birlikte yapılan müze öncesi etkinliğinin genel değerlendirmesi kapsamında her kanıtta genel başarı durumları tek bir tabloda birleştirilmiş ve ortaya çıkan sonuçlar aşağıdaki Tablo 4.15'te yer almıştır.

Tablo 4. 17 9. Sınıf Müze Öncesi ve Kronolojik Düşünme Becerisi Genel Değerlendirme

Katılımcılar	Geçmiş ile Bugün Karşılaştırması	Geçmiş ile Bugün Karşılaştırması	Zaman Kavramları	Geçmiş ile Bugün Karşılaştırması	Kronolojiyi Yorumluyorum
9Ö1	Başarılı	Başarılı	Başarılı	Kısmen Başarılı	Başarısız
9Ö2	Başarılı	Başarılı	Başarılı	Başarılı	Başarısız
9Ö3	Kısmen Başarılı	Kısmen Başarılı	Başarısız	Kısmen Başarılı	Başarısız
9Ö4	Başarılı	Kısmen Başarılı	Başarısız	Başarılı	Kısmen Başarılı
9Ö5	Başarılı	Başarılı	Başarısız	Başarılı	Başarısız
9Ö6	Başarılı	Başarılı	Kısmen Başarılı	Kısmen Başarılı	Kısmen Başarılı
9Ö7	Başarılı	Başarılı	Başarılı	Başarılı	Kısmen Başarılı
9Ö8	Başarılı	Başarılı	Başarılı	Kısmen Başarılı	Başarısız
9Ö9	Başarısız	Başarılı	Kısmen Başarılı	Başarılı	Başarısız
9Ö10	Başarılı	Başarılı	Kısmen Başarılı	Başarılı	Başarısız
9Ö11	Başarılı	Başarılı	Başarısız	Başarılı	Başarısız

9Ö12	Başarılı	Başarılı	Başarısız	Kısmen Başarılı	Başarısız
9Ö13	Başarılı	Kısmen Başarılı	Kısmen Başarılı	Başarısız	Kısmen Başarılı
9Ö14	Başarılı	Başarılı	Başarılı	Kısmen Başarılı	Başarısız
9Ö15	Başarılı	Kısmen Başarılı	Başarılı	Kısmen Başarılı	Başarısız
9Ö16	Kısmen Başarılı	Kısmen Başarılı	Başarısız	Kısmen Başarılı	Başarılı
9Ö17	Başarısız	Başarılı	Başarısız	Kısmen Başarılı	Başarısız
9Ö18	Kısmen Başarılı	Kısmen Başarılı	Başarılı	Başarılı	Başarısız
9Ö19	Başarılı	Başarılı	Başarılı	Başarılı	Kısmen Başarılı

Yukarıda verilen Tablo 4.17 incelendiğinde 9. Sınıf katılımcılarının müze öncesi etkinliklerindeki kanıtlardaki ve kronolojik düşünme becerisindeki genel başarı durumları görülmektedir. Katılımcıların her iki kısmen başarılı değerlendirmeleri bir başarıya eşit olarak değerlendirilmiştir. Dolayısıyla da herhangi bir katılımcının kronolojik düşünme becerisinde başarılı olmaları için geçmiş ile bugün karşılaştırması, zaman kavramları ve kronolojiyi yorumluyorum bölümlerinde başarıya sahip olmaları gerekmektedir. Yapılan değerlendirmeler sonucunda kronolojik düşünme becerisinde başarılı olan katılımcı sayısı dört başarısız olan katılımcı sayısı ise 15 olarak saptanmıştır. Tablo 4.17 incelendiğinde katılımcılardan 9Ö6, 9Ö7, 9Ö13 ve 9Ö19'un kronolojik düşünme becerisine sahip oldukları görülmektedir. Geriye kalan 15 katılımcının 15'i de geçmiş ile bugün karşılaştırmasında başarılı olurken zaman kavramları ya da kronoloji yorumlama etkinliklerinden başarısız olduğu görülmektedir. Bu sebepten ötürü müze öncesi etkinliği çerçevesinde kronolojik düşünme becerisini kazanamadıkları görülmektedir.

4.1.2 Müze Sırası Etkinliği ve Kronolojik Düşünme Becerisi

Dokuzuncu sınıf katılımcılarla birlikte gerçekleştirilen müze sırası etkinliği Çatalhöyük Antik Kenti'nde geçen bir günün hikayesi üzerine kurgulanmıştır. Bu kurgu üzerinden katılımcılar Çatalhöyük'te geçen bir günü hikayelerinde kaleme almışlardır. Kaleme aldıkları hikayelerin içerisinde zaman kavramları kullanmaları ve günün şartlarına uygun bir hikaye yazmaları değerlendirme kriterleridir. Çatalhöyük şartlarına uygun olmayan hikayeler başarısız olarak değerlendirilirken, o günün şartlarına uygun olan hikayeler başarılı olarak değerlendirilmiştir. Günün şartlarına uygun kaleme alınan hikayelerde geçmiş ayırt etmesi ve zaman kavramlarını kullanacaklarından ötürü kronolojik düşünme becerisinin aktif olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Müze sırası etkinliği çerçevesinde kaleme alınan hikayelerdeki kronolojik düşünme becerilerinin başarı durumları aşağıdaki Tablo 4.18'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 18 Müze Sırası ve Kronolojik Düşünme Becerisi Başarı Durumları

Katılımcılar	Başarı Durumu
9Ö1	Başarısız
9Ö2	Başarılı
9Ö3	Başarılı
9Ö4	Başarısız
9Ö5	Başarısız
9Ö6	Başarısız
9Ö7	Başarılı
9Ö8	Başarısız
9Ö9	Başarısız
9Ö10	Başarılı
9Ö11	Başarılı
9Ö12	Başarısız

9Ö13	Başarısız
9Ö14	Başarılı
9Ö15	Başarısız
9Ö16	Başarısız
9Ö17	Başarılı
9Ö18	Başarısız
9Ö19	Başarılı

Yukarıda verilen Tablo 4.18 incelendiğinde 9. sınıf katılımcılarının müze sırası etkinliği çerçevesinde kronolojik düşünme becerilerine dair başarı durumları görülmektedir. Tablo 4.18 incelendiğinde on dokuz katılımcının sekizi başarılı olurken 11'inin başarısız olduğu saptanmıştır. Başarısız olan katılımcıların hikayelerinden örnekler Görsel 112 ve 113'te gösterilirken başarılı olan katılımcıların örnekleri ise Görsel 114 ve 115'te yer almaktadır.

Görsel 112 9Ö4 Müze Sırası Etkinliği

Aile'min Catalhöyük'te Yaşamı
 Bir zamanlar bir Aile varmış. O Aile Catalhöyük'te yaşamış. O Ailede iki kız yaşamış ve Anne baba vermiş. O Aile bir gün bir ev yapmaya karar vermiş. O Evi kirece olmamış. İgin Evini kumla yaptılar. ve kirece yaras. O eve taşındılar eve girdikleri gece. O iki kız evi boşalt. gittiği için evi beğenmediler ve gidip babalarına söylediler babaları Evini iğni şekiller çizip boya yaptılar. Sonra iki kız arkadaşlarına inandırmışlardı. Sonra o evin iğni huzur bir halatla deranı Ettiler. Sonra bir iki Ay aradan geçti.

Babaları Hastalandı. Çok ağır bir Hastaydı. Kalkamıyordu. Yemek yiyemiyordu. Su içemiyordu. O yüzden Babaları. Yetat etti. ve o iki kız çok üzüldü ve babalarını onların yanında gitmesini istemiyordu. O yüzden cesedini evin iğinde bıraktılar ve Anneleriyle o yerde yaşamaya Deranı ettiler.

M.Ö 2. yüzyılları aralarında geçen 5 çocukten oluşan bu aile Geçimkını tarım ve hayvancılık yaparak geçirirlermiş çocuklarının en büyüğü babasıyla beraber hayvanları otlatır. Geniş kabanlar ise Annelerine verdin eder. Kimisi demde Ekmek yapar kimisi kurdşine bakar diğvide Amesiyle beraber Ekinlerle uğraşırmış. Akşam olduğunda hayvanlarına doyacak Yoktur. Anneleri taşları sörtüşürür Ateşi yaker ve topladığı otlardan güzel bir çorba yaparmış. ve Afiyetle yerlmiş. Evın girişi demden olan bu ev bazen kötü sonuçlara da yol açabiliyor Anne bir gün yine dışlara giderken merdivenlerden çıkarken Ayağına takılıp düşmüş ve Ayağını incitmiştir. bu yüzden Ailenin işi biraz zorlaşmıştır. ama hergün engele karsı hep dik durmuşlar ve hiç şikmenişler. Seni Hergei devir olursa olsun Her türlü engele karsı çıkılabilir

Yukarıda verilen Görsel 112 ve 113 incelendiğinde kronolojik düşünme becerisi ve müze sırası etkinliğinde başarısız olan iki katılımcıların kaleme aldıkları hikayeler görülmektedir. Görsel 112’de katılımcı 9Ö4’ün kaleme aldığı hikayede Çatalhöyük döneminin izleri görülmemektedir. Ayrıca 9Ö4’ün hikayesinde hiçbir zaman kavramı yer almamıştır. Bu sebeplerden ötürü 9Ö4 bu etkinlik çerçevesinde başarısız kabul edilmiştir. Katılımcı 9Ö4’e benzer bir durumda katılımcı 9Ö18’de de yer almaktadır. 9Ö18 kaleme aldığı hikayede “M.Ö 2. yüzyılları” diyerek zaman kavramı kullanmış olsa dahi yanlış bir zaman aralığından bahsetmiştir. Hikayenin dönemin şartlarına uyduğu görülmekle birlikte yazılan hikayenin zaman aralığının yanlış olması ve hikayenin nerede geçtiğinin açık

olmaması dolayısıyla başarısız olarak değerlendirilmiştir. Öte yandan yazılan hikaye neolitik devirde yaşanabilecek bir olaylar kurgusuna sahip olmasına rağmen Çatalhöyük kentinin şartlarını tam olarak yansıtmamaktadır.

Görsel 114 9Ö2 Müze Sırası Etkinliği

Bir udamla aylesi konya catalhöyü m.ö. 3000 yllarda yaşıyor.
Kıyafetlerin hayvan kürklerinden yaparlar o yüzden Aykırı'nın Babası hayvan
avlamaya gideriyor aykırı'nın annesi ve çocukları Tarımlar ve hayvanlarla
ilgileniyor. Bir çocuk ölmüş ve öldükten sonra onu gömüp evlerin altına
gömüldüler. Akşamı yakın evin annesi bulmuş ölüp evdeki kızıyla
ekmek yapıyorlar bütün aile damdan içeri girip yemek yemeye başladılar
ve herkes kürklerin üzerinde yatmaya başladılar. Ertesi gün evin Babası
en büyük erkek Çocuğu avlamaya götürdü evin Annesi ve diğer çocuklarını
alıp yeni ev için kil ve çamur toplamaya gittiler ve Aile Babası ve en büyük
erkek çocuk bir domuz ve bir bosa avladılar ve eve getirmeye başladılar
eve getirdikleri evin annesinde çocukları hayvanları besleyip avladıkları
hayvanları kızıyordu yediler

Görsel 115 9Ö19 Müze Sırası Etkinliği

MÖ 3000'li yıllarda yapılmış Catalhöyük evlerinden
birinde gezdim gerçekten günümüzden çok farklıymış mesela
evlerin girişleri damdan, ölümlerini evlerin altına gömüyorlar-
mış, evler birbirlerine bitişik, evlerin geçeli çamurdan,
kilden ve kireatten yapılmış çok ilginç gelmişti bana.
O dönemde hayvancılıkla ve tarımla ilgilenenlerde varmış.
O zamanlarda insanlar ekmeklerini bacası dama doğru
olan topraktan yapılmış ocaklar kullanırmış insanlar
ocakların içinde ateş yakıp hem ısınır hem de yemekleri
onları pişirirmiş benim bir günlük Catalhöyük maceram
böyle umarım iyi anlatabilmişimdir beni dinlediğiniz
için hepinize teşekkür ederim. Hoşça kalın

Görsel 114 ve 115 incelendiğinde ise müze sırası etkinliğinde başarılı olan iki katılımcıya ait örnekler görülmektedir. Görsel 114’te verilen 9Ö2 kodlu katılımcıya ait olan hikaye incelendiğinde hikayenin “*Bir adamla ailesi Konya Çatalhöyük’te M.Ö 3000’li yıllarda yaşıyor.*” cümle ile başladığı görülmektedir. Bu cümle çerçevesinde katılımcının yazmaya başladığı hikayenin Çatalhöyük’te geçtiği belli olmaktadır. Ayrıca katılımcı 9Ö2 milattan önce 3000’li yıllar diyerek zaman kavramlarından birini kullanmış ve hikayenin zamanını da belirtmiştir. 9Ö2 hikayenin devamında geçimlerinin tarım ve hayvancılıkla yapıldığını kaleme alırken öte yandan avlanma serüvenlerinin de olduğu dile getirmiştir. Bu bilgiler ışığında 9Ö2’nin yazdığı hikaye dönemin şartlarına uygun olduğu sonucuna varılmış ve dolayısıyla katılımcı 9Ö2’nin kronolojik düşünme becerisine sahip olduğu saptanmıştır.

Müze sırası etkinliğinde başarılı kabul edilen bir diğer katılımcı 9Ö19’un kaleme aldığı hikaye yukarıdaki Görsel 115’te yer almaktadır. Görsel 115 incelendiğinde 9Ö19’un kaleme aldığı hikayenin ilk cümlesi “*M.Ö 3000’li yıllarda yapılmış Çatalhöyük evlerinden birinde gezdim.*” olduğu görülmektedir. Katılımcı 9Ö19 kaleme aldığı hikayenin kurgusunu bir günlük Çatalhöyük’e yapılan turistik gezi çizgisinde yazdığı görülmektedir. Katılımcı 9Ö19’un kaleme aldıkları tam olarak hikaye olarak değerlendirilmese de yazdıkları bilgiler ışığında doğru izlenimler ve bilgiler aktardığı görülmektedir. Dönemin şartlarını aktarırken zaman kavramlarından olan milattan önce kavramının da kullanıldığı görülmektedir. Katılımcı 9Ö19 hem dönemin şartlarını doğru aktardığı hem de zaman kavramlarını kullandığı gerekçeleriyle kronolojik düşünme becerisinde başarılı olarak değerlendirilmiştir.

4.1.3 Müze Sonrası Etkinliği ve Kronolojik Düşünme Becerisi

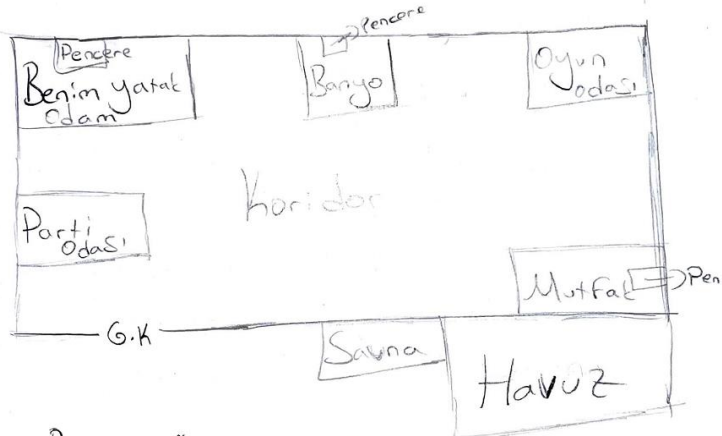
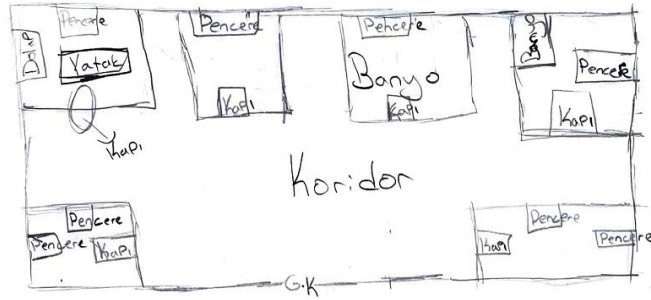
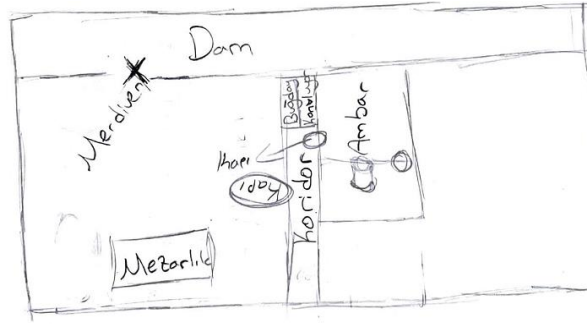
Dokuzuncu sınıf katılımcıları için son tasarlanan etkinlik kroki çizimi etkinliğidir. Kroki çizimi etkinliği ile katılımcılardan Çatalhöyük’te yer alan evlerin krokisi, kendi yaşadıkları evin krokisini ve gelecekte yaşamayı hayal ettikleri evlerin krokisini çizmeleri istenmiştir. Sonrasında ise çizilen üç krokinin benzerliklerini ve farklılıklarını anlatan bir paragraf kaleme almaları istenmiştir. Çizilen krokiler ve yazılan paragrafların incelenmesinin temel kriteri katılımcıların geçmiş, bugün ve gelecek arasında ayırım yapıp yapamadığıdır. Bu çerçevede değerlendirilen katılımcı çıktılarına ait başarı durumları aşağıdaki Tablo 4.19’da gösterilmiştir.

Tablo 4. 19 Müze Sonrası Etkinliği ve Kronolojik Düşünme Becerisi Başarı Durumu

Katılımcılar	Kroki
9Ö1	Başarısız
9Ö2	Başarısız
9Ö3	Başarılı
9Ö4	Başarılı
9Ö5	Başarılı
9Ö6	Başarısız
9Ö7	Başarılı
9Ö8	Başarısız
9Ö9	Kısmen Başarılı
9Ö10	Kısmen Başarılı
9Ö11	Kısmen Başarılı
9Ö12	Kısmen Başarılı
9Ö13	Kısmen Başarılı
9Ö14	Başarılı
9Ö15	Başarılı
9Ö16	Kısmen Başarılı
9Ö17	Başarısız
9Ö18	Kısmen Başarılı
9Ö19	Başarılı

Tablo 4.19 incelendiğinde dokuzuncu sınıf katılımcılarının kroki çizme etkinliğindeki başarı durumları görülmektedir. Müze sonrası etkinliği çerçevesinde kronolojik düşünme becerisi için tasarlanan kroki çizimi etkinliğinde 19 katılımcıdan yedisi kısmen başarılı olurken, altısı başarılı ve beşi ise başarısız olduğu saptanmıştır. Kısmen başarılı olan katılımcıların görselleri Görsel 116, 117’de, başarılı olan katılımcıların görselleri Görsel 118, 119’da ve başarısız olan katılımcıların görselleri Görsel 120 ve 121’de gösterilmiştir.

Görsel 116 9Ö9 Müze Sonrası Etkinliği

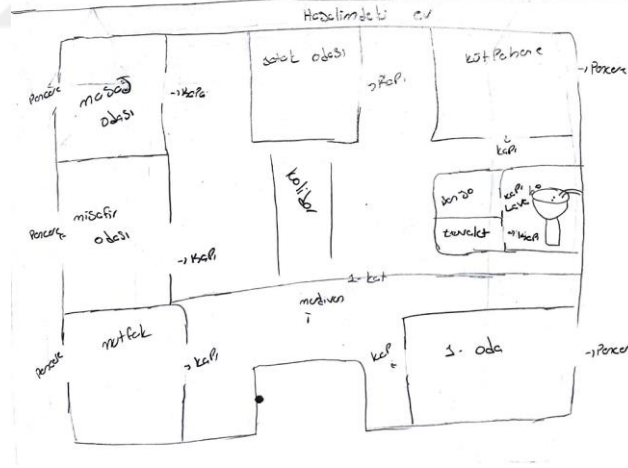
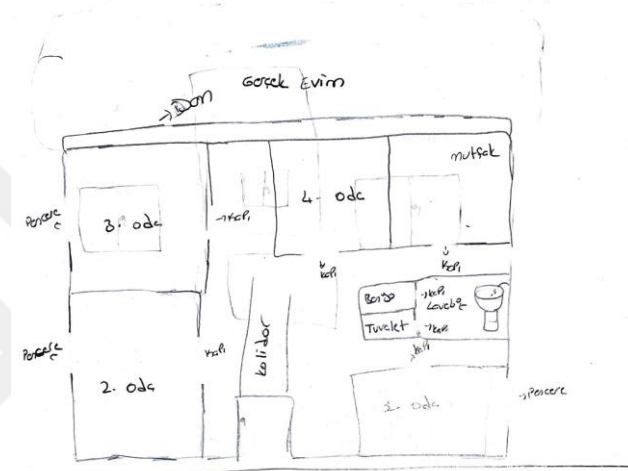
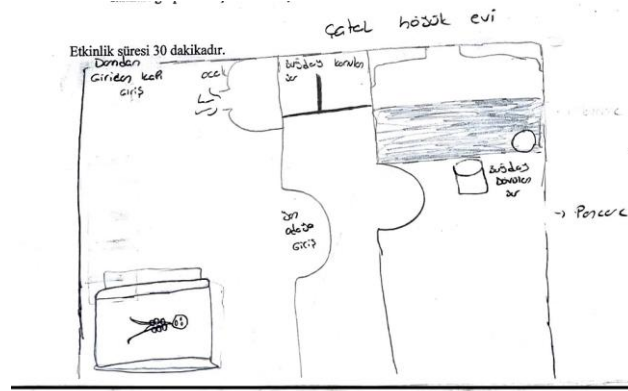
Benzerlikler

Dam
Odalar

Farklılıklar

Kapi,
Pencere
Odalar
Giriş yeri

Görsel 117 9Ö18 Müze Sonrası Etkinliği

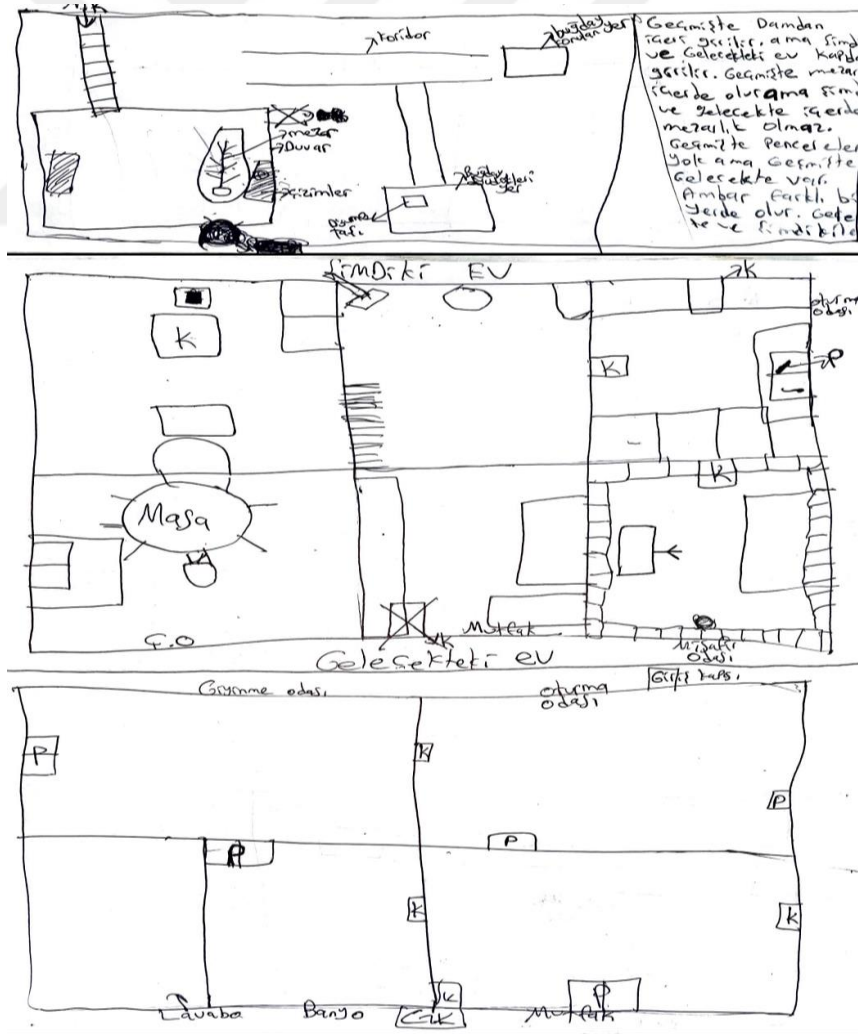
Germiştir. Kato şartlarından dolayı evleri daimi giriş ve çıkışları dünden olduğu gibi kırılgan kırılganlar vardı. Bugüne bakarsak teknoloji daha gelişti için şartlar daha iyi olduğu için bir çok kişi kölelere bağlanmaktadır ve giriş ve çıkışları dünden değildir. gelecekte ise teknolojinin çok daha çok geliştiğini farz etmek daha büyük yoldan yola çıkarak yazının icadından önceki dönemlerde inada çıkarımlarda bulunur. evler daha esnek daha konfor.

Analiz ve Yorum

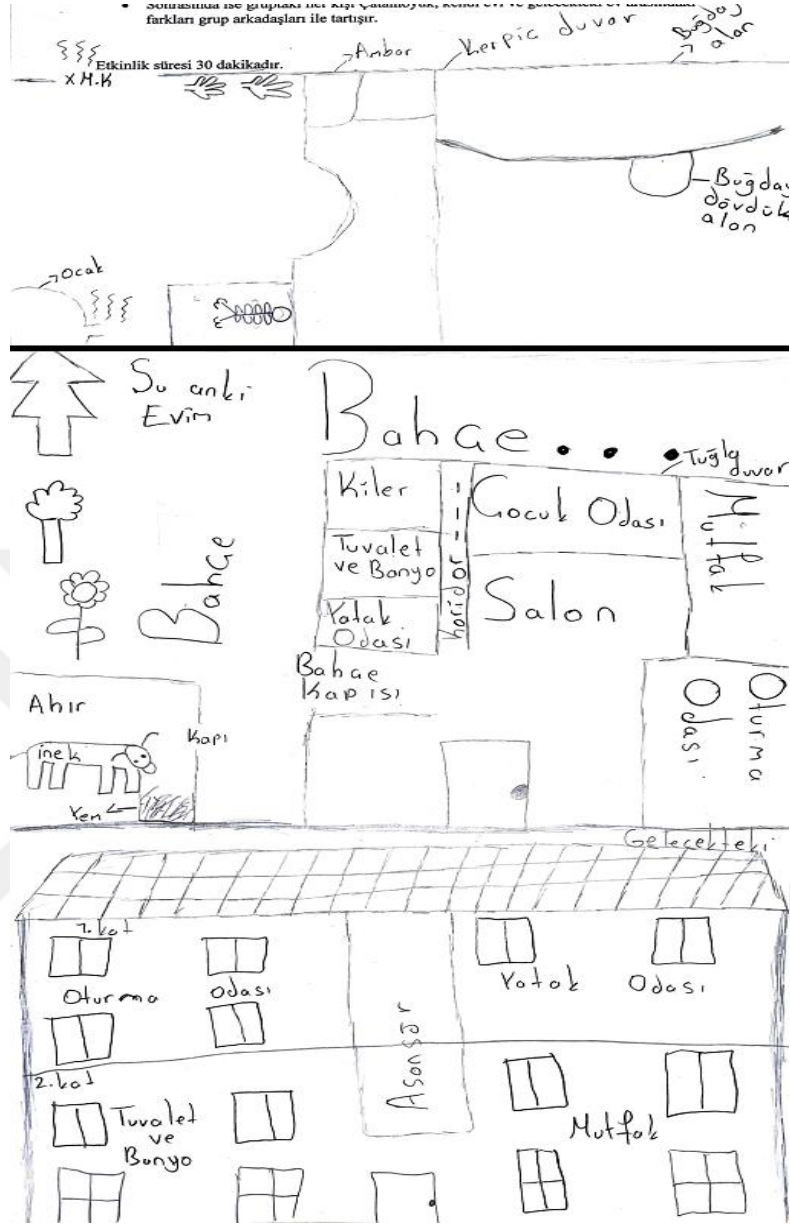
İçerik Düşünme

Yukarıda verilen Görsel 116 ve 117 incelendiğinde müze sonrası etkinliğinde kısmen başarılı katılımcıların kroki çizimi etkinliğine verdikleri cevaplar görülmektedir. 9Ö9 kodlu katılımcının Görsel 116'daki çizimi ve yazdığı benzerlik ile farklılıklar incelendiğinde 9Ö9 çizimini eksiksiz yapması ve kaleme aldığı benzerlik ve farklılıklarda yüzeysel birkaç noktaya parmak basmasından dolayı kısmen başarılı olarak değerlendirilmiştir. 9Ö18 kodlu katılımcının krokileri ve kaleme aldığı paragraf incelendiğinde krokileri eksiksiz çizdiği, paragrafta ise teknolojinin gelişmesi ile evlerin daha büyük, daha sağlam ve daha konforlu olacağını yazmıştır. Ayrıca 9Ö18 yazdığı paragrafta eve girişlerin farklı olduğunu dile getirmiştir. Fakat etkinliğin istediği şekilde geçmiş, günümüz ve gelecek arasında ayırım yapamamış sadece birkaç cümle kurarak kısmen ayırım yapabildiğini göstermiştir. Bu sebepten dolayı da 9Ö18 kodlu katılımcı kısmen başarılı olarak değerlendirilmiştir.

Görsel 118 9Ö3 Müze Sonrası Etkinliği

Görsel 119 9Ö19 Müze Sonrası Etkinliği

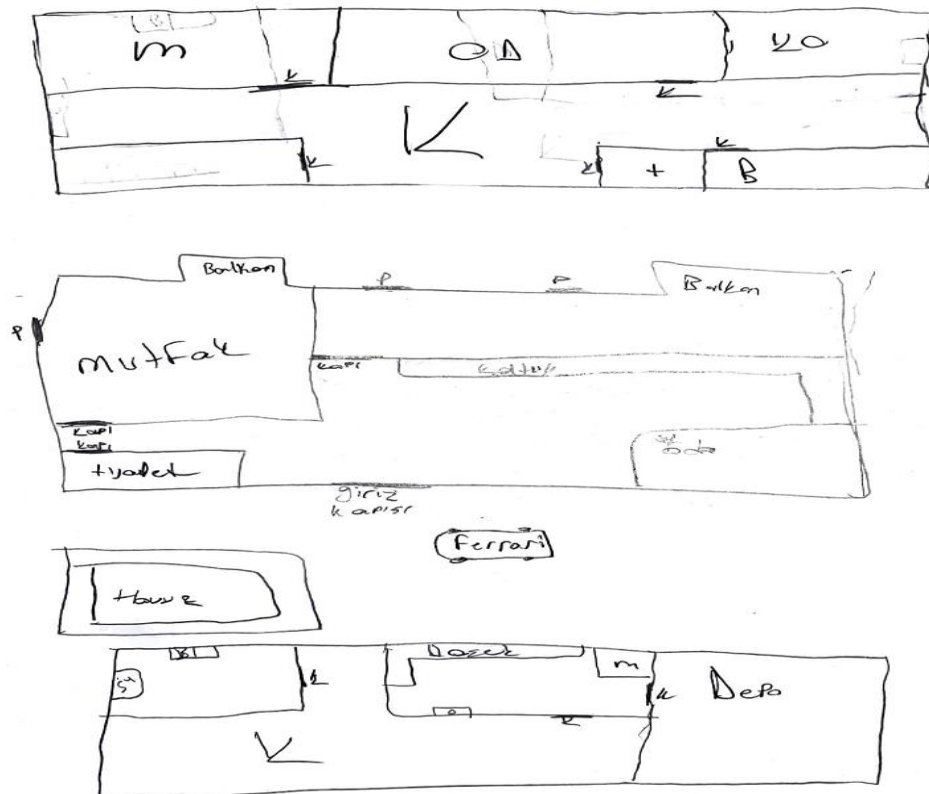
nın ayrı kapısı var, mutfak var ama gelecekteki evim için hiç bir şey almadım diyafonum var, yerden ısıtmalı, aşansörüm var ve en önemlisi ise bahçemde ciçek, domates patlıcan ekdim herkesi güzel, huzurlu, mutlu ve daha güzel ev dilerim.

Müze Sonrası Etkinliği

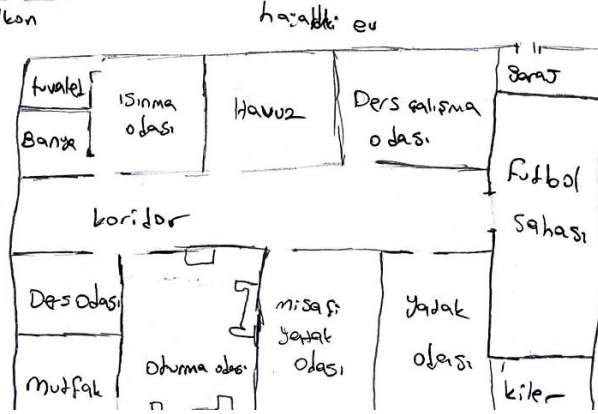
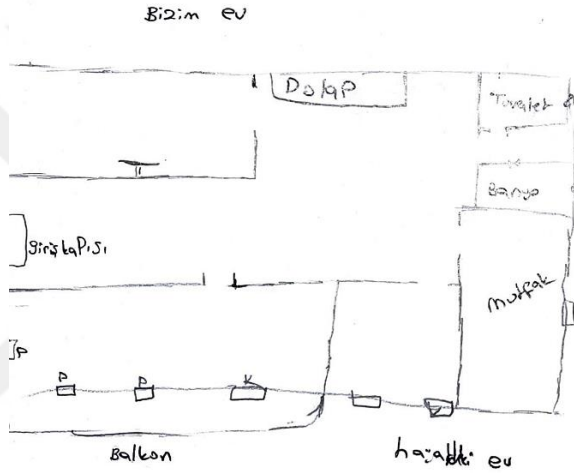
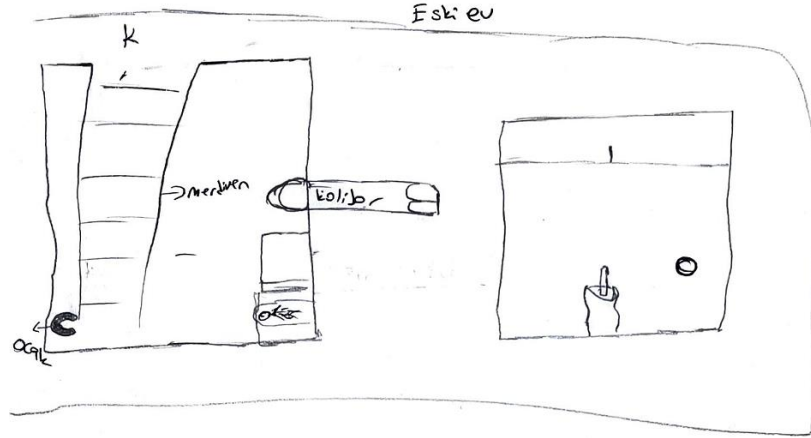
Görsel 118 ve 119 incelendiğinde kroki çiziminde başarılı olan iki katılımcının çıktıları görülmektedir. Görsel 118’de katılımcı 9Ö3’ün çizdiği krokiler eksik olsa dahi kaleme aldığı paragrafa bakıldığında Çatalhöyük’te olan ve bugün olmayan veyahut Çatalhöyük’te olmayıp bugün olan objelerden bahsetmektedir. Sonrasında ise aynı objelerin gelecekte nasıl olacaklarına dair izlenimlerini de yazmıştır. Katılımcı 9Ö3 yazdığı paragraf

neticesinde geçmiş, bugün ve gelecek arasında ayırım yapabildiğini göstermiştir bu sebepten dolayı da başarılı olarak değerlendirilmiştir. Görsel 119 incelendiğinde ise krokilerin yeterli olduğu görülmektedir. Çatalhöyük’e ait olan kroki, bugüne ait olan kroki ve geleceğe ait olan krokiler arasında önemli farklar göze çarpmaktadır. Diğer taraftan 9Ö19’un kaleme aldığı paragrafta Çatalhöyük’teki evlere çatıdan girildiğini, günümüzde ve gelecekte ise böyle olmadığını dile getirmiştir. 9Ö19 gelecekteki evini tanımlarken bahçeli, diyafonlu, asansörlü ve yerden ısıtılmalı olması gerektiğini dile getirmiştir. Katılımcı geçmiş, bugün ve gelecek arasında yaptığı ayrımlar dolayısıyla başarılı olarak değerlendirilmiştir.

Görsel 120 9Ö1 Müze Sonrası Etkinliği

Görsel 121 9Ö2 Müze Sonrası Etkinliği

Şimdiki evim çok eski çok konforsuz. Hayatlık ev futbol sahası da vardır Rtb
Gök sevdini için Rtbol sahası koydum

Kroki çizimi etkinliğinde başarısız olan katılımcılardan 9Ö1 ve 9Ö2'ye ait olan görseller yukarıdaki Görsel 120 ve 121'de gösterilmiştir. Görsel 120'de yer alan ve 9Ö1'e ait olan krokiler incelendiğinde krokilerde hataların olduğu görülmektedir. İlk çizilen kroki yani Çatalhöyük'e ait olan krokiye bakılırsa tek bir odadan oluşan bir yapı olduğu düşünüldüğü fark edilmektedir fakat Çatalhöyük'teki evlerin birden fazla odası olduğu bilinmektedir. Ayrıca katılımcı 9Ö1 çizdiği krokileri açıklayacak ve farkları ile benzerliklerini dile getireceği paragrafı kaleme almadığı saptanmıştır. Bu sebeplerden dolayı da 9Ö1 kroki etkinliğinde başarısız kabul edilmiştir. Benzer bir durum 9Ö2 için de geçerlidir. 9Ö2'nin çizdiği krokiler yukarıdaki Görsel 121'de gösterilmiştir. 9Ö2 krokileri doğru bir şekilde çizmiş olmasına rağmen krokileri anlatacak ve benzerlik ile farkları açıklayacak paragrafı kaleme almadığı görülmektedir. Bu sebepten dolayı 9Ö2'de kroki etkinliğinde başarısız kabul edilmiştir.

4.1.4 9. Sınıf Kronolojik Düşünme Becerisi Genel Değerlendirmesi

Dokuzuncu sınıf katılımcıları ile birlikte yapılan etkinliklerin genel başarı durumları ve kronolojik düşünme becerilerine dair sonuçlar aşağıdaki Tablo 4.20'de verilmiştir.

Tablo 4. 20 9. Sınıf Kronolojik Düşünme Becerisi Genel Durum Değerlendirmesi

Katılımcılar	Müze Öncesi	Müze Sırası	Müze Sonrası
9Ö1	Başarılı	Başarısız	Başarısız
9Ö2	Başarılı	Başarılı	Başarısız
9Ö3	Başarısız	Başarılı	Başarılı
9Ö4	Başarılı	Başarısız	Başarılı
9Ö5	Başarısız	Başarısız	Başarılı
9Ö6	Başarılı	Başarısız	Başarısız
9Ö7	Başarılı	Başarılı	Başarılı
9Ö8	Başarılı	Başarısız	Başarısız
9Ö9	Başarısız	Başarısız	Kısmen Başarılı
9Ö10	Başarılı	Başarılı	Kısmen Başarılı
9Ö11	Başarılı	Başarılı	Kısmen Başarılı

9Ö12	Başarısız	Başarısız	Kısmen Başarılı
9Ö13	Başarısız	Başarısız	Kısmen Başarılı
9Ö14	Başarılı	Başarılı	Başarılı
9Ö15	Başarılı	Başarısız	Başarılı
9Ö16	Başarılı	Başarısız	Kısmen Başarılı
9Ö17	Başarısız	Başarılı	Başarısız
9Ö18	Başarılı	Başarısız	Kısmen Başarılı
9Ö19	Başarılı	Başarılı	Başarılı

Tablo 4.20 incelendiğinde dokuzuncu sınıf katılımcılarının yapılan etkinliklerde başarı durumları görülmektedir. Müze öncesi etkinliği için hazırlanan kanıt temelli etkinlikte 19 katılımcının 13'ü başarılı olurken, altısının ise başarısız olduğu görülmektedir. Müze sonrası etkinliği için hazırlanan hikâye yazma etkinliğindeki başarılı katılımcı sayısı ise sekiz olarak saptanmıştır. Ayrıca hikaye yazma etkinliğinde başarısız olan 11 katılımcı olduğu da görülmektedir. Müze sonrası için etkinlik ise kroki çizimi ve krokiler üzerinden geçmiş, bugün ve gelecek arasında ayrımlara dair paragrafın yazılacağı bir etkinliktir. Uygulanan etkinlik çerçevesinde 9. sınıf katılımcılarının beşi başarısız olurken, geriye kalan 14 katılımcıdan yedisi kısmen başarılı ve yedisi de başarılı olmuşlardır. Yapılan etkinliklerden en az ikisinde başarı sağlayan katılımcıların kronolojik düşünme becerisine sahip oldukları kabul edilmiştir.

Tablo 4. 21 9. Sınıf Katılımcıların Kronolojik Düşünme Becerisi Bulguları

Katılımcılar	Ön Değerlendirme	Sanal Müze Etkinlikleri
9Ö1	Başarısız	Başarısız
9Ö2	Başarısız	Başarılı
9Ö3	Başarısız	Başarılı
9Ö4	Başarısız	Başarılı
9Ö5	Başarısız	Başarısız
9Ö6	Başarılı	Başarısız

9Ö7	Başarısız	Başarılı
9Ö8	Başarısız	Başarısız
9Ö9	Başarısız	Başarısız
9Ö10	Başarısız	Başarılı
9Ö11	Başarılı	Başarılı
9Ö12	Başarısız	Başarısız
9Ö13	Başarısız	Başarısız
9Ö14	Başarısız	Başarılı
9Ö15	Başarısız	Başarılı
9Ö16	Başarılı	Başarılı
9Ö17	Başarısız	Başarısız
9Ö18	Başarılı	Başarılı
9Ö19	Başarılı	Başarılı

Tablo 4.19 incelendiğinde ön değerlendirmede başarısız olan 14 katılımcı olduğu görülmektedir. Ön değerlendirme sonrasında yürütülen sanal müze etkinlikleri çerçevesinde ön değerlendirmede başarısız olan 14 katılımcıdan yedisinin başarılı olduğu saptanmıştır. Diğer yedi katılımcının ise başarısızlığını devam ettirdiği görülmektedir. Ön değerlendirme aşamasında başarılı kabul edilen beş katılımcının dördü başarılarını devam ettirirken biri başarısını devam ettirememiştir.

4.2 Tarihsel Kavrama Becerisi ve Sanal Müze Etkinlikleri

On birinci sınıf katılımcılarla birlikte yapılan etkinlikler üç aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalar sırasıyla müze öncesi etkinliği, müze sırası etkinliği ve müze sonrası etkinliğidir. Bu etkinliklere dair bulgular bu başlık altında verilmiştir.

4.2.1 Müze Öncesi Etkinliği ve Tarihsel Kavrama Becerisi

Müze öncesi etkinliği olarak 11. sınıf katılımcılarla birlikte kanıt temelli etkinlik yapılmıştır. Bu etkinlikte üç kanıt bulunmaktadır, bulunan üç kanıtın biri yazılı iken diğer ikisi görsel kanıtlar olarak görülmektedir.

Kanıt 1’de yazılı bir kanıt bulunmaktadır bu kanıt Türk Polis Teşkilatı’nın kurulmasına dair bir paragraftır. Bu paragrafı sorgulamak amacıyla dört adet soru sorulmuştur. Bu dört adet sorunun ilk üç sorusu kanıtı anlama ve kavrama üzerine sorularken dördüncü sorusu ise yorumlama üzerine sorulmuş bir sorudur.

Kanıt 1 için sorulan ilk soru Türk Polis Teşkilatı’nın ne zaman kurulduğuna dair bir sorudur. Sorulan ikinci soru ise Türk Polis Teşkilatı’nın ne ile kurulduğu iken üçüncü sorusu ise ilk polis memurlarına hangi unvanı verdiklerine yöneliktir. Etkinliğe katılan 19 katılımcının 19’u da ilk ve üçüncü soruya doğru cevaplar vermişlerdir. İkinci soruya ise 19 katılımcıdan 17’si doğru cevap verirken sadece iki katılımcı (11Ö5 ve 11Ö16) yanlış cevap vermişlerdir.

İlk üç soruya da doğru cevap veren katılımcılardan olan 11Ö1 ilk soruya “1845” cevabını, ikinci soruya “*Polis Nizamnamesi ile kurulmuştur.*” Cevabını ve üçüncü soruya ise “*Teftiş Memuru*” cevabını verdiği görülmektedir. Sorulan sorulara doğru cevaplar veren diğer katılımcılarda sorulara aynı cevapları verdikleri görülmektedir. Yalnızca ikinci soruya yanlış cevaplar veren katılımcılardan olan 11Ö5 “*Türk Polis Teşkilatı’nın “Müstakil” bir kurum haline gelmesi uzun süre almış*” cevabını verirken 11Ö16 ise “*Tophane-i Amire ile göreve başlayıp kurulmuştur.*” cevabını verdiği görülmektedir.

Tarihsel kavrama becerisinin alt basamağı olan “*Tarihsel bir metnin içeriğini kim, ne, nasıl, nerede, neden-sonuç ve ne zaman gibi temel sorular çerçevesinde çözümler.*” basamağı çerçevesinde hazırlanan ilk üç soruya 19 katılımcının 17’si doğru cevap verdiği sebebiyle ilgili alt basamakta başarılı olarak değerlendirilmiştir. Üç sorudan ikisinde başarılı birinde başarısız olan katılımcılar ise ilgili alt basamakta kısmen başarılı olarak kabul edilmiştir.

4.2.1.1 Birinci kanıt ve tarihsel verileri açıklama

Kanıt 1'in dördüncü sorusunda ortaya çıkan başarı durumu aşağıdaki Tablo 4.22'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 22 11. Sınıf Tarihsel Verileri Açıklama

Başarı Durumları	Katılımcılar	Frekans
Başarılı	11Ö2, 11Ö5, 11Ö7, 11Ö10, 11Ö11, 11Ö12, 11Ö15	7
Başarısız	11Ö1, 11Ö4, 11Ö6, 11Ö9, 11Ö13, 11Ö14, 11Ö16	7
Kısmen Başarılı	11Ö3, 11Ö8, 11Ö17, 11Ö18	4

Tablo 4.22 incelendiğinde 19 katılımcıdan yedisinin dördüncü soruya başarılı bir şekilde, dördünün kısmen başarılı bir şekilde geriye kalan yedi katılımcının ise başarısız bir şekilde cevap verdikleri görülmektedir. Türk Polis Teşkilatı'nın kurulmasının ne gibi fırsatları ve sınırlılıkları ortaya çıkardığını sorgulayan dördüncü soruya cevap veren katılımcılar eğer sadece fırsat ya da sınırlılık kaleme aldıysa kısmen başarılı olarak değerlendirilmiştir.

Başarılı olan yedi katılımcıdan olan 11Ö2, 11Ö7, 11Ö11 ve 11Ö15'e ait cevaplar aşağıdaki Görsel 122, 123, 124 ve 125'te gösterilmiştir.

Görsel 122 11Ö2 Kanıt 1 Dördüncü Soru

4- Kanıt 1'de yer alan bilgileri kullanarak Türk Polis Teşkilatı'nın kurulması ne gibi fırsat ve sınırlılıklar ortaya çıkarmıştır?

Güvenlik için fırsatken
insanların kısıtlanması için bir sınır

Görsel 123 11Ö7 Kanıt 1 Dördüncü Soru

4- Kanıt 1'de yer alan bilgileri kullanarak Türk Polis Teşkilatı'nın kurulması ne gibi fırsat ve sınırlılıklar ortaya çıkarmıştır?

güvenlik tarafından iyi
ama bazı gaspçılar için kötü

Görsel 124 11Ö11 Kanıt 1 Dördüncü Soru

4- Kanıt 1’de yer alan bilgileri kullanarak Türk Polis Teşkilatı’nın kurulması ne gibi fırsat ve sınırlılıklar ortaya çıkarmıştır?

vatanadaşlar için fırsat iken suçlular için sınırlılıklar ve sıkıntılar ortaya çıkmıştır

Görsel 125 11Ö15 Kanıt 1 Dördüncü Soru

4- Kanıt 1’de yer alan bilgileri kullanarak Türk Polis Teşkilatı’nın kurulması ne gibi fırsat ve sınırlılıklar ortaya çıkarmıştır?

fırsat
müstakil bir kurum haline getirilmiş ve Tophane-i Amire
Müşirliğine bağlı kalmıştır. -) Sınır

Dördüncü soruya başarılı cevaplar veren katılımcıların cevapları yukarıdaki görsellerde gösterilmiştir. Yukarıdaki görseller incelendiğinde Türk Polis Teşkilatı’nın kurulmasının ortaya çıkardığı fırsatlarında güvenlik ön plana çıktığı görülmektedir. Diğer yandan katılımcı 11Ö15 Türk Polis Teşkilatı’nın müstakil bir kurum haline gelmesine fırsat olarak nitelendirirken Tophane-i Amire Müşirliğine bağlanmasını bir sınırlılık olarak nitelendirmiştir. 11Ö15 bu yönüyle Türk Polis Teşkilatı’nın kurulmasına dair fırsat ve sınırlılık yazmamış Türk Polis Teşkilatı’nın serüvenine dair bir sınırlılık ve fırsat yazdığı görülmektedir. Mantık olarak doğru bir yaklaşım olması sebebiyle 11Ö15 başarılı kabul edilmiştir. Başarılı olan katılımcılar tarihsel verileri kendi cümleleri ile açıklamayı yaptıkları görülmektedir. Bu sebepten dolayı da tarihsel kavrama becerisinin “*Belgeler, görseller, kaynak kişiler, kalıntılar ve buluntular, sanat eserleri ve edebi ürünler gibi geçmiş anlatan kaynaklarda yer alan tarihsel verileri kendi cümleleri ile açıklar.*” şeklinde açıklanan alt basamağına sahip oldukları belirlenmiştir.

Birinci kanıtın dördüncü sorusunda kısmen başarılı kabul edilen beş katılımcıdan olan 11Ö3, 11Ö17 ve 11Ö18’e ait görseller aşağıdaki Görsel 126, 127 ve 128’de gösterilmiştir.

Görsel 126 11Ö3 Kanıt 1 Dördüncü Soru

- 4- Kanıt 1’de yer alan bilgileri kullanarak Türk Polis Teşkilatı’nın kurulması ne gibi fırsat ve sınırlılıklar ortaya çıkarmıştır?

Güvenlik artmış tır.

Sınırlılık bulamadım

Görsel 127 11Ö17 Kanıt 1 Dördüncü Soru

- 4- Kanıt 1’de yer alan bilgileri kullanarak Türk Polis Teşkilatı’nın kurulması ne gibi fırsat ve sınırlılıklar ortaya çıkarmıştır?

Polis memurları için yeni bir fırsat

Görsel 128 11Ö18 Kanıt 1 Dördüncü Soru

- 4- Kanıt 1’de yer alan bilgileri kullanarak Türk Polis Teşkilatı’nın kurulması ne gibi fırsat ve sınırlılıklar ortaya çıkarmıştır?

* Güvenlik sağlamaı Fırsat

* Suçluları tutması ise sınırlılıktır.

Yukarıda verilen görseller incelendiğinde katılımcıların fırsatlar yazarak sınırlılık bulamadıkları görülmektedir. Kısmen başarılı olan dört katılımcının üçü direkt sınırlılık bulamadığını dile getirirken sadece biri kendince bir sınırlılık cümlesi kaleme almıştır. Katılımcı 11Ö18’in kaleme aldığı bu cümlenin yanlış olmasından dolayı sınırlılık cümlesi kabul edilmemiştir dolayısıyla da diğer kısmen başarılı katılımcılar gibi kısmen başarılı olarak değerlendirilmiştir. Kısmen başarılı olarak değerlendirilen katılımcılarının tarihsel kavrama becerisinin ilgili alt basamağında da kısmen başarılı olarak değerlendirilmiştir.

Birinci kanıtın dördüncü sorusunu cevaplandırırken yanlış cevaplar verdikleri ya da cevap vermedikleri için başarısız olarak nitelendirilen yedi katılımcıdan olan 11Ö1, 11Ö9, 11Ö13 ve 11Ö16’ya ait cevaplar aşağıdaki Görsel 129, 130, 131 ve 132’de gösterilmiştir.

Görsel 129 11Ö1 Kanıt 1 Dördüncü Soru

- 4- Kanıt 1’de yer alan bilgileri kullanarak Türk Polis Teşkilatı’nın kurulması ne gibi fırsat ve sınırlılıklar ortaya çıkarmıştır?

Trafik için fırsat sınırı ise Ceza Yemeleri

Görsel 130 11Ö9 Kanıt 1 Dördüncü Soru

- 4- Kanıt 1’de yer alan bilgileri kullanarak Türk Polis Teşkilatı’nın kurulması ne gibi fırsat ve sınırlılıklar ortaya çıkarmıştır?

Bilmiyorum

Görsel 131 11Ö14 Kanıt 1 Dördüncü Soru

- 4- Kanıt 1’de yer alan bilgileri kullanarak Türk Polis Teşkilatı’nın kurulması ne gibi fırsat ve sınırlılıklar ortaya çıkarmıştır?

Bir polis teşkilatının

Görsel 132 11Ö16 Kanıt 1 Dördüncü Soru

- 4- Kanıt 1’de yer alan bilgileri kullanarak Türk Polis Teşkilatı’nın kurulması ne gibi fırsat ve sınırlılıklar ortaya çıkarmıştır?

Polis Nizamnamesi’ kurularak çeşitli mesleklerin olduğuyla ilgili bir fırsat ve yeterli bir meslek olmasıysa sınırlılık.

Yukarıda verilen görsellerdeki cevaplar incelendiğinde Türk Polis Teşkilatı’nın kurulmasının ne gibi fırsatlar ve sınırlılıklar ortaya çıkardığını doğru bir şekilde kaleme alamadıkları görülmektedir. Görsel 129’a bakıldığında 11Ö1 kodlu katılımcının “Trafik için fırsat sınırı ise ceza yemeleri” cevabını verdiği görülmektedir. Verilen cevap ne Türk Polis Teşkilatı’nın kurulmasıyla ne de verilen kanıtlarla ilgilidir bu sebepten dolayı 11Ö1’in verdiği cevap başarısız olarak nitelendirilmiştir. Görsel 130’da katılımcı 11Ö9 “Bilmiyorum” diyerek bilmediğini yazarken Görsel 131’de katılımcı 11Ö14 ise “Bir polis teşkilatının...” şeklinde yazmaya başladığı ama sonunu getirmediği bir cevap yazmıştır. Görsel 132’de ise katılımcı 11Ö16 yanlış bir fırsat ve sınırlılık cümlesi kaleme almıştır.

Başarısız kabul edilen yedi katılımcının ikisi ise soruyu boş bırakmışlardır. Başarısız olarak değerlendirilen katılımcılar aynı zamanda tarihsel kavrama becerisinin ilgili alt basamağından da başarısız olarak değerlendirilmiştir.

4.2.1.2 İkinci ile üçüncü kanıt ve görselleri açıklama

İkinci ve üçüncü kanıt beraber sorgulanan iki görsel kanıt olarak hazırlanmıştır. Bu görsel kanıtlardan ilki Osmanlı Sultanı II. Abdülhamid dönemine ait bir polis karakolunun fotoğrafı iken diğeri günümüze ait bir polis karakolunun fotoğrafıdır. İki fotoğrafın karşılaştırarak sorgulanması amacıyla üç soru sorulmuştur. Sorulardan ilki görselde yer alan mimari eserlerin işlevleri sorgulanırken, ikincisinde eserlerin hangi dönemlere ait olduğu ve üçüncü soru olarak da iki görsel arasındaki farklar sorgulanmaktadır. İlk iki soru görselleri anlamaya, kavramaya ve çözümlemeye yönelikken üçüncü soru karşılaştırmaya ve tarihsel verileri kendi cümleleri ile açıklamaya yöneliktir. Dolayısıyla da tarihsel kavrama becerisinin “tarihsel verileri kendi cümleleri ile açıklar” alt basamağı çerçevesinde oluşturulan üçüncü soru tarihsel kavrama becerisine dair bir sorudur.

Kanıt 2 ve Kanıt 3’ü sorgulamak amacıyla hazırlanan ilk soruda 19 katılımcının 11’i sorulan soruya doğru cevap verirken birisi kısmen doğru cevap yedisi ise yanlış cevaplar vermiştir. İlk soruya doğru cevap veren katılımcıların hepsi iki binanın da güvenliğini sağlamak için binalar olduğunu dile getirmişlerdir. İlk soruya doğru cevap veren katılımcı 11Ö7 ile 11Ö15’in cevapları aşağıdaki Görsel 133 ve 134’te gösterilmiştir.

Görsel 133 11Ö7 İkinci ve Üçüncü Kanıt Birinci Soru

1- Kanıt 1 ve Kanıt 2’de yer alan mimari eserlerin işlevi nedir? *İkincisinde güvenliği sağlar*
İkincisinde İkincisinde ve sualuların göz altına alındığı yer

Görsel 134 11Ö15 İkinci ve Üçüncü Kanıt Birinci Soru

1- Kanıt 1 ve Kanıt 2’de yer alan mimari eserlerin işlevi nedir?
Güvenliği ve asayişini sağlamak, suuları azaltma

Görsellerde gösterilen binaların işlevlerinin sorgulandığı soruda sadece bir görseli doğru açıklayan katılımcı 11Ö1 kısmen başarılı olarak değerlendirilmiştir. 11Ö1 verdiği cevapta ilk görselin karakol olduğunu kaleme alırken ikinci görselin kaymakamlık olduğu kaleme almıştır dolayısıyla da ilk görseli doğru cevaplandırırken ikinci görseli yanlış cevaplandırmıştır. Bu sebeple 11Ö1 kodlu katılımcı kısmen başarılı olarak nitelendirilmiştir. 11Ö1'e ait cevap aşağıdaki Görsel 135'te gösterilmiştir.

Görsel 135 11Ö1 İkinci ve Üçüncü Kanıt Birinci Soru

1- Kanıt 1 ve Kanıt 2'de yer alan mimari eserlerin işlevi nedir?
Birincide karakol diğeri ise kaymakamlık görevindedir. daha uygun

İkinci soruya yanlış cevap vererek başarısız olarak nitelendirilen yedi katılımcı sorulan binaların işlevleri nedir sorusuna tamamen yanlış cevap vermişlerdir dolayısıyla da başarısız olarak nitelendirilmişlerdir. Sorulan soruya verilen yanlış cevaplar veren katılımcılardan olan 11Ö2, 11Ö13 ve 11Ö19'a ait görseller aşağıdaki Görsel 136, 137 ve 138'de gösterilmiştir.

Görsel 136 11Ö2 İkinci ve Üçüncü Kanıt Birinci Soru

1- Kanıt 1 ve Kanıt 2'de yer alan mimari eserlerin işlevi nedir?
2'dir günümüzde daha uygundur.

Görsel 137 11Ö13 İkinci ve Üçüncü Kanıt Birinci Soru

1- Kanıt 1 ve Kanıt 2'de yer alan mimari eserlerin işlevi nedir?
her bir bina için yok

Görsel 138 11Ö19 İkinci ve Üçüncü Kanıt Birinci Soru

1- Kanıt 1 ve Kanıt 2'de yer alan mimari eserlerin işlevi nedir?
bence günümüzde daha müsait. çünkü daha çok gelişmiştir ve daha güvenlidir.

Kanıt 2 ve Kanıt 3'te sorulan ikinci soru kanıtlarda verilen görsellerin hangi dönemlere ait olduğunu sorgulamaktadır. Sorulan soruya 19 katılımcının 17'si doğru cevap verirken ikisi yanlış cevap vermiştir dolayısıyla da 17 katılımcı başarılı kabul edilirken geriye kalan iki katılımcı ise başarısız kabul edilmiştir.

Kanıt 2 ve Kanıt 3'te görülen mimari eserlerin zamanlarını saptamaya yönelik olan bu soruya başarılı bir şekilde cevap veren 17 katılımcıdan olan 11Ö5, 11Ö8, 11Ö11 ve 11Ö19'a ait görseller aşağıdaki Görsel 139, 140, 141 ve 142'de gösterilmiştir.

Görsel 139 11Ö5 İkinci ve Üçüncü Kanıt İkinci Soru

2- Kanıt 1 ve Kanıt 2'de görülen eserler hangi dönemlere aittir?

→ Kanıt 2 II. Abdulhamid döneminde aittir
→ Kanıt 3 Günümüze ait

Görsel 140 11Ö8 İkinci ve Üçüncü Kanıt İkinci Soru

2- Kanıt 1 ve Kanıt 2'de görülen eserler hangi dönemlere aittir?

Kanıt 2 = II. Abdülhamid Dönemi, Kanıt 3 = Günümüz Türkiye

Görsel 141 11Ö11 İkinci ve Üçüncü Kanıt İkinci Soru

2- Kanıt 1 ve Kanıt 2'de görülen eserler hangi dönemlere aittir?

Kanıt 2 II. Abdülhamid dönemi Kanıt 3 Günümüz

Görsel 142 11Ö19 İkinci ve Üçüncü Kanıt İkinci Soru

2- Kanıt 1 ve Kanıt 2'de görülen eserler hangi dönemlere aittir?

II. Abdülhamid dönemi ve günümüze

Yukarıda verilen görsellerdeki cevaplar incelendiğinde katılımcıların doğru cevapları görülmektedir. Yukarıda verilen dört katılımcının yanı sıra geriye kalan 13 başarılı katılımcı da aynı cevapları vermişlerdir.

Sorulan ikinci soruya başarısız cevaplar veren katılımcılardan olan 11Ö1 ve 11Ö2'e ait olan görseller aşağıdaki Görsel 143 ve 144'te gösterilmiştir.

Görsel 143 11Ö1 İkinci ve Üçüncü Kanıt İkinci Soru

2- Kanıt 1 ve Kanıt 2'de görülen eserler hangi dönemlere aittir?

Biri Osmanlı dönemindeki Karakol diğeri Günümüzde ~~bu~~ kuyumculuk.
II. Abdülhamid dönemi

Görsel 144 11Ö2 İkinci ve Üçüncü Kanıt İkinci Soru

2- Kanıt 1 ve Kanıt 2'de görülen eserler hangi dönemlere aittir?

1- Osmanlı 2- Abdülhamid

Yukarıda verilen cevaplar incelendiğinde katılımcı 11Ö1'in ilk görseli doğru bildiği fakat ikinci görseli yanlış bildiği görülmektedir. Bu sebepten dolayı başarısız olarak nitelendirilmiştir. Katılımcı 11Ö2 ise görsellerin ilkinin Osmanlı dönemine ait olduğunu ikincisinin ise Abdülhamid dönemine ait olduğunu vurgulamıştır. İlk görsel için verdiği cevap doğru sayılabilecek bir cevap iken ikinci görsel için verdiği cevap yanlıştır. Bu sebeple 11Ö2 kodlu katılımcı da başarısız olarak değerlendirilmiştir.

Kanıt 2 ve Kanıt 3'ün üçüncü ve son sorusu ise karakollar arasında farkların sorgulandığı sorudur. Bu soruya cevaplar veren katılımcılardan 11'i başarılı olurken yedisi başarısız olarak değerlendirilmiştir. Başarılı olan katılımcılara ait görseller aşağıdaki Görsel 145, 146, 147 ve 148'de gösterilmiştir.

Görsel 145 11Ö4 İkinci ve Üçüncü Kanıt Üçüncü Soru

3- Kanıt 2 ve Kanıt 3 incelendiğinde iki polis karakolu arasında ne gibi farklar bulunmaktadır?

Kanıt 2 daha çok eski mimar yapı olduğu için dönemin yenilerini gösterirken.
Kanıt 3 günümüz Polis merkezlerine benziyor.

Görsel 146 11Ö9 İkinci ve Üçüncü Kanıt Üçüncü Soru

3- Kanıt 2 ve Kanıt 3 incelendiğinde iki polis karakolu arasında ne gibi farklar bulunmaktadır?

Binaların daha da geliştiği

Görsel 147 11Ö14 İkinci ve Üçüncü Kanıt Üçüncü Soru

- 3- Kanıt 2 ve Kanıt 3 incelendiğinde iki polis karakolu arasında ne gibi farklar bulunmaktadır?

Günümüzdeki günkü simdi işleri daha iyi. Eskiden kamera yoktu
insanları kapıya koyuyordu. şimdi ise kamera var kapıda bu yüzden
Etkinlik süresi 15 dakikadır. diğer polisler daha az iş yapar.

Görsel 148 11Ö18 İkinci ve Üçüncü Kanıt Üçüncü Soru

- 3- Kanıt 2 ve Kanıt 3 incelendiğinde iki polis karakolu arasında ne gibi farklar bulunmaktadır?

Kanıt 3'te : daha modern ve daha iyi bakımı, Görüntüsü

Yukarıda verilen görseller incelendiğinde katılımcıların çeşitli yönlerden doğru cevaplar verdikleri görülmektedir. İki görsel arasındaki farkları kaleme alan katılımcılar doğru cevap verdikleri kabul edilmiş, doğru cevap veren katılımcılar kendi cümleleri ile görselleri açıklamış olarak kabul edilmişlerdir dolayısıyla da üçüncü soru çerçevesinde ve tarihsel kavrama becerisinin ilgili alt basamağında başarılı olarak değerlendirilmişlerdir.

Kanıt 2 ve Kanıt 3'te yer alan karakolların karşılaştırmasında başarısız olan yedi katılımcı bulunmaktadır. Başarısız olan yedi katılımcıdan olan 11Ö1, 11Ö6, 11Ö13'e ait cevaplar aşağıdaki Görsel 149, 150 ve 151'de gösterilmiştir.

Görsel 149 11Ö1 İkinci ve Üçüncü Kanıt Üçüncü Soru

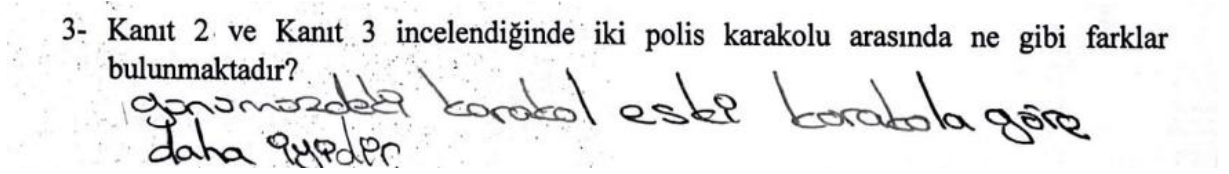
- 3- Kanıt 2 ve Kanıt 3 incelendiğinde iki polis karakolu arasında ne gibi farklar bulunmaktadır?

giri karakol amaçlı işleri ise ~~giri~~ günümüzde bakımını

Görsel 150 11Ö6 İkinci ve Üçüncü Kanıt Üçüncü Soru

- 3- Kanıt 2 ve Kanıt 3 incelendiğinde iki polis karakolu arasında ne gibi farklar bulunmaktadır?

çukür değişmiştir günümüzde daha çok güvenlik artışı

Yukarıda görselleri verilen başarısız cevaplar incelendiğinde katılımcı 11Ö1'in iki karakol arasındaki farklar olarak sorulan soruda görsellerden birine karakol diğerine ise kaymakamlık dediği görülmektedir. 11Ö1 iki karakol arasındaki farklardan birini yazmadığı için başarısız kabul edilmiştir. Benzer bir durum 11Ö6 ve 11Ö13 içinde geçerlidir. Katılımcılar iki karakol arasında kabul edilebilir bir fark kaleme almadıkları için başarısız kabul edilmişlerdir. Bu sebepten dolayı da tarihsel kavrama becerisinin ilgili alt basamağında da başarısız olarak değerlendirilmiştir.

4.2.1.3 Müze öncesi etkinliği ve tarihsel kavrama becerisi genel değerlendirme

Müze öncesi etkinliği çerçevesinde yapılan kanıt temelli etkinlikte katılımcıların başarı durumları aşağıdaki Tablo 4.21'de gösterilmiştir. Tablo 4.21 incelendiğinde katılımcıların Kanıt 1 ile Kanıt 2 ve Kanıt 3'teki başarı durumları verildiği görülmektedir.

Tablo 4. 23 11. Sınıf Müze Öncesi Etkinliği ve Tarihsel Kavrama Becerisi Genel Değerlendirme

Katılımcılar	1. Kanıt		2. ve 3. Kanıt	
	A	B	A	B
11Ö1	Başarılı	Başarısız	Başarısız	Başarısız
11Ö2	Başarılı	Başarılı	Başarısız	Başarısız
11Ö3	Başarılı	Başarılı	Başarılı	Başarısız
11Ö4	Başarılı	Başarısız	Başarılı	Başarılı
11Ö5	Başarısız	Başarılı	Başarılı	Başarılı
11Ö6	Başarılı	Başarısız	Başarılı	Başarısız
11Ö7	Başarılı	Başarılı	Başarılı	Başarılı
11Ö8	Başarılı	Başarılı	Başarılı	Başarılı
11Ö9	Başarılı	Başarısız	Başarılı	Başarılı

11Ö10	Başarılı	Başarılı	Başarılı	Başarılı
11Ö11	Başarılı	Başarılı	Başarılı	Başarılı
11Ö12	Başarılı	Başarılı	Başarılı	Başarısız
11Ö13	Başarılı	Başarısız	Başarılı	Başarısız
11Ö14	Başarılı	Başarısız	Başarılı	Başarılı
11Ö15	Başarılı	Başarılı	Başarılı	Başarılı
11Ö16	Başarısız	Başarısız	Başarılı	Başarılı
11Ö17	Başarılı	Başarılı	Başarılı	Başarısız
11Ö18	Başarılı	Başarılı	Başarılı	Başarılı
11Ö19	Başarılı	Başarılı	Başarılı	Başarılı

Tablo 4.21 incelendiğinde 11. sınıf katılımcılarının müze öncesi etkinliğindeki genel başarı durumları görülmektedir. Kanıt 1 ve Kanıt 2 ve 3'ün A bölümü kanıtı kavrama ve kim, nerede, ne zaman gibi temel sorular çerçevesinde çözümlenmesini içerirken B bölümü ise tarihsel kaynakların kendi cümleleri açıklamalarını içermektedir. Kanıtların A bölümlerinde tarihsel kavrama becerisinin araştırmaya konu olan iki alt basamaktan birini B bölümü ise iki alt basamaktan diğerini değerlendirmek için gösterilmiştir. 4 bölümün üçünde başarılı olan katılımcıların tarihsel kavrama becerisine sahip olduğu düşünülmektedir.

4.2.2 Müze Sırası Etkinliği ve Tarihsel Kavrama Becerisi

11. sınıflarla beraber yapılan ikinci etkinlik müze sırası etkinliğidir. Müze sırası etkinliği içerisinde iki etkinlik yer almaktadır. Bu etkinliklerden ilki karşılaştırma etkinliğidir. İkincisi ise kronoloji yenileme etkinliğidir. İlk etkinlikte eski polis kıyafetleri ile günümüz polis kıyafetleri karşılaştırılırken ikinci etkinlikte müzede var olan kronoloji tablosunun yenilenmesi ve yeniden yazılması söz konusudur.

4.2.2.1 Karşılaştırma etkinliği ve tarihsel verileri açıklama

Müze gezisi sırasında görülen eski polis kıyafetlerinin günümüz polis kıyafetleri karşılaştırıldığı bu etkinlikte tarihsel veri olan sergi nesneleri katılımcılar tarafından kendi

cümleleri ile açıklamaya çalışmışlardır. Bu çerçevede karşılaştırmalar yapan 11. sınıf katılımcılarının başarı durumları aşağıdaki Tablo 4.22’de gösterilmiştir.

Tablo 4. 24 11. Sınıf Tarihsel Verileri Açıklama Başarı Durumu

Başarı Durumları	Katılımcılar	Frekans
Başarılı	11Ö1, 11Ö2, 11Ö3, 11Ö4, 11Ö5, 11Ö8, 11Ö11, 11Ö15, 11Ö19	9
Kısmen Başarılı	11Ö6, 11Ö7, 11Ö9, 11Ö10, 11Ö12, 11Ö13, 11Ö14, 11Ö17, 11Ö18	9
Başarısız	11Ö16	1

Karşılaştırma etkinliği çerçevesinde 19 katılımcının dokuzu başarılı, dokuzu kısmen başarılı ve biri ise başarısız olduğu yukarıdaki Tablo 4.22’de gösterilmiştir. Başarılı katılımcılardan olan 11Ö1, 11Ö5, 11Ö15 ile kısmen başarılı olan katılımcılardan 11Ö6, 11Ö12, 11Ö18’e ait görseller ile başarısız olan 11Ö16 kodlu katılımcıların görselleri aşağıdaki Görsel 152, 153, 154, 155, 156, 157 ve 158’de gösterilmiştir.

Görsel 152 11Ö1 Karşılaştırma Etkinliği Görseli

Etkinlik -1:

Tımarlı Sipahiler; O dönemdeki kadın ve rahat olmayan kıyafet ve silahsız ve Ayakları farklı günümüzdeki ise Gök rahat pantolon ve o zamanki Ayakları göre Bot Gök daha kaliteli ve iyi. ve pantolonun kumaşında belinde Silahı ve bombası Gök daha kaliteli günümüzdeki Silahı olması daha uygun fiyat ama o dönemdeki kıyafet uygun olmaması ve silahsız olması. Sınırlı.

Görsel 153 11Ö5 Karşılaştırma Etkinliği Görseli

- * Etek giyerler (eski zamanda kadınlar pantolon giymezdi)
- * Yelekleri vardır, şapkalarıyla, kırıyatı vardır.
- * Silahları yoktur, Palasıkları vardır.
- * Günümüzdeki bayan polis etek giymez, kırıyat tutmazlar (çünkü etekle koşup suçluları yakalayamazlar.)
- * Şapka tutmak yerine saçları her zaman topludur.
- * Günümüzdeki polislerin silahları vardır. (suçluları daha iyi yakalayabilmek yani pıncası)
- * Palasıkaya silahlarını asarlar. (kırıp suçluları itirak etmesi...)

Görsel 154 11Ö15 Karşılaştırma Etkinliği Görseli

ile kıyafet olan subaşı kıyafetinin sarı olmasını bir fırsat olarak görüyorum çünkü çok dikkat çeliyo ve direkt subaşı olduğu anlaşılır buda bi yandan sınır getirir çünkü bir suçlu uzaktan subaşını fark edip kaçabilir günümüzdeki polis memuru kıyafetinde şapka'nın olması polis memuruna eşgalini belirlemesini engelleyebilir buda suçluların polis memurlarını tanımlarında zorluk çektirir ve bunu fırsat olarak görüyorum subaşının yelegi çok geniş olduğu için suçluyu kovalama konusunda sıkıntı çekebilir ve ayağına dokunabilir buda subaşına sınır getirir. Birbirlerine renk tane ve biçim olarak benzememektedir. Subaşının başındaki şapka çok büyük ve onun yavaş olmasını sağlar. günümüzdeki polis memurunda rozet bulunurken su başında yoktur.

Karşılaştırma etkinliğinde başarılı olarak değerlendirilen katılımcılardan olan 11Ö1, 11Ö5 ve 11Ö15'e ait görseller yukarıdaki görsellerde gösterilmektedir. 11Ö1'in kaleme aldığı cevap yakından incelendiğinde tımarlı sipahiler ile günümüz polis kıyafetlerini başarılı bir şekilde karşılaştırdığı ayrıca arasında farklardan doğan durumların ne gibi fırsatlar ya da sınırlılıklar ortaya çıkardığını da başarılı kaleme aldığı görülmektedir. Benzer durumlar 11Ö5 ile 11Ö15 içinde geçerlidir. Yazdıkları metinler incelendiğinde başarılı karşılaştırmalar ile açıklamalar yapmışlardır. Böylelikle karşılaştırma etkinliğinde başarılı olan katılımcıların tarihsel verileri açıklayabildikleri görülmektedir dolayısıyla da tarihsel kavrama becerisinin ilgili alt basamağında başarılı olarak değerlendirilmektedir.

Aşağıdaki Görsel 155, 156 ve 157'de kısmen başarılı katılımcıların görselleri yer almaktadır.

Görsel 155 11Ö6 Karşılaştırma Etkinliği Görseli

Etkinlik-1

Su başı kıyafetleri çok karumsız hiç emniyetleri yok kıyafetlerinin van ve geniş dmsa anlı daha hızlı koşmasına engel oluyor. Palçukları yok günümüzde palçuk var silah koyabiliyorlar mühimmat

Görsel 156 11Ö12 Karşılaştırma Etkinliği Görseli

Subaşı	Günümüzde
⇒ korumasızdır	⇒ içinde belik teker eldivan için güvenlidir.
⇒ cepleri yoktur.	⇒ cepleri vardır ve silah ve eşyalarını taşımak için.
⇒ hareket kabiliyeti azdır.	⇒ daha iyi hareket ederler, hareket kabiliyeti daha fazladır.

Görsel 157 11Ö18 Karşılaştırma Etkinliği Görseli

Günümüzdeki Polis kıyafetleriyle Geçmiş Kıyafetlerinin karşılaştırması
*Subaşı isimli ile günümüzdeki bambaşka kıyafetler hiç bir benzerlikleri
Yok.

Benzerlikleri
*Silah
*Pantolon şekli biraz
*Yok denilecek kadar az.

Farklılıkları
*Yeşil
*Ayakkabısı
*Kıyafet
*Pantolon rengi
*Şapka, Şekli

NOT: Günümüzdeki daha iyi daha korunaklı, Güvenlik daha yüksek
Görev sırasında giysilerinde dolayı zorlanmıyorlar.

Sınırlılık = Haksız yere Suçsuzları tutmaları.

Fırsat = Günümüzdekinin cebli olması Silahını Operasyon Sırasında
Çıkarması Zor Olmaz //

Yukarıda verilen Görsel 155, 156 ve 157’de kaleme alınan cevaplar dikkate alındığında katılımcıların tarihsel verileri açıklarken yüzde yüz başarıya ulaşmadıkları görülmektedir. 11Ö6 kodlu katılımcının kaleme aldığı cevap incelendiğinde katılımcı iki kıyafet arasında farkları ve benzerlikleri yazdığı görülmektedir lakin açıklama noktasında eksiklikleri bulunmaktadır. Katılımcı yazdığı farklılık ve benzerliklerin sebeplerini ve ortaya çıkardığı fırsat ile sınırlılıkları kaleme almadığı görülmektedir. Dolayısıyla da 11Ö6 kodlu katılımcı kısmen başarılı olarak nitelendirilmiştir. 11Ö6 ile benzer durumlar diğer katılımcılarda da

bulunmaktadır. 11Ö12 kodlu katılımcıda sadece karşılaştırma bulunurken, 11Ö18 kodlu katılımcıda ise doğru bir benzerlik ve farklılığın yanı sıra yanlış bir fırsat ile sınırlılık kaleme aldığı görülmektedir. Bu ve benzeri durumlardan ötürü de katılımcılar etkinlikten ve tarihsel kavrama becerisinin ilgili alt basamağında kısmen başarılı olarak nitelendirilmiştir.

Aşağıdaki Görsel 158’de karşılaştırma etkinliğinde başarısız olarak nitelendirilen katılımcı 11Ö16’nın görseli bulunmaktadır.

Görsel 158 11Ö16 Karşılaştırma Etkinliği Görseli

Serkaner = Kıyafetleri karşılaştığında genişteki kıyafete bakınca daha çok koruma gibi asker gibi daha yeni yeni polisliğe doğru gidiyor. Şimdiki kıyafetleri görünce daha çok bizi koruyabilen bir askere benziyor.

- Kıyafetleri arasında benzerlikler renkleri içişinin 'de kenen' olması ayarlabılır, farklılıkları ise şimdiki kıyafetler 'de önlük torzı değil önlükte böyle fazla diğne yok eskide göre onlarda birşey taşıyor bu kadar.

- Valla bir sebebi yok sadece birbirleri arasında benzerlik ve farklılık aynı bi değişiklikler bu kadar.

- Fırsatları bizi korumaları sınırlılıkları korumalarının dışında birşey yapabilir.

Etkinlik-2

Görsel 158’de yer alan görsel incelendiğinde katılımcı 11Ö16’nın yanlış bir benzerlik ile farklılık kaleme aldığı, benzerlik ve farklılığın sebeplerini yazamadığı ve fırsat ile sınırlılık noktasında da doğru açıklamaları yapamadığı görülmektedir. Dolayısıyla da etkinlikte bulunan üç bölümün üçünde de başarısız olan katılımcı 11Ö16 bu etkinlik ve tarihsel kavrama becerisinin tarihsel verileri kendi cümleleri ile yorumlar alt basamağı çerçevesinde başarısız olarak değerlendirilmiştir.

4.2.2.2 Kronolojiyi yeniliyorum etkinliği ve tarihsel verileri açıklama

Kronolojiyi yeniliyorum etkinliği için katılımcılardan Ankara Polis Sanal Müzesi’nde yer alan polis tarihi kronolojisi bölümünü 10 adımdan oluşmak kaydıyla tekrardan oluşturmaları istenmiştir. Ayrıca seçtikleri adımları neden seçildiğine dair bir cümle de yazmaları istenmiştir. Bu etkinlik çerçevesinde katılımcıların tarihsel kavrama becerisinin “Belgeler, görseller, kaynak kişiler, kalıntılar ve buluntular, sanat eserleri ve edebi ürünler gibi geçmiş i anlatan kaynaklarda yer alan tarihsel verileri kendi cümleleri ile açıklar.” alt basamağına dair kazanımları belirlenmeye çalışılmış tır. Bu çerçevede yapılan kronolojiyi yeniliyorum etkinliğine ve tarihsel verileri açıklamaya yönelik ait başarı durumu aş ağıdaki Tablo 4.25’te yer almaktadır.

Tablo 4. 25 Kronolojiyi Yeniliyorum Etkinliği ve Tarihsel Verileri Açıklama

Baş ari Durumları	Katılımcılar	Frekans
Baş ariSız	11Ö1, 11Ö2, 11Ö4, 11Ö5, 11Ö6, 11Ö7, 11Ö8, 11Ö9, 11Ö10, 11Ö12, 11Ö13, 11Ö16	12
Baş ariılı	11Ö3, 11Ö14, 11Ö15, 11Ö19	4
Kısmen Baş ariılı	11Ö11, 11Ö17, 11Ö18	3

Yukarıda verilen Tablo 4.25 incelendiğinde 19 katılımcının 12’sinin baş ariSız, dördünün baş ariılı ve geriye kalan üçünün ise kısmen baş ariılı olduğu görölmektedir. Baş ariılı katılımcıların görselleri aş ağıdaki Görsel 159, 160’ta kısmen baş ariılı katılımcıların görselleri 161, 162’de son olarak baş ariSız olan katılımcıların görselleri Görsel 163 ve 164’te gösterilmiştir.

Görsel 159 11Ö3 Kronolojiyi Yeniliyorum Etkinliği

- 1) 1879) Polis teşkilatı uygulaması yürürlüğe konuldu (güvenlik için)
- 2) 1880) Darsodan polis teşkilatı kuruldu (teşkilat kurulduğu için)
- 3) 1889) İlk kadın polis memuru göreve başladı (ilk kadın göreve gittiği için)
- 4) 1883) Deniz polis teşkilatı kuruldu (denizden teşkilat olduğu için)
- 5) 1891) Polis darshanesi kuruldu (polislerin eğitilmesi için)
- 6) 1907) Polis nizamnamesi yürürlüğe konuldu (yürürlüğe konulduğu için)
- 7) 1907) Selanik polis mektebi açıldı (polislerin eğitim aldığı için)
- 8) 1909) Darsodan polis mektebi açıldı (İstanbul'da olduğu için)
- 9) 1910) Trabzon polis sınıfı açılmış (Trabzon'da olduğu için)
- 10) 1970) Polis kursları açılmış (ekstra ders için)
- 11) 1914) Cürs. ve mahalle bekçileri kurulmuştur (güvenlik için)
- 1933) İlk kadın polis memuru göreve başladı (ilk kadın olduğu için)
- 2010) Cürs. doğu ve hayvanları koruma ş. b. açıldı (cürs. ve hayvanları korumak için)

Görsel 160 11Ö4 Kronolojiyi Yeniliyorum Etkinliği

- 1) 1879 polis teşkilatı uygulaması uygulandı. = Karşıdan gelen herhangi bir saldırıya karşı savunma madene geçmesi
- 2) 1883 ilk kolcu ayşe göreve başladı. = ilk kadın polis olduğu için.
- 3) 1883 Deniz polis teşkilatı kuruldu = Karo ve deniz üzerinde gelen şeyleri korudukları için.
- 4) 1891 Polis dershanesi kuruldu = Polis mesleği hakkında bilgi vermek için
- 5) 1907 Selanik polis mektebi açıldı = Selanik ve başka bir yerde polis okulları açıldığı için.
- 6) 1909 Genel Emniyet müdürlüğü açıldı. = Polisliğin başında biri olduğu için.
- 7) 1910 Trabzon polis sınıfı açıldı. = Trabzon'da savunma sınıfları açıldı.
- 8) 1910 polis kursları açılmıştır = Polis mesleği ile insanları bilgilendir-
diği için.
- 9) 1911 Boğda+ polis mektebi açıldı. = Türkiye'nin de dışında savunma-
lar gerçekleştirdiği için.
- 10) 1914 Garşı ve mahalle beğaileri = Garşı ve mahalledeki haksızlıkları
ortaya koyduğu için.

Görsel 159 ve 160 incelendiğinde katılımcıların 10 adımlık kronolojiyi başarılı bir şekilde yazdıkları görülmektedir. Ayrıca her adımın yanına neden seçildiğini anlatan birer sebep cümlesi de yazıldığı görülmektedir. Kronoloji üzerinden yazdıkları sebep cümleleri ile kendi açıklamalarını yapan katılımcılar etkinlikten ve tarihsel kavrama becerisinin ilgili alt basamağından başarılı olarak ayrılmışlardır.

Görsel 161 11Ö11 Kronolojiyi Yeniliyorum Etkinliği

- 1880 dersadet Polis teşkilatı, düştürüldü → olumlu adım
- 1883 deniz Polis teşkilatı kuruldu → ilkeye gerekli kurum
- 1885 vilayetlerde Polis teşkilatı oluşturuldu → daha güvenli ortam sağlandı
- 1891 Polis dershanesi kuruldu → daha özenli Polisler yetiştirmesine olanak sağlandı
- 1907 Polis nizamnamesi yürürlüğe kondu → olumlu karar
- 1909 genel emniyet müdürlüğü kuruldu → daha güvenli ortam
- 1910 Trabzon Polis sınıfı açılmış → çok iyi
- 1910 Polis kursları açılmış → daha eğitilmiş Polisler
- 1911 Beğrut Polis mektebi açılmış → çok güzel
- 1911 Bağdat Polis mektebi açıldı → olumlu kuruluş

Görsel 162 11Ö17 Kronolojiyi Yeniliyorum Etkinliği

1845 - Polis heyetinin kurulması
~~1846 - Zabitlik~~
~~1847 - Zabitlik~~
1879 - Polis teşkilatı uygulanması
1883 - deniz polis merkezi kuruldu
1885 - Polis müdürlükleri oluşturuldu şehirlerde
1891 - Polis dershanesi kuruldu
1907 - Polis nizamnamesi yürürlüğe konuldu
1909 - dersadet polis mektebi
1909 - ~~polis~~ genel emniyet müdürlüğü
1983 özel hareketat müdürlüğü kuruldu
2020 çevre daha ve hayvanları koruma subesi

Bunları seçtim çünkü diğerlerine göre daha çok fırsat sunan yatac otluğu için Bona göre geneli fırsat yaratır ama yabı bozuların ~~smilla~~ sınırlıkları vardır.

Katılımcı 11Ö11 ile 11Ö17'nin cevaplarına bakıldığında 10 adımlık kronolojiyi başarılı bir şekilde oluşturdukları görülmektedir. 11Ö11 hangi adımı neden seçtiğini kısa kısa yazmış olmasına rağmen yazdığı sebep cümlelerinin arasında yanlış ve eksik yorumlar bulunmaktadır. Bu sebepten dolayı 11Ö11 kısmen başarılı olarak kabul edilmiştir. Bir diğer kısmen başarılı kabul edilen katılımcı 11Ö17 ise 10 adımlık kronolojiden sonra bir paragraf içinde neden bu adımları seçtiğini dile getirdiği görülmektedir. Bu sebepten dolayı

11Ö17'de kısmen başarılı olarak değerlendirilmiştir. Sonuç olarak da kısmen başarılı olarak kabul edilen katılımcılar tarihsel kavrama becerisinin ilgili alt basamağında da kısmen başarılı olarak kabul edilmiştir.

Görsel 163 11Ö1 Kronolojiyi Yeniliyorum Etkinliği

- 2-1865 Polis teşkilatı kuruldu (1865)
2-1865 Polis teşkilatı kuruldu (1865)
3-1865 Polis teşkilatı kuruldu (1865)
4-1865 Polis teşkilatı kuruldu (1865)
5-1865 Polis teşkilatı kuruldu (1865)
6-1865 Polis teşkilatı kuruldu (1865)
7-1865 Polis teşkilatı kuruldu (1865)
8-1865 Polis teşkilatı kuruldu (1865)
9-1865 Polis teşkilatı kuruldu (1865)
10-1865 Polis teşkilatı kuruldu (1865)
- Nedeni: dikkatimi ve ilgimi çektiği için seçtim ilgi alanım oldu için
- Fırsat bu kadar güvenli için kurum açılması sınır trafik ve cezaları

Görsel 164 11Ö16 Kronolojiyi Yeniliyorum Etkinliği

- 1865 Polis teşkilatı kuruldu.
-1879 Polis teşkilatı kuruldu.
-1880 Polis teşkilatı kuruldu.
-1883 Polis teşkilatı kuruldu.
-1891 Polis teşkilatı kuruldu.
-1907 Polis teşkilatı kuruldu.
-1909 Polis teşkilatı kuruldu.
-1910 Polis teşkilatı kuruldu.
-1911 Polis teşkilatı kuruldu.
-1933 Polis teşkilatı kuruldu.
-2020 Polis teşkilatı kuruldu.
- Nedeni: boğazın için boşuna giderilmez yazdım.

Görsel 163 ve 164 incelendiğinde kronolojiyi yeniliyorum etkinliğinde başarısız olan 11Ö1 ile 11Ö16 kodlu katılımcıların cevapları yer almaktadır. Görsel 163'te katılımcı 11Ö1 kronolojiyi yapmış olmasına rağmen adımları neden seçtiğini belirtmemiş ve adımların fırsat ile sınırlılıkları açısından açıklamalar yapmamıştır. Bu sebeple 11Ö1 başarısız olarak değerlendirilmiştir. Bir diğer başarısız olarak değerlendirilen katılımcı 11Ö16'nın Görsel

164'teki cevabına bakıldığında kronolojiyi yazdığı görülmektedir fakat adımları neden yazdığı ve fırsat ile sınırlılıkları hakkında açıklamalar yapmadığı için başarısız olarak nitelendirilmiştir. 11Ö1 ile 11Ö16 haricinde kalan diğer 10 başarısız katılımcılarda da benzer durumlar söz konusudur. Başarısız katılımcıların hepsi kronolojiyi 10 adımdan oluşturmalarına rağmen açıklamalarını yapmamışlardır. Bu sebeple katılımcılar hem etkinlikte hem de tarihsel kavrama becerisinin ilgili alt basamağında başarısız olarak değerlendirilmiştir.

4.2.2.3 Müze sırası etkinliği ve tarihsel kavrama becerisi

Müze sırası etkinliğinde ortaya çıkan başarı durumları aşağıdaki Tablo 4.26'te gösterilmiştir.

Tablo 4. 26 Müze Sırası Etkinliği ve Tarihsel Kavrama Becerisi Genel Değerlendirme

Katılımcılar	Karşılaştırma Etkinliği	Kronolojiyi Yeniliyorum Etkinliği
11Ö1	Başarılı	Başarısız
11Ö2	Başarılı	Başarısız
11Ö3	Başarılı	Başarılı
11Ö4	Başarılı	Başarısız
11Ö5	Başarılı	Başarısız
11Ö6	Kısmen Başarılı	Başarısız
11Ö7	Kısmen Başarılı	Başarısız
11Ö8	Başarılı	Başarısız
11Ö9	Kısmen Başarılı	Başarısız
11Ö10	Kısmen Başarılı	Başarısız
11Ö11	Başarılı	Kısmen Başarılı
11Ö12	Kısmen Başarılı	Başarısız
11Ö13	Kısmen Başarılı	Başarısız
11Ö14	Kısmen Başarılı	Başarılı

11Ö15	Başarılı	Başarılı
11Ö16	Başarısız	Başarısız
11Ö17	Kısmen Başarılı	Kısmen Başarılı
11Ö18	Kısmen Başarılı	Kısmen Başarılı
11Ö19	Başarılı	Başarılı

Tablo 4.26 incelendiğinde 11. sınıf katılımcılarının müze sırasında etkinliğindeki başarı durumları görülmektedir. Müze sırası etkinliği için tasarlanan iki etkinlikte de başarılı olan katılımcı sayısı üç (11Ö3,11Ö15, 11Ö19) olarak görülmektedir. Etkinliklerden birinde başarılı diğerinde kısmen başarılı olan katılımcı sayısı ise iki (11Ö11, 11Ö14) olarak görülmektedir. Her iki etkinlikte de kısmen başarılı olan iki katılımcı bulunmaktadır. Bu katılımcılar 11Ö17 ile 11Ö18’dir. Etkinliklerden birinde başarılı olup diğerinden başarısız olan katılımcı sayısı ise beş olarak sayılmaktadır. Bu beş katılımcı 11Ö1, 11Ö2, 11Ö4, 11Ö5 ve 11Ö15 olarak görülmektedir. İki etkinliklerde de başarısız olan tek katılımcının 11Ö16 olduğu görülmektedir.

Tablo 4.26’da görülen başarı durumları göz önüne alındığında müze sırası etkinliklerinin her ikisinde de başarılı olan katılımcılar ile bir etkinlikte başarılı olup diğer etkinlikte ise kısmen başarılı olan katılımcılar müze sırası etkinliklerinde başarılı sayılmıştır. Geri kalan katılımcılar ise müze sırası etkinliklerini başarısız bir şekilde tamamlamışlardır.

Müze sırası etkinliklerinde başarılı olarak değerlendirilen katılımcıların tarihsel kavrama becerisinin “tarihsel verileri kendi cümleleri ile yorumlar” alt basamağı çerçevesinde de başarılı olarak değerlendirilmiş, etkinlikler sonucunda kısmen başarılı olarak değerlendirilen katılımcılar ilgili alt basamakta da kısmen başarılı, etkinliklerde başarısız olarak değerlendirilen katılımcılar ilgili alt basamak çerçevesinde de başarısız olarak değerlendirilmiştir.

4.2.3 Müze Sonrası Etkinliği ve Tarihsel Kavrama Becerisi

11. sınıf katılımcılar ile birlikte gerçekleştirilen müze sonrası etkinliğinde üç adet etkinlik bulunmaktadır fakat katılımcılar bu üç etkinlikten birini seçip yapmışlardır. Müze sonrası etkinliği için hazırlanan üç etkinlikten ilki şiir yazma etkinliği, ikincisi hikaye yazma

etkinliği ve üçüncüsü ise senaryo yazma etkinliğidir. 11. sınıf katılımcıların katıldıkları etkinlikler aşağıdaki Tablo 4.27’de gösterilmiştir.

Tablo 4. 27 11. Sınıf Müze Sonrası Etkinliği ve Tarihsel Kavrama Becerisi

Katılımcılar	Etkinlik	Frekans
11Ö2, 11Ö3, 11Ö5, 11Ö7, 11Ö13, 11Ö14, 11Ö17, 11Ö18, 11Ö19	Hikâye	9
11Ö4, 11Ö6, 11Ö8, 11Ö10, 11Ö11, 11Ö12, 11Ö15, 11Ö16	Senaryo	8
11Ö1	şiir	1

Müze sonrası etkinliği için hazırlanan üç etkinlikten ilki şiir etkinliği iken sadece bir katılımcı şiir etkinliğini tercih etmiş ve şiir yazmıştır. Hikaye etkinliğine ise dokuz katılımcı tercih etmiş ve hikayelerini yazmışlardır. Müze sonrası etkinliği için hazırlanan son etkinlik senaryo yazımı etkinliğidir Tablo 4.27 incelendiğinde sekiz katılımcının senaryo yazımı etkinliğine katıldığı görölmektedir. Fakat senaryo yazımı etkinliği grupça yapılan bir etkinlik iken diğer iki etkinlik bireysel etkinlik olarak tasarlanmıştır. Senaryo etkinliğinde oluşturulan gruplar aşağıdaki Tablo 4.28’de gösterilmiştir.

Tablo 4. 28 Senaryo Etkinliği Grupları

Gruplar	Katılımcılar
Grup 1	11Ö4, 11Ö8, 11Ö15, 11Ö16
Grup 2	11Ö6, 11Ö10, 11Ö11, 11Ö12

4.2.3.1 şiir etkinliği ve tarihsel verileri açıklama

Müze sonrası etkinliği çerçevesinde hazırlanan şiir etkinliğinde yazılacak şiir iki kıtadan oluşması ve Türk Polis Teşkilatı’nın gelişimine dair yazılması gerekmektedir. Bu şekilde kaleme alınan şiirlerde aranan özellik katılımcıların tarihsel verileri kendi cümleleri ile açıklayabilip açıklayamadığıdır. 11. sınıf katılımcılar arasında şiir yazan tek katılımcı olan 11Ö1’in şiiri aşağıdaki Görsel 165’te gösterilmiştir.

Bir vatan uğruna kurulus Teşkilatlar
Ülke güvenliği için
Ailesini bir olup Savasçılar
Can güvenliğini Sağlayanlar
Hepsi Ülkeyi korumak için

Gidilece gelişen ve büyüyen Polis Teşkilatlar,
Her yere yayılan Polis Merkezleri
Daha iyi kullanımlı Silah ve Kıyafetler
Hepsi vatanın can güvenliği için

Görsel 165’te gösterilen şiir incelendiğinde 11Ö1 kodlu katılımcı Türk Polis Teşkilatı’nın gelişimini işlemeye çalıştığı görülmektedir. 11Ö1 kaleme aldığı şiirinde “Her yere yayılan polis merkezileri” ve “Daha iyi kullanımlı silah ve kıyafetler” mısralarında polis tarihi kronolojisini de kullandığı görülmektedir. Polis tarihini kendi cümleleri ile şiir yazarak açıkladığı için ise 11Ö1 müze sonrası etkinliğinde başarılı olarak kabul edilmiştir. Sanal müze ziyareti sırasında görülen ve öğrenilen tarihsel verileri kendi cümleleri ile açıkladığı görüldüğünden ötürü tarihsel kavrama becerisinin ilgili alt basamağında başarılı olarak değerlendirilmiştir.

4.2.3.2 Hikaye etkinliği ve tarihsel verileri açıklama

Müze sonrası etkinliği içerisinde kendine yer bulan hikaye yazma etkinliğine dokuz katılımcının katıldığı yukarıdaki Tablo 4.28’de görülmektedir. 11. sınıf katılımcılarının en çok katılım sağladığı etkinlik olan hikaye etkinliğinde kaleme alınan dokuz hikayenin

sekizi başarılı olarak değerlendirilirken biri başarısız olarak değerlendirilmiştir. Yazılan hikayelerin başarılı ya da başarısız olarak değerlendirilmesinin kriterleri polislik mesleğinin değişimlerini kaleme almaları ile müze öncesi ile müze sırasında öğrenilen bilgilerin kullanılması ve katılımcıların kendi cümleleriyle açıklayabilmesi kriterleridir.

Başarılı olarak değerlendirilen hikayelere ait görseller aşağıdaki Görsel 166, 167 ve 168’de gösterilirken başarısız olarak değerlendirilen hikaye ise Görsel 169’da gösterilmiştir.

Görsel 166 11Ö7 Başarılı Hikaye

⇒ Osmanlı'da daha polis teşkilatı kurulmadan önce insanlar başı boş ve bütün suçları işliyorlardı artık o noktaya gelmişti ki padişah devleti yönetemiyordu suçlulara hiç ceza verilemiyordu sonra halk bu konudan çok şikayetçiydi Padişah bu durumdan rahatsız olmuş ve bütün vezirlerini toplayıp konuşmuşlar sonra vezir Osman bir teşkilat kurdum ve bir zindan yapalım sonra suç işleyenlere burada belli sürelerle tutalım örneğin ağır suç derencesi olsun ağır suç / hafif suç / orta suç bu suçlara göre de cezalar verelim demiş ve padişah eğilimli askerler yetiştirelim demiş ve zamanla suçlar azalmış sonra zamanla ateşli silahlar, polis arabaları, güvenlik yelekleri ortaya çıkmış suçlular daha hızlı yakalanmışlar ve polislerin en güvenliği artmış suçlular azalmış halk huzur bulmuş. .SON.

Görsel 167 11Ö14 Başarılı Hikaye

Halk arasında yaşanan kargaşalar gitgide artıyordu. Bu sebeple halklar arasında sürekli gasal olmayan sular işleniyordu. Katliamlar gitgide büyüyordu. Bu sebeple devlet can sağlığını korumak için güvenliği sağlamak için polis teşkilatını kurdu. Bu sebeple can güvenliği sağlanabiliyordu. Bu durumdan sonra 1879 yılında polis teşkilatı kuruldu ve uygulamaya başlandı. Halk arasındaki adalet ve eşitliği sağlamak için kadın ve erkek ayrımı dikkatsizce itisi de mesleğe başlıyor bilirdi. Fakat kadınlar korkuyordu. Fakat 1883 yılında ilk kolcu (polis) yarı kadın polis oldu ve ilklerin yerini aldı. Fakat polis mesleği ile çok ilgili olmadığı için 1891 yılında polis dershaneleri kuruldu. Dershanelerde kara ve denizler üzerinden gelen her türlü şeyi önlemek amacıyla 1907'de zabıta polis mektebi açıldı. Tabiki bu uygulamanın başında birisi olmalı bizimdi. 1909 yılında genel emniyet müdürlüğü adıldı. 1914 yılında qarşı ve mahalle bekailei her bir mahalle ve sokagın güvenliğini sağladı.

Görsel 168 11Ö17 Başarılı Hikaye

Yıl 1845 insanların hepsi başka bir okula. hepsi kafa-sına göre biliyo. hirsizlikler ve adaletsizlikler cagalıo. Sultan Abdulmecid de bu olaylar karşısında düşünmeye ve istisare etmeye başlamış. Ve ilkde adaletin ve huzurun olması için elinden geleni yapacağına karar vermiş ve önce ise kütük bir iş alanını açmayla başlamış ve 1845'te ilk polis heyetini kurmuş ve görevle başlamış. Sonra tabi bu yaptıklarını her kes duymuş artık insanbela kendi halinde görev yapmaya başlamışlar ve işe edilmeye başlamış suan günümüz 2024'e kadar hala gelişmeye ve artmaya devam ediyö ve bir gençlerde bunu devam ettirice. Adaleti ve hukuk olarak zorbalığın olmadığı bir ilke olarak Türkiye. Kendimizi ve geleceğimizi korumayı devam edeceğiz.

Görsel 167, 168 ve 169 incelendiğinde her üç hikayenin üçünde de müze öncesi ve müze sırasında öğrenilen bilgilerin kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca üç hikayede de Türk Polis Teşkilatı'nın değişimlerini vurguladıkları görülmektedir. Bu sebeplerden dolayı yukarıda gösterilen üç örnekle birlikte sekiz katılımcının hikayeleri başarılı olarak değerlendirilmiştir.

Yukarıda örnekleri verilen başarılı katılımcıların kaleme aldıkları hikayelerde müze öncesi ve müze sırasında öğrenilen bilgileri ve verileri kendi cümleleri ile açıklayabildiği görülmektedir. Bu sebepten dolayı da gerek örnekleri verilen katılımcıların gerekse de örnekleri verilmeyen katılımcıların tarihsel kavrama becerisinin “*Belgeler, görseller, kaynak kişiler, kalıntılar ve buluntular, sanat eserleri ve edebi ürünler gibi geçmiş anlatan kaynaklarda yer alan tarihsel verileri kendi cümleleri ile açıklar.*” alt basamağında başarılı olmuşlardır.

Görsel 169 11Ö2 Başarısız Hikaye

Şirnağın bir köyünde silah ve patlama sesleri geliyordu insanlar ne yapacaklarını bilmiyorlardı o kargaşa o yerdeki kanlar kimse dur demeyi bilmiyordu Polis hezetinden gelen Polisler tarafından durduruldu. Hiçbir yer güvenli değildi gideret yerleri vardı oradaki insanların güvenliği için bütün Polisler gece boyu nöbet tuttu eğer Polisler olmasaydı bu kargaşayı kimse adeletli bir şekilde durduramazdı. Can güvenliği olmazdı. Kurulan Türk Polis teşkilatının kuruluşundan günümüze kadar Polislik mesleğinin değişimi ile vatani daha güvenli kılmak için kurulmuştur.

Görsel 169’da gösterilen katılımcı 11Ö2’ye ait olan hikaye incelendiğinde katılımcının müze öncesi ve müze sırasında gördüğü bilgileri ve eserleri kullanmadığı ayrıca Türk Polis Teşkilatı’nın değişimlerini vurgulamadığı görülmektedir. Diğer taraftan da tarihsel kavrama becerisinin ilgili alt basamağını da kullanmadığı anlaşılmaktadır. Katılımcı 11Ö2 sanal müze sırasında görülen tarihsel verileri kendi cümleleri ile açıklayamadığı ya da

açıklamadığı görülmektedir. Dolayısıyla da 11Ö2 müze sonrası etkinliğinde başarısız olarak değerlendirilmiştir.

4.2.3.3 Senaryo etkinliği ve tarihsel bilgileri açıklama

Müze sonrası etkinliğinin içerisinde bulunan bir diğer etkinlik senaryo yazımı etkinliğidir. Senaryo yazımı etkinliğine katılan sekiz katılımcı toplamda iki grupta senaryolarını kaleme almışlardır. Hangi katılımcıların hangi gruplarda olduğu yukarıdaki Tablo 4.27’de gösterilmiştir. Senaryo yazımını gerçekleştiren iki grupta başarılı olarak değerlendirilmiştir. Senaryo yazımı etkinliğinin başarı kriterleri Türk Polis Teşkilatı’nın kuruluşuna dair bir senaryo yazılması ve polislere neden ihtiyaç duyulduğu ile nasıl kurulduğunun vurgulanmasıdır. Bu çerçevede kaleme alınan ve başarılı olarak değerlendirilen senaryolar aşağıdaki Görsel 170 ve 171’de gösterilmiştir.

Görsel 170 Grup 1 Senaryo Etkinliği

Ö15 = Ey Kuyuncudaki paraları alıp kaamalıyım hemen.
Ö16 = Lütfen bana birşey yapma.
Ö15 = Sökül len paraları, altınları da petir.
Ö16 = Tamen, lütfen sakin ol hemen petiriyorum.
Ö8 = Surda bir hırsız var hemen bu durumu belediyeye iletirim.
Ö4 = Ne oldu cenab efendi.
Ö8 = Kuyuncuda bir hırsız var. Bu olaylar nereye kadar sürecektir. hemen bir çare bulun
Ö4 = Bu durumu hemen padişaha iletceğim.
Ö4 = Padişahın verdiği karara göre bir polis teşkilatı kurulacaktır.
Ö4 = Yarın toprak meydanında bir polis teşkilatı yapılacaktır.
X = Hemen hazırlıkları başlıyorum efendim.
- = Bütün halk toprak meydanında toplanır. ve belediye başkanları konuşur.
Ö4 = Halkımızın güvenliği, asayiş açısından bu polis teşkilatını acilen hırsızlık ve suç oranlarını azaltacağız.
- = (Alkışlar)
- = Bu nedenlerden sonra polis teşkilatı kuruldu. Bu olaylar azalmaya başladı

Grup 1'in senaryosu yukarıdaki Görsel 170'te gösterilmiştir. Görsel 170 incelendiğinde yazılan senaryoda polis teşkilatının kuruluşu işlendiği ve toplumdaki güvenlik problemlerinden dolayı polislere ihtiyaç duyulduğunu vurguladığı görülmektedir. Bu çerçevede yazılan Grup 1 tarafından kaleme alınan senaryo başarılı olarak değerlendirilmiştir.

Görsel 171 Grup 2 Senaryo Etkinliği

Sene 1845 cinayetler ve hırsızlık davalarının artmasıyla beraber halk isyan etmeye başladı. Bununla birlikte bir teşkilat kurmayı amaçladılar ve Türk Polis teşkilatı adlı kurumu kurdular.

Halk arasında konuşma: Emmi geçen ay sadan satın aldığı koyunları bir kısı güçlenmiş

Emmi: Geçen gün geç saatlerde sizin evin arda birkaç yabancı kişi gezdi. halk arasında konuşmalar: emmi o zaman bugün nöbete talim.

- emmi ve yeşeri uykuda kalır, sabah kalktıklarında birkaç koyunun kalacağını fark ederler. Böyle konuşmalarını duyan halk daha farklı görünüşleri arasında bazı halk kendi aralarında yeni bir teşkilat kurma kararı alır ve kendi aralarında seçtikleri bazı kişiler sunulan, genel emniyet müdürü, emniyet Amiri, komiser. Bunları sunulan, emniyet için göreve atarlar.

Genel emniyet m.: halkımız bize güvenerek bizi bu kutsal göreve atadı.

emniyet Amiri: halkın müdürü. halkımız için her şeyi yapmalıyız.

Genel emniyet m.: o zaman görev sizi bekler.

(sugulu bulmak için çalışmalar başlar)

- halktan bilgi toplayan teşkilat gece yarısı komiserler emminin evinin önünde nöbet alır. karar alır.

emniyet Amiri: müdürüm Bu sugulu gelmedi.

Genel emniyet m.: Halk bize güvenen o sugulu alınmadan dönmeyiz.

- ilerleyen saatlerde sugulu tekrar koyun bulmak için gelir. iki komiser sugulu arayan buldu. sugulu: sizde kimsiniz benim beni.

Genel emniyet m.: (gülmeyecek) Biz adanmış yeni bekçileriz.

- emminin kuyuları emniyet teslim edilir, bundan sonra kayda sugulu olarak kaydedilir. bi sugulu buluyor.

Hayat

Grup 2'nin kaleme aldığı senaryo yukarıdaki Görsel 171'de gösterilmiştir. Görsel 171'de kaleme alınan senaryo incelendiğinde Grup 2'nin Türk Polis Teşkilatı'nın kurulmasına dair senaryo yazdığı görülmektedir. Ayrıca halkın ve toplumun korunması sebebiyle polis teşkilatının kurulduğunu vurgulamışlardır. Bu sebeplerden dolayı Grup 2'nin kaleme aldığı senaryo da başarılı kabul edilmiştir.

Senaryoları başarılı bir şekilde kaleme alan Grup 1 ile Grup 2 müze sonrası etkinliğini başarılı olarak tamamlamışlardır. Yazılan senaryolarda müze sırası etkinliğinde görülen ve öğrenilen tarihsel verilerin çeşitli kurgular yoluyla senaryolara aktarıldığı görülmektedir. Bu sebepten dolayı da grupları oluşturan katılımcıların tarihsel kavrama becerisinin ilgili alt basamağında da başarılı olarak değerlendirilmişlerdir.

4.2.4 Tarihsel Kavrama Becerisi Genel Değerlendirmesi

Müze öncesi, müze sırası ve müze sonrası etkinliklerinde ve tarihsel kavrama becerisinde katılımcıların başarı durumları aşağıdaki Tablo 4.29'da gösterilmiştir.

Tablo 4. 29 11. Sınıf Sanal Müze Etkinlikleri ve Tarihsel Kavrama Becerisi Genel Değerlendirme

Katılımcılar	Müze Öncesi	Müze Sırası	Müze Sonrası
11Ö1	Başarısız	Kısmen Başarılı	Başarılı
11Ö2	Kısmen Başarılı	Kısmen Başarılı	Başarısız
11Ö3	Başarılı	Başarılı	Başarılı
11Ö4	Başarılı	Kısmen Başarılı	Başarılı
11Ö5	Başarılı	Kısmen Başarılı	Başarılı
11Ö6	Kısmen Başarılı	Başarısız	Başarılı
11Ö7	Başarılı	Başarısız	Başarılı
11Ö8	Başarılı	Kısmen Başarılı	Başarılı
11Ö10	Başarılı	Başarısız	Başarılı
11Ö11	Başarılı	Başarılı	Başarılı
11Ö12	Başarılı	Başarısız	Başarılı
11Ö13	Kısmen Başarılı	Başarısız	Başarılı

11Ö14	Başarılı	Başarılı	Başarılı
11Ö15	Başarılı	Başarılı	Başarılı
11Ö16	Kısmen Başarılı	Başarısız	Başarılı
11Ö17	Başarılı	Kısmen Başarılı	Başarılı
11Ö18	Başarılı	Kısmen Başarılı	Başarılı
11Ö19	Başarılı	Başarılı	Başarılı

Tablo 4.29 incelendiğinde 18 11. sınıf katılımcılarının 13'nün üç etkinliğin ikisinde başarı sağlayarak tarihsel kavrama becerisini başarılı bir şekilde kullandıkları görülmektedir. Dört katılımcı ise bir başarılı etkinliğin yanı sıra bir tane de kısmen başarılı etkinlik tamamlayarak sanal müze uygulamalarını kısmen başarılı olarak tamamlamıştır. Sanal müze uygulamalarına katılan katılımcılarından geriye kalan bir katılımcı (11Ö2) ise sanal müze uygulamalarını başarısız olarak tamamlamıştır.

Ön değerlendirme sonrasında ortaya çıkan bulgular ile sanal müze uygulamaları sonrasında ortaya bulguların karşılaştırıldığı Tablo 4.30 aşağıda gösterilmiştir. Tablo 4.30 incelendiğinde katılımcıların tarihsel kavrama becerisine dair kazanım durumları görülmektedir.

Tablo 4. 30 11. Sınıf Katılımcılar Karşılaştırma

Katılımcılar	Ön Değerlendirme	Sanal Müze Etkinlikleri
11Ö1	Başarılı	Kısmen Başarılı
11Ö2	Başarılı	Başarısız
11Ö3	Başarılı	Başarılı
11Ö4	Başarılı	Başarılı
11Ö5	Başarılı	Başarılı
11Ö6	Başarılı	Kısmen Başarılı
11Ö7	Başarılı	Başarılı
11Ö8	Başarılı	Başarılı

11Ö10	Başarılı	Başarılı
11Ö11	Başarılı	Başarılı
11Ö12	Başarılı	Başarılı
11Ö13	Başarılı	Kısmen Başarılı
11Ö14	Başarılı	Başarılı
11Ö15	Başarılı	Başarılı
11Ö16	Başarılı	Kısmen Başarılı
11Ö17	Başarılı	Başarılı
11Ö18	Başarısız	Başarılı
11Ö19	Başarılı	Başarılı

Yukarıda verilen Tablo 4.30 incelendiğinde 11. Sınıf katılımcılarının ön değerlendirme ve sanal müze uygulamalarına dair sonuç bulguları görülmektedir. 11. sınıf katılımcılarının 17'si genel olarak ön değerlendirmeyi başarılı bir şekilde tamamlarken sanal müze uygulamalarını da 17 katılımcı başarıyla tamamlamıştır. Ön değerlendirme de başarısız olan katılımcı 11Ö18 sanal müze uygulamalarında başarılı olurken ön değerlendirme de başarılı olan 11Ö2 ise sanal müze uygulamalarında başarısız olmuştur. Ayrıca ön değerlendirmede başarılı olan katılımcılardan dört tanesi (11Ö1, 11Ö6, 11Ö13 ve 11Ö16) sanal müze uygulamalarını kısmen başarılı bir şekilde tamamlamış bulunmaktadır. Ön değerlendirme de başarılı olarak değerlendirilen 17 katılımcıdan 13'ü sanal müze uygulamaları sonrasında da başarılarını devam ettirdiği yukarıdaki Tablo 4.30'da görülmektedir. Dolayısıyla da sanal müze uygulamalarının katılımcılarda tarihsel kavrama becerisine dair kazanımlarını pekiştirmelerinde yardımcı olduğu düşünülmektedir.

4.3 12. Sınıf Sanal Müze Etkinlikleri ile Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi

Sanal müze uygulamalarında 12. sınıf katılımcılarla birlikte tarihsel analiz ve yorum becerisinin geliştirilmesi ve kazandırılması için üç basamak olacak şekilde etkinlikler düzenlenmiştir. Müze öncesi, müze sırası ve müze sonrası olacak şekilde tasarlanan bu etkinlikler katılımcılarda tarihsel analiz ve yorum becerisini kazandırmaya ya da geliştirmeye odaklanmaktadır.

4.3.1 Müze Öncesi Etkinliği ile Fırsat ile Sınırlılıklar Çıkarımı

On ikinci sınıf katılımcılarla birlikte yapılan müze öncesi etkinliği kanıt temelli bir etkinlik olarak tasarlanmıştır. Ankara Cumhurbaşkanlığı Milli Mücadele Sanal Sergisi gezilmeden evvel tarihsel analiz ve yorum becerisini kullanmaya yönelik tasarlanan kanıt temelli etkinlikte iki adet kanıt ve her kanıtta iki adette soru bulunmaktadır. İki yazılı kanıtın bulunduğu müze öncesi etkinliğinde tarihsel olayların yol açtığı fırsatlar ve sınırlılıklar üzerinde durulmuştur. Fırsat ve sınırlılıklar üzerinde durulmasının sebebi tarihsel analiz ve yorum becerisinin “*Tarihsel olayların yol açtığı fırsatları ve sınırlılıklar hakkında çıkarımlarda bulunur.*” alt basamağıdır. Bu alt basamak çerçevesinde kanıtlar sorgulanmaya çalışılmıştır.

4.3.1.1 Birinci kanıt ile fırsat ve sınırlılıklar

Müze öncesi etkinliğinin birinci kanıtı Kuvayımilliye’nin kurulması ile ilgili bir kanıttır. Verilen kanıtın sorgulanması amacıyla iki soru sorulmuştur. Sorulan sorulardan ilki verilen kanıtı anlamaya ve kavramaya yönelikken ikincisi ise tarihsel analiz ve yorum becerisinin ilgili alt basamağı için hazırlanmış bir sorudur.

Müze öncesi etkinliğinin ilk kanıtının ilk sorusu kanıtı kavramaya ve anlamaya yönelik sorulmuştur. Bu soruya 12. sınıf katılımcıların tamamı başarılı bir şekilde cevap vermiştir. Yirmi katılımcıdan oluşan 12. sınıf katılımcılarının tamamının sorulan soruya başarılı bir şekilde cevap vermesi kanıtı anladıkları ve kavradıkları anlamına gelmektedir. İlk soruya verilen başarılı cevaplardan örnekler aşağıdaki Görsel 172, 173, 174 ve 175’te gösterilmiştir.

Görsel 172 12BÖ1 Birinci Kanıt Birinci Soru

1- Kanıt 1’e göre Kuvâ-yı Milliye’nin kurulmasının nedenleri nelerdir?

1) Dünyanın savaşında Osmanlı yenilgiye gikmesi
2) işgalcilerin halka zulm etmesi
3) diğer devletlerin mandıra ateskesi A.A. hükümlerinin tek uygulanarak
savunma için kalan Anadolu’ya her yer işgal etmeleri
4) Kuvâ-yı Milliye’nin kurulması ve diğer fırsatlar ve de sınırlılıklar ortaya çıkarmıştır?

Görsel 173 12BÖ9 Birinci Kanıt Birinci Soru

- 1- Kanıt 1'e göre Kuvâ-yı Milliye'nin kurulmasının nedenleri nelerdir?
I. Dünya Savaşı'na yenilgiye uğrayan Osmanlı Devleti'nde imzelenen Mondros Ateşkes Antlaşması sonucunda savunmasız kalan Anadolu'ya yer yer işgal etmiş İngilizlerin hâkimiyetinin sağlanması sonucu bu tür birliklerin kurulması.
- 2- Kuvâ-yı Milliye'nin kurulması ne gibi fırsatlar ve de zorluklarla karşılaşmıştır?

Görsel 174 12CÖ4 Birinci Kanıt Birinci Soru

- 1- Kanıt 1'e göre Kuvâ-yı Milliye'nin kurulmasının nedenleri nelerdir?
Osmanlı Devleti'nin Mondros Ateşkes Antlaşması yüzünden ordusunun terhis edilmesi
Anadolu'nun birrak yerinin işgal edilmesi

Görsel 175 12CÖ8 Birinci Kanıt Birinci Soru

- 1- Kanıt 1'e göre Kuvâ-yı Milliye'nin kurulmasının nedenleri nelerdir?
Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'ndan yenilgiye uğraması, Mondros Ateşkes Antlaşması uyarınca Türk ordusunun terhis edilmesi, diğer devletlerin Mondros Ateşkes Antlaşması hükümlerini tek tarafı uygulayarak savunmasız kalan Anadolu'yu yer yer işgal etmeleri.

Yukarıda verilen dört görsel dikkate alındığında Kanıt 1'de açıkça geçen nedenleri başarılı bir şekilde anladıkları ve sorunun cevabına yazdıkları görülmektedir. Yukarıda görselleri verilmeyen 16 katılımcının cevapları görselleri verilen dört katılımcının cevapları ile paralellik göstermektedir dolayısıyla da geriye kalan 16 katılımcı da başarılı olarak değerlendirilmiştir.

Birinci kanıtın ikinci sorusunda ise kanıtta anlatılan Kuvayımiliye'nin kuruluşunun ortaya çıkardığı fırsatlar ile sınırlılıkların neler olduğu sorgulanmaktadır. 12. sınıf katılımcılarının 11'i birinci kanıtın ikinci sorusunda başarısız olarak değerlendirilirken altısı başarılı ve üçü de kısmen başarılı olarak değerlendirilmiştir. Katılımcıların birinci kanıtın ikinci sorusuna dair başarı durumları aşağıdaki Tablo 4.31'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 31 Birinci Kanıt Fırsat ve Sınırlılıklar Başarı Durumu

Başarı Durumları	Katılımcılar	Frekans
Başarısız	12BÖ1, 12BÖ2, 12BÖ4, 12BÖ6, 12BÖ9, 12BÖ11, 12CÖ3, 12CÖ4, 12CÖ7, 12CÖ8, 12CÖ10	11
Başarılı	12BÖ3, 12BÖ8, 12BÖ10, 12CÖ1, 12CÖ5, 12CÖ9	6
Kısmen Başarılı	12BÖ5, 12BÖ7, 12CÖ6	3

Tablo 4.31’de görüldüğü üzere 12. sınıf katılımcılarının çoğunluğu verilen kanıttan fırsat ve sınırlılıklar çıkarımlarını yapamamışlardır. Sadece altı katılımcı hem fırsat hem de sınırlılıkları kaleme aldığı görülmektedir. Kısmen başarılı olarak değerlendirilen üç katılımcı ise fırsat ve sınırlılıklardan bir tanesini yazıp diğerini yazmamışlardır. Başarısız, başarılı ve kısmen başarılı olarak değerlendirilen katılımcılara ait görseller aşağıdaki Görsel 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183 ve 184’te gösterilmiştir.

Görsel 176 12BÖ2 Birinci Kanıt İkinci Soru

2- Kuvâ-yı Milliye’nin kurulması ne gibi fırsatlar ya da sınırlılıklar ortaya çıkarmıştır?

Fırsat = Hiçbir fırsatı yok böyle bir durumda

Sınırlılık = antlaşmalar gereğince sosyal, siyasi açıdan bir çok sınırlılığı olmuştur.

Kanıt 2: can vîmal güvenliğinin olmaması

Görsel 177 12CÖ4 Birinci Kanıt İkinci Soru

2- Kuvâ-yı Milliye’nin kurulması ne gibi fırsatlar ya da sınırlılıklar ortaya çıkarmıştır?

Anadolu’nun işgalden kurtulması fırsatı olmuş ama Kuvayı Milliye düzensiz ve güçsüz olduğu için yapamamış.

Görsel 178 12CÖ10 Birinci Kanıt İkinci Soru

2- Kuvâ-yı Milliye’nin kurulması ne gibi fırsatlar ya da sınırlılıklar ortaya çıkarmıştır?

Fırsatları
daha çok asker orduları etkilesin
millet bilince gelsin.

Sınırlılıklar
İstanbul hükümetinin isteğine bağlı hareket
etmezler ve zorluk çıkarırlar.

Yukarıdaki Görsel 176, 177 ve 178’de birinci kanıtın ikinci sorusunda başarısız olarak değerlendirilen katılımcıların cevapları görülmektedir. Katılımcıların kaleme aldıkları cevaplara bakıldığında fırsat ve sınırlılıkları yanlış olarak yazdıkları ya da yazamadıkları görülmektedir. 12BÖ2 Kuvayımilliye’nin kurulmasının fırsatını “Hiçbir fırsatı yok böyle bir durumda.” cümlesi ile açıkladığı Görsel 176’da görülmektedir. 12BÖ2 kaleme aldığı fırsat cümlesinin yanı sıra kaleme aldığı sınırlılık cümlesinde Kuvayımilliye’den bahsetmemiştir. Dolayısıyla da 12BÖ2 kodlu katılımcı birinci kanıtın ikinci sorusunda ve tarihsel analiz ve yorum becerisinin ilgili alt basamağında başarısız olarak değerlendirilmiştir. 12CÖ4 ile 12CÖ10 kodlu katılımcıların ise yazdıkları fırsat ve sınırlılık cümleleri konu dışı yorumlar içermektedir. 12CÖ4 verdiği cevapta Kuvayımilliye’nin kurulmasının fırsatını “Anadolu’nun işgalden kurtulması” olarak kaleme aldığı görülmektedir. Devamında ise katılımcı fırsat olarak sunduğu cümlelerin gerekçesini yazdığı görülmektedir. Dolayısıyla da 12CÖ4 kodlu katılımcı sunduğu fırsat ve sınırlılık cevapları ile başarısız olarak değerlendirilmiştir. Yukarıda örnekleri verilen başarısız katılımcılardan ziyade örnekleri verilmeyen katılımcıların verdikleri cevaplarda yukarıdaki örneklerle paralellik göstermektedir. Dolayısıyla da Kanıt 1 çerçevesinde başarısız olarak değerlendirilen katılımcıların tarihsel analiz ve yorum becerisinin ilgili alt basamağında da başarısız olduğu şeklinde değerlendirme yapılmıştır.

Görsel 179 12BÖ3 Birinci Kanıt İkinci Soru

2- Kuvâ-yı Milliye’nin kurulması ne gibi fırsatlar ya da sınırlılıklar ortaya çıkarmıştır?
Kuvâ-yı Milliye’nin kurulması ülke işgalini yavaşlatmasını sağlamış ve halkın kendi bölge
sınırlarını sağlamıştır. Ama düzenli olmadığı için sadece bölgesel kalabilmiş

Görsel 180 12BÖ10 Birinci Kanıt İkinci Soru

2- Kuvâ-yı Milliye’nin kurulması ne gibi fırsatlar ya da sınırlılıklar ortaya çıkarmıştır?
Kuvâ-yı Milliye’nin kurulması halkın yurdunu kurtarmak için
fırsatlar yaratmış, düzenli olduğu için yeterli Tercizat
bulmaktan zorlanmıştır.

Görsel 181 12CÖ1 Birinci Kanıt İkinci Soru

1- Kanıt 1’e göre Kuvâ-yı Milliye’nin kurulmasının nedenleri nelerdir?
- işgalcilerin halka zulmetmesi
- Düzenli ordu olmadığı için savaşların kazanılmasında güçlük yaşanıyor.
- Herkes savaşa bildiği işin votan sevgisinin yoğun olduğu bir birleşim
ile savaşa geçiyorlar.

Yukarıdaki Görsel 179, 180 ve 181’de birinci kanıt ikinci sorusunda başarılı olan katılımcılardan olan 12BÖ3, 12BÖ10 ile 12CÖ1’in cevapları görülmektedir. Katılımcıların cevaplarına bakıldığında Kuvayımilliye’nin kurulmasının ortaya çıkardığı fırsat ve sınırlılıkları doğru bir şekilde kaleme aldıkları görülmektedir. Görselleri verilen üç katılımcının yanı sıra görselleri yerilmeyen üç katılımcının da cevapları doğru fırsat ve sınırlılık cümleleri ile kaleme alınmıştır. Doğru ve eksiksiz bir şekilde fırsat ve sınırlılık kaleme alan katılımcıların tarihsel analiz ve yorum becerisinin ilgili alt basamağında da başarılı olarak değerlendirilmiştir.

Görsel 182 12BÖ5 Birinci Kanıt İkinci Soru

2- Kuvâ-yı Milliye’nin kurulması ne gibi fırsatlar ya da sınırlılıklar ortaya çıkarmıştır?
İtilaf devletlerine ..amaçlarını gayelerini gerçekleştirmesi yavaşlatıldı ya da Osmanlı
’ın emelleri gerçekleşmedi.

Görsel 183 12BÖ7 Birinci Kanıt İkinci Soru

2- Kuvâ-yı Milliye’nin kurulması ne gibi fırsatlar ya da sınırlılıklar ortaya çıkarmıştır?
Halkın can ve malını korumak ve topraklarını işgal edilmesinden
kurtarması halkı için savunma işgalcileri yenilmiştir.

Görsel 184 12CÖ6 Birinci Kanıt İkinci Soru

2- Kuvâ-yı Milliye’nin kurulması ne gibi fırsatlar ya da sınırlılıklar ortaya çıkarmıştır?
Fırsatları Sınırlılıkları
Türk halkın can ve mal güvenliğini koruyabilmek Sınırlılıkları halkın da bir fırsatı yet

Görsel 182, 183 ve 184’te yer alan görseller incelendiğinde katılımcıların fırsat ya da sınırlılıklardan birini doğru diğerini yanlış yazdığı ya da yazamadığı görülmektedir. Görsel 182’de gösterilen 12BÖ5 kodlu katılımcının cevabı incelendiğinde fırsat olarak “İtilaf devletlerinin amaçlarını, gayelerini gerçekleştirmesi yavaşlatıldı.” diyerek doğru bir fırsat cümlesi kaleme aldığı görülmektedir fakat 12BÖ5 bir sınırlılık cümlesi kaleme almamıştır. Bu sebepten dolayı 12BÖ5 kısmen başarılı olarak değerlendirilmiştir. Aynı durum Görsel 183 ve Görsel 184’te de görülmektedir. 12BÖ7 ile 12CÖ6 kodlu katılımcılar fırsat cümlelerini doğru olarak yazarken sınırlılık cümleleri yazamamışlardır. Bu durumda kısmen başarılı olarak kabul edilen katılımcıların bir sınırlılık cümlesi yazamadıkları ilginç

bir ortak nokta olduğu görülmektedir. Ayrıca sadece fırsat cümlelerini yazabilen katılımcıların tarihsel analiz ve yorum becerisinin ilgili alt basamağında da kısmen başarılı olduğu şeklinde değerlendirmeler yapılmıştır.

4.3.1.2 İkinci kanıt ile fırsat ve sınırlılıklar

Müze öncesi için hazırlanan kanıt temelli etkinlikte yer alan ikinci kanıtta iki soru yer almaktadır. Yer alan sorulardan ilki verilen kanıtı anlamaya yönelikken ikincisi ise tarihsel analiz ve yorum becerisinin kullanılacağı sorudur. Verilen yazılı kanıtı anlamaya ve kavramaya yönelik olan ilk soruda 20 katılımcının 19'u başarılı olurken sadece bir katılımcı başarısız olmuştur. Başarılı olan katılımcıların cevapları Görsel 185 ve 186'da verilirken başarısız olan katılımcının cevapları Görsel 187'de verilmiştir.

Görsel 185 12BÖ2 İkinci Kanıt Birinci Soru

1- Kanıt 2'ye göre Anadolu ne durumdadır?
Birçok ~~yer~~ işgal edilmiştir.

Görsel 186 12CÖ5 İkinci Kanıt Birinci Soru

1- Kanıt 2'ye göre Anadolu ne durumdadır?
işgal altındadır

Görsel 185 ve 186'da verilen cevaplara bakıldığında Anadolu'nun durumuna dair doğru bilgilerin ve cevapların verildiği görülmektedir. Geriye kalan 17 katılımcı da verilen kanıttan yola çıkarak doğru bilgiler içeren cevaplar vermişlerdir.

Görsel 187 12BÖ6 İkinci Kanıt Birinci Soru

1- Kanıt 2'ye göre Anadolu ne durumdadır?
Ordu sayısı bakımından kuvvetlidir.

Görsel 187 incelendiğinde ikinci kanıtın ilk sorusuna verilen yanlış cevap görülmektedir. 12BÖ6'nın verdiği cevapta ne demek istediği anlaşılamamıştır ayrıca işgal dönemi Anadolu'sunun durumunu anlatan bir cümle olmadığı görülmektedir.

İkinci kanıtın ikinci sorusunda ise Anadolu'nun durumunda ne gibi fırsatlar ve sınırlılıklar barındırdığının sorgulandığı bir sorudur. Bu soru çerçevesinde toplanan veriler incelendiğinde 20 katılımcının 11'i bu sorudan başarısız olurken dokuzu başarılı olmuştur. 12. sınıf katılımcıların başarı durumları aşağıdaki Tablo 4.32'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 32 İkinci Kanıt Fırsat ve Sınırlılıklar Başarı Durumları

Başarı Durumları	Katılımcılar	Frekans
Başarısız	12BÖ1, 12BÖ3, 12BÖ6, 12BÖ7, 12BÖ8, 12BÖ10, 12CÖ1, 12CÖ4, 12CÖ7, 12CÖ9, 12CÖ10	11
Başarılı	12BÖ2, 12BÖ4, 12BÖ5, 12BÖ9, 12CÖ2, 12CÖ3, 12CÖ5, 12CÖ6, 12CÖ8	9

Tablo 4.32'ye göre başarılı olarak değerlendirilen katılımcılara ait örnekler aşağıdaki Görsel 188, 189 ve 190'da gösterilmiştir. Başarısız olan katılımcılara ait görseller ise Görsel 191, 192 ve 193'te gösterilmiştir.

Görsel 188 12BÖ1 İkinci Kanıt İkinci Soru

2- Kanıt 2'den yola çıkarak Anadolu'nun durumunda ne gibi fırsatlar ya da sınırlılıklar ortaya çıkarmıştır?

- 100.000 kişilik bir kuvveti vardı
- trakyada işgal kuvvetleri bulunması

Görsel 189 12CÖ1 İkinci Kanıt İkinci Soru

Sınırlılıklar = Anadolu'nun işgal olasılığı fazla iştir. Halk zordumda kalmıştır.

fırsatlar = Pek bir fikrim yok ama, belki bu sıkıntılar sonucunda daha güçlü bir devlet çıkarabiliriz.

Görsel 190 12CÖ9 İkinci Kanıt İkinci Soru

- 2- Kanıt 2'den yola çıkarak Anadolu'nun durumunda ne gibi fırsatlar ya da sınırlılıklar ortaya çıkarmıştır?

İşgal durumunda ne gibi fırsatlar değer hiç bir fırsat ve sınırlılık olgusu düşünmüyorum açısından.

Yukarıda Görsel 188, 189 ve 190'da verilen görseller incelendiğinde katılımcıların sorulan soruya başarısız cevaplar verdikleri ve fırsat ile sınırlılıkları yazabilme de sıkıntılar yaşadıkları görülmektedir. Bu sebepten dolayı katılımcılar başarısız olarak değerlendirilmiştir.

Görsel 191 12BÖ2 İkinci Kanıt İkinci Soru

- 2- Kanıt 2'den yola çıkarak Anadolu'nun durumunda ne gibi fırsatlar ya da sınırlılıklar ortaya çıkarmıştır?

Fırsat = Anadolu'nun hepsinin işgal edilmemesi
Sınırlılık = Bazı şehirlerinin alınması

Görsel 192 12BÖ4 İkinci Kanıt İkinci Soru

- 2- Kanıt 2'den yola çıkarak Anadolu'nun durumunda ne gibi fırsatlar ya da sınırlılıklar ortaya çıkarmıştır?

Fırsatlar : Boğazlara diğer devletlere hükmedebilecek
Sınırlılık : Anadolu büyük, hiç değil.

Görsel 193 12CÖ5 İkinci Kanıt İkinci Soru

- 2- Kanıt 2'den yola çıkarak Anadolu'nun durumunda ne gibi fırsatlar ya da sınırlılıklar ortaya çıkarmıştır?

Sınırlılıklar : Anadolu ittifakların dedikleri altında yani bir söz belabı yoktur.
Fırsatlar : Kuvayi Milliye'nin doğmasına fırsat sağlamıştır.

Yukarıda verilen görseller incelendiğinde doğru bir şekilde fırsat ve sınırlılıklar kaleme alındığı görülmektedir. Yazılan fırsat ve sınırlılıklar işgal döneminin her iki tarafı içinde yazılmasına müsaade edilmiş ve eğer doğru mantık çerçevesinde yazıldılarsa da başarılı

olarak kabul edilmiştir. Örneğin Görsel 192’de fırsat olarak “*Boğazlara diğer devletler hükmedebilecek*” cümlesi yer almaktadır. Bu fırsat Anadolu’da var olan Milli Mücadele için değil işgalci devletler için olduğu açıktır lakin doğru bir mantıkla kaleme alındığından dolayı başarılı olarak kabul edilmiştir. İkinci kanıtın ikinci sorusuna verdikleri cevaplarla başarılı olarak değerlendirilen dokuz kişiden üçünün cevaplarına yukarıda yer verilmiştir. Dokuz başarılı katılımcı tarihsel analiz ve yorum becerisinin ilgili alt basamağının kullanımına ve elde edilmesine dair örnekler sunmuştur. Dolayısıyla da bu dokuz başarılı katılımcı ilgili alt basamak çerçevesinde başarılı olarak kabul edilmiştir.

4.3.1.3 Müze öncesi ile tarihsel analiz ve yorum becerisi genel değerlendirme

Müze öncesi etkinliği çerçevesinde gerçekleştirilen kanıt temelli etkinliğin içerisinde var olan iki kanıt ve tarihsel analiz ve yorum becerisinin ilgili alt basamağına dair genel değerlendirme tablosu aşağıdaki Tablo 4.33’te yer almaktadır. Tablo 4.33 incelendiğinde 12. sınıf katılımcılarının müze öncesi etkinliğindeki ile tarihsel analiz ve yorum becerisindeki başarı durumları ortaya çıkmaktadır.

Tablo 4. 33 Müze Öncesi Etkinliği Genel Değerlendirme

Katılımcılar	1. Kanıt Fırsat ve Sınırlılıklar	2. Kanıt Fırsat ve Sınırlılıklar
12BÖ1	Başarısız	Başarısız
12BÖ2	Başarısız	Başarılı
12BÖ3	Başarılı	Başarısız
12BÖ4	Başarısız	Başarılı
12BÖ5	Kısmen Başarılı	Başarılı
12BÖ6	Başarısız	Başarısız
12BÖ7	Kısmen Başarılı	Başarısız
12BÖ8	Başarısız	Başarısız
12BÖ9	Başarısız	Başarılı
12BÖ10	Başarılı	Başarısız
12CÖ1	Başarılı	Başarısız

12CÖ2	Başarısız	Başarılı
12CÖ3	Başarısız	Başarılı
12CÖ4	Başarısız	Başarısız
12CÖ5	Başarılı	Başarılı
12CÖ6	Kısmen Başarılı	Başarılı
12CÖ7	Başarısız	Başarısız
12CÖ8	Başarısız	Başarılı
12CÖ9	Başarılı	Başarısız
12CÖ10	Başarısız	Başarılı

Tablo 4.33 incelendiğinde 12. sınıf katılımcılarının arasından sadece bir katılımcı (12CÖ5) her iki kanıtta da başarılı olduğu görülmektedir. İki katılımcı (12BÖ5 ve 12CÖ6) ise kanıtlardan birinde kısmen başarılı diğerinde ise başarılı olmuştur. Kanıtlardan birinde başarılı olup diğerinde başarısız olan katılımcı sayısı ise 11 olarak görülmektedir. Her iki kanıtta da başarısız olan katılımcı sayısı ise dört olarak saptanmıştır. Tüm bu veriler ışığında her iki kanıtta başarılı olan katılımcı ile kanıtlardan birinde başarılı birinde de kısmen başarılı olan katılımcılar tarihsel analiz ve yorum becerisinin ilgili alt basamağında da başarılı olarak değerlendirilmiştir.

4.3.2 Müze Sırası Etkinliği ve Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi

On ikinci sınıf katılımcılarla birlikte gerçekleştirilen müze sırası etkinliği çerçevesinde birinci elden kanıtların kullanılması üzerine bir etkinlik tasarlanmıştır. 12. sınıf katılımcılar “küçük birer tarihçi” olarak etkinliklere katılmış ve Cumhurbaşkanlığı Milli Mücadele Sergisi’nde seçtikleri üç tane eseri kullanarak kendi tarih metinlerini kaleme almaları istenmiştir. Katılımcılar tarihsel metinleri kaleme alırken kim, ne, nasıl, neden-sonuç, nerede ve ne zaman gibi temel soruları cevaplamaları istenmiştir. Bu çerçevede müze sırası etkinliğindeki ve tarihsel analiz ve yorum becerisinin “*Tarihsel olaylar arasındaki neden-sonuç ilişkilerini analiz eder.*” alt basamağı çerçevesinde başarı durumları aşağıdaki Tablo 4.34’te gösterilmiştir.

Tablo 4. 34 Müze Sırası Etkinliği ve Neden-Sonuç İlişkisi Başarı Durumları

Başarı Durumları	Katılımcılar	Frekans
Başarısız	12BÖ1, 12BÖ4, 12BÖ5, 12BÖ6, 12BÖ7, 12BÖ9, 12CÖ1, 12CÖ3, 12CÖ5, 12CÖ7, 12CÖ8, 12CÖ10	12
Başarılı	12BÖ2, 12BÖ3, 12BÖ8, 12BÖ10, 12CÖ4, 12CÖ6, 12CÖ9	7
Kısmen Başarılı	12BÖ4	1

Tablo 4.34 incelendiğinde 20 kişiden oluşan 12. sınıf katılımcılarının 12'si müze sırası etkinliğinde başarısız olurken yedisi başarılı biri ise kısmen başarılı olmuştur. Başarısız olan katılımcıların örnekleri aşağıdaki Görsel 194, 195, 196 ve 197'de başarılı olan katılımcıların örnekleri Görsel 198, 199, 200 ve 201'de ve kısmen başarılı olan katılımcıların örnekleri ise Görsel 202'de verilmiştir.

Görsel 194 12BÖ1 Müze Sırası Etkinliği

mandros Ateşkes Aint
30 Ekim 1921

- Antlaşmanın osmanlı için çok ağır basın osmanlı devleti Askeri
Süresi olmaması için, halk ta Ayaklanırlar hakimiyet milletindir
Levhasını oluşturur ve osmanlı'nın her kösesine yayılır
Süresi, imanın bozma ile kılıcıyla Halide Edibin kar-ge tüfeği
ile osmanlıyı koruma amacı, mücadele eder ve sayılı
kahramanlardan olur.

Görsel 195 12BÖ11 Müze Sırası Etkinliği

Erzurum kongresi mührü
mandros mütarekesi
Hakimiyet milletindir Levhası

milli mücadele döneminden önce Erzurum kongresi yapılmıştı. milli mücadele
desteklemek için, Erzurum'da kongresinden sonra mandros mütarekesi
imzalanmış. Bu antlaşmaların imzalanması yerlerde hakimiyet millet
levhası karışık yapılmış. Halk bu sözlerle direniş geçmiştir. Bu
sayede milli mücadele daha etkin ve daha başarılı olmuş.

Teşkilatı Esasiye = Bu belge saman kağıttan yapılmış. 20 Ocak 1921 tarihi ve 85 numaralı bir belgedir. Milli mücadelede de önemli bir yeri vardır.

Ankara Esnafının Mustafa Kemal Paşaya Hediye ettiği Cumar-başkanlığı Mührü = 22 ayar altından oluştugundan ilke için büyük önemi vardır. 23 Mayıs 1919'da da Holide Edip =

Adıvar Mitingi : Bu mitingde konuşulan her şeyin insanları çok iyi bir şekilde etkilediğini söyleyebilirim. Bu konuşmalar Milli mücadele savaşında büyük etki gösterecektir.

1. Dünya savaşı sonrası Osmanlı devleti ile itilaf Devletleri arasında İngiltere arasında 30 Ekim 1918'de imzalanan Ateşkes antlaşması.

Cumhurbaşkanlığı, milli mücadele sergisinde sağlığını Mondros mütakeresinde Osmanlı devletinin lehine olan bu antlaşma, İngiltere ile itilaf devletleri arasında Osmanlıya karşı yapılan bu antlaşma devletleri az da olsa vazlamaya götürüyor.

Erzurum kongresinin mührü

• Cumhurbaşkanlığı Milli mücadele sergisi sanal gezisi sırasında görülen birinci elden kanıtlardan Erzurum kongresinin mührü gözime girip.

* Üzerinde 3 satır bulunan mührüde üstte Erzurum zübesi iki çiçek motifli arada 1335 en altta vilayet-i şarkiyeye müdafisi hukuki milliyet Cemiyeti yazmaktadır.

- Erzurum kongresinde alınan kararların altına Ankara Esnafının M. Kemal Paşaya hediye ettiği Cumhurbaşkanlığı mührü basılmıştır.

Bu da Ankara esnafı tarafından yaptırılarak M. K. Paşaya hediye edilen ve Türkiye Cumhuriyeti reisi olduğu mührü. İsmail Hakkı Altunbezerin hatıyla 22 ayar altından yapılmıştır. ve üst kısmı geometrik ve bitkisel bezemelerle süslenmiştir. Bunda M. Kemal Atatürk'ün kahramanlığının ve fedakar olmasının ödülü- inden biridir.

Teşkilatı Esasiye kanunun Taslağı

Gözime Karpan başka bir eserde Teşkilatı Esasiye kanunun taslağı olan Saman kağıt üzerine yapılan veya yazılan belge'dir.

- 20 Ocak 1921 Tarih ve 85 numaralı Teşkilatı Esasiye kanunun Kanunlaşan 13 sayfa ile taslak metnidir. Metin yazıldığı sırada sesit katiplerinin yaptıkları düzeltmeler ve kararnatlar marifettir.

Yukarıda verilen Görsel 194, 195, 196 ve 197 incelendiğinde müze sırası etkinliğinde başarısız etkinlik çıktılarından örnekler görülmektedir. Görsel 194'te katılımcı 12BÖ1'in Cumhurbaşkanlığı Milli Mücadele Sergisi'nden seçtiği üç adet birinci elden kanıtın "*Mondros Ateşkes Antlaşması, Sütçü İmam'ın Kılıcı ile Halide Edip'in Tüfeği*" olduğu görülmektedir. Katılımcı 12BÖ1 bu üç birinci elden kanıtı tek bir paragrafta işlemeyi tercih etmiş lakin kaleme alınan tarihsel metnin içerisinde kim, nerede, nasıl, ne zaman, neden-sonuç gibi temel soruların cevapları bulunmamaktadır. 12BÖ11 kodlu katılımcının Görsel 195'te verilen cevabı incelendiğinde ise seçtiği üç birinci elden eserin "*Erzurum Kongresi Mührü, Mondros Mütarekesi ve Hakimiyet Milletindir Levhası*" olduğu görülmektedir. Katılımcı 12BÖ11'de seçtiği üç birinci elden eseri de tek bir paragrafta işlemeyi uygun bulmuş ve görselde gösterilen paragrafı kaleme almıştır. Katılımcı 12BÖ11'in kaleme aldığı paragrafa bakıldığında seçilen üç birinci elden kanıtın yanlış bir şekilde birleştirildiği ve yanlış yorumlarla bilgiler aktarıldığı görülmektedir. Ayrıca katılımcı 12BÖ11 5N1K sorularına cevap vermediği de görülmektedir. Katılımcı 12CÖ1'in verdiği cevap ise Görsel 196'da gösterilmiştir. Görsel 196 incelendiğinde katılımcının seçtiği üç birinci elden eserin "*Teşkilat-ı Esasiye, Ankara Esnafının Mustafa Kemal Paşa'ya Hediye Ettiği Mühür ve Halide Edip'in Mitingi*" eserleri olduğu görülmektedir. Katılımcı 12CÖ1 her üç birinci elden eseri tek bir paragrafta harmanlamayı tercih etmemiş ayrı ayrı yazmayı tercih etmiş olduğu da görülmektedir. 12CÖ1'in kaleme aldığı paragraflarda sanal müze ziyareti sırasında öğrendiği bilgileri hiçbir yorum katmadan olduğu gibi aktardığı anlaşılmıştır bu sebepten dolayı başarısız olarak değerlendirilmiştir. 12CÖ10'un ise seçtiği üç birinci elden eseri "*Erzurum Kongresi Mührü, Ankara Esnafının Mustafa Kemal Paşa'ya Hediye Ettiği Mühür ve Teşkilat-ı Esasiye Kanunu Taslağı*" olarak görülmektedir. Katılımcı 12CÖ10 seçtiği birinci elden eserlerin ikisini bir paragrafta işlemeyi uygun görürken diğerini müstakil olarak işlemiştir. Katılımcı 12CÖ10 kaleme aldığı paragraflar Görsel 197'de gösterilmiştir. Gösterilen paragraflar incelendiğinde katılımcı 12CÖ10'nun sanal müze gezisi sırasında öğrendiği bilgileri yorumlamadan aktardığı ve 5N1K sorularına da cevap vermediği görülmektedir dolayısıyla da katılımcı müze sırası etkinliğinde ve tarihsel analiz ve yorum becerisinin ilgili alt basamağında başarısız olarak değerlendirilmiştir.

Görsel 198 12BÖ2 Müze Sırası Etkinliği

Hakimiyet Milletindir levhası = Hulusi Efendi Hattabımızın kendi elleriyle tasarladığı "Hakimiyet Milletindir" levhası" 1921 Anayasasının 1 maddesi olması nedeniyle büyük önem taşır. Ve bir kez daha milletin her türü hakimiyeti vurgulanmıştır.

Erzurum Kongresi Mührü: Bu kongrede alınan kararların altına basılmış en üst kısımda "Erzurum Şubesi" orta kısımda "1335" en altta ise "v. ilâyeti şarkıye müdafai hukuk-i milliye cemiyeti" yazmaktadır. = Bu mührün, Erzurum'un önemini, tarihini, cemiyetinin bir arada bulunduğu ve ~~yazıldığı~~ mühürlenmiş olduğunu göstermektedir.

Büyük Taarruz'da Öncü Bayrak: ~~Taarruz'da~~ ^{İşgalden} kurtulan şehir ve kasabalarımızın bayraklarımızı ay yıldızın üzerinde isimleri yazılan 48,5 x 77 cm'den oluşan ve dikilmiş olan bayraklarımızdır. Ve Bayrakın ülke, savaşlar, işgaller... daha birçok açıdan önem ve değer taşır.

Görsel 199 12BÖ3 Müze Sırası Etkinliği

Mondros Mütarekesi Osmanlı devletinin fîrken yok olduğunu anlatan bir antlaşmadır. Antlaşma bittikten sonra ağır maddelerin ve işgalleri neredeyse serbest hale getirmiştir.

Büyük Taarruz Öncü Bayrağı milli birlik ve beraberliğin ne kadar kuvvetli olduğunu ve Türk milletinin inancını en güzel anlatan tarihi materyalimizdir. Gerek işgal altında olan yerleri alıp bayrağı yazmaya gerek kuvvetleriyle tam bir motive ve inanca kaynağıdır.

Hakimiyet Milletindir levhası Meclis'in en kuvvet verici kaynağıdır. Her gelenin o yazıyı görmesi tam bir seft ve inanca ve milli gurur ve motive kaynağıdır.

Görsel 200 12CÖ4 Müze Sırası Etkinliği

1. Dünya Savaşı'ndan sonra İtilaf Devletleri ve Osmanlı Devleti arasında 30 Ekim 1918'de Mondros Ateşkes Antlaşması imzalanmıştır. Bunun sonucunda Osmanlı ordusu terhis edilmiş ve Anadolu'nun birçok yeri işgal edilmiştir. Bu demektir ki Osmanlı'nın İtilaf Devletleri karşısında çok zayıf olduğunu gösterir. İşgaller Sultanahmet Mitingi'nde Halide Edip Adivar gibi yazarlar bu işgalleri protesto etmiştir. Bu gösterir ki halk mücadeleyi bir tavır sergilemiştir. Çocuklar bile cephede mücadele etmiştir. Örnek olarak Nezahat Önbaşı 9 yaşında cepheye gitmiştir. Bunun gösterdiği şey mücadeleye geyin geçmiş ama yaşlı, çocuk herkes pes etmemiş ve mücadele ederek vatani kurtarmışlardır. 1. Ordu Komutanı Ali İhsan Sabis kılıçla mücadele etmiştir. Bunun gösterdiği şey elde ne varsa onunla mücadele edilmiştir.

Görsel 201 12CÖ6 Müze Sırası Etkinliği

Bu kaynaklar tarih açısından daha doğrusu tarihte olan olayların kanıtı için önemli kaynaklar olmuştur. Mesela Mondros Mütakeresi' 1. Dünya Savaşı sonrası Osmanlı devleti ile İtilaf Devleti adına İngiltere arasında 30 Ekim 1918'de imzalanan antlaşmadır. Bu antlaşma İtilaf devletleri ile Osmanlı Devletleri arasındaki olayları doğrulamıştır. Erzurum Kongresinin mührü ise Vilayet-i Sairiyye Müdafî Hukuk-ı Milliye Cemiyeti mührü ile ortasında yazılmıştır. Bu mührü Erzurum Kongresindeki kararları onaylanmıştır. Son Olarak Teşkilat-ı Esasiye Konun Taslağı 20 Ocak 1924 tarihinde Teşkilat-ı Esasiye Kanununda bir metindir. Bu metinde zabıt katiplerinin yaptıkları düzeltmeler karalamalar mevcuttur.

Bu kaynaklar tarih için önemli bir yordedir.

Yukarıdaki Görsel 198, 199, 200 ve 201'de gösterilen görseller başarılı katılımcılara ait örnekler içermektedir. Görsel 198 incelendiğinde katılımcı 12BÖ2'nin kaleme aldığı paragraflar görülmektedir. Katılımcının seçtiği üç birinci elden kanıt ise "Hakimiyet Milletindir Levhası, Erzurum Kongresi Mührü ve Büyük Taarruz Öncü Bayrağı" kanıtlarıdır. Katılımcı 12BÖ2 bu eserleri ayrı ayrı değerlendirmiş ve üç paragraf yazmıştır. Yazılan bu üç paragraf incelendiğinde katılımcının sanal müzede öğrendiği bilgilerin

üzerine basit yorumlar yaptığı görülmektedir. Kaleme alınan paragraflarda 5N1K sorularının cevapları da bulunmaktadır. Diğer başarılı olan katılımcıların görsellerine de bakıldığında başarılı yorumların ve 5N1K cevaplarının var olduğu görülmektedir. Dolayısıyla da müze sırası etkinliğinde ve tarihsel analiz ve yorum becerisinin ilgili alt basamağında başarılı olarak değerlendirilmiştir.

Görsel 202 12BÖ4 Müze Sırası Etkinliği

milli mücadele döneminden önce Erzurum kongresi yayımlanıyor. milli mücadeleyi desteklemek için. Bu kongrede alınan kararların altında bir mühür var. Hicriye göre 1335 te imzalanmıştır. Bunlar birlikte halk direnişe girmiş.

milli mücadelenin toplandığı yerde yatan oturlan kişiler'in arkasında Siyah-Sarı yarıklı tbt işlemeli Hulusi Efendinin yaptığı Hakimiyet mülkendir yarısı kulanmaktadır. Bu da halkın direnişte olması gerektiğini gösteriyor. Daha sonra mondros mütarekesi adı verilen kararlar yayımlanmıştır. 30 Ekim 1918'de imzalandı. İtilaf devletine ait 4 imza vardır. Bu da itilaf devletinin lehine olduğunu gösteriyor.

Görsel 202'de gösterilen ve kısmen başarılı olarak değerlendirilen katılımcı 12BÖ4'e ait cevaplar görülmektedir. Katılımcı 12BÖ4'ün kaleme aldığı cevaplar incelendiğinde yorum yapabildiği görülmektedir. Fakat katılımcının yaptığı tarihsel metin kurgusunda hatalar olduğu da görülmektedir. Seçtiği üç eseri tek bir parçada değerlendirme inisiyatifini kullanan katılımcı yanlış bağlantılar ile birlikte metnini oluşturmuştur. Bu sebepten dolayı da katılımcı 12BÖ4 müze sırası etkinliğinde ve tarihsel analiz ve yorum becerisinin ilgili alt basamağında kısmen başarılı olarak değerlendirilmiştir.

4.3.3 Müze Çıkışı Etkinliği ile Fırsat ve Sınırlılıklar

Sanal müze uygulamaları içerisinde 12. sınıf katılımcıları ile yapılan bir diğer etkinlik müze çıkışı etkinliğidir. Müze çıkışı etkinliğinde katılımcılardan gazete tasarımları istenmiştir. Katılımcılar gazete tasarlarlarken Milli Mücadele sırasında olan olaylara ve müze ziyaretinde görülen nesnelere odaklanılması istenmiştir. Sanal müze ziyareti sırasında görülen eserlerin ve öğrenilen bilgilerin yarattığı fırsatlar ile sınırlılıkları kaleme almaları da istenmiştir. Bu çerçevede tasarlanan gazetelere dair ve tarihsel analiz ve yorum

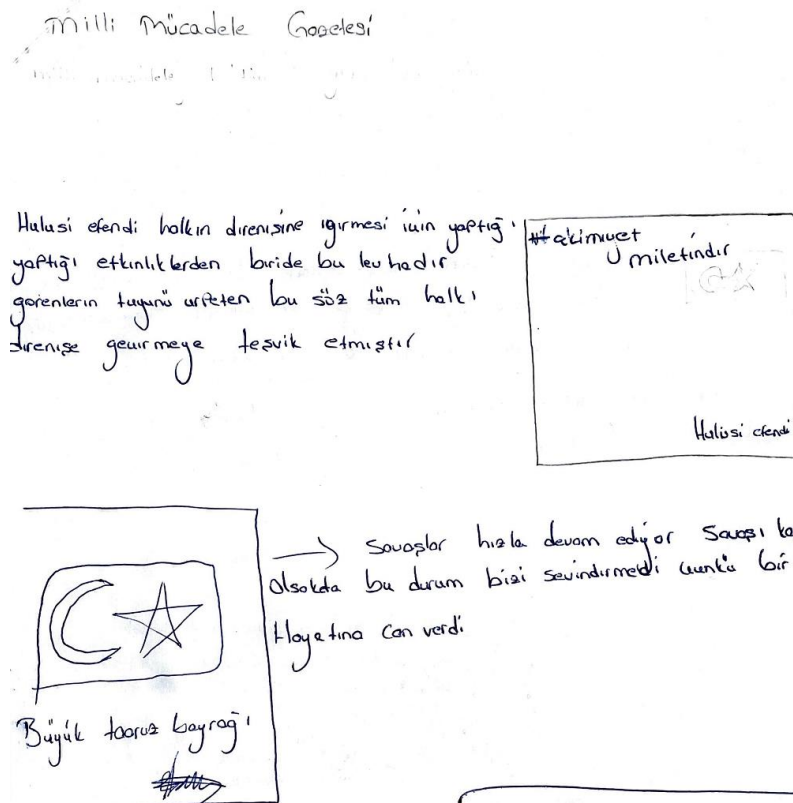
becerisinin “Tarihsel olayların yol açtığı fırsatları ve sınırlılıklar hakkında çıkarımlarda bulunur.” alt basamağına dair başarı durumları aşağıdaki Tablo 4.35’te gösterilmiştir.

Tablo 4. 35 Müze Çıkışı Etkinliği ile Fırsat ve Sınırlılıklar Başarı Durumu

Başarı Durumları	Katılımcılar	Frekans
Başarılı	12BÖ2, 12BÖ4, 12BÖ5, 12BÖ8, 12BÖ9, 12CÖ1, 12CÖ3, 12CÖ4, 12CÖ6, 12CÖ7, 12CÖ9, 12CÖ10	12
Başarısız	12BÖ1, 12BÖ3, 12BÖ6, 12BÖ7, 12BÖ10, 12CÖ5, 12CÖ8	7

Tablo 4.35 incelendiğinde 20 katılımcıdan oluşan 12. sınıf katılımcılarının 19’u müze çıkışı etkinliğine katılmıştır. 19 katılımcıdan 12’si başarılı olarak değerlendirilirken yedisi ise başarısız olarak değerlendirilmiştir. Başarılı katılımcılardan örnekler Görsel 203, 204, 205 ve 206’da başarısız katılımcılardan örnekler ise Görsel 207, 208, 209 ve 210’da verilmiştir.

Görsel 203 12BÖ8 Müze Çıkışı Etkinliği

İstiklal Gazetesi -

Mondros
Mütakaresi
Uygulanıyor!!

I. Dünya Savaşında imzalan Mondros Mütakaresi
sonucu Anadolunun dört bir yanı işgaller ile karşı karşıya
kaldı. İstanbul Hükümetinin pasif kalışı Türk Halkının
kutsal bir yol izleyecek Marek ediliyor!!...

Mareşteki Cümlem Varolan Olay!!

Fransızların Anadolunun güneyini işgal etmeye başlaması üzerine
Türk Halkı büyük direniş yapmaya başladı... Ama geçen Cuma
günü Mareşta yaşananlar Türk halkını üzmüş bulunmaktadır...
Mareş Velayeti imamı Süleyman imam Gazeteye şu ifadeyi
kullandı: 'Cumadan eve girdiğim saatlerde de karışma
el etmemek elde değil'. Bir Fransız askerinin savaştan
bir kadına saldırması benim zoruma gitti ben de gereğini yaptım.
belimdeki bexlik Taburcası ile vurdum bunu yapmaktan şerh duydum.
ifadeyi kullandı.

Testikili Esas

"Özellikle Batı Cephesinde gösterilen üstün başarı
zafedni dıdırı Türk halkı artık BMM devleti
görmekte oluştı. Sonra BMM 1921 Tarihinde
Testikili Esas Kanunu çıkıktı. Bu vesileyle
Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Anayasası yürürlükte...

LİNA

HALK DİRENİYOK

Halkımızın göstermiş olduğu
bu mücadele bu azim bu
hırslı bir devlete görünmüştür.
Ne şimdi ne de başka
bir zamanda hiçkimse bu
halkı bu milleti bölemedi
bölemez. Milletlikbir-
miz birde silah bakımında
daha iyi durumda olabilir
erzulu ve imkânları daha iyi
olabilir ama unutulmamalıdır
ki birimde imn dolu imnla
çarpan yürüdeleminiz var
Ataları arkı seçti
Gazete Başyazarı
Amine Lina

GÜZEL GÜLER GÖRECEĞİZ
"a" "G" AKRI ile ilerleyeceğiz

Onbasi rütbesinde görev yapan Halide Edip Adıvar 24 Mayıs 1919'da kürsüde
miting konuşması yaparak yongun, aa, bittin ve bi okadarda imnla, Zafere ağıyla
bağımsızlık ve özgürlük düşüncesiyle katan ağıyla yongun kütüven halka bir
daha bu milletin kinde olduğuna hatırlatmıştır. Zafere ağıyla yongun halka bir kez
daha "Birbirimize ellerimizi uzatalım, İstiklal ve Türk hürriyeti düşüncesiyle hareket
edelim çağırısını bir daha vermiştir.

SON DAKİKA

Ankaradaki esnaf birliği Gazi
Mustafa Kemal Atatürk'e, İsmail
Hakkı Altın'ın 22 gün altından
yapılmış geometrik şekiller ve bittiklere
bezenmiş bir mühter hediye etti.

Halide Edip Adıvar

GÜZEL
GÜLER
GÖRECEĞİZ

RECAH Gazetesi

milli sahra telefonu

"Hümayun, kayıtsız şartsız milletindir"

"Küçük çocukların tek hayalleri bağımsız topraklardı."

Nezahat Onbaşı
9 yaşında
Krediz ve sakarye

Ali Reşat
13 yaşında
cephede sol
omzundan
vuruldu.

Zeynep, Ayşe
Fatma
imulati harbiyede
silah ve
cephane
üretiyorlardı.

istiklal Marşı

korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen Al sancak
sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak
o benim milletimin yıldızıdır, parlayacak
o benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma kurban olayım şehri ey meşli hilal
kahraman ırkımız bir gül! Ne bu siddet, bu celal
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helal
Hakkıdır hakkı' topan topan milletimin istiklal!

Bu vatan böyle insanlar gördükçe yıkılmaz
yıkılmayacak

İşte bu diğâlerdi M.
Atif'in vatanına karşılık
siz olarak hediye ettiği
vatanın var olusimgesi-
shi göstören bu diğâlerdi.

500 lira parayı Darul
mesaiye veren tek kurşun
bile almayan m. Atif.
ERSOY'A isten terakki
lehimizi sunuyoruz.

Yukarıda görselleri verilen başarılı katılımcıların örnekleri incelendiğinde Milli Mücadele zamanında gerçekleşen olayların gazete haberlerine yansımaları görülmektedir. Milli Mücadele’de olan olaylar ve müze ziyaretinde görülen eserlerin gazetelere yansımalarında yazılan yazılara ayrıca dikkat edilmiştir. Köşe yazılarında katılımcıların yorumlar yapması istenmiştir. Katılımcıların yorumları üzerine tarihsel analiz ve yorum becerisine dair kanıtlar aranmıştır. Görsel 203 yakından incelendiğinde katılımcı 12BÖ8’in tasarladığı gazete görülmektedir. 12BÖ8’in tasarladığı gazetede Hakimiyet Milletindir Levhasından bahsederken “*Görenlerin tüyünü ürperten bu söz tüm halkı direnişe geçirmeye teşvik etmiştir.*” şeklinde yorum yaptığı görülmektedir. Görsel 204’te yer alan 12BÖ9’a ait olan gazeteye bakıldığında ise 12BÖ9 ise “*Türk Halkı büyük direniş yapmaya başladı.*” Cümlesiyle yorum yaptığı görülmektedir. 12CÖ9’un gazetesi ise Görsel 205’te yer almaktadır. Görsel 205’teki gazete dikkatle incelendiğinde “*Halkımızın göstermiş olduğu bu mücadele bu azim bu hırs hiçbir devlette görülmemiştir.*” diyerek yorum yapabildiğini göstermiştir. Son olarak 12CÖ10’a ait gazete Görsel 206’da gösterilmiştir. Görsel 206’da katılımcı 12CÖ10 “*Bu vatan böyle insanlar gördükçe yıkılmadı yıkılmayacak*” cümlesini kurduğu görülmektedir. Dolayısıyla da yorum yapabildiği de görülmektedir. Verilen örnekler çerçevesinde müze çıkışı etkinliğinde başarılı olan katılımcıların tarihsel analiz ve yorum becerisini kullanabildikleri gözlemlenmiştir. Ayrıca müze çıkışı etkinliği çerçevesinde başarılı olarak değerlendirilen katılımcıların tarihsel analiz ve yorum becerisinin ilgili alt basamağında da başarılı olarak değerlendirilmiştir.

Görsel 207 12BÖ1 Müze Çıkışı Etkinliği

- Milli Mücadele sırasında olan olayların yol açtığı fırsatlar ve sınırlılıklar ayrıyeten köşe yazısı olarak eklenmelidir.
- Tasarlanacak gazete bir A4 sayfasını dikey bir şekilde kullanılarak tasarlanmalıdır.

(1921 Anayasası)
Hakimiyet Milletindir
Hulusi Efendi

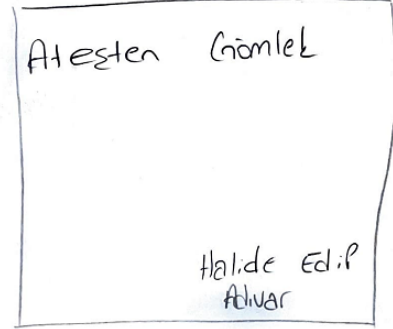
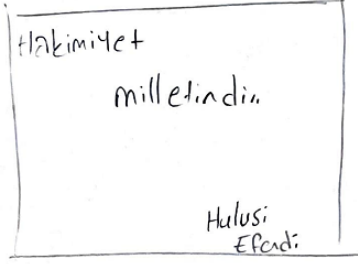
Erzurum, Erzurum
mührü

Mondros Ateş Ant.
osmanlı itilaf
(20 Ekim 1918)

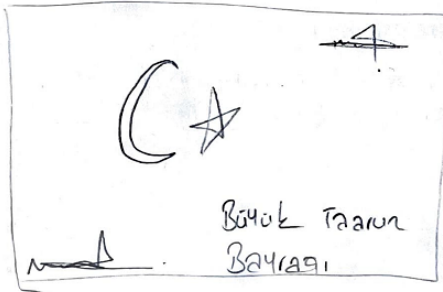
Antara Anadolu
Mustafa Kemal Hediye

1. harmanlar derneği
BMM Zükran etmiştir.

milli mücadeledeki Başarıların Sonuçları

Hulusi Efendi'nin halkı direnişe
getirmesi:

=> milli mücadele tüm hızıyla
devam ediyor. Savraktan; izler ve
imzalar bunun kanıtıdır. Savaşları kaybetmişler
ve bunun sonucunda çok kişi can
verdi. Bu durum bizi üzdü.

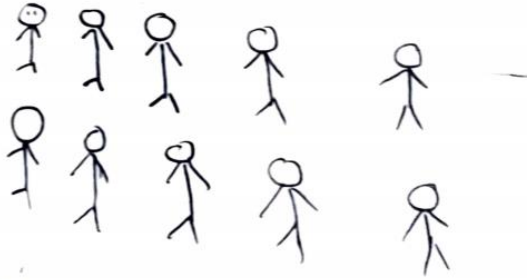
Akşam Gazetesi

Halide Edip Adıvar

Halide Edip Adıvar'ın yaptığı konuşmayla milli bilinci uyandıran Halide Edip Adıvar bu ülke için asla ölmeyecektir

Ne kadar da bu konuşmayı yapıp milli bilinci uyardırmış olsanda Osmanlı hükümeti millete yardım edemediği için kendi başına hareket etmek zorunda kalmış oldu

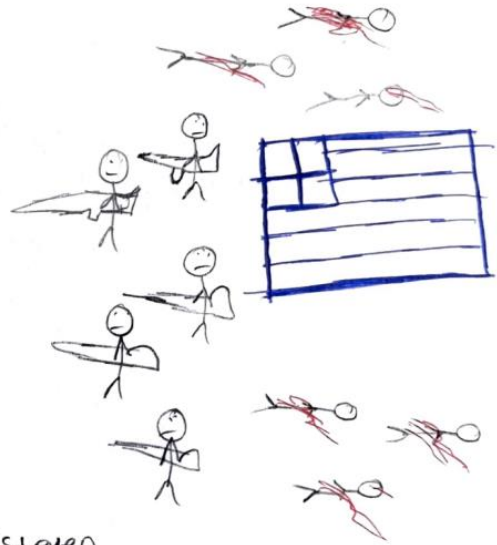
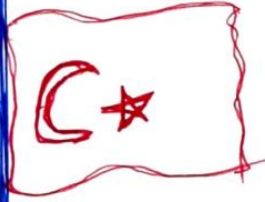
Son dakika

Halide Edip Adıvar Sultanahmet mitinginde kürsüye çıkıp milli duyguları uyandırmıştır

Türkiye - Yunanistan

Milli Mücadele Savunması

Türkiye - Yunanistanla Karşı Karşıya

Son dakika

Mehmetlik Ankaraya girmek isteyen
250 Yunan Askerinin 50'sini
etkisiz hale getiril 200'ünü
esir aldı

Yeni Haber !

İşte beklenen haber geldi.
Türkiye Yunanistanı etkisiz hale
getirdi

Yukarıda müze çıkışı etkinliğinde başarısız olarak değerlendirilen katılımcıların örnekleri bulunmaktadır. Görsel 208’de 12BÖ1 kodlu katılımcının tasarladığı gazete görülmektedir. Tasarlanan gazete incelendiğinde katılımcının bir gazete tasarlamadığı, sadece müzede gördüğü eserleri yazmakla yetindiği görülmektedir. Görsel 209’da 12BÖ10 kodlu katılımcının tasarladığı gazete gösterilmiştir. Bu gazeteye bakıldığında 12BÖ10 sanal müzede gördükleri eserlerden iki tanesini yazdığı görülmektedir. Katılımcı 12BÖ10 müzede olmayan Halide Edip Adıvar’ın Ateşten Gömlek eserini tasarladığı gazeteye yazdığı görülmektedir. Ayrıca 12BÖ10 Büyük Millet Meclisi’nin duvarına asılan “*Hakimiyet Milletindir*” tabelasının “*Halkı direnişe geçirmesi*” şeklinde yanlış yorum yaptığı da görülmektedir. Başarısız olarak değerlendirilen bir diğer katılımcı 12CÖ5’in tasarladığı gazete Görsel 209’da yer verilmiştir. Görsel 209 incelendiğinde katılımcı 12CÖ5 Halide Edip’in Sultanahmet Mitingini gazeteye aktardığı görülmektedir. 12CÖ5’in tasarladığı gazetede müzede gördüğü ve müze sırası etkinliğinde kullandığı diğer eserleri gazeteye aktarmadığı görülmektedir. Bir diğer başarısız olarak değerlendirilen katılımcı 12CÖ8 kodlu katılımcının tasarladığı gazete Görsel 210’da gösterilmiştir. Görsel 210 incelendiğinde tasarlanan gazetede müzede yer alan eserlerin kullanılmadığı görülmektedir.

Yukarıda örnekleri verilen ve müze çıkışı etkinliğinde başarısız olarak değerlendirilen katılımcıların başarısız olması çeşitli sebeplere bağlıdır. Bu sebeplerin en öne çıkanı tarihsel analiz ve yorum becerisinin ilgili alt basamağına dair veriler ortaya koyamamalarıdır.

4.3.4 Müze Sonrası Etkinliği ile Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi

Müze sonrası etkinliği için tasarlanan iki etkinlik bulunmaktadır. Tasarlanan ilk etkinlik “*Milli Mücadele’den Önce ve Sonra*” adlı etkinliktir. Bu etkinlikte katılımcılar Sevr ve Lozan Antlaşmalarını karşılaştırıp Milli Mücadele’nin neden ve sonuçlarına dair çıkarımlarda bulunmaları istenmiştir. İkinci etkinlikte ise katılımcılardan Milli Mücadele için tarih şeridi oluşturmaları istenmiştir. Tarih şeridini oluştururken katılımcılardan olayların neden-sonuç bağlarına ayrıca dikkat etmeleri istenmiştir.

4.3.4.1 Milli Mücadele'den önce ve sonra etkinliği ile neden-sonuç analizi

Milli Mücadele'den önce ve sonra etkinliğinde 20 12. sınıf katılımcısının tarihsel analiz ve yorum becerisinin “Tarihsel olaylar arasındaki neden-sonuç ilişkilerini analiz eder.” alt basamağı çerçevesinde başarı durumları aşağıdaki Tablo 4.36’da gösterilmiştir.

Tablo 4. 36 Milli Mücadele'den Önce ve Sonra Etkinliği ile Neden-Sonuç Analizi

Başarı Durumları	Katılımcılar	Frekans
Başarısız	12BÖ1, 12BÖ2, 12BÖ3, 12BÖ4, 12BÖ5, 12BÖ6, 12BÖ10, 12CÖ2	8
Başarılı	12BÖ7, 12BÖ9, 12CÖ3, 12CÖ4, 12CÖ5, 12CÖ7, 12CÖ9	7
Kısmen Başarılı	12BÖ8, 12CÖ1, 12CÖ6, 12CÖ8, 12CÖ10	5

Tablo 4.36 incelendiğinde 12. sınıf katılımcılarının ilgili alt basamağa dair başarı durumları görülmektedir. 12. sınıf katılımcılarının yedisi başarılı, beşi kısmen başarılı ve sekizi ise başarısız olduğu görülmektedir. Başarılı olan katılımcılara ait görseller Görsel 211, 212 ve 213’te, başarısız olan katılımcılara ait görseller Görsel 214, 215 ve 216’da kısmen başarılı olan katılımcılara ait görseller Görsel 217, 218 ve 219’da gösterilmiştir.

Görsel 211 12BÖ7 Milli Mücadele'den Önce ve Sonra Etkinliği

Milli mücadelelerden önce Osmanlı Bağımsızlığını Kaybetmek Üzereydi. Milli Mücadeleden sonra Türkiye diğer ülkeler tarafından tanınmış ve hakkı olan bir çok şeyi geri almıştır.

Sevr Antlaşmasında bütün ülkeler kapitülasyondan yararlanacaklardı ama Lozan Antlaşmasında kapitülasyon kaldırıldı. Sevr Antlaşmasında İstanbul istedikler. Zaten işgal edebileceklerdi diğer ülkeler. Lozandan sonra İstanbul işgal kuvvetleri tarafından boşaltıldı. Sevr Antlaşmasında Osmanlı Devleti parça parça ülkeler tarafından işgal edilmisti fakat Lozan Antlaşmasından sonra Türkiye sınırları çizilmiş ve bir bütün olmuştur.

Görsel 212 12BÖ9 Milli Mücadele'den Önce ve Sonra Etkinliği

Sevr Antlaşması'na göre aldığımızda Tüm maddelerin Osmanlı'nın lehine olduğu görülmektedir. Fakat Milli Mücadele sonrasında imzalandıran Lozan Barış Antlaşması ile birlikte bazı maddeler kendi lehine çevrilmiştir. Örneğin Sevr antlaşmasında Osmanlı'daki tüm kapıkışınlar Tüm devletler kullanıldığı ama Lozan'da Tüm kapıkışınlar kaldırılmıştır.

Sevr antlaşmasında Fransa Fransa, Adana ve Suriye'nin Fransa'ya verildiği, fakat Lozan'da Adana Antlaşmasıyla geri alınmıştır.

Görsel 213 12CÖ5 Milli Mücadele'den Önce ve Sonra Etkinliği

milli mücadeleden önce sevr antlaşmasında Türk halkının hakları sınırlandırılarak bölgeyi işgal altında tutmaya çalışmışlardır ve ittifak devletlerinin Osmanlı devleti üzerinde yararı olmasını sağlamaya çalışmışlardır.

milli mücadele döneminde sonra Lozan antlaşmasında Osmanlı devleti parçalanıp yerine yeni bir Türk devleti kurulmuş ve ittifak devletlerinin işgalinde kurtarmışlardır ve Türk devletinin sınırlarını belirlemişlerdir.

Yukarıda verilen Görsel 211, 212 ve 213 incelendiğinde Milli Mücadele'den önce ve sonra etkinliği çerçevesinde başarılı katılımcılara dair örnekler gösterilmiştir. Görsel 211'de katılımcı 12BÖ7'ye dair görsel incelendiğinde Sevr ve Lozan arasında farklılıkları başarılı bir şekilde kaleme aldığı görülmektedir. Lozan ve Sevr arasındaki farkları kaleme alan katılımcı 12BÖ7 aynı zamanda Milli Mücadele'den öncesine ve sonrasına dair neden-sonuç analizleri de yaptığı görülmektedir. 12BÖ7 "Milli Mücadele'den önce Osmanlı bağımsızlığını kaybetmek üzereydi. Milli Mücadele'den sonra Türkiye diğer ülkeler tarafından tanınmış ve hakkı olan birçok şeyi geri almıştır." şeklinde kaleme aldığı cümlesiyle neden-sonuç analizi yapabildiğini göstermiştir. Bir diğer başarılı katılımcı olan 12BÖ9 da Lozan ile Sevr arasındaki farklılıkları başarılı bir şekilde kaleme aldığı

görülmektedir. Katılımcı 12BÖ9 “Sevr Antlaşmasını göz önüne aldığımızda tüm maddelerin Osmanlı’nın aleyhine olduğu görülmektedir. Fakat Milli Mücadele sonrasında imzalanan Lozan Barış Antlaşması ile birlikte çoğu " kendi lehine çevirmeyi başarmıştır.” cümlesiyle neden-sonuç analizi yapabildiğini göstermiştir. Bir diğer başarılı katılımcı olan 12CÖ5’in görseli Görsel 213’te gösterilmiştir. Görsel 213 incelendiğinde katılımcı 12CÖ5 Lozan ile Sevr Antlaşmalarının benzerlik ve farklılıklarını başarılı bir şekilde kaleme aldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra 12CÖ5 “Milli Mücadele’den önce Sevr Antlaşmasında Türk halkının hakları sınırlandırılarak bölgeyi işgal altında tutmaya çalışmışlardır.” cümlesi ile neden analizi yaptığı görülmektedir. “Milli Mücadele döneminden sonra Lozan Antlaşmasında Osmanlı Devleti parçalanıp yerine yeni bir Türk devleti kurulmuş ve itilaf devletlerinin işgalinden kurtarmışlardır.” cümlesiyle birlikte sonuç analizi yaptığı görülmektedir.

Yukarıda görselleri verilen ve etkinlikte başarılı olan katılımcıların görselleri ile kaleme aldıkları cevapları incelendiğinde tarihsel analiz ve yorum becerisinin ilgili alt basamağında başarılı oldukları görülmektedir. Tablo 4.36’da başarılı olarak değerlendirilen katılımcılar neden-sonuç analizlerini yapabildikleri saptanmıştır.

Görsel 214 12BÖ8 Milli Mücadele’den Önce ve Sonra Etkinliği

Milli mücadeleden önce Osmanlı bağımsızlığını kaybetmek üzeriyken
Milli mücadeleden sonra Türkiye diğer ülkeler
Türkiye diğer ülkeler tarafından ve haklı olan bir çok şeyi geri almıştır
Sevr antlaşması boğazlar komisyonu’nun idaresinde bulunacak komisyonda
Türk temsilcisi bulunmayacak lozan antlaşmasında kapitülasyonlar
kaldırılacak lozan antlaşmasından sonra Türkiye sınırları genişlemiş
ve bir bütün olmuştur

LÖZAN	SEVR
- Türkiye ile Yunistan kendi aralarında birbiri ile anlaşmışlar. - Türkiye - Suriye sınırı daha aynı kalacak - Azınlıklar Türk vatandaşlığı sayılacak - Artık borçlar tahsilatlarla ödeyecekler	- İstanbul, Osmanlı'nın başkenti kalacak - İki yeni devlet kurulacak - Fransaya toprak verilecek - Askeri zorunlu olmayacak. - Kapitülasyonlardan herkes yararlanacak.

Benzerlikleri

- Lazanda ülkede yaşayan tüm azınlıklar Türk vatandaşlığı kabul edilecek ve sevrda, Azınlıklara geniş haklar verilecek
- Her iki tarafta da Azınlıklar, koruyup kollamaktadır.
- "Boğazlar Komisyonu" tarafından boğazlardan geçişler düzenlenecek. Sevrda da kapitülasyonlar bütün devletler yararlanacaktır. Her ikisinde boğazlarda olunan değişiklikler bahsediliyor.

LOZAN BARİŞ ANTLAŞMASI

Milli Mücadeleden sonra imzalanan antlaşmadır. Bu antlaşmanın imzalanma amacı itilaf Devletleri ile hukuki ve siyasi anlaşmazlıklara son vermek amacıyla imzalanmıştır. Lozan'ın önemli maddelerinden biri "Kapitülasyonlar kaldırılacak" ilkesidir. Azınlıklara Türk vatandaşlığı olma hakkı tanındı. Türkiye üzerine düşen borcu taksitlerle ödeyebilecek.

Sevr Barış Antlaşması

Ölü doğan bir antlaşmadır. Milli Mücadeleden önce imzalanmıştır. Doğu Anadolu'da iki yeni devlet kurulmasını istemislerdir. Boğazların tüm devlete açık olmasını istemislerdir. Burada tüm devletler kapitülasyonlardan yararlanacak. Yine azınlıkları düşünüp onlara hak verilecek.

Lozanda kapitülasyonların kaldırılmasından yana Sevr'de ise kullanılmamasından yana. Ortak noktaları iki tarafta da azınlıkların düşünülmesi, onların haklarından yararlanmaları.

Görsel 214, 215 ve 216'da gösterilen görsellerde kısmen başarılı olarak değerlendirilen katılımcıların cevapları gösterilmektedir. Görsel 214, 215 ve 216'ya bakıldığında katılımcıların Sevr ile Lozan arasında farklılıkları ve benzerlikleri başarılı bir şekilde yazdıkları görülmektedir. Katılımcılar 12BÖ8, 12CÖ1 ve 12CÖ6 farklılık ve benzerlikleri kaleme alırken neden-sonuç ilişkisini kurmadıkları görülmektedir. Bu sebepten dolayı görselleri verilen ve verilemeyen katılımcılar kısmen başarılı olarak değerlendirilmiştir. Kısmen başarılı olarak değerlendirilen katılımcılar tarihsel analiz ve yorum becerisinin ilgili alt basamağında da kısmen başarılı olarak değerlendirilmiştir.

Görsel 217 12BÖ1 Milli Mücadele'den Önce ve Sonra

- hem Lozanda hem de Sevrdeki maddeler Osmanlı için çok kötü olacak
- + Boğazlar iki Yabancı Askerlerden Arındırılarak olan maddede Boğazların güvende olmayacağı, ön sürülen Lozan A.N't
- + Sevrdeki madde Osmanlı için kötü bir durumdur, bir gelir kaynağını kaybeder

Görsel 218 12BÖ2 Milli Mücadele'den Önce ve Sonra

- Her iki antlaşmada Osmanlı'nın aleyhine olmuştur.
 - Biraak Türkiye şehri verilmiş.
 - Kargı taraf bize bir verene kadar 3 alıyor.
 - Lozanda olan tüm azınlıklar kabul edilecek maddesi ülkenin durumunu ekonomisine zara vermişti.
 - Sevrdeki biraak maddede biraak şehrimiz farklı ülkelere verilmiş
 - Sevrde eğer İstanbul azınlıkların hakkını gözetmese Türklerin elinden alınır maddesinde azınlıkları mecburi bir şekilde kabul etmemiz gerektiği vurgulanır.
 - Lozanda kapitülasyonların kaldırılması iyi bir madde.
 - Sevr'de askerlik mecburi olmazsa ülkenin güvenliği yok demektir.
- Valnema n

Görsel 219 12CÖ2 Milli Mücadele'den Önce ve Sonra

Lozan	Sevr
-Kız sınırının daha belirlenmemesi	-Boğazlar komisyonun'da türk temsilcisinin bulunmaması Osmanlı'dan önce yeniden sayıf düşürmesi
-Turanistanın Türkiye'ye tozminat olarak verdiği Adalar Sayesinde alanın genişlemesi	-Askerliğin mecburi olmamasıyla Askeri bakımdan yetersiz olması ile birlikte güvenliğin sağlanamaması
-kapitülasyonların kaldırılmasıyla birlikte birik olan devletlerin Gübani olmayacak	-51

Görsel 217, 218 ve 219 incelendiğinde yapılan etkinlikte başarısız olan katılımcıların örnekleri görülmektedir. Görsel 217 incelendiğinde katılımcı 12BÖ1 yanlış değerlendirme ve yanlış benzerlik ile farklılık yazdığı görülmektedir. Dolayısıyla da 12BÖ1 tarihsel analiz ve yorum becerisinin ilgili alt basamağında da başarısız olarak değerlendirilmiştir. Görsel 218’de verilen katılımcı 12BÖ2’nin neden-sonuç analizini yapmadığı ve farklılık ile benzerlikleri doğru şekilde kaleme alamadığı görülmektedir. Görsel 219’da verilen görsel incelendiğinde 12CÖ2 kodlu katılımcının cevapları görülmektedir. 12CÖ2 diğer başarısız olarak değerlendirilen katılımcılar gibi neden-sonuç analizini yapamadığı görülmektedir. Dolayısıyla da gerek yukarıda görselleri verilen katılımcılar ve gerekse görselleri verilmeyen katılımcılar neden-sonuç analizlerini yapmamış oldukları saptanmıştır ve bu sebepten ötürü tarihsel analiz ve yorum becerisinin ilgili alt basamağında başarısız olarak değerlendirilmiştir.

4.3.4.2 Tarih şeridi etkinliği ve neden-sonuç analizi

Tarih şeridi etkinliğinde katılımcılar Milli Mücadele’nin şeridini neden-sonuç bağları ile çıkarmaya çalışmışlardır. Bu etkinlikteki verileri değerlendirmeye alınırken olayların tarihsel olarak doğru sıralanması ve neden-sonuç bağlarının doğru kurulması ön plana alınmıştır. Bu çerçevede değerlendirilen 12. sınıf katılımcıların başarı durumları aşağıdaki Tablo 4.37’de gösterilmiştir.

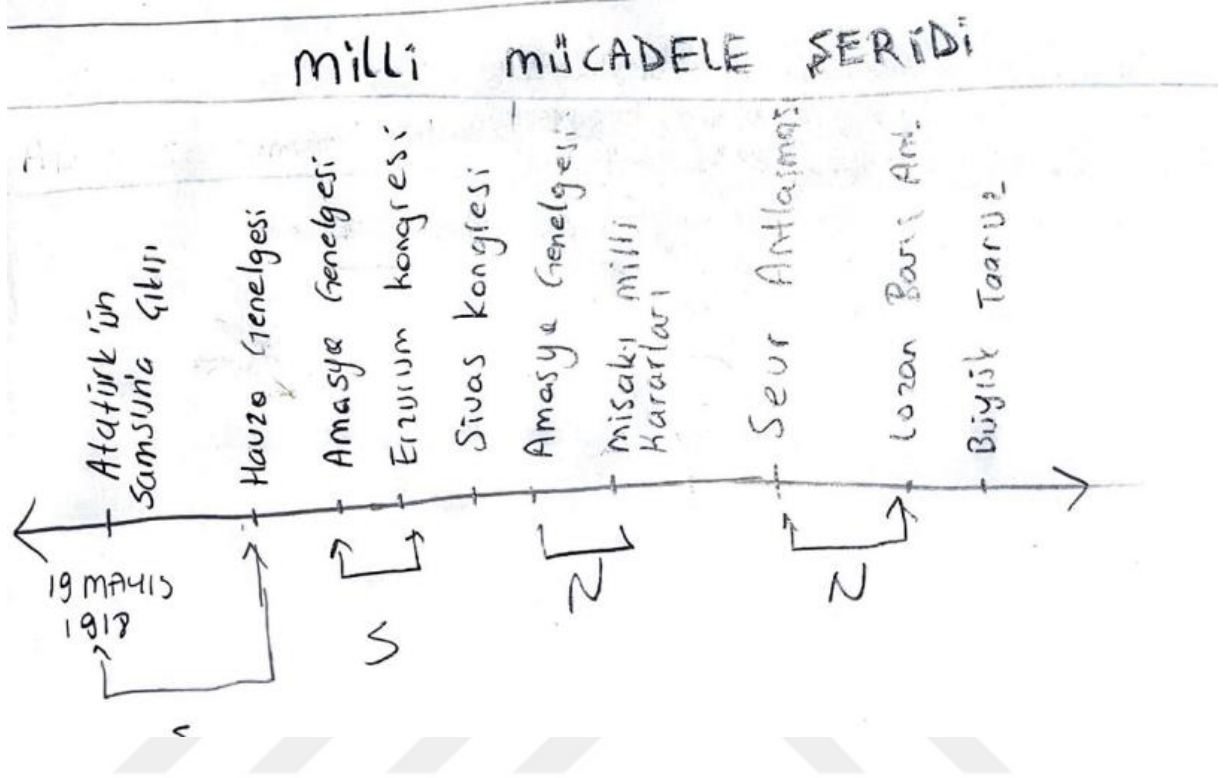
Tablo 4. 37 Tarih Şeridi Etkinliği ve Neden-Sonuç Analizi

Başarı Durumları	Katılımcılar	Frekans
Başarısız	12BÖ1, 12BÖ2, 12BÖ3, 12BÖ4, 12BÖ5, 12BÖ6, 12BÖ7, 12BÖ8, 12BÖ9, 12BÖ10, 12CÖ1, 12CÖ2, 12CÖ6, 12CÖ7, 12CÖ8, 12CÖ9, 12CÖ10	17
Başarılı	12CÖ3, 12CÖ4, 12CÖ5	3

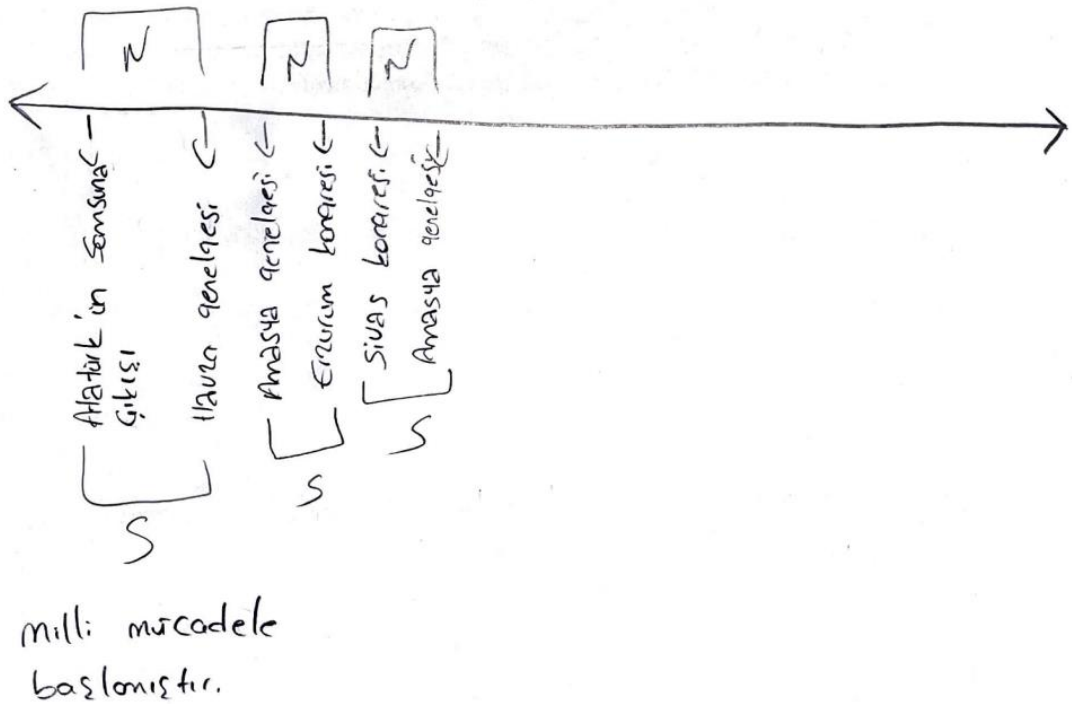
Tablo 4.37’de verilen ve tarih şeridi etkinliği sonrasında ortaya çıkan başarı durumları incelendiğinde 12. sınıf katılımcılarının 17’sinin başarısız üçünün ise başarılı olduğu görülmektedir. Başarısız olan katılımcılara ait görseller aşağıdaki Görsel 220, 221 ve

222’de gösterilirken başarılı olan katılımcılara ait görseller ise Görsel 223, 224 ve 225’te gösterilmiştir.

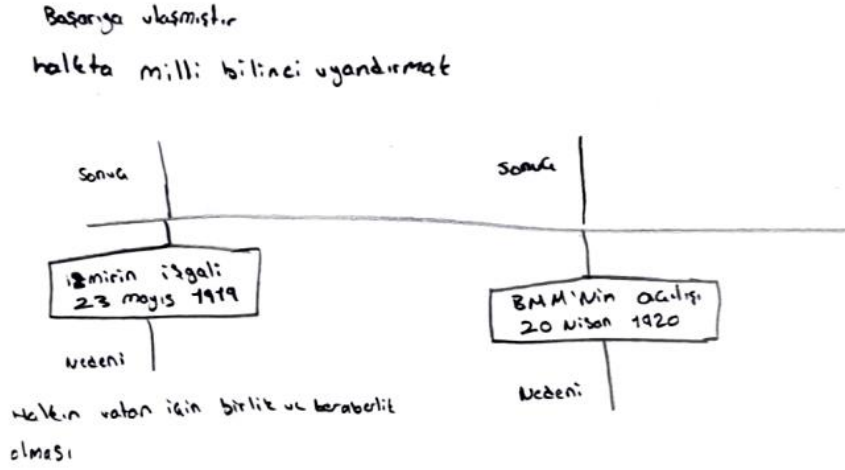
Görsel 220 12BÖ3 Tarih Şeridi Etkinliği

Görsel 221 12BÖ10 Tarih Şeridi Etkinliği

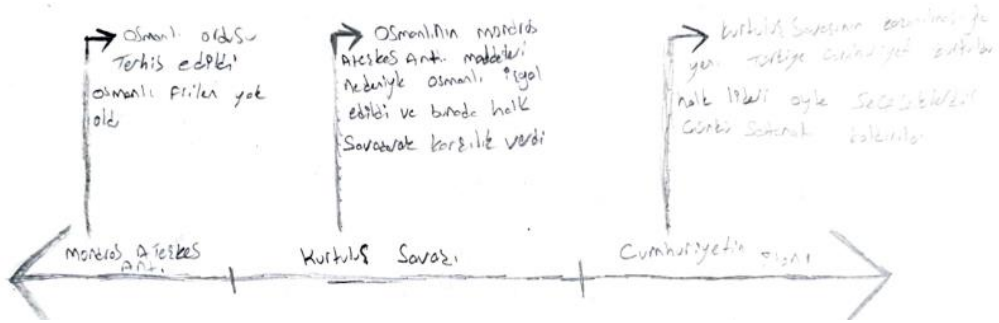

Görsel 222 12CÖ2 Tarih Şeridi Etkinliği

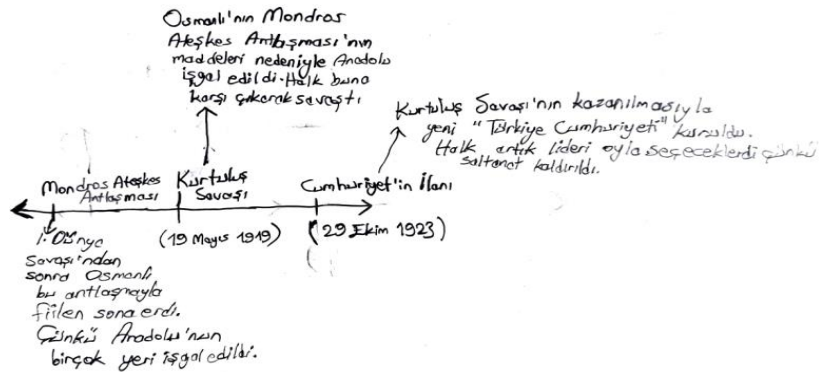

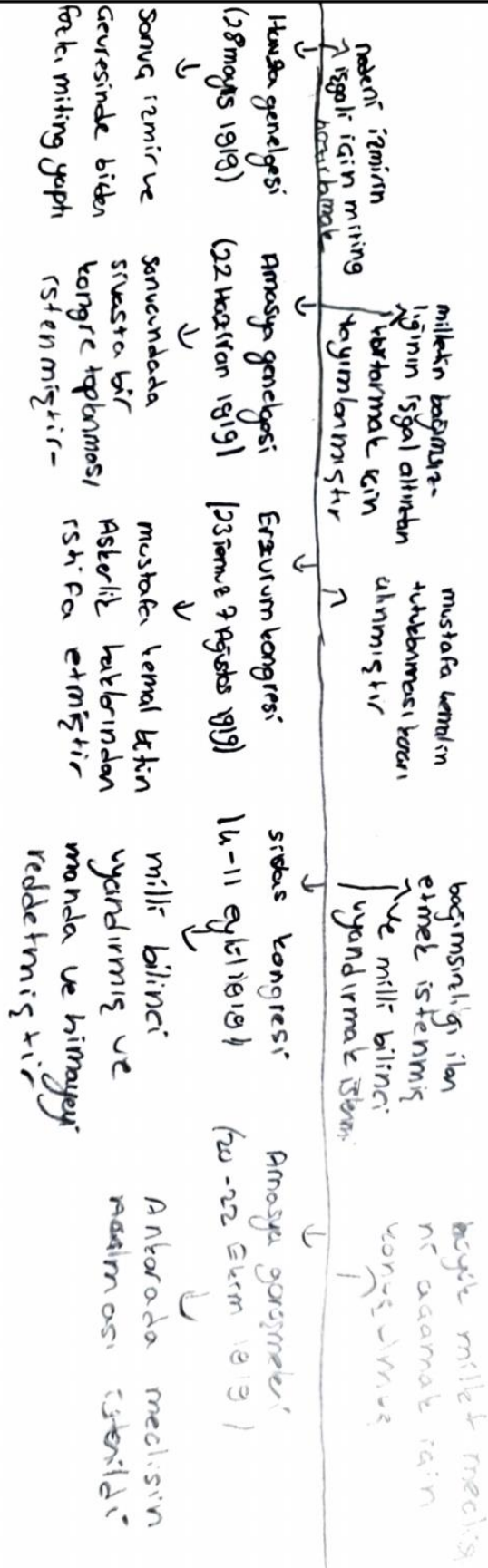
Görsel 220, 221 ve 222'de verilen cevaplar incelendiğinde katılımcıların tarih şeritlerini yanlış veya eksik oluşturdukları görülmektedir. Ayrıca tarihsel olayların neden-sonuç bağlarına dair bilgiler kaleme almadıkları görülmektedir. Tarihsel olayları doğru bir şekilde dizemeyen ve neden sonuç bağlarını vurgulayamayan katılımcılar tarihsel analiz ve yorum becerisinin ilgili alt basamağında da başarısız olarak değerlendirilmiştir.

Görsel 223 12CÖ3 Tarih Şeridi Etkinliği

Görsel 224 12CÖ4 Tarih Şeridi Etkinliği

Yukarıda verilen görseller incelendiğinde tarih şeridi etkinliğinde başarılı olarak değerlendirilen katılımcıların cevapları görülmektedir. Görsel 223, 224 ve 225’e bakıldığında katılımcı 12CÖ3, 12CÖ4 ve 12CÖ5’e olayları tarih şeridine başarılı bir şekilde aktardığı ve neden sonuç analizini de başarılı bir şekilde kaleme aldığı görülmektedir. Dolayısıyla da tarihsel analiz ve yorum becerisinin ilgili alt basamağında da başarılı olarak değerlendirilmiştir.

4.3.5 Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi Genel Değerlendirmesi

12. sınıf katılımcılarının yapılan müze öncesi, müze sırası, müze çıkışı ve müze sonrası etkinliğindeki ile tarihsel analiz ve yorum becerisi başarı durumları aşağıdaki Tablo 4.38’de gösterilmiştir.

Tablo 4. 38 Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi Genel Değerlendirmesi

Katılımcılar	Fırsat ve Sınırlılıklar	Neden-Sonuç Analizi	Fırsat ve Sınırlılıklar	Neden-Sonuç Analizi
12BÖ1	Başarısız	Başarısız	Başarısız	Başarısız
12BÖ2	Kısmen Başarılı	Başarılı	Başarılı	Başarısız
12BÖ3	Kısmen Başarılı	Başarılı	Başarısız	Başarısız
12BÖ4	Kısmen Başarılı	Kısmen Başarılı	Başarılı	Başarısız
12BÖ5	Başarılı	Başarısız	Başarılı	Başarısız
12BÖ6	Başarısız	Başarısız	Başarısız	Başarısız
12BÖ7	Başarısız	Başarısız	Başarısız	Kısmen Başarılı
12BÖ8	Başarısız	Başarısız	Başarılı	Başarısız
12BÖ9	Kısmen Başarılı	Başarılı	Başarılı	Kısmen Başarılı
12BÖ10	Kısmen Başarılı	Başarısız	Başarısız	Başarısız

12CÖ1	Kısmen Başarılı	Başarısız	Başarılı	Başarısız
12CÖ2	Kısmen Başarılı	Başarısız	Başarılı	Başarısız
12CÖ3	Kısmen Başarılı	Başarısız	Başarılı	Başarılı
12CÖ4	Başarısız	Başarılı	Başarılı	Başarılı
12CÖ5	Başarılı	Başarısız	Başarısız	Başarılı
12CÖ6	Başarılı	Başarılı	Başarılı	Başarısız
12CÖ7	Başarısız	Başarısız	Başarılı	Kısmen Başarılı
12CÖ8	Kısmen Başarılı	Başarısız	Başarılı	Başarısız
12CÖ9	Kısmen Başarılı	Başarılı	Başarılı	Kısmen Başarılı
12CÖ10	Kısmen Başarılı	Başarısız	Başarılı	Başarısız

Yukarıda verilen Tablo 4.38'e bakıldığında 12. sınıf katılımcılarının tarihsel analiz ve yorum becerisine dair başarı durumları görülmektedir. Yapılan etkinliklerin dördünde başarılı olan katılımcı bulunmamaktadır. Tarihsel analiz ve yorum becerisinin fırsat ve sınırlılık alt basamağı çerçevesinde her iki etkinlikte başarılı ya da birinde başarılı diğerinde kısmen başarılı olarak değerlendirilen katılımcılar başarılı olarak değerlendirilmiştir. 11 katılımcı tarihsel olayların meydana getirdiği fırsat ve sınırlılıkları başarılı bir şekilde yapabildikleri tespit edilmiştir. Geriye kalan dokuz katılımcı ise tarihsel olayların fırsat ve sınırlılıklarını kaleme alma noktasında başarısız olmuşlardır.

Neden sonuç analizi değerlendirmesinde de her iki etkinlikte başarılı olan katılımcılar ile birinde başarılı diğerinde de kısmen başarılı olan katılımcılar tarihsel analiz ve yorum becerisinin neden sonuç analizi alt basamağında başarılı olarak değerlendirilmiştir. Bu çerçevede 20 kişiden oluşan 12. sınıf katılımcıların üçü (12BÖ9, 12CÖ4, 12CÖ9) neden sonuç analizi alt basamağında başarılı olarak değerlendirilmiştir. Neden sonuç analizi alt basamağında etkinliklerden birinde başarılı diğerinde başarısız ya da her ikisinde de kısmen başarılı olarak değerlendirilen katılımcılar ise neden sonuç analizi alt basamağında

da kısmen başarılı olarak değerlendirilmiştir. Bu çerçevede beş katılımcı (12BÖ2, 12BÖ3, 12CÖ3, 12CÖ5, 12CÖ6) neden sonuç analizi alt başmağında kısmen başarılı olarak tespit edilmiştir. Neden sonuç analizi etkinliklerinin her ikisinde de başarısız ya da birinde kısmen başarılı diğesinde başarısız olan katılımcılar ise neden sonuç analizi alt basamağında başarısız olarak değerlendirilmiştir. Bu çerçevede 12 katılımcı neden sonuç analizi alt basamağında başarısız olarak tespit edilmiştir.

Tarihsel analiz ve yorum becerisinde katılımcıların gelişimlerini görebilmek amacıyla ön değerlendirme ile sanal müze etkinliklerini karşılaştırması aşağıdaki Tablo 4.39’da verilmiştir.

Tablo 4. 39 Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi Sanal Müze Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası

Katılımcılar	Ön Değerlendirme	Sanal Müze Etkinlikleri
12BÖ1	Başarısız	Başarısız
12BÖ2	Başarısız	Başarılı
12BÖ3	Başarısız	Başarılı
12BÖ4	Başarısız	Kısmen Başarılı
12BÖ5	Kısmen Başarılı	Başarısız
12BÖ6	Başarılı	Başarısız
12BÖ7	Kısmen Başarılı	Başarısız
12BÖ8	Kısmen Başarılı	Başarısız
12BÖ9	Kısmen Başarılı	Başarılı
12BÖ10	Başarısız	Başarısız
12CÖ1	Başarılı	Başarısız
12CÖ2	Kısmen Başarılı	Başarısız

12CÖ3	Başarısız	Başarısız
12CÖ4	Başarısız	Başarılı
12CÖ5	Kısmen Başarılı	Başarısız
12CÖ6	Başarısız	Başarılı
12CÖ7	Başarısız	Başarısız
12CÖ8	Başarısız	Başarısız
12CÖ9	Başarılı	Başarılı
12CÖ10	Başarısız	Başarısız

Tablo 4.39 incelendiğinde 12. sınıf katılımcılarının ön değerlendirme ve sanal müze uygulamaları sonrasındaki tarihsel analiz ve yorum becerisindeki durumları gösterilmiştir. Gösterilen durumlar incelendiğinde 20 12. sınıf katılımcısının altısı ön değerlendirmede başarısız olarak değerlendirilirken sanal müze uygulamaları sonrasında da başarısız olarak değerlendirilmiştir. Ön değerlendirme sonucu başarısız olan beş katılımcının ise sanal müze uygulamaları sonrasında tarihsel analiz ve yorum becerisinde başarılı olarak değerlendirildiği görülmektedir. Ayrıca ön değerlendirme sırasında kısmen başarılı olarak değerlendirilen bir katılımcı ile başarısız olarak değerlendirilen bir katılımcının sanal müze uygulamaları sonrasında tarihsel analiz ve yorum becerisindeki başarı durumlarının yükseldiği tespit edilmiştir. Ön değerlendirme de kısmen başarılı olarak değerlendirilen katılımcı sanal müze uygulamaları sonrasında başarılı olarak değerlendirilirken ön değerlendirme sonucunda başarısız olarak değerlendirilen katılımcı ise sanal müze uygulamaları sonrasında kısmen başarılı olarak değerlendirilmiş olduğu görülmektedir. Sanal müze uygulamaları sonrasında tarihsel analiz ve yorum becerisine dair başarılarını arttıran toplam katılımcı sayısı yedi olarak tespit edilmiştir.

Sanal müze uygulamaları sonrasında tarihsel analiz ve yorum becerisinde başarılarını düşüren katılımcılar da bulunmaktadır. Ön değerlendirme sonrasında kısmen başarılı olarak değerlendirilen dört katılımcının sanal müze uygulamaları sonrasında başarısız olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca ön değerlendirme sırasında başarılı olarak değerlendirilen iki katılımcı sanal müze uygulamaları sonrasında başarısız olarak değerlendirildiği Tablo 4.39’da görülmektedir. Toplam altı katılımcının sanal müze

uygulamaları sonrasında tarihsel analiz ve yorum becerisinde başarı durumlarında düşüşler olduğu görülmektedir.

20 katılımcının yedisi tarihsel analiz ve yorum becerisinde başarı durumlarını arttırırken, altısı başarı durumlarını düşürdüğü görülmektedir. Ayrıca geriye kalan yedi katılımcı ise ön değerlendirme sonucunu sanal müze uygulamaları sonrasında da aynen korumuşlardır. Sonucu değişmeyen yedi katılımcının altısı ön değerlendirme ve sanal müze uygulamaları sonrasında başarısız olarak değerlendirilirken bir katılımcı ön değerlendirmede ve sanal müze uygulamalarında başarılı olarak değerlendirildiği görülmektedir.

4.4 Etkinlikler Sonrası Sanal Müze Görüşleri

4.4.1 9. Sınıf Katılımcı Görüşleri

4.4.1.1 Bireysel görüşmeler

Dokuzuncu sınıf katılımcıları ile birlikte gerçekleştirilen yarı-yapılandırılmış görüşme ve yarı-yapılandırılmış odak grup görüşmelere dair bulgular bu başlık altında verilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme ve odak grup görüşme formları EK-8’de gösterilmiştir. Yapılan görüşmelere 9. sınıf katılımcılarından 18’i katılmıştır. Bir katılımcı ise görüşmelere katılmak istemediği için katılmamıştır.

Yapılan görüşmeler sonrasında 18 katılımcının 16’sı sanal müzelerin faydalı olduğunu düşündüğü görülmektedir. Sadece iki katılımcı sanal müzelerin faydasız olduğunu dile getirmiştir. Sanal müzeyi faydalı bulan katılımcılardan olan 9Ö8 sanal müzelerin faydasını *“Evet düşünüyorum çünkü daha görmediğimiz yerleri gezdik bu derste.”* cümlesi ile açıklamıştır. Sanal müzelere faydalı diyen bir diğer katılımcı 9Ö10 ise *“Evet, merak duygusunu bir nebze de olsa gideriyor. Bilgi sahibi olmamızı sağlıyor.”* cümlesi ile sanal müzelerin faydalarından söz etmiştir. 9Ö12 *“Evet, eski zamanları tanımış oluyoruz”* cevabını verirken 9Ö18 ise *“Evet çünkü işliyoruz ama nasıl olduğunu bilmediğimiz için aklımızda fazla anlamlandıramıyoruz izlediğimizde her şeyi anlayabiliyoruz.”* cevabını vermiştir. Sanal müzelerin etkili olmadığını dile getiren iki katılımcıdan ilki 9Ö4 sorulan soruya *“Hayır. Çünkü eskilerden kalan şeyleri görmek istemiyorum.”* cevabını vermiş, 9Ö19 ise *“Hayır, canlı deneyimlemediğim için etkili bulmuyorum.”* cevabını vermiştir.

Sanal müzelerin eksi ve artı yönlerinin sorulduğu ikinci soruda ise birbirinden farklı cevaplar verilmiştir. Verilen cevaplar aşağıda verilen Tablo 4.40’da gösterilmiştir.

Tablo 4. 40 9. Sınıf Sanal Müzelerin Artı ve Eksi Yönleri

Katılımcılar	Artı Yönler	Eksi Yönler
9Ö1	Yok	Yok
9Ö2	Tarihimizi Daha İyi Tanırız	Yok
9Ö3	İnternet Üzerinden Olması	Dokunamamak
9Ö4	Yok	Yok
9Ö5	Yok	Yok
9Ö6	İmkani Olmayan İnsanların Müzeleri Görmesi	Detaylı Olmaması
9Ö7	Eskileri Öğrenmek	Yok
9Ö8	Yok	Yok
9Ö9	Eğlenceli	Yok
9Ö10	Gitmeden Önce Bilgi Sahibi	Yok
	Merak Duygusu Giderme	
9Ö11	Gitme İmkani Olamayan İnsanların Müzeleri Görmesi	Yok
	Ön Hazırlık	
9Ö12	Yok	Yok
9Ö13	Geçmiş Tarihi Eserlerin Olması	Yok
9Ö15	Yok	Yok
9Ö16	Geçmiş Tanımak	Yok
9Ö17	Bilmiyorum	Bilmiyorum
9Ö18	Var	Sanal Olduğu İçin Etkilenmesi Daha Az
9Ö19	Yok	Yok

Tablo 4.40 incelendiğinde katılımcıların çok büyük çoğunluğunun sanal müzelerin artı yönlerinin olduğunu dile getirdikleri görülmektedir. Eksi yönlerini dile getiren katılımcı sayısı ise oldukça azdır.

Görüşmelerin üçüncü sorusunda ise sanal müzeler ile müzeler karşılaştırılmış ve hangisinin daha etkili olduğu sorgulanmıştır. 18 katılımcının 16'sı müzelerin sanal müzelerden daha etkili olduğunu düşünürken sadece iki katılımcı sanal müzelerin müzelerden daha etkili olduğunu düşünmektedir. Müzelerin sanal müzelerden daha etkili olduğunu düşünen katılımcılardan olan 9Ö3 *“Fiziki müze çünkü dokunarak daha iyi incelemiş olurum.”* 9Ö7 *“Bence fiziki müzeler çünkü daha detaylı görebilirim.”* 9Ö15 *“Bence fiziki müzeler çünkü gerçekten görüp, dokunup elleye biliyoruz.”* cevaplarını verirken 9Ö19 ise *“Fiziki müzeler çünkü canlı gördüğümüz daha kalıcıdır ve deneyimleme olabilir.”* cevabını vermiştir. Sanal müzelerin müzelerden daha etkili olduğunu dile getiren katılımcı 9Ö1 ise *“Sanal müzeler daha güzel olduğu için daha etkilidir.”* cevabını 9Ö13 ise *“Sanal müze daha iyi fakat nedenini bilmiyorum”* cevabını vermiştir.

Görüşmelerin dördüncü sorusu ise sanal müzelerin geçmiş ile bugün arasında bağlantılar kurup kurmaması ile ilgilidir. 18 katılımcının tamamı sanal müzelerin geçmiş ile bugün arasında bağlantı kurma noktasında yardımları olduğunu dile getirmişlerdir. Bu konu hakkında katılımcı 9Ö1 *“Evet sağlıyor çünkü geçmişte neler olduğunu öğreniyoruz.”* katılımcı 9Ö7 *“Evet çünkü insanlar nerede yaşıyor onları öğrendik, nasıl eve giriyorlar onları öğrendik.”* bir diğer katılımcı 9Ö15 aynı konu hakkında *“Evet, geçmişten öğrendiklerimizi gelecekte yine o hatayı tekrarlamamız için”* son olarak da 9Ö19 ise *“Evet, çünkü her fark edilen eski şey başka şeylerle bağdaştırılarak yeni şeylerin ortaya çıkmasını sağlar.”* cevaplarını vermişlerdir.

Yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerin beşinci sorusu sanal müzelerde görülen eserlerin bireylerin kendi tarihsel bilgilerini oluşturmaya katkıda bulunuyor mu sorusudur. Bu soru çerçevesinde toplanan cevaplarda 18 katılımcının 14'ünün sanal müzelerin kendi tarihsel bilgilerini oluşturmada katılımcılara yardımcı olmaktadır. Dört katılımcıya ise sanal müzeler bu konuda yardımcı olmadığı dile getirilmiştir. Sanal müzelerin tarihsel bilgilerin oluşturulmasında etkili olduğunu dile getiren katılımcılardan 9Ö3 *“Evet sağlar, yeni bilgilerimin oluşmasında katkı sağlar.”* 9Ö10 *“Evet sağlıyor çünkü tarihin konusu da zaten kanıtlara bağlı böylelikle görüp yorum yapabiliyoruz.”* 9Ö15 *“Evet çünkü öğrendiklerimizi geliştirmemizi sağlar.”* ve 9Ö18 ise bu soruya *“Evet geçmişte neler olduğunu gördüğümüz için tarihi şeyleri daha iyi anlıyoruz.”* cevaplarını vermişlerdir. Sorulan soruya hayır katkıda bulunmuyor cevabını veren dört katılımcıdan olan 9Ö11

“Sanmıyorum çünkü pek bir alaka bulamadım.” cevabını verirken 9Ö19 ise *“Hayır çünkü anlam veremiyoruz.”* cevabını iletmışlerdir.

Bireysel görüşmelerin altıncı ve son sorusunda ise sanal müzelerde görülen eserlerin farklı tarihsel bilgilere yol açıp açmadığı sorgulanmıştır. 18 katılımcının 15’i sanal müzelerin farklı tarihsel bilgileri ortaya çıkardığını dile getirirken ikisi ortaya çıkarmadığını biri ise bilmediğini dile getirmiştir. Sanal müzelerin farklı tarihsel bilgileri ortaya çıkardığını dile getiren katılımcılardan olan 9Ö5 *“Evet, sanal müzelerde gördüğümüz eserler farklı tarihsel bilgilerin ortaya çıkmasına yol açtı çünkü sanal müzelerde görüyormuş gibi oldu.”* aynı soruya katılımcı 9Ö10 ise *“Evet yol açabilir çünkü gördüğümüz herhangi bir tarihsel kanıt bağlantı kurabilir.”* 9Ö16 ise *“Evet yeni bilgiler uyandırır bizde ve başka şeyler yapma istediği artar.”* cevaplarını vermişlerdir. Sanal müzelerin farklı tarihsel bilgiler ortaya çıkarmadığını dile getiren katılımcılardan olan 9Ö9 *“Hayır öğrenmedim çünkü bir şey anlamadım.”* cevabını iletirken 9Ö8 ise *“Hayır, nedenini ise bilmiyorum”* cevabını iletmıştır. Sorulan soruya bilmiyorum cevabını veren tek katılımcı ise 9Ö13 olarak görülmektedir.

4.1.1.2 Odak grup görüşmeler

Odak grup görüşmelerinde katılımcılar bireysel görüşmelerde cevaplandıkları soruları grupça cevaplandırmışlardır. 9. sınıf katılımcılar ile beş farklı grup görüşmesi yapılmıştır. Görüşmelere katılan katılımcıların oluşturduğu gruplar aşağıdaki Tablo 4.41’de gösterilmiştir.

Tablo 4. 41 Grup Görüşmeleri Grupları

Gruplar	Katılımcılar
Grup 1	9Ö9, 9Ö15, 9Ö16, 9Ö19
Grup 2	9Ö3, 9Ö4, 9Ö5, 9Ö12
Grup 3	9Ö8, 9Ö11, 9Ö10, 9Ö14
Grup 4	9Ö1, 9Ö2, 9Ö7
Grup 5	9Ö6, 9Ö18, 9Ö17, 9Ö20

Tablo 4.41’de gösterilen gruplar ile odak grup görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Odak grup görüşme formu EK-8’de gösterilmiştir. Yapılan görüşmeler sonrasında ortaya çıkan bulgulara ise aşağıda yer verilmiştir.

Yapılan odak grup görüşmelerinin soruları bireysel görüşmeler ile aynı sorulardan oluşmaktadır. Sorulan ilk soru olan sanal müzelerin ve etkinliklerinin fayda sağlayıp sağlamadığı sorusundan yola çıkarak Grup 1 *“Evet, maddiyattan dolayı gezip göremediğimiz yerleri sanal müzeler sayesinde derste görüp öğreniyoruz”* sonucuna, Grup 2 *“Evet çünkü eski zamanlarda nasıl yaşadıklarını öğreniyoruz”* sonucuna, Grup 3 *“Evet çünkü imkanı olmayan bireylerin bir nebze de olsa merakını gideriyor ve müzeye gitmeden önce bilgi sahibi olmamızı sağlıyor”* sonucuna, Grup 4 *“Evet sağlıyor çünkü geçmişte neler yaşandığını görüyoruz. Bu da bize fayda sağlıyor.”* sonucuna son olarak da Grup 5 ise *“Evet sağlıyor, çünkü tarihle ilgili daha bilgili oluyoruz.”* sonucuna varmışlardır.

Odak grup görüşmesinin ikinci sorusunda sanal müzelerin artı ve eksi yönleri sorgulanmıştır. Grup 1 sorulan soru sonrasında *“Eksi yönü yoktur. Artı yönleri ise gelecekte hata yapmamamızı sağlar. Kültürümüzün gelişimi ve tarihi bilincimiz artar.”* cevabını iletmışken Grup 2 *“Artı yönleri eskide olan şeyleri öğrenmek eksi yönleri ise eserlere dokunamıyoruz ve canlı görmüyoruz.”* cevabını ilettikleri görülmektedir. Aynı soruya Grup 3 ise *“Bize göre artı yönleri kültür bilgimizi geliştirir, geçmişten yaşayışlar hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlar ve bize göre eksi yönü yoktur.”* derken Grup 4 *“Sanal müzelerin eksi yönleri yoktur ama artı yönleri vardır. Artı yönleri ise eskiden insanların neler yaşadığını görmektir.”* cevabını iletmıştır. Son olarak Grup 5 ise aynı soruya *“İmkani olmayan insanlar sanal müze sayesinde bilgi edinebilir. Bu sanal müzelerin artı yönüdür. Eksi yönü ise müzelerde göre daha az anlaşılır bilgiler elde ediyoruz.”* cevabını ilettikleri görülmektedir.

Üçüncü soru olarak gruplara aktarılan soru sanal müzeler ile müzelerin kıyaslanmasına yöneliktir. Bu soru çerçevesinde toplanan cevaplardan ilki Grup 1’e ait olan *“Bireysel olarak deneyimler sunduğu için müzeler daha etkilidir.”* sonucudur. Grup 2’nin ise *“Eserleri canlı gördüğümüz için müzelerin daha etkili olduğunu düşünüyoruz.”* sonucuna varıldığı görülmektedir. Grup 3 aynı sorudan hareketle *“Müzelerdir çünkü her şeyi gözle görüp, araştırma yapabiliriz ve de kültürel bilgimiz gelişir.”* Sonucuna varmışken Grup 4 ise *“Müzelerde eserleri daha dikkatli inceleyebildiğimiz için müzeler daha etkilidir.”*

sonucuna varmışlardır. Grup 5 ise sanal müzelerin mi yoksa müzelerin mi daha etkili olduğu sorusundan hareketle *“Bizce müzeler daha faydalıdır çünkü canlı gördüğümüz için daha bilgili ve daha kalıcı olabiliyor.”* sonucuna varmışlardır.

Altı sorudan oluşan odak grup görüşme sorularından dördüncüsü ise sanal müzelerin geçmiş ile bugün arasında bağlantılar oluşturup oluşturamadığı noktasındadır. Sorulan bu soru çerçevesinde Grup 1 *“Evet çünkü geçmişte yaşanan olaylar müzeler sayesinde bizlere aktarılır.”* sonucuna varırken Grup 2 *“Evet çünkü geçmişte ve bugün de yaşanan olayların arasında benzer şeyler var bu sebeple sanal müzeler geçmiş ile bugün arasında bağlantılar oluşturmamızı sağlıyor.”* sonucuna varmıştır. Grup 3 ise *“Evet çünkü sanal müzeler geçmişteki ve bugünkü olayların benzerlik ve farklılıklarını görmemizi sağlar.”* sonucunu dile getirirken Grup 4 ise *“Evet, geçmişte yaşayan insanlar ile bizlerin arasındaki farkları gördüğümüz için sanal müzeler bağlantılar kurmamızı sağladı.”* demiştir. Sorulan soruya Grup 5 ise *“Evet sağlıyor, geçmişte insanların hayat tarzlarını gördüğümüz için bugünün daha iyi şartlarda olduğunu görebiliyoruz.”* şeklinde sonuca vardığı görülmektedir.

Odak grup görüşmelerinin beşinci sorusu sanal müzelerde görülen eserlerin katılımcılarda yeni tarihsel bilgiler oluşturmalarını sağladı mı sağlamadı üzerine sorulmuştur. Grup 1 sorulan sorudan hareketle *“Evet çünkü geçmişte yaşayanların kültürlerini, geleneklerini ve göreneklerini bizlere tanıttığı için yeni tarihsel bilgiler oluştu.”* sonucunu dile getirmişlerdir. Grup 2 ise yaptıkları tartışma sonrasında *“Sanal müzeler sayesinde geçmişte olan olayların ve yaşayışların kanıtlarını görmekteyiz. Bu sebeple de yeni bilgiler elde etmemize olanak sağlamıştır.”* sonucunu, Grup 3 ise *“Evet çünkü geçmişteki eserlerin bugün başka bir anlam içerisinde kullanılmasını sağlar.”* sonucuna varmışlardır. Grup 4 ise aynı soruya *“Evet, insanların yaşayışlarına dair bilgiler elde etmek ve gündelik hayatlarının nasıl geliştiğini görmek yeni bilgilerin ortaya çıkmasını sağlamıştır.”* şeklinde cevap verirken Grup 5 ise *“Evet çünkü eskiden insanların nasıl yaşamlar sürdüğünü gördüğümüz için yeni tarihsel bilgiler ediniriz.”* demiştir.

Odak grup görüşmesi çerçevesinde sorulan son soru sanal müzelerin farklı tarihsel bilgilerin ortaya çıkmasına yol açıp açmadığının nedeni üzerinedir. Grup 1 bu soruya *“Evet çünkü bizde tarihsel bilincin oluşmasını sağladı. Geçmişte yaşananları görerek günümüzde anlamlandırırız. Bu sebepten dolayı sanal müzeler farklı tarihsel bilgilere yol açabilir.”*

demişken Grup 2 ise *“Evet çünkü eski zamanlar ile günümüz aynı şartlar altında değil. Bu sebeple farklı tarihsel bilgiler ortaya çıkabilmektedir.”* demiştir. Sorulan soruya Grup 3 *“Evet çünkü senelerce herkes tarafından kabul edilen eserler yeni bir bulguyu ortaya çıkarabilir.”* cevabını verirken, Grup 4 *“Evet farklı tarihsel bilgiler ortaya çıkarır fakat neden olduğuna dair bir fikrimiz yok.”* demiştir. Grup 5 ise *“Evet çünkü ortaya atılan bir düşünce müzelerde bulunan eserlerden dolayı yanlışlanabilir veya doğrulanabilir. Bu sebeple sanal müzelerde, normal müzelerde farklı tarihsel bilgilerin ortaya çıkmasına sebep olur.”* demiştir.

4.4.2 11. Sınıf Katılımcı Görüşleri

4.4.2.1 Bireysel görüşmeler

On birinci sınıf katılımcılarla birlikte gerçekleştirilen bireysel görüşmelere katılan 18 katılımcı bulunmaktadır. Toplam katılımcı mevcudunun 19 olduğu 11. sınıf katılımcılardan biri görüşmelere katılmamıştır. Bunun sebebi görüşmelerin yapıldığı gün katılımcı 11Ö9 okula gelmemiştir. Bu sebeple 11Ö9 kodlu katılımcı görüşmelerde bulunmamaktadır.

Sorulan ilk soruya cevap veren 18 katılımcının 16’sı sanal müzelerin ve etkinliklerinin fayda sağladığını dile getirmiştir. Geriye kalan iki katılımcı ise sanal müzelerin fayda getirmediğini dile getirmiştir. Fayda sağladığını söyleyen katılımcılardan olan 11Ö1 *“Evet, sanal müze gezisi ve etkinlikleri sayesinde polis teşkilatının gelişip büyümesini gördüm. Çok keyifliydi.”* cevabını iletirken, 11Ö11 *“Evet sağladı, kültürel faaliyetlere katılmak ve yeni etkinlikler açısından bizlere büyük faydalar sağladı.”* cevabını iletmiştir. Katılımcı 11Ö15 *“Evet etkili olmuştur çünkü genel kültürümüz gelişmiştir.”* cevabını verirken 9Ö19 ise *“Sanal müzeler ulaşım engellerini kaldırdığı için güzel. Bu sebepten dolayı etkili olduğunu düşünüyorum.”* cevabını verdiği görülmektedir. Sanal müzelerin fayda sağlamadığını dile getiren katılımcılardan ilki 9Ö5 *“Hayır, gezip görmek daha etkilidir.”* şeklinde cevap verirken 9Ö10 ise *“Hayır, müzeye gidip canlı canlı görmek daha faydalıdır.”* şeklinde cevap vermiştir.

On birinci sınıf katılımcıların dile getirdikleri sanal müzelerin eksi ve artı yönleri aşağıdaki Tablo 4.22’de gösterilmiştir. Tablo 4.42 incelendiğinde sanal müzelerin artı yönlerinin fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 4. 42 11. Sınıf Sanal Müzelerin Artı ve Eksi Yönleri

Katılımcılar	Artı Yönler	Eksi Yönler
11Ö1	Merak Giderici	Canlı Olmaması
11Ö2	Merak Giderici	Sanal Olması
11Ö3	Faydalı	Yok
11Ö4	Müze Görmek	Yok
11Ö5	Müze Görmek	Sağlıklı Değil
11Ö6	Oturduğumuz Yerden Birçok Bilgiye Erişmek	Canlı Olmaması
11Ö7	Yok	Dokunamamak
11Ö8	Bilgilendirici	Yok
11Ö10	Yok	Canlı Olmaması
11Ö11	Oturduğumuz Yerden Birçok Bilgiye Erişmek	Canlı Olmaması
11Ö12	Yeni Fikirler Oluşturması	Yok
11Ö13	Bilgilendirici	Yok
11Ö14	Bilgilendirici	Canlı Olmaması
11Ö15	Ücretsiz ve Maliyetsiz Katılım	Canlı Olmaması
11Ö16	Müze Görmek	Yok
11Ö17	Müze Görmek	Yok
11Ö18	Bilgilendirici	Canlı Olmaması
11Ö19	Bilgilendirici	Yok

Tablo 4.42 incelendiğinde katılımcılardan 11Ö7 ile 11Ö10 haricinde tamamının sanal müzelerin artı yönlerini vurguladıkları görülmektedir. En çok vurgulanan artı yön ise sanal müzelerin bilgilendirici olması olduğu görülmektedir. Sonrasında ise en çok vurgulanan özellik müzenin görülmesine ve gezilmesine fırsat tanınmasıdır. Sanal müzelerin eksi yönlerinin olmadığını düşünen sekiz katılımcı olduğu görülmektedir. Sanal müzelerin eksi yönlerinin olduğunu düşünen 10 katılımcının en çok vurguladığı konu ise müzenin canlı

olmaması durumudur. Katılımcıların büyük çoğunluğu sanal müze gezisi yerine yerinde ve aktif müze gezisini tercih ettiği görülmektedir.

Sanal müze ziyareti ve etkinlikleri sonrasında yapılan görüşmelerin üçüncü sorusuna verilen 11. sınıf katılımcıları üç kategori altında cevap vermişlerdir. 18 katılımcının 16'sı müzelerin sanal müzelerden daha etkili olduğunu düşünürken geriye kalan iki katılımcının biri sanal müzelerin daha etkili olduğunu diğeri ise bu konu hakkında bilgisi olmadığını dile getirmiştir. Müzelerin sanal müzelerden daha etkili olduğunu dile getiren katılımcılardan olan 11Ö1 *“Müzeler çünkü oraya gidip canlı görmek daha etkilidir.”* şeklinde fikrini beyan ederken 11Ö7 ise *“Müzeler daha etkilidir çünkü orada eşyaları gerçekten hissedebiliyoruz.”* cevabını iletmiştir. Müzelerin sanal müzelerden daha etkili olduğu fikrini beyan eden bir diğeri katılımcı 11Ö14 *“Müzeler daha etkilidir. Çünkü canlı canlı gördüğümüzde kalıcılık daha da artıyor.”* cevabını iletirken 11Ö19 ise *“Tabii ki müzeler daha etkilidir çünkü oralarda eserleri canlı canlı görüyoruz ve kendimizi o dönemin içinde buluyoruz.”* demişlerdir. Müzelerin daha etkili olduğunu dile getiren katılımcıların yanı sıra yalnızca bir katılımcı sanal müzelerin daha etkili olduğunu dile getirmiştir. 11Ö6 bu konu hakkında *“Sanal müzeler daha etkilidir çünkü oturduğumuz yerden birçok bilgi edinebiliyoruz.”* şeklinde cevap vermiştir. Sanal müzelerin mi müzelerin mi daha etkili olduğu sorusuna bilgisi olmadığı için yorum yapamayan katılımcı ise 11Ö3 olarak görülmektedir. 11Ö3 *“Ben müzeleri bilmediğim için bilmiyorum.”* cevabını vererek fikrini dile getirmiştir.

Sanal müzelerin geçmiş ile bugün arasında bağlantılar kurup kurmadığı noktasında sorulan soruda 11. sınıf katılımcılarının 17'si sanal müzelerin geçmiş ile bugün arasında bağlantılar kurmaya yardımcı olduğunu dile getirirken sadece bir katılımcı sanal müzelerin bağlantı kurma noktasında faydasız olduğunu dile getirmiştir. Geçmiş ile bugün arasında bağlantı kurmaya yardımcı olduğunu dile getiren 17 katılımcıdan olan 11Ö2 *“Evet sağladı çünkü geçmişin nasıl olduğunu öğrendik ve bugün ile kıyaslama fırsatı bulduk bu sebeple fayda sağlamıştır.”* cevabını verirken 11Ö7 ise *“Evet sağlamıştır çünkü bilmediğimiz konular hakkında bilgiler öğreniyoruz ve kullanıyoruz.”* cevabını iletmiştir. Sanal müzelerin geçmiş ile bugün arasında bağlantılar oluşturmada etkili olduğunu dile getiren katılımcılardan bir diğeri ise 11Ö14 ise *“Evet sağlıyor çünkü geçmişimizi öğrenerek geleceğimizi şekillendiriyoruz.”* cevabını vermiştir ayrıca 11Ö18 ise *“Müzeler kadar etkili olmasa da bilgi sahibi olduğumuz için etkilidir.”* şeklinde fikrini beyan etmiştir. Sanal

müzelerin geçmiş ile bugünün arasında bağlantılar kurmadığını dile getiren katılımcı 11Ö17 ise *“Bana göre sanal müzeler geçmiş ile bugün arasında bağlantılar sağlamıyor.”* diyerek fikrini dile getirmiştir.

Sanal müzelerde görülen eserlerin katılımcılarda kendi tarihsel bilgilerini ortaya çıkarmasında etkili olup olmadığının sorgulandığı beşinci soruda katılımcıların tamamı sanal müzelerin katılımcılara kendi tarihsel bilgilerini oluşturmalarına fırsat tanıdığını dile getirdikleri görülmüştür. Bu konu hakkında katılımcı 11Ö3 *“Evet sağlar çünkü bizim bildiğimiz tüm bilgilerin yanında farklı bilgiler elde ederiz.”* derken, 11Ö10 ise *“Sanal müzelerde gördüğümüz eserler kendimize özgü bilgileri oluşturdu kafamızda bu sebeple sanal müzeler bu konuda etkilidir.”* cevabını iletmiştir. 11Ö13 bu konu hakkında *“Geçmişte ne olduğunu öğrendiğimiz için sanal müzeler bu konuda etkilidir.”* derken 11Ö16 *“Evet sağlar çünkü tarihi konuları ve eserleri tanırız ve bu da tarih bilgilerimizin ortaya çıkmasını sağlar.”* cevabını iletmiştir.

Sanal müzelerin farklı tarihsel bilgilerin ortaya çıkmasında etkili olup olmadığının sorgulandığı son soruya cevap veren 18 katılımcıdan 12’si etkili olabileceğini dile getirirken altısı ise etkili olmayacağını dile getirmektedir. Etkili olduğunu dile getiren katılımcılardan olan 11Ö2 *“Çıkabilir, çok dikkat çeken eserleri ayrıntılı araştırdığımızda farklı bilgilere ulaşmamızı sağlayabilir.”* cevabını verirken 11Ö10 ise *“Evet sağlayabilir mesela bizim gezdiğimiz sanal müzede eski kıyafetler gördük ve o zamanki insanların hakkında farklı bilgiler elde ettik ve farklı bakış açıları kazandık.”* cevabını vermiştir. Sanal müzelerin farklı tarihsel bilgilerin ortaya çıkmasında etkili olacağını dile getiren bir diğer katılımcı 11Ö15 ise *“Evet tarih belirsiz ve değişebilir bir özelliğe sahiptir bu sebeple gerek sanal müzelerde ve gerekse müzelerde görülen eserler farklı tarihsel bilgilere yol açabilir.”* derken, 11Ö18 ise *“Tarih birbirini etkileyen olaylar bütünü olarak karşımıza çıkmaktadır bu sebeple sanal müzelerde görülen eserler yeni farklı tarihsel bilgilerin ortaya çıkmasına olanak sağlayabilir.”* demiştir. Sanal müzelerin yeni ve farklı tarihsel bilgilerin çıkmasına sebep olmayacağını dile getiren altı katılımcıdan biri olan 11Ö5 *“Hayır yol açmaz fakat nedenin bilmiyorum”* derken, 11Ö13 ise *“Hayır farklı tarihsel bilgiler ortaya çıkarmaz”* demiştir. Son olarak 11Ö19 *“Sanal müzeler farklı tarihsel bilgiler değil bildiğimiz normal bilgileri ortaya çıkarabilir.”* demiştir.

4.4.2.2 Odak grup görüşmeler

On birinci sınıf katılımcılarla gerçekleştirilen odak grup görüşmeleri 5 grup içerisinde gerçekleştirilmiştir. Oluşturulan bu beş grup aşağıdaki Tablo 4.43'te gösterilmiştir.

Tablo 4. 43 11. Sınıf Odak Grup Görüşme Grupları

Gruplar	Katılımcılar
Grup 1	11Ö6, 11Ö10, 11Ö11
Grup 2	11Ö13, 11Ö14, 11Ö15
Grup 3	11Ö1, 11Ö2, 11Ö3, 11Ö4
Grup 4	11Ö5, 11Ö7, 11Ö12, 11Ö16
Grup 5	11Ö8, 11Ö9, 11Ö18, 11Ö19

On birinci sınıf grup görüşmelerinde ilk soru olarak sanal müze ve etkinliklerinin faydasının sorgulandığı soruda Grup 1 *“Oturduğumuz yerden birçok etkinliğe katıldık bu etkinlikler bize sosyal ve kültürel açıdan birçok katkı sağladı.”* sonucuna varırken, Grup 2 *“Evet, fayda sağlar. Çünkü bilgileniyoruz, öğreniyoruz ve genel kültürümüz artar.”* sonucuna varmıştır. Grup 3 aynı konu hakkında *“Evet sağlıyor çünkü bir şeylerle ilgili bilgi sahibi oluyoruz.”* sonucuna varmışken, Grup 4 ise *“Evet çünkü yeni etkinliklerle yeni yeni faydalı şeyler öğreniyoruz.”* sonucuna varmıştır. Sanal müze ve etkinliklerinin fayda sağlayıp sağlamadığının sorgulandığı soruya Grup 5 ise *“Evet çünkü insanlar görmek istedikleri müzeleri sanal yoldan görebilir.”* sonucuna varmıştır. Odak grup görüşmelerine katılan beş grubunun da sanal müze ve etkinliklerinin faydalı olduğunu dile getirdikleri görülmüştür.

Odak grup görüşmelerinin ikinci sorusunda Grup 1 *“Artı yönleri: Maliyet ve efor sarfetmeden birçok müze gezdik bu da bize birçok yeni bilgi kattı. Eksi yönleri: Canlı göremediğimiz için çok fazla etkili olmadı, müzenin tarih kokan koridorlarında gezemedik.”* sonucuna varmışken Grup 2 *“Artı yönleri: Müzeye gitmeden gitmiş gibi oluruz. Eksi yönleri: Normal müzeye giderken ki heyecan yaşatmaz. Gözümüzde somut bir gerçeklik olmaz.”* sonucuna varmıştır. Grup 3 sanal müzelerin artı ve eksi yönleri hakkında ise *“Eksi yönleri: Sanal olmasıdır. Artı yönleri: Ulaşamadığımız yerleri görüyoruz.”* sonucunu dile getirmiştir. Grup 4 *“Eksi yönü: Detaylı inceleyemiyoruz. Artı yönü:*

Öğrencinin ders isteği aktifliği daha fazla olur.” sonucuna varırken Grup 5 ise “Artı yönleri: Gidemediğimiz müzeleri sanal yolla görmek. Eksi yönler: Gidip canlı canlı görememek tek eksi yönü.” sonuçlarına varmışlardır. Grupların vardıkları sonuçlara bakıldığında sanal müzelerin artı yönlerinin yanı sıra eksi yönlerinin bulunduğu görülmektedir. Gruplar artı yön olarak en çok müzeye gitmeden gezip görebilmeyi ön plana aldığı, eksi yön olarak ise müzeler gidip görülürse daha etkili olduğunu bu sebeple uzaktan gezmenin eksi yön olduğunu dile getirmişlerdir.

Odak grup görüşmelerinin üçüncü sorusunda gruplar sanal müzeler ile müzeleri karşılaştırmışlardır. Bu çerçevede Grup 1 *“Müzeler daha etkilidir çünkü öğrenirken bütün duyu organlarımız faaliyete girer bu da öğrenmede büyük fayda sağlar.”* sonucuna varırken Grup 2 *“Müzeler daha etkilidir çünkü akılda kalıcılık sağlar, gittiğimiz yerlerin e kendimizin fotoğraflarını çekip anılandırırız”* sonucuna varmışlardır. Grup 3 *“Müzeler daha etkilidir çünkü canlı canlı görünce daha etkili oluyor.”* ve Grup 4 *“Müzeler daha etkilidir çünkü kendimiz görüp detaylı inceleme fırsatı buluyoruz.”* derken Grup 5 ise *“Canlı canlı gördüğümüz için müzeler tabii ki daha etkilidir.”* demiştir. Grupların verdikleri cevaplara bakıldığında ise müzeleri sanal müzelerden daha etkili gördükleri açıktır.

Sanal müzelerin geçmiş ile bugün arasında bağlantılar kurup kurmadığının sorgulandığı dördüncü soruya Grup 1 *“Gördüğümüz birçok eserde geçmişi öğrendik bu sebeple geçmiş ile bir bağlantı kurduğumuzu düşünüyoruz.”*, Grup 2 *“Evet çünkü bizlere gereken tarih bilgilerini kaynaklarıyla beraber sunar bu sebeple geçmiş ile bugün arasında bir bağlantı kurar.”* cevaplarını verirken Grup 3 ise *“Evet bağlantı kurar çünkü müzelere gidip eski kültürler hakkında bilgi sahibi olmak bugünle karşılaştırmamızın yolunu açıyor.”* cevabını iletmiştir. Grup 4 aynı konu hakkında *“Sağlar çünkü gördüğümüz eserler bizlerde tarih bilgileri oluşturuyor.”* şeklinde fikirlerini beyan ederken Grup 5 ise *“Evet sağlar çünkü müzeler tarihi nesnelere ev sahipliği yapar. Bizlerde onları görerek geçmiş ile bağlantı kurarız”* şeklinde fikirlerini beyan etmişlerdir. Grupların ortaya koydukları açıklamalara bakıldığında sanal müze ve müzelerde gördükleri eserler geçmiş ile bugün arasında bağlantılar oluşturmalarını sağlamaktadır.

Görüşmelerin beşinci sorusunda sanal müzelerin katılımcılarda kendi tarihsel bilgilerini ortaya çıkarmasını sağlayıp sağlamadığı noktasındadır. Grup 1 sorulan soruya *“Müzelerde*

gördüğümüz eserler sayesinde tarihin farklı bölümleri hakkında da bilgi sahibi oluyoruz. Bu sebeple sanal müzelerde veya müzelerde gördüğümüz eserler kendi tarihsel bilgilerimizin ortaya çıkmasına fayda sağlayabilir.” şeklinde cevap verirken Grup 2 ise *“Evet sanal müzeler kendi tarihsel bilgilerimizi oluşturmamızı sağlar çünkü normal gideceğimiz müzedeki bilgi ve kaynakları bizlere sunar.”* şeklinde sonuca varmışlardır. Grup 3 sorulan soru hakkında *“Evet fayda sağlar çünkü bizde hali hazırda var olan bilgilere ekstra bilgiler sunar.”* cevabını iletirken Grup 4 ise *“Sağlar çünkü sergilenen eşyalar tarihi eşyalar bu sebeple bizler yeni tarihi bilgiler elde ederiz.”* cevabını iletmiştir. Son olarak da Grup 5 ise *“Müzeler ve sanal müzeler tarihi objeler barındırdığı için kendi tarihsel bilgilerimizi ortaya çıkarmasını sağlar.”* demiştir. Gruplardan gelen açıklamalar dikkate alındığında müzelerin ve sanal müzelerin katılımcılara kendi tarihsel bilgilerini oluşturmalarına olanak sağladığını dile getirdikleri görülmüştür.

Odak grup görüşmelerinin son sorusu ise sanal müzelerin farklı tarihsel bilgilere yol açıp açmayacağı noktasındadır. Bu çerçevede sorulan soruya Grup 1 *“Müzelerde sergilenen eserlerden yola çıkarak birçok farklı tarihsel konuya varabiliriz. Bu sebeple müzeler farklı tarihsel bilgilere sebep olabilir.”* cevabını, Grup 2 *“Evet çünkü sanal müzede görülen herhangi bir eser bize başka bir şeyi çağrıştırabilir.”* cevabını, Grup 3 *“Sanal müzelerde görülen eserler ayrıntılı ve kapsamlı bir şekilde araştırılırsa farklı bilgiler ortaya çıkar.”* cevabını, Grup 4 *“Kendi gözümüzle görmediğimiz için sanal müzelerin farklı tarihsel bilgilere yol açmadığını düşünüyoruz.”* ve son olarak Grup 5 ise *“Evet yol açabilir çünkü hepsi farklı zamanlardan ve farklı kültürlerden izler taşır. Bu sebeple her eserin kendisine göre farklı bilgileri ortaya çıkabilir.”* cevaplarını vermişlerdir. Grupların verdikleri cevaplara bakıldığında sanal müzelerin farklı tarihsel bilgilere yol açabildiği çoğunluk olarak dile getirildiği görülmektedir. Sadece bir grup sanal müzelerin farklı tarihsel bilgilere yol açmadığını dile getirmiştir.

4.4.3 12. Sınıf Katılımcı Görüşleri

Uygulanan sanal müze etkinlikleri sonrasında 12. sınıf katılımcılarla birlikte gerçekleştirilen bireysel ve grup görüşmelere dair bulgular bu başlık altında aktarılacaktır.

4.4.3.1 Bireysel görüşmeler

On ikinci sınıf katılımcıları ile gerçekleştirilen bireysel görüşmeler için altı soruluk yarı yapılandırılmış görüşme soruları kullanılmıştır. Bu sorular çerçevesinde sanal müzelere dair bulgular toplanmaya çalışılmıştır.

Bireysel görüşmelerde kullanılan sorulardan ilki sanal müzelerin ve etkinliklerin fayda sağlaması üzerine sorulan sorudur. Bu soruya cevap veren iki şubeden toplam 20 12. sınıf katılımcısının 18'i sanal müze ziyareti ve etkinliklerinin fayda sağladığını dile getirmiştir. Sadece iki katılımcı sanal müze ve etkinliklerinin fayda sağlamadığını dile getirmediği saptanmıştır. Bu çerçevede 18 kişi tarafından dile getirilen sanal müze ve etkinliklerinin fayda sağlamasına yönelik görüşlerden biri 12BÖ2 tarafından *“Evet çünkü derslerde sözlü olarak yaptıklarımızı görsellikle canlandırarak daha iyi pekiştirip anlamamızı sağlıyor.”* şeklinde cevap verilirken 12BÖ8 ise *“Evet çünkü sanal ortam olsa da ortamı, eserleri görüp kavrarız.”* şeklinde cevap verdiği görülmektedir. 12BÖ14 aynı konu hakkında *“Tarihi olayların daha çarpıcı ve daha ayrıntılı anlatılmasına fırsat tanıdığı için sanal müzelerin katkı sağladığını düşünüyorum.”* demiştir. 12C şubesinin katılımcılarından olan 12CÖ2 *“Evet derslerde sözel olarak anlatılan konuları bir de o dönemden kalan eserlerle incelemek yeni bakış açılarının ortaya çıkmasını sağlar.”* şeklinde cevabını iletirken 12CÖ4 ise *“Evet fayda sağlamıştır çünkü bu sayede müzelere gitme imkanı olmayan insanların o müzeleri internetten görerek bilgi sahibi olmasının yolu açılmış oluyor.”* şeklinde cevap vermiştir. Son olarak ise katılımcı 12CÖ10 ise *“Evet fayda sağladığını düşünüyorum çünkü derslerde işlediğimiz konuların eserlerini görüp hakkında kesin bilgiler almak o dersin daha akılda kalıcı olmasına fayda sağladığını düşünüyorum.”* demiştir.

Sanal müzelerin ve etkinliklerinin fayda sağlamadığını dile getiren iki katılımcının ilki olan 12BÖ1 bu konu hakkında *“Sanal müzelerde öğrenilen bilgilerin akılda kalmasına fayda sağlayacağını düşünmüyorum.”* şeklinde fikrini belirtirken 12CÖ8 ise bu konu hakkında *“Sanal müzeleri dolaşırken 360 derece kamerasının hareketleri başımı döndürdü ve midemi bulandırdı bu sebeple benim için faydalı olduğunu düşünmüyorum.”* şeklinde fikrini belirtmiştir.

Katılımcıların verdikleri görüşler dikkate alındığında katılımcıların büyük bir kısmının sanal müzelerin ve etkinliklerinin fayda sağladığını dile getirdiği görülmektedir. Fayda

sağladığını dile getiren katılımcıların sözel olarak anlatılan konulara bir görsellik ve hareketlilik kattığını vurguladıkları görülmektedir. Fayda sağlamadığını dile getiren iki katılımcının biri sanal müzelerde görülen eserlerin akılda kalıcılığına dair soru işaretlerinden bahsederken diğeri ise 360 derece kameraların hareketliliğinden etkilenecek biyolojik semptomlar gösterdiği için sanal müzeleri etkili olduğunu düşünmemektedir.

Yapılan görüşmelerin ikinci sorusunda ise sanal müzelerin artı ve eksi yönleri sorgulanmıştır. Katılımcıların sanal müzelerin artı ve eksi yönlerine dair fikirleri aşağıdaki Tablo 4.44'te gösterilmiştir.

Tablo 4. 44 12. Sınıf Sanal Müzelerin Artı ve Eksi Yönleri

Katılımcılar	Artı Yönler	Eksi Yönler
12BÖ1	İnsanların İstedikleri Müzeleri Gezebilmesi	İnternet Sıkıntısı, Bazı Müzelerin Ücretli Olması
12BÖ2	İnsanların Tarih ve Kültür Hakkında Bilgilerini Pekiştirmek	Bilgilerin Detaylı Olmaması
12BÖ3	Farklı Aktivite	Yok
12BÖ4	Tarih Derslerine Yardımcı	Dokunamamak
12BÖ5	Bilgilendirici	Canlı Olmaması
12BÖ6	Oturduğumuz Yerden Birçok Bilgiye Erişmek	Canlı Olmaması
12BÖ7	Bilgilendirici	Detaylı Olmaması
12BÖ8	Görseller Sunması	Yok
12BÖ9	Ulaşılabilirlik	Detaylı Olmaması
12BÖ10	Oturduğumuz Yerden Birçok Bilgiye Erişmek	Yok
12CÖ1	Oturduğumuz Yerden Birçok Bilgiye Erişmek	Canlı Olmaması
12CÖ2	Kalıcı	İnternete Bağlı Olmak
12CÖ3	Ulaşılabilirlik	Canlı Olmaması
12CÖ4	Ücretsiz ve Maliyetsiz Katılım	Detaylı Olmaması

12CÖ5	İmkanı Olmayanların Görebilmeleri	Canlı Olmaması
12CÖ6	Bilgilendirici	Yok
12CÖ7	İmkanı Olmayanların Görebilmeleri	Canlı Olmaması
12CÖ8	Ulaşılabilirlik	Yok
12CÖ9	Her Açıdan Etkili	Yanlış Bilgi Aktarımlarına Yol Açabilir
12CÖ10	Ücretsiz ve Maliyetsiz Katılım	Canlı Olmaması

Katılımcıların verdikleri cevaplardan ortaya çıkan kategoriler yukarıdaki Tablo 4.24’te gösterilmiştir. Tablo 4.44 incelendiğinde katılımcıların sanal müzelerin artı yönü olarak en çok uzaktan erişebilme ve maliyetsiz oluşunu vurguladıkları görülmektedir. Sanal müzelerin eksi yönü olarak ise canlı olmamasını vurgulamaktadırlar.

Yapılan görüşmelerin üçüncü sorusunda ise sanal müzeler ile müzeler karşılaştırılmaya çalışılmıştır. Yapılan karşılaştırmalar sonrasında 20 katılımcının tamamının müzelerin sanal müzelerden daha etkili olduğunu dile getirmişlerdir. Katılımcılar bu etkiyi dile getirirken müzelerin bizzat yaşantı sunmasına vurgu yaptıkları görülmektedir. 12BÖ2 “*Tabii ki müzeler daha etkilidir çünkü gidip kendimiz görüp, anlarınız böylelikle daha iyi ve etkili olduğunu düşünüyorum.*” cevabını iletirken 12BÖ8 ise “*Bence müzeler daha etkili çünkü müzeleri gezip gördüğümüz zaman akılda daha kalıcı bilgiler elde ediyoruz.*” cevabını iletmiştir. 12CÖ5 ise sanal müzelerin mi yoksa müzelerin mi daha etkili olduğu sorusuna “*Tabii ki de müzeler daha etkilidir çünkü müzeler canlı görüp gezildiğinde daha kalıcı bilgilere yol açar. Bu sebepten dolayı daha kalıcı bilgilere yol açacağı için ben müzeleri tercih ederim.*” şeklinde vermişken, 12CÖ9 ise “*Daha önce hiç müzeye gitmeme rağmen gerçek her zaman sanaldan daha iyi ve faydalıdır.*” şeklinde cevap vermiştir.

Görüşmelerin dördüncü sorusu ise sanal müzelerin geçmiş ile bugün arasında bağlantılar kurup kurmadığına yöneliktir. Bu soru çerçevesinde toplanan cevaplara bakıldığında 20 katılımcıların 15’inin sanal müzelerin geçmiş ile bugün arasında bağlantı kurulmasında etkili olduğu vurgularken geri kalan beş katılımcı ise sanal müzelerin geçmiş ile bugün arasında bağlantılar kurduğunu düşünmemektedir. Geçmiş ile bugün arasında bağlantı kurduğunu düşünen katılımcılardan olan 12BÖ2 bu konu hakkında “*Evet sağlıyor çünkü sanal müzeler sayesinde eski zamanlarda olan olayların bugüne olan katkılarını görüp*

anlamamızı sağlıyor.” cevabını iletirken, 12BÖ10 ise *“Sanal müzelerde sergilenen eserler sayesinde bugünden geçmişe yolculuklar yaptık bu sebeple bağlantılar kurduğunu düşünüyorum.”* cevabını iletmiştir. 12CÖ6 kodlu katılımcı ise bu konuyla ilgili *“Evet sanal müzeler geçmiş ile bugün arasında bağlantılar sağlıyor çünkü bugün görülen sonuçların nedenlerini sanal müzeler aracılığıyla geçmişte olduklarını öğrendik ve anladık.”* derken 12CÖ9 ise sorulan soruya *“Evet sağlar çünkü o dönemi birazda olsa yaşayıp hissedip anlamamıza yardımcı oluyor.”* demiştir. Sanal müzelerin geçmiş ile bugün arasında bağlantı kurduğunu dile getiren katılımcıların ortak paydası eski zamanlarda olan olayların günümüze yansımalarını görmeleri olduğunu dile getirdikleri görülmektedir.

Sanal müzelerin geçmiş ile bugün arasında bağlantılar kurmadığını dile getiren beş katılımcıdan olan 12CÖ2 bu konu hakkında *“Hayır sağlamıyor sadece o dönemki eserlerin bulunduğu sanal müzenin bugün ile bağlantısı yok.”* şeklinde fikrini beyan ederken, 12CÖ4 ise *“Hayır sağlamaz çünkü sanal müzelerin tam doğru olduğu bilinmiyor.”* şeklinde fikir beyan etmiştir. 12CÖ8 ise *“Sanal müzeler bağlantılar kurma tarafında faydalı değildir çünkü sanal müzeler gerçekçi değildir.”* demiştir. Verilen cevaplara bakıldığında sanal müzelerin geçmiş ile bugün arasında bağlantılar kurmasında etkisiz olduğunu söyleyen katılımcıların sebepleri sanal müzelerde sergilenen eserlerin gerçek olmadığını, doğru olmadığını ve sadece geçmişi anlatan eserlerden oluşması gibi düşüncelerdir.

Yapılan görüşmelerin beşinci sorusunda sanal müzelerin katılımcılarda kendi tarihsel bilgilerini ortaya çıkarıp çıkarmadığını sorgulamaktadır. 12. sınıf katılımcılarının 16’sı sanal müzelerin kendi tarihsel bilgilerini oluşturmalarına olanak sağladığı fikrini belirtirken dördü ise sanal müzelerin kendi tarihsel bilgilerine olanak sağlamadığını dile getirmişlerdir.

Sanal müzelerin kendi tarihsel bilgilerine yol açtığına olanak sağladığını dile getiren katılımcılardan olan 12BÖ7 *“Evet sağlamaktadır çünkü eski zamanlara ait bir objeyi görmek onun hakkında tahminlerde bulunmamızı sağlıyor. Dolayısıyla kendimize özgü tarihsel bilgilerin ortaya çıkmasını sağlıyor.”* şeklinde cevap verirken 12BÖ10 ise *“Evet sağlar çünkü sanal müzelerde gördüğümüz tüm eserlerin tarihle bağlantıları bulunmaktadır. Dolayısıyla kendi tarih bilgilerimiz ortaya çıkabilir.”* şeklinde cevap vermiştir. Aynı soruya 12CÖ2 *“Sanal müzelerde gördüğümüz eserleri kendi bakış*

açılarımızla değerlendirdiğimiz için kendi tarih bilgilerimizi oluşturabiliyoruz.” cevabını verirken 12CÖ5 ise *“Evet sanal müzelerde gördüğümüz eserler kendi bilgilerimizi oluşturmamıza fayda sağlar çünkü sanal müzelerde gördüğümüz eserler araştırmaya teşvik eder ve yeni bilgiler öğrenmemizi sağlar.”* şeklinde cevap vermiştir. Sanal müzelerin kendi tarih bilgilerini oluşturduğunu dile getiren katılımcıların cevaplarının ortak noktası sanal müzelerde gördükleri eserlerin geçmişe ait olması ve farklı bakış açıları ile değerlendirebilmeleridir.

Sanal müzelerin kendi tarih bilgilerini oluşturmaya yol açmadığını dile getiren katılımcılardan olan 12BÖ2 *“Hayır sağlamaz çünkü tarih bilgileri nesneldir kişiye özgü değildir.”* derken 12CÖ4 ise *“Hayır çünkü müzeler ile sanal müzelerdeki bilgiler karışıyor.”* demiştir.

Sanal müzelerin sergiledikleri eserler farklı tarihsel bilgileri ortaya çıkarıp çıkarmadığının sorgulandığı altıncı soruya 12. sınıf katılımcılarının 13’ü sanal müzelerin farklı tarihsel bilgilerin ortaya çıkmasına olanak sağladığını dile getirirken geriye kalan yedisi ise farklı tarihsel bilgilerin ortaya çıkmasına olanak sağlamadığını dile getirmişlerdir.

Sanal müzelerin farklı tarihsel bilgilere olanak sağladığını dile getiren katılımcılardan olan 12BÖ2 bu konu hakkında *“Evet çünkü eserler hep tarihi olayları birbirine bağladığı için sonradan farklı bilgilerin ortaya çıkmalarına yol açabilir.”* demişken 12BÖ5 ise *“Evet açabilir çünkü sanal müzelerde birçok bilgi vardır. Bu bilgilerin bir araya gelmesiyle farklı farklı bilgiler ortaya çıkabilir.”* demiştir. Sanal müzelerin farklı tarihsel bilgiler oluşturduğunu dile getiren 12C katılımcılarından 12CÖ5 *“Bence evet açıyor çünkü gidip gördüğüm bir eser başka tarihsel bilgilerimle bağlantı oluşturabilir dolayısıyla da başka ve farklı tarihsel bilgilerin ortaya çıkmasını sağlayabilir.”* şeklinde cevap vermiştir. Sanal müzelerin farklı tarihsel bilgilere yol açabileceğini dile getiren katılımcıların en çok vurguladığı nokta sanal müzelerde sergilenen eserlerin zihinlerdeki tarihsel bilgilerle etkileşime girerek farklı bilgilere yol açması olarak saptanmıştır.

Sanal müzelerin farklı tarihsel bilgiler ortaya çıkarmadığını dile getiren katılımcılardan olan 12BÖ4 *“Hayır eser neyse odur. Bunun sanal olması bir şey değiştirmez.”* şeklinde cevap verirken, 12BÖ8 ise *“Müzedeki eserlerin bütün bilgileri ortaya çıkmıştır, başka çıkacak bilgi kalmamıştır.”* şeklinde cevaplamıştır. 12CÖ4 *“Hayır açamaz çünkü sanal müzeler sadece fotoğraftan oluşuyor.”* şeklinde cevap verirken 12CÖ8 ise *“Hayır*

sağlamaz fakat nedeni hakkında bir bilgim yok.” şeklinde cevap vermiştir. Sanal müzelerin farklı tarihsel bilgilere yol açmayacağını dile getiren katılımcıların cevapları irdelendiğinde sanal müzelerin içerikleri ve sergilenen eserlerin tam anlamıyla bütün yönleri ile bilinildiğini düşünülmesi olarak görülmektedir.

4.4.3.2 Grup görüşmeler

12. sınıf katılımcıları ile gerçekleştirilen odak grup görüşmeler aşağıda Tablo 4.45’te verilen gruplarla gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen görüşmeler sonrasında ortaya çıkan bulgular bu başlık altında incelenmiştir.

Tablo 4. 45 12. Sınıf Odak Grup Görüşme Grupları

Gruplar	Katılımcılar
Grup 1	12BÖ4, 12BÖ5, 12BÖ6, 12BÖ9
Grup 2	12BÖ1, 12BÖ2, 12BÖ3
Grup 3	12BÖ7, 12BÖ8, 12BÖ10
Grup 4	12CÖ6, 12CÖ7, 12CÖ10
Grup 5	12CÖ5, 12CÖ8, 12CÖ9
Grup 6	12CÖ1, 12CÖ2, 12CÖ3, 12CÖ4

Tablo 4.45’te verilen gruplar ile gerçekleştirilen odak grup görüşmelerinin ilk sorusunda sanal müze ziyareti ve etkinliklerinin faydası tartışılmıştır. Bu tartışma üzerine Grup 1 “Sanal müzeler derslerde kavramaya yardımcı olur, müzeye ziyaret etmeden de bilgi sahibi olmamızı sağlar, tarih konusunda ise hem bilgilerimizi hem de genel kültürümüzü artırır.” şeklinde cevaplarını iletirken Grup 2 “Sanal müzeler bilgilerin kafamızda daha kalıcı hale gelmesine fayda sağlar, sanal müzeler görsellik sağladığı için sözel bilgilerin kalıcılığı artar, gidilmek istenen müzeye gidip zaman ve para harcamaktansa sanal yollardan daha hızlı erişim imkanı sağlar.” şeklinde cevaplarını iletmişlerdir. Yukarıda açıklaması yapılan

tartışma konusuna 12C katılımcılarının oluşturduğu Grup 4 ise “Sanal müzelerin ve etkinliklerinin fayda sağladığını düşünmüyoruz çünkü eserleri canlı görememek bilgilerde kalıcılığı sağlamaz.” şeklinde cevaplarını iletirken, Grup 6 ise “Sanal müzelerin tarih derslerine fayda sağladığını düşünmekteyiz. Çünkü derslerde sözel olarak gördüğümüz bilgilerin görselliği sağlanmış oluyor, sanal müzeler aracılığıyla bilgilerin kanıtlarını görmüş oluyoruz, sanal müzeler derslerin daha etkili olmasını sağlıyor.” cevaplarını iletmişlerdir. Grupların cevaplarına bakıldığında altı grubun beşi sanal müzelerin ve etkinliklerinin fayda sağladığını dile getirdiği saptanmıştır. Sanal müzelerin fayda sağlamadığını dile getiren tek grubun Grup 4 olduğu görülmektedir.

Yapılan grup görüşmelerinde sorgulanan ikinci konu ise sanal müzelerin artı ve eksi yönleridir. Sanal müzelerin artı ve eksi yönlerine cevaplar arayan gruplar u konu hakkında tartışmış ve sonuçlara ulaşmışlardır. Grup 1 bu konu hakkında “*Artı yönleri: Canlı görmemizi sağlar, zaman tasarrufu sağlar Eksi yönleri: Müzeler kadar bilgi vermez, müzeleri gezip gördüğümüzdeki etkiyi ve duyguyu vermez.*” şeklinde fikirlerini belirtirken Grup 3 ise “*Artı yönleri: Bilgi verici Eksi yönleri: Canlı olarak görememek*” şeklinde fikirlerini belirtmiştir. Grup 5 ise aynı konu hakkında “*Artı yönleri: Daha kolay ulaşım eksi yönleri: Eserleri yakından görüp dokunamamamız.*” şeklinde fikir belirtmiştir. Belirtilen fikirler dikkate alındığında grupların sanal müzelerin artı yönlerinin yanı sıra eksi yönlerinin de olduğu görülmektedir.

Görüşmelerin üçüncü sorusunda ise gruplar sanal müzeler ile müzelerin karşılaştırmasını yapmışlardır. Bu karşılaştırma çerçevesinde Grup 2 “*Müzeler sanal müzelerden daha etkilidir çünkü daha kalıcı bilgilere yol açar, müzeleri gezmek hem bir sosyal aktivite hem de bilgi edinme yollarından biri o yüzden müzeler daha etkilidir.*” cevabını verirken Grup 3 ise “*Müzeler sanal müzelerden daha etkilidir çünkü müzelerde eserleri canlı olarak görüyoruz, daha etkili ve kalıcı bilgiler öğreniyoruz.*” şeklinde cevaplarını iletmişlerdir. Grup 4 “*Müzelerin daha etkili olduğunu düşünmekteyiz çünkü insanların müzelerde canlı olarak gezip görmesi hem farklı bir etkinliktir hem de akılda kalıcılığı artırır.*” şeklinde fikir belirtirken Grup 5 ise “*müzeler sanal müzelerden daha etkilidir çünkü müzelerde bir rehber eşliğinde yapılan geziler daha kalıcı ve daha bilgilendiricidir*” şeklinde fikir belirtmiştir. Grupların ortaya koydukları argümanlardan yola çıkarak katılımcılar tarafından sanal müzelerin müzelerden daha etkisiz görüldüğünü söyleyebilmek mümkündür.

Görüşmelerin dördüncü sorusu ise sanal müzelerin geçmiş ile bugün arasında bağlantılar kurup kurmadığına dair bir sorgulamayı içermektedir. Sorgulamayı gerçekleştiren altı gruptan biri olan Grup 1 bu konu hakkında *“Evet fayda sağlar çünkü sanal müzeler hakkında o dönemlerde neler yaşanmış onu öğrenebiliriz”* şeklinde fikirlerini beyan ederken Grup 3 ise *“Sanal müzeler geçmiş ile bugün arasında bağlantılar kurmamızı sağlıyor çünkü müzelerde gördüğümüz eserler geçmiş zamanla ilgili bilgiler veriyor.”* şeklinde fikirlerini beyan etmişlerdir. Ayrıca aynı konu hakkında Grup 5 *“Evet sağlıyor çünkü detaylı bir şekilde olmasa da sergilenen nesneleri görüyoruz bu da geçmiş ile bağlantı sağlamamızın yolunu açıyor.”* şeklinde cevap verirken Grup 6 ise *“Sanal müzeler geçmiş ile bugün arasında bağlantılar kurmamıza yardımcı olmuyor çünkü sanal müzelerde sergilenen eserler az ayrıntılı bir şekilde yer alıyor.”* şeklinde cevap verdiği görülmektedir. Grupların verdikleri cevaplar incelendiğinde sanal müzelerin geçmiş ile bugün arasında bağlantılar kurduğunun dile getirildiği görülmektedir. Bu konu hakkında tek istisna Grup 6’dan gelmiştir. Grup 6’nın dile getirdikleri söylemlerinde sanal müzelerin geçmiş ile bugün arasında bağlantılar kurma noktasında faydası olmadığını söylediği saptanmıştır.

Odak grup görüşmelerinin beşinci sorusu ise sanal müzelerde görülen eserler ile katılımcılar kendi tarihsel bilgilerini oluşturmaya fırsat tanıyor mu tanımıyor mu üzerinedir. Bu konu çerçevesinde cevaplar üreten altı gruptan olan Grup 2 bu konu hakkında *“Evet sağlar, müzelerde sergilenen eserler bildiğimiz bilgilerle bağlar oluşturunca kendi tarihsel bilgilerimiz ortaya çıkmaktadır.”* şeklinde cevap üretirken Grup 3 ise *“Evet mümkündür çünkü sanal müzeler veya müzeler geçmiş zamanla ilgili bilgiler vermektedir dolayısıyla da bizler bunlar sayesinde yeni tarih bilgileri oluşturabiliriz.”* şeklinde cevap üretmişlerdir. Grup 4 ise *“Evet sağlar çünkü sanal müzelerde gördüğümüz eserler kendi yorumumuzu katmamıza olanak sağlar.”* şeklinde cevap verirken Grup 5 ise *“Evet sağlar çünkü müzelerde gördüğümüz eserleri araştırıp kendi bilgilerimizi ortaya koyabiliriz.”* şeklinde cevap vermiştir. Verilen cevaplara bakıldığında odak grup görüşmelerine katılan gruplar, sanal müzelerin katılımcılara kendi tarih bilgilerini oluşturmaya olanak sağladığını dile getirdikleri görülmektedir.

Görüşmelerin son sorusu ise sanal müzelerin farklı tarihsel bilgilere yol açıp açmayacağına yöneliktir. Sanal müzelerde görülen eserlerin farklı tarihsel bilgilerin ortaya çıkmasını sağlar mı sorusuna cevap veren Grup 1 *“Evet çünkü yeni bulunmuş veya çıkmış bir kalıntı*

diğer bilgileri değiştirebilir, evet çünkü tüm tarih konuları birbiriyle bağlantılı olduğu için farklı tarihsel bilgilere yol açabilir.” şeklinde cevap verirken, Grup 3 ise “Hayır açmaz çünkü sanal müzelerde sergilenen tarihte yaşanmış olayların kalıntılarıdır bu sebeple bilgi zaten vardır, farklı bilgiler ortaya çıkmaz.” şeklinde cevap vermiştir. Grup 5 ise “Bizce açmaz çünkü eserleri canlı canlı göremiyoruz.” derken, Grup 6 ise “Hayır, farklı bilgiler ortaya çıkmaz çünkü o eserlerin bilgilerini öğrenip öyle eserlere bakıyoruz bu sebeple yeni ve farklı bilgiler ortaya çıkmaz.” demiştir. Yapılan odak grup görüşmeler sonrasında altı gruptan beşinin sanal müzelerin farklı tarihsel bilgilerin ortaya çıkmasına olanak sağlamadığını dile getirmişlerdir. Sadece bir grup (Grup 1) sanal müzelerin farklı tarihsel bilgilere yol açabildiğini dile getirdiğı görölmektedir.

BÖLÜM V: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1 Sonuç ve Tartışma

Bu araştırma çerçevesinde 9. sınıf katılımcıları ile birlikte tarih öğretim programlarında yer alan kronolojik düşünme becerisini geliştirmeye, 11. sınıf katılımcılarla birlikte tarihsel kavrama becerisini geliştirmeye ve 12. sınıf katılımcıları ile birlikte ise tarihsel analiz ve yorum becerisini geliştirilmesi hedeflenmiştir. Hedeflenen amaç çerçevesinde adı geçen beceriler sanal müzelerin yardımıyla geliştirilmesi amaçlanmıştır.

5.1.1 Kronolojik Düşünme Becerisine Dair Sonuçlar ve Tartışmalar

9. sınıf katılımcılarla birlikte gerçekleştirilen sanal müze uygulamalarında kronolojik düşünme becerisinin geliştirilmesinin hedeflenmesinin sebebi tarihsel düşünme becerisinin en temel basamağının olmasıdır. Kronolojik düşünme becerisinin gelişiminde yaş önemli bir etken olmakla birlikte tek gereklilik değildir. Yapılan araştırmalarda kronolojik düşünme becerisinin bir bütün olarak geliştirilmesi gerekliliği vurgulanmıştır(Akbaba, 2020; Safran ve Şimşek, 2006; Şimşek, 2006). Kronolojik düşünme becerisinin geliştirilmesinde sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklerin önemli olduğu da çeşitli araştırmalar tarafından vurgulanmaktadır(Levstik ve Barton, 1996; Ofianto et al., 2022; Taylor, 1984; Turan, 2016).

Yapılan bu araştırmada ise bir sınıf içi etkinliği olan sanal müze uygulamalarının kronolojik düşünme becerisi üzerindeki etkisi olumlu olarak sonuçlanmıştır. Yapılan ön değerlendirmede kronolojik düşünme becerisinde başarısız olarak değerlendirilen 14 katılımcının yedisinin sanal müze uygulamaları sonrasında başarılı duruma geldikleri saptanmıştır. Kronolojik düşünme becerisi çerçevesinde araştırmaya konu olan alt becerilerde ise durumda benzer şekildedir. Araştırmaya konu olan alt kronolojik düşünme becerilerinden ilki geçmiş bugünkü ve gelecek arasında ayırma becerisidir. Bu beceri çerçevesinde araştırmaya katılan 19 9. sınıf katılımcısının 19’da yapıla sanal müze etkinliklerinden sonra geçmiş, bugünkü ve gelecek arasında ayırma yapabilen konuma geldikleri saptanmıştır. Dolayısıyla da sanal müzelerin kronolojik düşünme becerisinin ilgili alt becerisinde etkili olduğu görülmektedir. Araştırmaya konu olan bir diğer kronolojik düşünme alt becerisi zaman kavramları ile ilgilidir. Zaman kavramları ile ilgili alt becerideki başarı durumu da geçmiş, bugünkü ve gelecek arasında ayırma alt

becerisinde benzer durumdadır. Zaman kavramları alt becerisinde sanal müze uygulamaları sonrasında yedi başarılı katılımcı olduğu görülmektedir. Zaman kavramları alt becerisi ile geçmiş, bugün ve gelecek arasında ayırım yapma alt becerisinde sanal müzelerin ve uygulamalarının etkili olduğu görülebilmektedir. Fakat kronoloji içeren kaynakları yorumlamada katılımcılarda aynı başarı durumu görülemeyebilmektedir.

9. sınıf katılımcılarla birlikte yürütülen araştırmanın bulguları göz önüne alındığında, sanal müzelerin kronolojik düşünme becerisine pozitif etkisinin olduğunu göstermektedir. Katılımcıların sanal müzeyi ziyaret ettikten sonra, kronolojik düşünme becerilerinde belirgin bir artış olduğu gözlenmiştir. Bu artış, sanal ortamda tarihî olaylar ve nesneler arasındaki bağlantıları keşfetme fırsatının sağlanmasından ve çeşitli etkinliklerle sanal müze ziyareti gerçekleştirilmesinden kaynaklanmaktadır. Sanal müzelerin, kullanıcıların geçmişle etkileşim kurma ve kronolojik bağlantıları anlama becerilerini geliştirmede önemli bir araç olduğu sonucuna varılabilir. Bu bulgular, eğitimde sanal müzelerin potansiyelini vurgulamakta ve gelecekteki öğrenme ortamlarının tasarımında dikkate alınması gereken önemli bir unsuru işaret etmektedir.

5.1.3 Tarihsel Kavrama Becerisine Dair Sonuçlar ve Tartışmalar

11. sınıf katılımcılarla birlikte gerçekleştirilen sanal müze uygulamaları ile tarihsel kavrama becerisi geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede ortaya çıkan sonuçlara bakıldığında sanal müzelerin tarihsel kavrama becerisine pozitif bir etkisi olduğu görülmektedir. Ortaya çıkan bu pozitif etki 5N1K soruları çerçevesinde başarılı çözümlemeler ile tarihsel verileri kendi cümleleri ile açıklama alt beceri basamakları çerçevesindedir. Araştırmanın ilgili bulgularına bakıldığında sanal müzelerin pozitif etkisi olduğu sonucuna varılmasının ana sebebi ise katılımcıların ön değerlendirme ile sanal müze uygulamaları sonrasında ortaya çıkan başarı durumlarıdır. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu sanal müze uygulamaları sonrasında tarihsel kavrama becerisinde başarılı durumda oldukları görülmektedir. 11. sınıf katılımcılarının ön değerlendirmede başarılı olarak değerlendirilen katılımcıların büyük bir çoğunluğu sanal müze uygulamaları sonrasında da başarı durumlarını devam ettirdiği, ön değerlendirmede başarısız olarak değerlendirilen bir katılımcının sanal müze uygulamaları sonrasında başarılı olması sanal müzelerin tarihsel kavrama becerisi üzerinde pozitif katkısı olduğunu ispatlamaktadır.

Tarihsel kavrama becerisi, öğrencilerin geçmiş olayları ve süreçleri anlamalarını, analiz etmelerini ve yorumlamalarını sağlayan önemli bir yetidir. Sanal müzeler ise bu becerinin geliştirilmesinde etkili bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Sanal müzeler, kullanıcılara tarihsel ve kültürel içeriği keşfetme ve inceleme imkânı sunarken, tarihsel kavrama becerisi, bu içeriği eleştirel bir perspektifle yorumlama ve değerlendirme yeteneğini sağlar. Özellikle pandemi sürecinde eğitimde dijital araçların kullanımının artmasıyla, sanal müzelerin eğitimdeki rolü daha da önem kazanmıştır. Sanal müzeler, öğrencilere zaman ve mekân sınırlamaları olmaksızın, geniş bir tarihsel ve kültürel kaynağa erişim imkânı sunar. Bu sayede, öğrencilerin tarihsel olayları ve karakterleri daha iyi anlamalarına, tarihsel süreçler içinde neden-sonuç ilişkileri kurmalarına ve tarihsel empati becerilerini geliştirmelerine olanak tanır. Ayrıca, sanal müzelerin interaktif özellikleri sayesinde öğrenciler, tarihi olayları keşfederken daha aktif bir rol alabilirler. Araştırmacılar tarafından yapılan çalışmalarda, sanal müze gezilerinin sosyal bilgiler derslerinde etkili bir öğrenme aracı olarak kullanıldığı ve öğrencilerin tarihsel kavrama becerilerini geliştirmede önemli bir rol oynadığı belirtilmektedir(İlhan ve Dolmaz, 2022; İlhan et al., 2021; Kaya ve Okumuş, 2018; Turgut, 2015). Yapılan bu çalışmada ise benzer bir sonuç ortaya çıkmıştır. Sanal müze uygulamalarının 11. sınıf katılımcıların tarihsel kavrama becerileri üzerinde pozitif bir etki sağladığı saptanmıştır.

Sanal müzeler, öğrencilere tarihi olayları ve figürleri farklı perspektiflerden değerlendirme fırsatı verirken, aynı zamanda onların tarihsel bilgiyi yapılandırmalarına ve kalıcı öğrenmeler elde etmelerine yardımcı olur. Bu bağlamda, sanal müzelerin eğitimdeki kullanımı, öğrencilerin tarihsel kavrama becerilerini geliştirmek için güçlü bir potansiyele sahiptir. Sanal müzelerin eğitimde daha etkin kullanılabilmesi için öğretmenlerin bu konuda yeterli bilgi ve beceriye sahip olmaları gerekmektedir. Eğitimcilerin sanal müzeleri ders planlarına entegre etmeleri ve öğrencilerin bu kaynakları kullanarak tarihsel kavrama becerilerini geliştirmeleri için desteklenmeleri önemlidir. Böylece, sanal müzeler tarihsel kavrama becerisinin geliştirilmesinde etkili bir araç olarak eğitim süreçlerine dahil edilebilir.

5.1.4 Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisine Dair Sonuçlar ve Tartışmalar

Sanal müzeler, tarihsel analiz ve yorum becerilerinin geliştirilmesinde önemli bir rol oynar. İnteraktif platformlar olarak değerlendirilebilen sanal müzeler, öğrencilerin ve

araştırmacıların, tarihsel olayları ve dönemleri daha derinlemesine anlamalarını sağlayan görsel materyaller sunar. Sanal müzeler, öğrencilerin tarihsel bilgiye erişimini kolaylaştırırken, aynı zamanda tarihsel düşünme ve eleştirel analiz becerilerini de pekiştirmektedir. Araştırmalar, öğrencilerin sanal müze gezilerinden memnuniyet duyduklarını ve bu gezilerin, özellikle hayat bilgisi, sosyal bilgiler ve tarih derslerine katkı sağladığını göstermektedir(Ada et al., 2022; Akkaya et al., 2014; Çelik ve Ütkür-Güllühan, 2022; Kaya ve Er-Tuna, 2022; Kaya ve Okumuş, 2018; Kesten ve Egüz, 2012; Kılıç et al., 2023; Önal et al., 2016; Yıldırım ve Tahiroğlu, 2012). Sanal müze uygulamaları, öğrencilerin tarihî eser ve teknoloji kavramlarını özdeşleştirmelerine olanak tanıyarak, eğitim ortamında daha etkin bir öğrenme deneyimi sunmaktadır.

Eğitimciler ve öğrenciler için sanal müzelerin sunduğu imkanlar, tarihsel bilginin anlaşılmasını ve yorumlanmasını kolaylaştırırken, aynı zamanda eğitimde yenilikçi ve etkileşimli öğrenme yöntemlerinin benimsenmesine katkı sağlamaktadır. Bu nedenle, sanal müzelerin eğitimdeki kullanımının desteklenmesi ve geliştirilmesi, tarihsel bilginin yaygınlaştırılması ve toplumun genel kültür seviyesinin yükseltilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Sonuç olarak, sanal müzeler, tarihsel analiz ve yorum becerisini geliştiren değerli eğitim araçlarındandır. Bu platformlar, kullanıcılara tarihi keşfetme, anlama ve yorumlama konusunda derinlemesine ve etkileşimli bir deneyim sunabilmektedir. Tarihsel bilginin eleştirel bir şekilde değerlendirilmesini ve tarihsel olayların ve figürlerin daha geniş bir bağlamda anlaşılmasını sağlayarak, tarihsel düşünme ve analiz becerilerinin gelişimine önemli ölçüde katkıda bulunur. Bu nedenle, sanal müzelerin eğitimdeki rolü ve önemi, tarihsel bilginin yaygınlaştırılması ve toplumun genel kültür seviyesinin yükseltilmesi açısından vazgeçilmez bir noktaya evrilebilir.

Yapılan araştırmada ise sanal müzelerin tarihsel analiz ve yorum becerisine nispeten pozitif etkide bulunduğu görülmektedir. 20 kişiden oluşan 12. Sınıf katılımcılarından yedisi yapılan ön değerlendirmedeki sonucu ile sanal müze uygulamaları sonrasındaki sonucu karşılaştırıldığında tarihsel analiz ve yorum becerisinde gelişimin olduğu yönünde değerlendirildiği görülmektedir. Bu çerçeveden bakıldığında sanal müzelerin tarihsel analiz ve yorum becerisi üzerinde nispeten bir etkisi olduğu görülmektedir. 20 katılımcının 13'ünün tarihsel analiz ve yorum becerisinde gelişimin olmadığı ve hatta bazı katılımcılarda gerilemelerin olduğu bulgusu sanal müzelerin nispeten pozitif etki yarattığı sonucuna vardırılmaktadır. Tarihsel analiz ve yorum becerisinde kayda değer bir artış

göstermeyen ve gerileme yaşayan katılımcıların neden bu sonuçlara vardıklarını yakından incelendiğinde birkaç sebebin olduğu görülmektedir.

- Tasarlanan etkinlikler katılımcılara hitap etmemiş olabilir.
- Tasarlanan ve uygulanan etkinlikler katılımcıların kazanmamış oldukları becerileri kullandırmaya ve edindirmeye çalışmış olabilir.
- Etkinlikler çerçevesinde kullanılan sanal müzenin içerikleri, içerikleri sunuş şekli ve sanal müzenin sağladığı eğitimsel olanaklar yetersiz olabilir.

Yukarıda dile getirilen sebeplerden dolayı katılımcıların tarihsel analiz ve yorum becerisinde tam anlamıyla bir gelişim olduğu görülmemiş olabilir.

5.1.5 Katılımcıların Sanal Müze Hakkındaki Görüşlerine Dair Sonuçlar ve Tartışmalar

Araştırmaya katılan 58 katılımcı ile ön değerlendirme sırasında ve sanal müze uygulamalarından sonra sanal müzelere ve sanal müzelerin derslerde kullanımına dair bir dizi soru sorulmuştur. Sorulan sorular çerçevesinde 58 katılımcının 50'si daha önce hiçbir müze ziyaretinde bulunmadığı saptanmıştır. 58 katılımcıdan sadece sekizi daha önce müze ziyareti yaptığı görülmektedir. Daha önce müze ziyareti gerçekleştirilen 8 katılımcının dördü sanal müzeleri bilirken geriye kalan dördünün ise sanal müzelerin ne olduğuna dair fikirleri bulunmamaktadır.

Katılımcıların 50'si sanal müzelerin derslerde kullanılması gerektiğini dile getirirken zaman ve emekten tasarruf sağladığı vurgusunu yapmışlardır. Bu açıdan bakıldığında araştırmanın sonuçları literatürde var olan araştırmalar ile paralellik göstermektedir (Aladağ et al., 2014; Çınar et al., 2021; Kaya ve Okumuş, 2018; Kızılay et al., 2022; Okumuş ve Vurgun, 2021; Önal et al., 2016). Öte yandan araştırma sonrasında katılımcılar sanal müzelerin faydalı olduğunu ve yeni bilgiler öğrenmelerine olanak sağladığını dile getirmişlerdir. Fakat sanal müzelerin faydalı olduğunu ve yeni öğrenmelere yol açtığını düşünmelerine rağmen müze ziyaretlerini tercih etmektedirler. Bu tercihi de gezip görerek daha kalıcı ve eğlenceli bilgi sahibi olmakla açıkladıkları görülmektedir.

5.2 Öneriler

5.2.1 Kültür ve Turizm Bakanlığına Öneriler

Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın sanal müze envanterinde bulunan ve araştırmada kullanılan sanal müzelerin (Çatalhöyük Ören Yeri Sanal Müzesi, Ankara Polis Sanal Müzesi ve Ankara Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi Milli Mücadele Sergisi Sanal Müzesi) dijital içerikleri yetersizdir. Araştırma sürecinde sanal müzelerin müzeden ziyade sanal tur veya gezi olduğu görülmektedir. Bu sebepten ötürü sanal müzelerin eğitim içerisinde kullanılması için zenginleştirilmelidir.

5.2.2 Milli Eğitim Bakanlığına Öneriler

Şırnak ilinin Güçlükönak ilçesinde bulunan Güçlükönak Anadolu Lisesinde yapılan araştırmanın sonrasında katılımcıların daha önce müze ve sanal müze ziyareti yapmadığı ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu sonuç çerçevesinde Milli Eğitim Bakanlığı okullarında sanal müzelere ulaşımı kolaylaştıracak adımlar atmalıdır. Öğretmenlerine sanal müzelerin nasıl kullanılacağına dair hizmet içi eğitimler verebilir, okullarda sanal müze ziyaretlerini sağlayacak teknolojik ekipmanların ve altyapısının olmasını sağlayabilir.

5.2.3 Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Yapılan araştırma içerisinde sanal müzelerin kronolojik düşünme becerisi, tarihsel kavrama becerisi ve tarihsel analiz ve yorum becerisine etki ettiği görülebilmektedir. Dolayısıyla da sanal müzelerin diğer tarihsel düşünme becerilerine etkisi ne seviyede olacağı merak konusu olarak ortada bulunmaktadır. Diğer taraftan da bu çalışma içerisinde sanal müzelerin akademik başarıya etkisine dair izler bulunmaktadır fakat bu izler tam olarak sanal müzelerin akademik başarıya etkisini ortaya koymamaktadır.

KAYNAKÇA

- Ada, M., Olcay, A., ve İnce, E. (2022). Sanal Müze Turlarının Covid-19 Pandemi Sürecinde Eğitsel Amaçlı Kullanılması Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(3), 1103-1112. <http://search/yayin/detay/1138219>
- Adıgüzel, Ö. (2019). Müze Eğitimi ve Yaratıcı Drama. *Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 1, 23-43.
- Akbaba, B. (2020). Ortaöğretim Öğrencilerinin Kronolojik Düşünme Becerileri ve Bu Becerilerin Sınıf Düzeyine Göre Gelişiminin İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 45(203), 215-229. <https://doi.org/10.15390/EB.2020.8631>
- Akhan, O., ve Kaymak, B. (2020). Tarih Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi? *Turkish Studies - Educational Sciences*, 15(6), 3901-3918. <https://doi.org/10.47423/TurkishStudies.47103>
- Akkaya, D., Şensöz, G., ve Aladağ, E. (2014). Sosyal Bilgiler Dersinde Sanal Müze Kullanımının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 199-217. <http://search/yayin/detay/214445>
- Aksak, E., ve Taşkesen, S. (2023). Güzel Sanatlar Lisesi Müze Eğitimi Dersi Sanal Müze Uygulamaları Etkinlik Örneği (Bir Eylem Araştırması). *International Journal of Fine Arts Education Research (UGSEAD)*, 6(1).
- Aktaş, V., Yılmaz, A., ve İbrahimoglu, Z. (2021). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sanal Müze Kullanımına Yönelik Tutumları [Makaleler]. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11, 1294-1313. <https://doi.org/https://dergipark.org.tr/tr/pub/tred/issue/65108/806159>
- Aktın, K. (2017). Okul Öncesi Dönemde Müze Eğitimi ile Çocukların Tarihsel Düşünme Becerilerinin Geliştirilmesi [Okul Öncesi Dönemde Müze Eğitimi ile Çocukların Tarihsel Düşünme Becerilerinin Geliştirilmesi]. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 465-486. <https://doi.org/10.17860/mersinefd.336734>
- Aktın, K., ve Karaçalı-Taze, H. (2021). Tarihsel Düşünme Becerilerinin Geliştirilmesinde Yerel Tarih: Sinop Tarih Mekân ve Müzeleri. *Sinop Kültür ve Turizm Sempozyumu*, 63-73.
- Aladağ, E., Akkaya, D., ve Şensöz, G. (2014). Sosyal Bilgiler Dersinde Sanal Müze Kullanımının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16, 199-217.
- Álvarez, P., Dávila, P., ve Naya, L. M. (2017). Education museums: historical educational discourse, typology and characteristics. The case of Spain [Article]. *Paedagogica Historica*, 53(6), 827-845. <https://doi.org/10.1080/00309230.2017.1392991>
- Ambrose, T., ve Paine, C. (2013). *Museum Basics* (3 ed.). Routledge.

- Ata, B. (2002). *Müzelerle ve Tarihi Mekanlarla Tarih Öğretimi: Tarih Öğretmenlerinin "Müze Eğitimine" İlişkin Görüşleri* Gazi Üniversitesi]. Ankara.
- Ata, B. (2007). Bir Çankırlı Tarihçi: Mustafa Çağatay Uluçay ve Tarih Eğitimine Katkıları. *Çankırı Araştırmaları Dergisi*, 35-42.
- Atagok, T., ve Ozcan, O. (2001). Virtual museums in Turkey. *Museum International*, 53(1), 42-45. <https://doi.org/10.1111/1468-0033.00299>
- Avcı-Akçalı, A. (2017). Sınıf Dışı Tarih Öğretimi. İçinde İ. H. Demircioğlu ve E. Demircioğlu (Ed.), *Türkiye'de Tarih Eğitimi Araştırmaları El Kitabı*. Pegem Akademi.
- Aykaç, N., Güneröz, C., ve Aykaç, M. (2021). *Müze Eğitimi Yaratıcı Drama Uygulamaları*. Pegem Akademi.
- Barbieri, L., Bruno, F., ve Muzzupappa, M. (2017). Virtual museum system evaluation through user studies. *Journal of Cultural Heritage*, 26, 101-108. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.culher.2017.02.005>
- Barlas-Bozkurt, Ş. (2014). Kültür ve Sanat İletişimi Çerçevesinde Türkiye'de Sanal Müzelerin Gelişimi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 26, 329-344.
- Beyhan, A. (2013). Eğitim Örgütlerinde Eylem Araştırması. *Bilgisayar ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1.
- Bilgili, M. (2016). Coğrafya öğretiminde mekân ve yer karmaşası üzerine bir araştırma. *Coğrafya Eğitimi Dergisi*, 2(1), 11-19.
- Bilgili, M. (2020). Coğrafyada Mekân Felsefesi Üzerine Yaklaşımlar. *International Journal of Geography and Geography Education*(41), 88-102.
- Boylan, P. (2004). Introduction. İçinde P. Boylan (Ed.), *Running a Museum: A Pratical Handbook*. ICOM.
- Ceviz, A. E. (2021). *İlkokul Sosyal Bilgiler Dersinde Mekânı Algılama, Harita Okuryazarlığı Ve Konum Analizi Becerilerinin Geliştirilmesi* İstanbul Üniversitesi]. İstanbul.
- Christal, M. (2003). School-museum partnerships for culturally responsive teaching. *The Electronic Library*, 21(5), 435-442. <https://doi.org/10.1108/02640470310499803>
- Coltham, J. B., ve Fines, J. (1971). *Educational Objectives for the Study of History*. The Historical Association.
- Creswell, J. W. (2021). Geçerlik ve Değerlendirme Standartları (O. Birgin, Çev.). İçinde *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Siyasal Kitabevi.
- CRHP. (2006). *Canadian Register of Historic Places*. Kanada
- Çal, H. (2009). Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Müzeler. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 7, 315-333.

- Çelik, Ö., ve Ütkür-Güllühan, N. (2022). Sanal Müze Gezilerine Yönelik İlkokul Öğrencilerinin Görüş ve Farkındalıklarının İncelenmesi [Araştırma Makalesi]. *Milli Eğitim Dergisi*, 51, 2927-2294. <https://doi.org/https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/73393/1032552>
- Çetin, Y. (2002). Çağdaş eğitimde müze eğitiminin rolü ve önemi. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*(8).
- Çınar, C., Utkugün, C., ve Gazel, A. A. (2021). Sosyal bilgiler dersinde sanal müze kullanımı hakkında öğrenci görüşleri. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*(16), 150-170.
- Çiviler, M. (2019). *Ortaokul 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilerin Tarihsel Düşünme Becerilerini Geliştirme: Bir Eylem Araştırması* Marmara Üniversitesi]. İstanbul.
- Demircioğlu, İ. H. (2009). Tarih Öğretmenlerinin Tarihsel Düşünme Becerilerine Yönelik Görüşleri. *Milli Eğitim*, 184, 228-239.
- Demircioğlu, İ. H. (2015). *Tarih Öğretiminde Öğrenci Merkezli Yaklaşımlar*. Anı Yayıncılık.
- Doğruer, F. S. (2023). Dijital Çağın Müzecilik Deneyimi: Metaverse Müze [Museum Experience of the Digital Age: Metaverse Museum]. *Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi*(86), 65-81. <https://dergipark.org.tr/en/pub/arkeolojiveetnografya/issue/78115/1226812>
- Ekiz, D. (2020). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Anı Yayıncılık.
- Endacott, J., ve Brooks, S. (2013). An Updated Theoretical and Practical Model for Promoting Historical Empathy. *Social Studies Research and Practice*, 8(1), 41-58. <https://doi.org/10.1108/SSRP-01-2013-B0003>
- Enis Cetin, A., Gerek, O. N., ve Tewfik, A. H. (2000). The Topkapi Palace Museum. *Museum International*, 52(1), 22-25. <https://doi.org/10.1111/1468-0033.00240>
- Ermış, B. (2010). *İlköğretim 6.Sınıf Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersinde (Üç Boyutlu Sanal Müze Ziyareti) Etkinliğine İlişkin Görüşleri* Gazi Üniversitesi]. Ankara.
- Ferrance, E. (2000). *Action Research Themes in Education*. LAB, Northeast and Island Regional Education Laboratory at Brown University.
- Flick, U., Kardorff, E. v., ve Steinke, I. (Ed.). (2004). *A Companion to Qualitative Research* (B. Jenner, Çev.). SAGE Publications.
- Fominykh, M., Prasolova-Førland, E., ve Morozov, M. (2008, 1-5 July 2008). From 3D Virtual Museum to 3D Collaborative Virtual Workshop. 2008 Eighth IEEE International Conference on Advanced Learning Technologies,
- Garrison, K. M. (2020). *Virtual art museums and their application in the K-12 classroom* The University of Texas]. Open Dissertations. Austin. <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=dduve&AN=80982FD620F80D2C&lang=tr&site=ehost-live>

- Google. (2024). Ulaşım Tarihi: 07.01.2024 Ulaşım Adresi: <https://artsandculture.google.com/search/partner?q=T%C3%BCrkiye>
- Gosselin, V. (2011). *Open to interpretation : mobilizing historical thinking in the museum* [Text, <https://open.library.ubc.ca/collections/24/items/1.0055355>
- Goto, K., Kotani, M., ve Toyama, M. (2018). 3D Virtual museum generation by using SuperSQL. *International Journal of Pervasive Computing and Communications*, 14(2), 124-146. <https://doi.org/10.1108/IJPCC-D-18-00026>
- Gökalp, Z. D. (2018). Müze Türleri. İçinde E. Altınsapan ve N. Küçükhasaköylü (Ed.), *Müzecilik ve Sergileme*. Anadolu Üniversitesi.
- Gökkaya, A. K., ve Yeşilbursa, C. C. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tarihi Yerlerin Kullanımının Akademik Başarıya Etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7, 483-506.
- Güllühan, N. Ü., ve Bekiroğlu, D. (2023). Sınıf Öğretmenlerinin Sanal Müzelere İlişkin Görüşleri: Bir Durum Çalışması. *Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 25-40.
- Günay, M. (2022). *Arkeoloji Müzelerinde Eğitim Çalışmaları Apollonia AD Rhyndacum Antik Kenti Nekropol Müzesi Örneği* Bursa Uludağ Üniversitesi]. Bursa.
- Güven, A., Gazel, A. A., ve Sever, R. (2004). Tarih Öğretmenlerinin Gezi-Gözlem Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunlar. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9.
- Hein, G. E. (2005). *Learning in the Museum*. Routledge.
- Historical Analysis and Interpretation*. UCLA History. Ulaşım Tarihi: 07.05.2023 Ulaşım Adresi: <https://phi.history.ucla.edu/nchs/historical-thinking-standards/3-historical-analysis-interpretation/>
- Historical Comprehension*. (2023). UCLA History. Ulaşım Tarihi: 07.05.2023 Ulaşım Adresi: <https://phi.history.ucla.edu/nchs/historical-thinking-standards/2-historical-comprehension/>
- ICOM. (2022). *Museum Definiton*. Ulaşım Tarihi: 06.08.2023 Ulaşım Adresi: <https://icom.museum/en/resources/standards-guidelines/museum-definition/>
- İlhan, A. Ç., Artar, M., Bıkmaz, F., Okvuran, A., Ahmehmet, K. T., Doğan, D., Çiğdem, H., ve Kut, S. (2019). *Müze Eğitimi Kitabı*. Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı
- İlhan, G. O., ve Dolmaz, M. (2022). Covid-19 Pandemisi Sürecinde İngilizce Öğretmen Adaylarının Sanal Müze Deneyimleri [Makaleler]. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 1313-1337. <https://doi.org/https://dergipark.org.tr/tr/pub/aibuefd/issue/74506/1171261>
- İlhan, G. O., Tokmak, A., ve Aktaş, V. (2021). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sanal Müze Deneyimleri [Makaleler]. *Journal of International Museum Education*, 3, 74-93. <https://doi.org/https://dergipark.org.tr/tr/pub/jimuseumed/issue/60676/958918>

- Kahraman, Z. (2021). Sanal Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 3, 145-160. <https://doi.org/0000-0002-1607-4608>
- Kale, Y. (2019). Tarih Öğretiminde Müzeler ve Tarihi Mekanlar. İçinde M. Safran (Ed.), *Tarih Nasıl Öğretilir?* Yeni İnsan Yayınevi.
- Kaplan-Rakowski, R., Cockerham, D., ve Ferdig, R. E. (2023). The impact of sound and immersive experience on learners when using virtual reality and tablet: A mixed-method study. *British Journal of Educational Technology*. <https://doi.org/10.1111/bjet.13417>
- Karoulis, A., Sylaiou, S., ve White, M. (2006). Usability Evaluation of a Virtual Museum Interface. *Informatica, Lith. Acad. Sci.*, 17, 363-380. <https://doi.org/10.15388/Informatica.2006.143>
- Kasapoğlu-Akyol, P. (2020). Covid-19 Küresel Salgın Dönemi ve Sonrası Müze Etkinlikleri. *Milli Folklor*, 16(127), 72-86. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/millifolklor/issue/56908/765898>
- Katz, J. E., ve Halpern, D. (2015). Can Virtual Museums Motivate Students? Toward a Constructivist Learning Approach. *Journal of Science Education and Technology*, 24(6), 776-788. <https://doi.org/10.1007/s10956-015-9563-7>
- Kaya, H., ve Er-Tuna, Y. (2022). Sosyal Bilgiler Öğretimi Kapsamında Müze ve Müze Eğitimine Yönelik Yapılmış Lisansüstü Tezlerinin İncelenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2022(19), 515-529. <https://doi.org/10.46778/goputeb.1176260>
- Kaya, R., ve Okumuş, O. (2018). Sanal Müzelerin Tarih Derslerinde Kullanımının Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi [Araştırma ve İnceleme Makaleleri]. *Turkish History Education Journal*, 7, 113-153. <https://doi.org/https://dergipark.org.tr/tr/pub/tuhed/issue/36775/397476>
- Kayhan Altay, M., ve Yetkin Özdemir, E. (2022). The use of museum resources in mathematics education: a study with preservice middle-school mathematics teachers [Article]. *Journal of Education for Teaching*, 1-14. <https://doi.org/10.1080/02607476.2022.2150534>
- Keçe, M. (2015). Tarihsel Düşünme Becerileri İle Tarih Okuryazarlığı Becerilerinin Karşılaştırılması [Articles]. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(3), 108-122. <https://doi.org/https://dergipark.org.tr/en/pub/ksbd/issue/17276/180489>
- Keçe, M. (2016). Tarihsel Düşünme Becerileri İle Tarih Okuryazarlığı Becerilerinin Karşılaştırılması. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(03), 108-122. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ksbd/issue/16232/169995>
- Kemp, S. E., Ng, M., Hollowood, T., ve Hort, J. (2010). Introduction to Descriptive Analysis. İçinde H. T. Lawless ve H. Heymann (Ed.), *Sensory evaluation of food: Principles and practices*. Springer.
- Keskin, S. C., ve Kaplan, E. (2012). Sosyal Bilgiler Ve Tarih Eğitiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamı Olarak Oyuncak Müzeleri [Toys museums as out- of- school learning method in

- social studies and history education]. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(41), 95-115. <https://dergipark.org.tr/en/pub/esosder/issue/6155/82705>
- Kesten, A., ve Egüz, Ş. (2012). Teachers and students' opinions regarding learning with museum in social studies course: Case of Samsun. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 81-103. <http://search.yayin/detay/157406>
- Kılıç, H., Turan, İ., Yalı, S., ve Bulut, G. (2023). Eğitimde Sanal Müze Uygulamaları. *Journal of History School*, 16(LXIII), 850-867.
- Kızılay, E., Ünal, H., ve Hamalosmanoğlu, M. (2022). Fen bilgisi öğretmen adaylarının fen eğitiminde sanal müze kullanımına yönelik görüşleri [Science teacher candidates' opinions on the use of virtual museums in science education]. *Studies in Educational Research and Development*, 6(1), 73-94. <https://serd.artvin.edu.tr/en/pub/serd/issue/70332/1066982>
- Kızılay, N., ve Doğan, Y. (2014). Sınıfta Arkeoloji: 6. Sınıf Öğrencilerinin Tarihsel Düşünme Becerilerinin Geliştirilmesi Üzerine Bir Eylem Araştırması [Sınıfta arkeoloji: 6. Sınıf Öğrencilerinin tarihsel düşünme becerilerinin geliştirilmesi üzerine bir eylem araştırması]. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(2), 85-108. <https://doi.org/10.18069/fusbed.70379>
- Koldaş, M., ve Pamuk, A. (2020). Tarih Ders Kitaplarında Kanıt Temelli Öğrenme Yaklaşımı: Ortaöğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabı Örneği. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(Eğitim ve Toplum), 6413-6436.
- Köksal-Arslan, M., ve Cengizhan, S. (2022). Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımı Özellikleri Açısından Köy Enstitüleri Üzerine Bir İnceleme [A review on village institutes in terms of the features of the constructive learning approach]. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 18-35. <https://dergipark.org.tr/en/pub/mead/issue/74801/1152487>
- Krathwohl, D. R. (2002). A Revision of Bloom's Taxonomy: An Overview. *Theory Into Practice*, 41(4), 212-218. https://doi.org/10.1207/s15430421tip4104_2
- Krippendorff, K. (1989). Content Analysis. İçinde E. Barnouw, G. Gerbner, W. Schramm, T. L. Worth, ve L. Gross (Ed.), *International Encyclopedia of Communication*. Oxford University Press.
- Kruse, M. (1998). *Museums, Galleries, Art Sites, Virtual Curating and the World Wide Web* [text, OpenDissertations. <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=dduve&AN=2427DD62A81A3AEB&lang=tr&site=ehost-live>
- KTB. (2024a). *Gezilecek Yerler*. Ulaşım Tarihi: 29.04.2024 Ulaşım Adresi: <https://sirnak.ktb.gov.tr/TR-56429/gezilecek-yerler.html>
- KTB. (2024b). *Sanal Müze*. Ulaşım Tarihi: 07.01.2024 Ulaşım Adresi: <https://sanalmuze.gov.tr/>
- Kubat, Ö. Z. (2012). *Sanal Müze Arayüz Tasarımı* Dumlupınar Üniversitesi]. Kütahya.

- Laçin-Şimşek, C. (2020). Giriş. İçinde C. Laçin-Şimşek (Ed.), *Fen Öğretiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamları*.
- Levstik, L. S., ve Barton, K. C. (1996). 'They still use some of their past': historical salience in elementary children's chronological thinking. *Journal of Curriculum Studies*, 28(5), 531-576. <https://doi.org/10.1080/0022027980280502>
- Lewis, G. D. (2023). *Museum* <https://www.britannica.com/topic/museum-cultural-institution>
- Li, M., Sun, X., Zhu, Y., ve Qiu, H. (2024). Real in virtual: the influence mechanism of virtual reality on tourists' perceptions of presence and authenticity in museum tourism. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, ahead-of-print(ahead-of-print). <https://doi.org/10.1108/IJCHM-07-2023-0957>
- Liu, S., ve Jia, J. (2009, 25-28 July 2009). Design and implementation of Virtual Culture Museum. 2009 4th International Conference on Computer Science ve Education,
- Llamazares de Prado, J. E., ve Arias Gago, A. R. (2023). Technology and Education as Elements in Museum Cultural Inclusion [Article]. *Education ve Urban Society*, 55(2), 238-258. <https://doi.org/10.1177/00131245211004576>
- Martinko, M., ve Luke, J. (2018). "They Ate Your Laundry!" Historical Thinking in Young History Museum Visitors. *Journal of Museum Education*, 43(3), 245-259. <https://doi.org/10.1080/10598650.2018.1469907>
- MEB. (2007). *Ortaöğretim 9. Sınıf Tarih Dersi Programı*. Ankara: MEB
- MEB. (2008). *Ortaöğretim 10. Sınıf Tarih Dersi Programı*. Ankara: MEB
- MEB. (2009). *Ortaöğretim 11. Sınıf Tarih Dersi Öğretim Programı*. Ankara: MEB
- MEB. (2018). *Ortaöğretim Tarih Dersi Öğretim Programı*. Ankara: MEB
- MEB. (2022). *Ortaöğretim Tarih Dersi Öğretim Programı*. Ankara: MEB
- MEB. (2023). *Ortaöğretim Tarih Dersi Öğretim Programı*. Ankara: MEB
- Meirkhanovna, B. A., Begaliyeva, S. B., Makhabbat, A., Rakhat, Y., Abdualievich, Z. K., ve Kaldyhanovna, K. R. (2021). Views of primary school teachers on value acquisition in virtual museums *World Journal on Educational Technology*, 14, 343-355.
- Merriam, S. B., ve Tisdell, E. J. (2016). *Qualitative Research: A Guide To Design And Implementation* (4 ed.). Jossey-Bass.
- Miles, M. B., ve Huberman, A. M. (2019). *Nitel Veri Analizi* (S. A. Altun ve A. Ersoy, Çev.). Pegem Akademi.
- Ocak, G., ve Baysal, E. A. (2020). Eylem Araştırmasını Anlamak. İçinde G. Ocak (Ed.), *Eğitimde Eylem Araştırması ve Örnek Araştırmalar*. Pegem Akademi.

- Ofianto, O., Aman, A., Sariyatun, S., Bunari, B., Zahra, T. Z. N., ve Marni, M. E. P. (2022). Media Timeline Development with the Focusky Application to Improve Chronological Thinking Skills. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 21(4), 114-133.
- Okumuş, O., ve Vurgun, A. (2021). Pre-service history teacher's opinions about the use of virtual museum applications in history courses. *Education Quarterly Reviews*, 4(2).
- Ortaç, Ö. (2021). *Yeni Medya Teknolojilerinin Müze Farkındalığı Üzerindeki Etkisi: Covid-19 Pandemi Sürecinde Türkiye'deki Sanal Müzeler* İstanbul Gelişim Üniversitesi]. İstanbul.
- Oruç, S., ve Altın, B. N. (2008). Müze Eğitimi ve Yaratıcı Drama. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(35), 125-137. <http://search.yayin/detay/96336>
- Önal, N., Yazıcı, K., ve Çiftçi, B. (2016). Öğretim Etkinliklerinde Sanal Müzelerin Kullanımına İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adayları Ne Düşünüyor? *Turkish Studies (Elektronik)*, 11(3), 689-706. <http://search.yayin/detay/283540>
- Öner, G., ve Çengelci-Köse, T. (2019). Müze Ve Tarihi Mekânlarda Değer Ve Beceri Kazandırmaya Yönelik Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Görüşleri [Social Studies Teacher Candidates Views To Make Values And Skills In The Museum And Historical Spaces]. *Turkish History Education Journal*, 8(1), 98-128. <https://doi.org/10.17497/tuhed.540967>
- Ören, A. (2004). *Sanal Ortamlarda Mekansal Okuma Parametreleri ve Sanal Müzeler* Gazi Üniversitesi]. Ankara.
- Özkan, U. B. (2021). *Eğitim Bilimleri Araştırmaları İçin Doküman İnceleme Yöntemi*. Pegem Akademi.
- Özkasım, H., ve Ögel, S. (2005). Türkiye'de Müzeciliğin Gelişimi. *İtüdergisi*, 2, 96-102.
- Pamuk, A. (2019). Kimlik ve Tarih Öğretimi. İçinde M. Safran (Ed.), *Tarih Nasıl Öğretilir?* Yeni İnsan Yayınevi.
- Pamuk, A. (2021). THE USE OF GEOGRAPHICAL SPACE IN HISTORY TEXTBOOKS. *International Journal Of Education Technology ve Scientific Researches*, 6(14).
- Pamuk, A., ve Pamuk, İ. (2019). Sosyal Bilgilerde Yerel Tarih. İçinde T. Çelikkaya, Ç. Öztürk-Demirbaş, T. Yıldırım, ve H. Yakar (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi II*. Pegem Akademi.
- Patel, M., White, M., Walczak, K., ve Sayd, P. (2003). Digitisation to Presentation - Building Virtual Museum Exhibitions. *Vision, Video anđ Graphics*, 1-8.
- Patton, M. Q. (2018). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri* (M. Bütün ve S. B. Demir, Ed.). Pegem Akademi.
- Pehlivan, N., Keskin, Y., ve Keskin, K. (2023). Historical Thinking Skills in 2005 and 2018 Social Studies Curriculum. *International Journal of Values in Education and Society*, 1(1), 55-69. <https://doi.org/10.5281/zenodo.8128596>

- Priest, S. (1986). Redefining Outdoor Education: A Matter of Many Relationships. *The Journal of Environmental Education*, 17(3), 13-15. <https://doi.org/10.1080/00958964.1986.9941413>
- Puspasari, S., Ermatita, ve Zulkardi. (2022, 23-25 Aug. 2022). Innovative Virtual Museum Conceptual Model for Learning Enhancement During The Pandemic. 2022 11th Electrical Power, Electronics, Communications, Controls and Informatics Seminar (EECCIS),
- Qi, R. C. (2023). *Three Types of Student Engagement in Virtual Educational Programs of Art Museums* (Publication Number 30634925) [Ph.D., The University of Arizona]. ProQuest Dissertations ve Theses Global. United States -- Arizona. <https://www.proquest.com/dissertations-theses/three-types-student-engagement-virtual/docview/2861061752/se-2?accountid=12251>
- Rodriguez, E. (2017). Virtual Museum. İçinde *Britannica*.
- Safran, M. (1993). Tarih Öğretiminin Eğitimsel Amaçları. *BELLETEN*, 57(220), 827-842. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ttkbelleten/issue/61605/922634>
- Safran, M., ve Ata, B. (1998). Okul dışı tarih öğretimi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 87-94.
- Safran, M., ve Şimşek, A. (2006). İlköğretim Öğrencilerinde Tarihsel Zaman Kavramının Gelişimi [Development of Historical Time Concept in Elementary School's Students]. *İlköğretim Online*, 5(2), 87-109. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ilkonline/issue/8606/107206>
- San, İ. (2018). *Yaratıcı Drama ve Müze*. Yeni İnsan Yayınevi.
- Sarsılmaz, Y. (2010). Müzelerde teknoloji kullanımı. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 20, 45-53.
- Savenije, G. M., ve de Bruijn, P. (2017). Historical empathy in a museum: uniting contextualisation and emotional engagement. *International Journal of Heritage Studies*, 23(9), 832-845. <https://doi.org/10.1080/13527258.2017.1339108>
- Schweibenz, W. (2004). The Development of Virtual Museums. *ICOM News*, 3, 2.
- Sederberg, K. (2013). Bringing the Museum into the Classroom, and the Class into the Museum: An Approach for Content-Based Instruction. *Die Unterrichtspraxis/Teaching German*, 46(2), 251-262. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/tger.10144>
- Shehade, M., ve Stylianou-Lambert, T. (2023). Presence, Museums, and Immersive Technologies. İçinde M. Shehade ve T. Stylianou-Lambert (Ed.), *Museums and Technologies of Presence*. Routledge.
- Sierra, J. L., Fernández-Valmayor, A., Guinea, M., ve Hernanz, H. (2006). From research resources to learning objects:: Process model and virtualization experiences. *Educational Technology ve Society*, 9(3), 56-68. <Go to ISI>://WOS:000239556500006

- Simmons, J. (2010). History of museums. *Encyclopedia of Library and Information Sciences*.
- Styliani, S., Fotis, L., Kostas, K., ve Petros, P. (2009). Virtual museums, a survey and some issues for consideration. *Journal of Cultural Heritage*, 10(4), 520-528. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.culher.2009.03.003>
- Syarifuddin, Syahrial, Z., ve Suparman, A. (2017). Virtual Museum : A Learning Material of Indonesia National History. *International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding*, 4(6), 51-60.
- Şahan, M. (2005). Müze ve Eğitim. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 487-501.
- Şen, A. İ. (2021). Giriş. İçinde A. İ. Şen (Ed.), *Etkinliklerle Okul Dışı Öğrenme Ortamları*. Pegem Akademi.
- Şimşek, A. (2006). *ilköğretim Öğrencilerinde Tarihsel Zaman Kavramının Gelişimi ve Öğretimi* Gazi Üniversitesi]. Ankara.
- Şimşek, A., ve Kaymakçı, S. (2015). Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretiminin Amacı ve Kapsamı. İçinde A. Şimşek ve S. Kaymakçı (Ed.), *Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Pegem Akademi.
- Şimşek, A., ve Pamuk, A. (2019). Tarih Yazıcılığının Dünyü, Bugünü ve Yarını Üzerine Kısa Bir Bakış. İçinde M. Safran (Ed.), *Tarih Nasıl Öğretilir?* Yeni İnsan Yayınevi.
- Taylor, K. K. (1984). The Development Of Chronological Thinking Skills And Their Relationship To Writing. *Freshman English News*, 12(3), 13-17. <http://www.jstor.org/stable/43518845>
- TDK. (2023). Müze. İçinde *Güncel Türkçe Sözlük*. Ulaşım Tarihi: 06.08.2023, Ulaşım Adresi: <https://sozluk.gov.tr/>
- TDK. (2024a). *Kronoloji*. Türk Dil Kurumu. Ulaşım Tarihi: 10.01.2024 Ulaşım Adresi: <https://sozluk.gov.tr/>
- TDK. (2024b). *Mekân*. Ulaşım Tarihi: 26.04.2024 Ulaşım Adresi: <https://sozluk.gov.tr/>
- TDK. (2024c). *Sanal*. TDK. Ulaşım Tarihi: 05.01.2024 Ulaşım Adresi: <https://sozluk.gov.tr/>
- TDK. (2024d). *Tarihi*. Ulaşım Tarihi: 29.04.2024 Ulaşım Adresi: <https://sozluk.gov.tr/>
- TDK. (2024e). *Yer*. Ulaşım Tarihi: 26.04.2024 Ulaşım Adresi: <https://sozluk.gov.tr/>
- Tezcan Akmehtmet, K., ve Ödekan, A. (2011). Müze eğitiminin tarihsel gelişimi. *İTÜDERGİSİ/b*, 3(1).
- Tokay Argan, M., Argan, M., ve DİNÇ, H. (2022). Beni Başka Âlemlere Götür! Kullanıcı Temelli Metaverse Etkinlik Deneyimi [Take Me To Other Universes! Metaverse Event Experience of Users]. *Journal of Internet Applications and Management*, 13(1), 33-53. <https://doi.org/10.34231/iuyd.1123136>

- Tösten, R. (2022). Okul Dışı Eğitim ve Öğrenme. İçinde A. Küçüköğlu ve H. İ. Kaya (Ed.), *Kuramdan Uygulamaya Okul Dışı Öğrenme Ortamları*. Pegem Akademi.
- Tserklevych, V., Prokopenko, O., Goncharova, O., Horbenko, I., Fedorenko, O., ve Romanyuk, Y. (2021). Virtual Museum Space as the Innovative Tool for the Student Research Practice. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (IJET)*, 16(14), 213-231.
- Turan, İ. (2015). Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretiminde Sanal Müze ve Turlar. İçinde A. Şimşek ve S. Kaymakçı (Ed.), *Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Pegem Akademi.
- Turan, R. (2016). Tarih Öğretmenlerinin Öğrencilere Temel Ve Tarihsel Düşünme Becerilerinin Kazandırılma Düzeyine İlişkin Görüşleri. *Turkish Studies (Elektronik)*, 11(14), 705-730. <http://search/yayin/detay/279488>
- Turdievna, K. Z., Abdijabborovna, K. M., ve Kadirjanovich, A. R. (2022, 14-16 Sept. 2022). Theoretical Basis for Creating a Virtual-Educational Museum. 2022 7th International Conference on Computer Science and Engineering (UBMK),
- Turgut, G. (2015). *Sosyal bilgiler dersinde bir eğitim aracı olarak sanal müze kullanımı* Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü].
- Tüzün, A. B. (2010). *Modern Müze İşletmeciliği* Çukurova Üniversitesi]. Adana.
- Ustaoglu, A. (2012). Gazi Üniversitesi]. Ankara.
- Üztemur, S., Dinç, E., ve Acun, İ. (2018). Müzeler ve Tarihi Mekânlarda Uygulanan Etkinlikler Aracılığıyla Öğrencilerin Sosyal Bilgilere Özgü Becerilerinin Geliştirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(46), 294-324. <https://doi.org/10.21764/maeuefd.349442>
- Vurgun, A. (2016). *Milli Tarih Nedir?* Yeni İnsan Yayınevi.
- Wu, X., Chen, X., Zhao, J., He, T., Xie, Y., Ma, C., ve Wang, W. (2023). Research on recognition and intervention of behavior sequences in virtual museum learning. *PLoS ONE*, 18(9), 1-21. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0285204>
- Yazıcı, F. (2017). Cumhuriyet Dönemi Tarih Ders Kitaplarında Tarihyazımı. İçinde V. Engin ve A. Şimşek (Ed.), *Türkiye'de Tarihyazımı*. Yeditepe Yayınevi.
- Yazıcı, F., ve Yıldırım, T. (2017). Okul Dışı Tarih Öğretimi vee Sosyal Zeka Arasındaki İlişkinin Yol Analiziyle İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 733-755.
- Yelkenci, Ö. F. (2020a). Tarih Öğretiminde Tarihsel Soruları Yaratıcı Düşünme Teknikleri ile Ele Almanın Tarihsel Sorun Analizi ve Karar Verme Becerisine Etkisi. *Turkish Studies*, 15, 385-415.
- Yelkenci, Ö. F. (2020b). *Tarih Öğretiminde Yaratıcı Tarihsel Düşünme Becerisi*. Motto.

- Yeşilbursa, C. C. (2008). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tarihi Yerlerin Kullanımı. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 23, 209-222.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (12 ed.). Seçkin.
- Yıldırım, T., ve Tahiroğlu, M. (2012). Sanal ortamda gerçekleştirilen müze gezilerinin ilköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarına etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi (elektronik)*, 11(39), 104-114. <http://search.yayin/detay/130062>
- Yılmaz, A., Yıldırım, G., Filiz, N., ve İbrahimoğlu, Z. (2021). *Etkileşimli Müze ve Tarihi Çevre Eğitimi: Kuramsal Temeller ve Örnek Etkinlikler*. Pegem Akademi.
- Yılmaz, K., ve Şeker, M. (2011). [İlköğretim Öğrencilerinin Müze Gezilerine ve Müzelerin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılmasına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi]. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 3(9), 21-39. <https://dergipark.org.tr/en/pub/iaud/issue/30054/324497>

EKLER

EK-1: Etik Kurul Raporu

Marmara Üni Evrak Tarih ve Sayısı: 26.09.2023-623557

T.C.

**MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULU KARARI**

Sayı:

Tarih:

Araştırmacılar: İsmail ARSLAN

Onay Tarihi ve Onay Sayısı: 18.09.2023 /09-03

Sayın: Doç. Dr. Akif PAMUK

“Sanal Müzelerin Tarihsel Düşünme Becerilerine Etkisi” isimli çalışmanız Üniversitemiz Eğitim Bilimler Enstitüsü Araştırma ve Yayın Etik Kurulu tarafından incelenmiş ve etik yönden uygunluğuna karar verilmiştir.

Prof. Dr. Mustafa USLU

Kurul Başkanı

Prof. Dr. Musa ÜCE

Başkan Yardımcısı

Prof. Dr. Seyfi KENAN

Üye

Prof. Dr. Vahit EKŞİ

Üye

Prof. Dr. Hülya KAYALI

Prof. Dr. Fatma Nur AKÇIN

Üye

Prof. Dr. Mustafa S. KAÇALIN

Üye

EK-2: Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma İzni

T.C.
ŞIRNAK VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-61543340-604.01.01-83784613
Konu : Tez Çalışması (İsmail ARSLAN)

13/09/2023

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Marmara Üniversitesinin 11.08.2023 tarih ve 594385 sayılı yazısı.

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, yüksek lisans programı, kimlik numaralı öğrencisi İsmail ARSLAN'ın, Doç. Dr. Akif PAMUK'un danışmanlığında yürüttüğü "**Sanal Müzelerin Tarihsel Düşünme Becerilerine Etkisi**" adlı tez çalışmasını; İlimiz Güçlükönak İlçesine bağlı Anadolu Lisesi öğrencilerine yönelik gönüllülük esasına göre olmak üzere 2023-2024 Eğitim Öğretim yılında anket uygulaması ilgi yazı ile talep edilmektedir.

Söz konusu tez çalışması ile ilgili anketin, İlimiz Güçlükönak İlçesine bağlı Anadolu Lisesi öğrencilerine yönelik gönüllülük esasına göre uygulanması Müdürlüğümüzce uygun değerlendirilmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

İzzettin AYDIN
İl Milli Eğitim Müdürü

OLUR
Talha ALTUNTAŞ
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek :

- 1- İlgi yazı ve ekleri (21 sayfa)
- 2- Komisyon tutanağı (1 sayfa)

Adres : Şırnak İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Telefon No : 0 (486) 216 15 60
E-Posta: stratejigelistirme73@meb.gov.tr
Kep Adresi : mebi@hs01.kep.tr

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Bilgi için: Mustafa BAYRAM

Unvan : Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni

İnternet Adresi: sirmak.meb.gov.tr Faks:4862161553

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 2856-4e5e-3525-828d-bbe8 kodu ile teyit edilebilir.

EK-3: Veli Onam Formu

Sayın Veli;

Çocuğunuzun katılacağı bu çalışma, “Sanal Müzelerin Tarihsel Düşünme Becerilerine Etkisi.” adıyla 11 Eylül – 11 Ekim tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Sanal müzelerin tarih derslerindeki etkililiğini ölçmektir.

Araştırma Uygulaması: Görüşme / Gözlem şeklindedir.

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı’nın ve okul yönetiminin de izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz çalışmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı **tamamen sizin isteğinize bağlıdır**, reddedebilir ya da herhangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılmama veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilemeyecektir.

Çalışmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir.

Uygulamalar, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden çocuğunuz kendisini rahatsız hissederse cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Bu durumda rahatsızlığın giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır. Çocuğunuz çalışmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, çalışmayı tamamlamayacağını söylemesi yeterli olacaktır. Anket çalışmasına katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir.

Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı : İsmail ARSLAN

*Velisi bulunduğum Sınıfı numaralı öğrencisi
.....’nın yukarıda açıklanan araştırmaya katılmasına izin veriyorum. (Lütfen
formu imzaladıktan sonra çocuğunuzla okula geri gönderiniz*).*

../../2023

EK-4: Ön Değerlendirme Formları

UYGULAMA ÖNCESİ DEĞERLENDİRME FORMU

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

- 1- Daha önce hiç müze ziyaretinde bulundunuz mu?
- 2- Sizce ideal bir müze ziyareti nasıl olmalıdır?
- 3- Müzelerin tarih derslerinde kullanımı konusunda neler düşünüyorsunuz?
- 4- Sanal müzelerin ne olduğunu biliyor musunuz?
- 5- Daha önce hiç sanal müze ziyaretinde bulundunuz mu?
- 6- Sanal müzeler hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Kronolojik Düşünme Becerisi Ön Değerlendirmesi

- Geçmiş, bugün ve gelecek arasında ayrım yapar.
- Herhangi bir tarihi (yılı), çağ, binyıl, yüzyıl, yarı ve çeyrek gibi zaman kavramlarıyla ifade eder.
- Kronoloji içeren tarihsel verileri ve kaynakları yorumlar.

Etkinlik 1: Gruplandırma

Aşağıda verilen tarihsel olayları uygun yerlere yerleştiriniz.

- Yazının Bulunması
- Mars'a İlk Adım
- Tarımın Keşfi
- 2023 Kahramanmaraş Depremi
- Işık hızında yolculuk
- İsrail-Filistin Savaşı

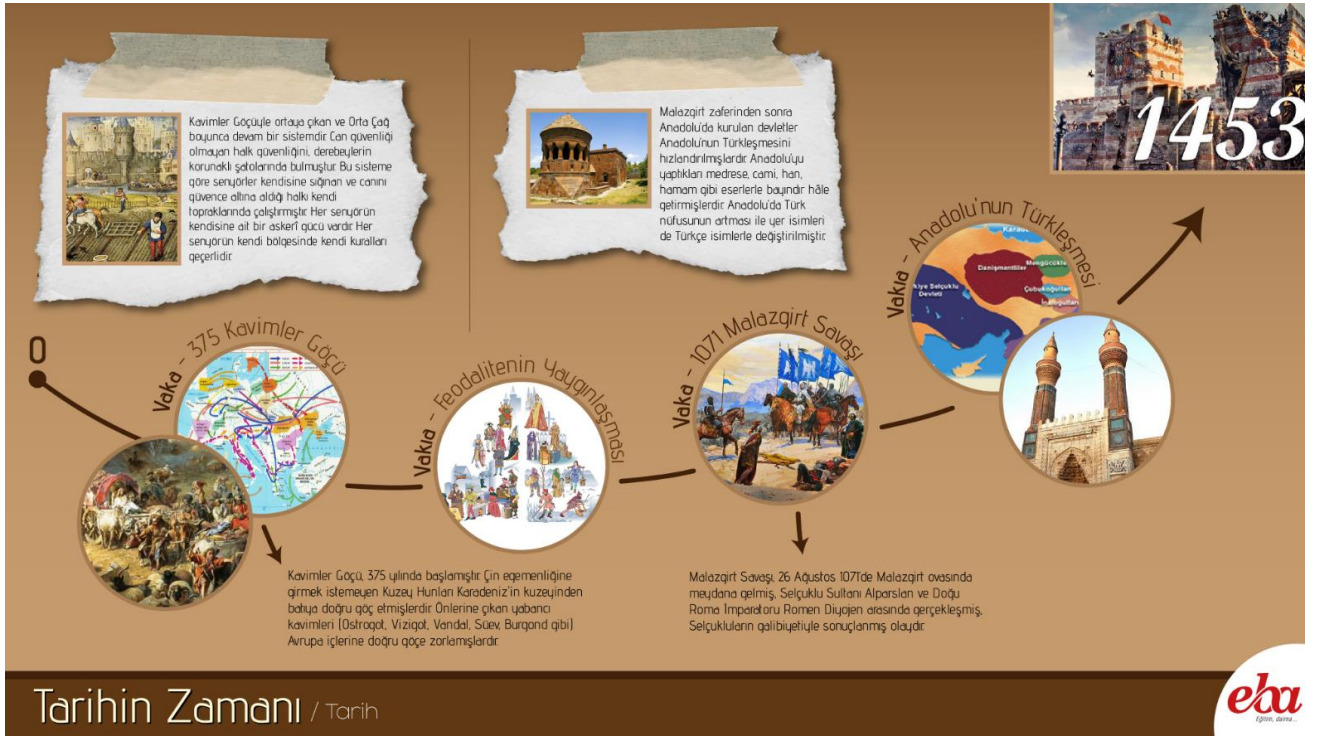
Etkinlik 2: Zaman Kavramları

Aşağıda verilen zamanların hangi çağ, yüzyıl, yarı ve çeyrekte olduklarını yazınız.

Tarih	Çağ	Yüzyıl	Yarı	Çeyrek
375				
1121				
2023				

Etkinlik 3: Kronolojiyi Yorumluyorum

Aşağıdaki görseli inceleyiniz ve soruları cevaplayınız.

1- Yukarıdaki kronolojiye baktığınızda hangi olay ve olguları tanımlayabilirsiniz?

2- Görseldeki toplumsal veya kültürel değişimleri nasıl yorumluyorsunuz?

3- Görselin gösterdiği kronolojik sürecin sonucunda ortaya çıkan sonuçları nasıl değerlendiriyorsunuz?

Tarihsel Kavrama Becerisi Ön Değerlendirme Formu

Tarihsel bir metnin içeriğini kim, ne, nasıl, nerede, neden-sonuç ve ne zaman gibi temel sorular çerçevesinde çözümler.

Belgeler, görseller, kaynak kişiler, kalıntılar ve buluntular, sanat eserleri ve edebi ürünler gibi geçmiş anlatan kaynaklarda yer alan tarihsel verileri kendi cümleleri ile açıklar.

Etkinlik 1: Ne, Nasıl, Nerede?

Aşağıda verilen metne ne, nasıl, nerede, neden-sonuç ve ne zaman sorularını sorup cevaplandırınız.

Metin 1

“Hariciye Nâzırı Mustafa Reşid Paşa 3 Kasım 1839’da Gülhane meydanında vükelâ, ricâl, ulemâ, Rum ve Ermeni patrikleri, hahambaşı, esnaf temsilcileri, sefirler ve diğer hazır bulunanların önünde Tanzimat Fermanı’nı okudu. Sultan Abdülmecid töreni Gülhane Kasrı’ndan izledi. Ferman, kurulduğundan itibaren Kur’an hükümlerine ve şeriata uyulduğu için devletin güçlü, ülkenin mâmur ve halkın refah içinde olduğu; ancak 150 yıldan beri bunlara riayet edilmediğinden bu durumun zaaf ve fakirliğe dönüştüğünü; coğrafi konumu, arazilerinin verimliliği ve halkının çalışkanlığı göz önünde tutulduğunda gerekli tedbirlerin alınması halinde devletin beş on yıl içerisinde eski durumuna kavuşacağı tesbitiyle başlar.”

Kaynak: [TANZİMAT - TDV İslâm Ansiklopedisi \(islamansiklopedisi.org.tr\)](http://islamansiklopedisi.org.tr) adresinden 22.11.2023 tarihinde erişilmiştir.

1- Metinde hangi kişiler, topluluklar veya gruplar hakkında bilgiler veriliyor?

2- Metinde hangi olaylar, gelişmeler veya durumlar anlatılıyor?

- 3- Metinde anlatılan olaylar nasıl gerçekleşti?
- 4- Tarihsel metinde geçen olaylar nerede gerçekleşti?
- 5- Metinde anlatılan olayların nedenleri ve sonuçları nelerdir?
- 6- Metinde geçen olaylar hangi tarihler arasında gerçekleşti?

Etkinlik 2: Gravür Yorumluyorum

Kaynak: [Anasayfa | Gravür Dünyası \(gravurdunyasi.com\)](https://anasayfa.gravurdunyasi.com) adresinden 22.11.2023 tarihinde erişildi.

- 1- Görseldeki ana tema nedir?
- 2- Görsel, dönemin kültürel veya sosyal özellikleri hakkında ne anlatıyor?

Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi Ön Değerlendirme Formu

Tarihsel olaylar arasındaki neden-sonuç ilişkilerini analiz eder.

Tarihsel olayların yol açtığı fırsatları ve sınırlılıklar hakkında çıkarımlarda bulunur.

Etkinlik 1: Neden-Sonuç Analizi

- Her öğrenci ders kitabından bir tarihsel olay seçer.
- Seçtikleri olayın nedenlerini ve sonuçlarını bir A4 kağıdına yazarlar.
- Seçtikleri olayların nedenlerinin ve sonuçlarının nedenleri ile sonuçlarını ders kitabı aracılığıyla bulurlar.

Etkinlik 2: Alternatif Tarih Senaryosu

- Öğrenciler ders kitabı aracılığıyla bir tarihsel olay seçer.
- Öğrencilerden seçtikleri tarihsel olayın yol açtığı fırsatları ve sınırlılıkları belirlemeleri istenir. Bu noktada, olayın toplum, ekonomi, kültür gibi farklı yönlerini düşünmeleri teşvik edilir.
- Öğrenciler fırsatlarını ve sınırlılıklarını belirlediği tarihsel olayların gelişimini etkileyecek ve değiştirecek alternatif bir senaryo oluşturur.

EK-5: 9. Sınıf Sanal Müze Etkinlikleri

ÇATALHÖYÜK ÖREN YERİ ETKİNLİĞİ

Müze Öncesi Etkinliği

Ders Kazanımı: 9.2.1. Kanıtlardan yola çıkarak yazının icadından önceki dönemlerde yaşayan insanların hayatı hakkında çıkarımlarda bulunur.

Kazanım Becerisi: Tarihsel Analiz ve Yorum

Kazanılacak Beceri: Kronolojik Düşünme

- Geçmiş, bugün ve gelecek arasında ayrım yapar.
- Herhangi bir tarihi (yılı), çağ, binyıl, yüzyıl, yarı ve çeyrek gibi zaman kavramlarıyla ifade eder.
- Kronoloji içeren tarihsel verileri ve kaynakları yorumlar.

Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

Kanıt 1

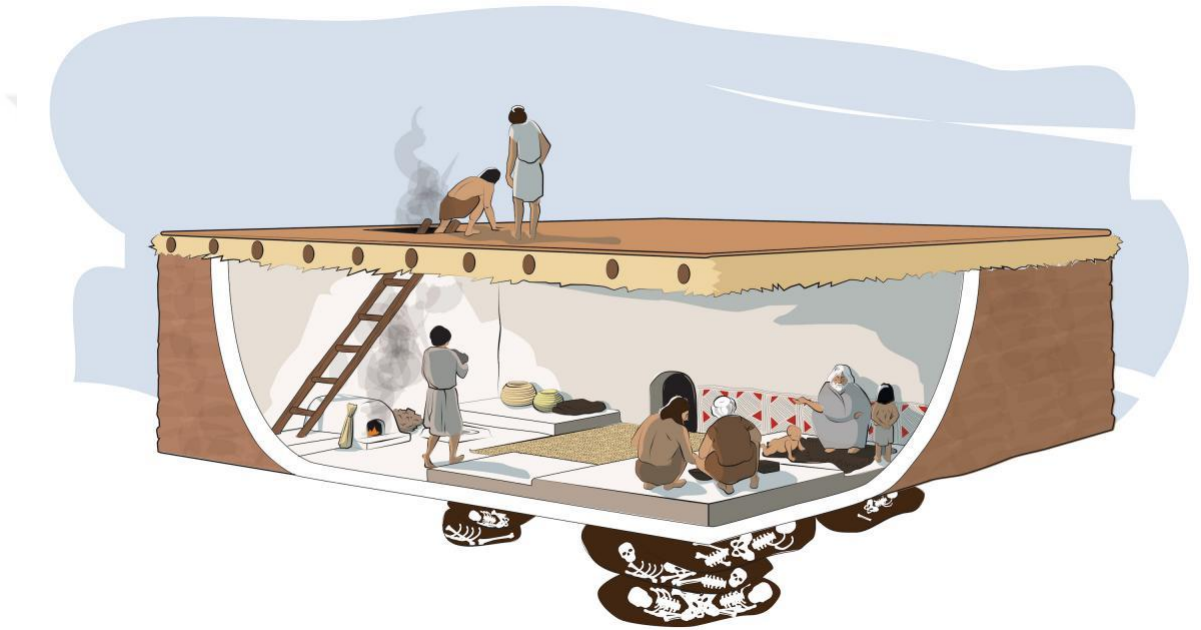

Kaynak: Çatalhöyük Research Project 11.11.2023 tarihinde erişildi.

Kanıt 1'i inceleyiniz.

- 1- Kanıt 1'de var olan Çatalhöyük canlandırmasında neler dikkatinizi çekmektedir?
- 2- Kanıt 1'de yer alan şehir ile günümüzdeki şehirler arasında benzerlikler ve farklılıkları nelerdir?

Kanıt 2

Kaynak: Çatalhöyük Research Project 11.11.2023 tarihinde erişildi.

Kanıt 2'yi inceleyiniz.

- 1- Kanıt 2'de yer alan görsel sizce nedir?
- 2- Kanıt 2'de gösterilen ev ile günümüz evleri arasında benzerlikler ve farklılıklar nelerdir?

Kanıt 3

“Günümüzden 9 bin yıl önce, Anadolu’da kurulan Çatalhöyük, MÖ 7.100 –MÖ 5600 yılları arasında 1500 yıl boyunca varlığını sürdürdüğü tahmin edilmektedir.”

Kaynak: GÜVEN, S. (2022). Geçmişten Günümüze Çatalhöyük. *Socrates Journal of Interdisciplinary Social Studies*, 18, 134–145.

1- Kanıt 3’e göre Çatalhöyük ne zaman kurulmuştur?

2- Çatalhöyük hangi yıllar arasında varlığını sürdürmüştür?

Kanıt 4

[Çatalhöyük 3d Animasyon Belgeseli - YouTube](#)

Yukarıda verilen videoyu izleyip soruları cevaplayınız.

1- Kanıt 4’e göre Çatalhöyük’teki insanlar hangi üretim faaliyetlerinde bulunmaktadır?

2- Kanıt 4’teki üretim faaliyetleri ile günümüzdeki üretim faaliyetleri arasında ne gibi benzerlikler ya da farklılıklar vardır?

Yandaki tarih şeridini inceleyiniz.

- 1- Çatalhöyük'ün en erken dönemi ne zaman başlamış ve bitmiştir?
- 2- Üstteki tarih şeridine bakarak Çatalhöyük'ün serüvenini yorumlayınız.

Etkinlik süresi 20 dakikadır.

Müze Sırası Etkinliği

Bir Çatalhöyük Hikayesi

Ders Kazanımı: 9.2.1. Kanıtlardan yola çıkarak yazının icadından önceki dönemlerde yaşayan insanların hayatı hakkında çıkarımlarda bulunur.

Kazanım Becerisi: Tarihsel Analiz ve Yorum

Kazanılacak Beceri: Kronolojik Düşünme

- Geçmiş, bugün ve gelecek arasında ayrım yapar.
- Herhangi bir tarihi (yılı), çağ, binyıl, yüzyıl, yarı ve çeyrek gibi zaman kavramlarıyla ifade eder.
- Kronoloji içeren tarihsel verileri ve kaynakları yorumlar.

Yönerge

- Çatalhöyük Sanal Müzesinin Model Evler bölümü iyice gezilir.
- Katılımcılara gezi sırasında evleri iyice incelemeleri gerektiği vurgulanır.
- Katılımcılardan bir A4 sayfasına Çatalhöyük'te bir günün nasıl geçtiğini anlatan hikâye yazması beklenir.
- Yazılan hikâye Çatalhöyük'te geçmelidir.
- Yazılan hikâye neolitik (yeni taş devri) devrin şartlarına uygun olmalıdır.
- Yazılan hikâyede zaman kavramları (yıl, yüzyıl, milattan önce vb.) kullanılmalıdır.
- Yazılan hikâyede tarım, hayvancılık ve şehirleşme olguları olmalıdır.
- Yazılan hikâyede Model Evler bölümündeki nesneler ve mekânlar kullanılmalıdır.

Etkinlik süresi 20 dakikadır.

Müze Sonrası Etkinliği

Kroki Çizimi

Ders Kazanımı: 9.2.1. Kanıtlardan yola çıkarak yazının icadından önceki dönemlerde yaşayan insanların hayatı hakkında çıkarımlarda bulunur.

Kazanım Becerisi: Tarihsel Analiz ve Yorum

Kazanılacak Beceri: Kronolojik Düşünme

Geçmiş, bugün ve gelecek arasında ayrım yapar.

Herhangi bir tarihi (yılı), çağ, binyıl, yüzyıl, yarı ve çeyrek gibi zaman kavramlarıyla ifade eder.

Kronoloji içeren tarihsel verileri ve kaynakları yorumlar.

Yönerge

- Sınıf dörder kişilik gruplara ayrılır.
- Gruptaki her kişi Çatalhöyük'te yaşayan insanların evlerinin krokisini çizer.
- Gruptaki her kişi kendi evinin krokisini çizer.
- Gruptaki her kişi gelecekte olabilir dediğiniz bir evin krokisini çizer.
- Çizilen krokilerde kapılar, pencereler ve odalar belirtilmelidir.
- Belirtilen odaların işlevleri de yazılmalıdır.
- Çizilen krokilerde evlerin ana yapı malzemeleri (kerpiç, tuğla, beton vb.) belirtilmelidir.
- Gruptaki her kişi çizdikleri üç krokinin benzer ve farklı noktalarını bulur.
- Gruptaki her kişi çizdikleri krokilerden yola çıkarak benzer ve farklılarını anlatan bir paragraf yazar.
- Sonrasında ise gruptaki her kişi Çatalhöyük, kendi evi ve gelecekteki ev arasındaki farkları grup arkadaşları ile tartışır.

Etkinlik süresi 30 dakikadır.

EK-6: 11. Sınıf Sanal Müze Etkinlikleri

ANKARA POLİS MÜZESİ ETKİNLİĞİ

Müze Öncesi Etkinliği

Ders Kazanımı: 11.5.3. Modernleşmeyle birlikte sosyal, ekonomik ve politik anlayışta yaşanan değişim ve dönüşümlerin gündelik hayata etkilerini analiz eder.

Kazanım Becerisi: Tarihsel Analiz ve Yorum

Kazanılacak Beceri: Tarihsel Kavrama

Tarihsel bir metnin içeriğini kim, ne, nasıl, nerede, neden-sonuç ve ne zaman gibi temel sorular çerçevesinde çözümler.

Belgeler, görseller, kaynak kişiler, kalıntılar ve buluntular, sanat eserleri ve edebi ürünler gibi geçmiş anlatan kaynaklarda yer alan tarihsel verileri kendi cümleleri ile açıklar.

Kanıtları inceleyerek sorulara cevap veriniz.

Kanıt 1

“1845 Polis Nizamnamesi ile temelleri atılan Türk Polis Teşkilatının müstakil bir kurum haline gelmesi uzun zaman almıştır. Osmanlı’da ilk polis memurları “teftiş memuru” ünvanıyla askeri bir yapı olan Tophane-i Âmire Müşirliğine bağlı olarak göreve başlamıştır.”

Kaynak: Turna Y. ve Akdoğan O. “Osmanlı Polisinin Modernleşme Sürecinde Toplumsal Hayata Dahil Edilmesi ve Davranışlarının Şekillenmesi” Tarih ve Günce (2022). Erişim tarihi: 11.11.2023

- 1- Kanıt 1’e göre Türk Polis Teşkilatı ilk defa ne zaman kurulmuştur?

2- Türk Polis Teşkilatı ne ile kurulmuştur?

3- İlk polis memurlarına ne denilmiştir?

4- Kanıt 1’de yer alan bilgileri kullanarak Türk Polis Teşkilatı’nın kurulması ne gibi fırsat ve sınırlılıklar ortaya çıkarmıştır?

Kanıt 2: İstanbul Kumkapı Karakolu – II. Abdülhamid Dönemi

Kaynak: İstanbul Üniversitesi Yıldız Albümleri. Erişim adresi: Erişim tarihi: 11.11.2023.

Kanıt 3: İstanbul Sancaktepe Yenidoğan Şehit Mustafa Gsul Polis Merkezi - Günümüz

Kaynak: Sancaktepe Kaymakamlığı. Erişim tarihi: 11.11.2023.

Kanıt 2 ve Kanıt 3'ü inceleyiniz ve aşağıdaki soruları cevaplayınız.

- 1- Kanıt 2 ve Kanıt 3'te yer alan mimari eserlerin işlevi nedir?
- 2- Kanıt 2 ve Kanıt 3'te görülen eserler hangi dönemlere aittir?
- 3- Kanıt 2 ve Kanıt 3 incelendiğinde iki polis karakolu arasında ne gibi farklar bulunmaktadır?

Etkinlik süresi 15 dakikadır.

Müze Sırası Etkinliği

Ders Kazanımı: 11.5.3. Modernleşmeyle birlikte sosyal, ekonomik ve politik anlayışta yaşanan değişim ve dönüşümlerin gündelik hayata etkilerini analiz eder.

Kazanım Becerisi: Tarihsel Analiz ve Yorum

Kazanılacak Beceri: Tarihsel Kavrama

Tarihsel bir metnin içeriğini kim, ne, nasıl, nerede, neden-sonuç ve ne zaman gibi temel sorular çerçevesinde çözümler.

Belgeler, görseller, kaynak kişiler, kalıntılar ve buluntular, sanat eserleri ve edebi ürünler gibi geçmiş anlatan kaynaklarda yer alan tarihsel verileri kendi cümleleri ile açıklar.

Karşılaştırma

Yönerge

- Müze içerisinde sergilenen tarihi polis kıyafetlerini incelenir.
- Seçtiğiniz polis kıyafetinin hangi görevliye ait olduğunu belirtiniz.
- Seçtiğiniz kıyafeti ile günümüzdeki polis kıyafetleri ile karşılaştırınız.
- Kıyafetler arasındaki benzerlik ve farklılıkları bir A4 kağıdına yazınız.
- Benzerlik ve farklılıklarının sebeplerini de yazınız.
- Benzerlik ve farklılıkların yol açtığı fırsatları ve sınırlılıkları da ayrıca belirtiniz.

Etkinlik 20 dakikadır.

Kronolojiyi Yeniliyorum

- Polis Tarihi Kronolojisi bölümü dikkatlice incelenir.
- Polis Tarihi Kronolojisini ana hatları ile 10 adımdan yeniden oluşturması istenir.
- Her adım için bu adımın neden seçildiği tek cümle ile adımın altına yazılır.
- Seçilen adımların üstüne ise seçilen adımın Türk Polis Teşkilatı'na fırsatlar mı yoksa sınırlılıklar mı sağladığı yazılır.
- Fırsatlar ya da sınırlılıklar yazılırken yanlarına bir cümleden oluşan neden cümlesi de yazılmalıdır.

Etkinlik 20 dakikadır.

Müze Sonrası Etkinliği

Ders Kazanımı: 11.5.3. Modernleşmeyle birlikte sosyal, ekonomik ve politik anlayışta yaşanan değişim ve dönüşümlerin gündelik hayata etkilerini analiz eder.

Kazanım Becerisi: Tarihsel Analiz ve Yorum

Kazanılacak Beceri: Tarihsel Kavrama

Tarihsel bir metnin içeriğini kim, ne, nasıl, nerede, neden-sonuç ve ne zaman gibi temel sorular çerçevesinde çözümler.

Belgeler, görseller, kaynak kişiler, kalıntılar ve buluntular, sanat eserleri ve edebi ürünler gibi geçmiş anlatan kaynaklarda yer alan tarihsel verileri kendi cümleleri ile açıklar.

Şiir Yarışması

Yönerge

- Müze gezisi sonrasında Türk Polis Teşkilatı'nın gelişimine dair şiir yazılacaktır.
- Yazılacak olan şiir en az 2 kıtadan oluşmalıdır.
- Yazılacak olan şiirde müzede var olan Polis Tarihi Kronolojisi bölümü kullanılmalıdır.
- Polis Tarihi Kronolojisinde yer alan olayların neden-sonuç ilişkileri vurgulanmalıdır.

Senaryo Yazımı

Yönerge

- Sınıf dörder kişilik gruplara ayrılır.
- Her grup bir A4 sayfasına 3 dakika oynanma süresi uzunluğunda senaryo yazmalıdır.
- Senaryo yazılırken Türk Polis Teşkilatının kuruluşu konu alınacaktır.
- Senaryoda Türk Polis Teşkilatına duyulan ihtiyaç ve Türk Polis Teşkilatının nasıl ortaya çıktığı konuları işlenmelidir.

Hikaye Yazımı

Yönerge

- Türk Polis Teşkilatı'nın kuruluşundan günümüze kadar polislik mesleğinin değişimlerinin hikayesi yazılacaktır.
- Hikaye yazılırken müze öncesinde öğrenilen ve müzede öğrenilen bilgiler ve nesneler kullanılmalıdır.
- Hikayenin konusunda Türk Polis Teşkilatının kuruluşundan günümüze kadar gelen bir baş karakterin başından geçenler olmalıdır.

Etkinlik süresi 20 dakikadır.

EK-7: 12. Sınıf Sanal Müze Etkinlikleri

CUMHURBAŞKANLIĞI MİLLÎ MÜCADELE SERGİSİ ETKİNLİĞİ

Müze Öncesi Etkinliği

Ders Kazanımı: 2.1. Kuvay-ı Millîye hareketinin oluşumundan Büyük Millet Meclisinin açılışına kadar olan süreçte meydana gelen gelişmeleri açıklar.

Kazanım Becerisi: Tarihsel Analiz ve Yorum

Kazanılacak Beceri: Tarihsel Analiz ve Yorum

Tarihsel olaylar arasındaki neden-sonuç ilişkilerini analiz eder.

Tarihsel olayların yol açtığı fırsatları ve sınırlılıklar hakkında çıkarımlarda bulunur.

Kanıt 1:

“Kuvâ-yı Milliye’nin oluşumuna neden olan etkenleri: Osmanlı Devleti’nin I. Dünyanın Savaşı’ndan yenilgiyle çıkması, Mondros Ateşkes Antlaşması uyarınca Türk ordusunun terhis edilmesi, İtilaf Devletlerinin Mondros Ateşkes Antlaşması hükümlerini tek taraflı uygulayarak savunmasız kalan Anadolu’yu yer yer işgal etmeleri, İşgalcilerin halka zulmetmesi, Hükûmetin Nasihat Heyetleri ve ordu müfettişlerini teşkil edip Anadolu’ya göndermiş olmasına rağmen otoriteyi sağlayamaması, Osmanlı Hükûmetinin Türk halkının can ve mal güvenliğini koruyamaması, halkın toprak ve vatanına bağlılığı, bağımsız yaşama isteği şekilde sıralayabiliriz.”

Kaynak: Güneş G. Kuvâ-yı Milliye, Atatürk Ansiklopedisi. Erişim adresi: Erişim Tarihi: 13.11.2023

- 1- Kanıt 1’e göre Kuvâ-yı Milliye’nin kurulmasının nedenleri nelerdir?
- 2- Kuvâ-yı Milliye’nin kurulması ne gibi fırsatlar ya da sınırlılıklar ortaya çıkarmıştır?

Kanıt 2:

“Boğazlar bölgesinde müttefiklerin 100.000 kişilik bir kuvveti vardı. Ayrıca Trakya’da işgal kuvvetleri bulunuyordu. Güneydoğuda Urfa, Antep, Maraş, Osmaniye, Adana, Mersin bölgeleri Fransızlar tarafından işgal edilmiş, kuzeydeki dağlık bölgede de Ermeniler tahkimli yerler kurmuşlardı. “

Kaynak: Belen F. (2020) Türk Kurtuluş Savaşı, Yeditepe Yayınevi.

- 1- Kanıt 2’ye göre Anadolu ne durumdadır?
- 2- Kanıt 2’den yola çıkarak Anadolu’nun durumunda ne gibi fırsatlar ya da sınırlılıklar ortaya çıkarmıştır?

Müze Sırası Etkinliği

Ders Kazanımı: 2.1. Kuvay-ı Millîye hareketinin oluşumundan Büyük Millet Meclisinin açılışına kadar olan süreçte meydana gelen gelişmeleri açıklar.

Kazanım Becerisi: Tarihsel Analiz ve Yorum

Kazanılacak Beceri: Tarihsel Analiz ve Yorum

Tarihsel olaylar arasındaki neden-sonuç ilişkilerini analiz eder.

Tarihsel olayların yol açtığı fırsatları ve sınırlılıklar hakkında çıkarımlarda bulunur.

Birinci Elden Kanıtları Kullanıyorum

Yönerge

- Cumhurbaşkanlığı Millî Mücadele Sergisi sanal gezisi sırasında görülen birinci elden kanıtlardan üç tanesi seçilir.
- Seçilen kanıtların neden önemli oldukları ile seçilen kanıtların ne gibi sonuçlara yol açtığı iyice düşünülür.
- Seçilen kanıtların Millî Mücadele için önemi sorgulanarak bir metin oluşturulur.
- Seçilen kanıtlar aracılığıyla yazılacak olan metinde kim, ne, nasıl, neden, sonuç, nerede ve ne zaman gibi sorulara cevap verilmelidir.

Etkinlik süresi 20 dakikadır.

Müze Çıkışı Etkinliği: Milli Mücadele Gazetesi

Ders Kazanımı: 2.1. Kuvay-ı Millîye hareketinin oluşumundan Büyük Millet Meclisinin açılışına kadar olan süreçte meydana gelen gelişmeleri açıklar.

Yönerge

- Müzede görülen ve öğrenilen bilgilerle bir gazete tasarlanmalıdır.
- Gazetede manşet ve köşe yazıları bulunmalıdır.
- Gazetede Millî Mücadele döneminde var olan olayların birbirleriyle bağlantılarına odaklanılmalıdır.
- Milli Mücadele sırasında olan olayların yol açtığı fırsatlar ve sınırlılıklar ayrıyeten köşe yazısı olarak eklenmelidir.
- Tasarlanacak gazete bir A4 sayfasını dikey bir şekilde kullanılarak tasarlanmalıdır.

Müze Sonrası Etkinliği

Ders Kazanımı: 2.1. Kuvay-ı Millîye hareketinin oluşumundan Büyük Millet Meclisinin açılışına kadar olan süreçte meydana gelen gelişmeleri açıklar.

Kazanılacak Beceri: Tarihsel Analiz ve Yorum

Tarihsel olaylar arasındaki neden-sonuç ilişkilerini analiz eder.

Tarihsel olayların yol açtığı fırsatları ve sınırlılıklar hakkında çıkarımlarda bulunur.

Milli Mücadele'den Önce ve Sonra

Yönerge

- Sınıfa öğretmen tarafından Milli Mücadele ile ilgili Sevr ve Lozan Barış Anlaşmaları getirilir.
- Katılımcılar Sevr ve Lozan Anlaşmalarını kullanarak Milli Mücadele'nin neden ve sonuçlarına dair çıkarımlarda bulunmaları istenir.
- Katılımcılardan çıkarımda bulunurken benzerlik ve farklılıklarına dikkat etmeleri gerektiği iletilir.

Tarih Şeridi

Yönerge

- Bir A4 sayfası çıkarılır.
- Sayfanın başına Milli Mücadele'de var olduğu bilinen olaylar yazılır.
- Sonrasında ise bu olayların tarihlerine göre sırasıyla dizilmesi istenir.
- Sırayla dizilirken aradaki neden-sonuç ilişkisine dikkat edilmelidir.

Etkinlik süreleri 25 dakikadır.

EK-8: Görüşme ve Odak Grup Görüşme Formları

YARI-YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Sanal Müzelerin Tarihsel Düşünme Becerilerine Etkisi Görüşme Formu

Öğretmen: İsmail ARSLAN

Tarih:

OKUL	SINIF	CİNSİYET	YAŞ
Güçlükonak Anadolu Lisesi			

GÖRÜŞME SORULARI

1. Derslerde kullanılan sanal müze ve etkinliklerinin fayda sağladığını düşünüyor musunuz? Neden?
2. Sizce sanal müzelerin artı ve eksi yönleri nelerdir?
3. Sizce sanal müzeler mi yoksa fiziki müzeler mi daha etkilidir? Neden?
4. Sizce sanal müzeler geçmiş ile bugün arasındaki bağlantıyı kurmanıza fayda sağlıyor mu? Neden?
5. Sizce sanal müzelerde gördüğünüz eserler kendi tarih bilgilerinizi oluşturmaınızı sağlamakta mıdır? Neden?
6. Sanal müzelerde gördüğünüz eserler farklı tarihsel bilgilerin ortaya çıkmasına yol açabilir mi? Neden?

ODAK GRUP GÖRÜŞME FORMU

Sanal Müzelerin Tarihsel Düşünme Becerilerine Etkileri

Odak grup görüşmeyi gerçekleştiren araştırmacı: İsmail ARSLAN

Yapılış Tarihi:

Yapılış Saati:

KATILIMCI	SINIF	CİNSİYET
K1		
K2		
K3		
K4		
K5		

1. Derslerde kullanılan sanal müze ve etkinliklerinin fayda sağladığını düşünüyor musunuz? Neden?
2. Sizce sanal müzelerin artı ve eksi yönleri nelerdir?
3. Sizce sanal müzeler mi yoksa fiziki müzeler mi daha etkilidir? Neden?
4. Sizce sanal müzeler geçmiş ile bugün arasındaki bağlantıyı kurmanıza fayda sağlıyor mu? Neden?
5. Sizce sanal müzelerde gördüğünüz eserler kendi tarih bilgilerinizi oluşturmanızı sağlamakta mıdır? Neden?
6. Sanal müzelerde gördüğünüz eserler farklı tarihsel bilgilerin ortaya çıkmasına yol açabilir mi? Neden?